

MAETSCHAPPY

DER

VLAEMSCHER BIBLIOPHILEN.

—

2^e SERIE. — N° 14.

WILSON

CHURCHES OF THE

AT THE

OF THE

11 - 2 - 11

11 - 2 - 11

DE
GRIMBERGSCH E OORLOG,

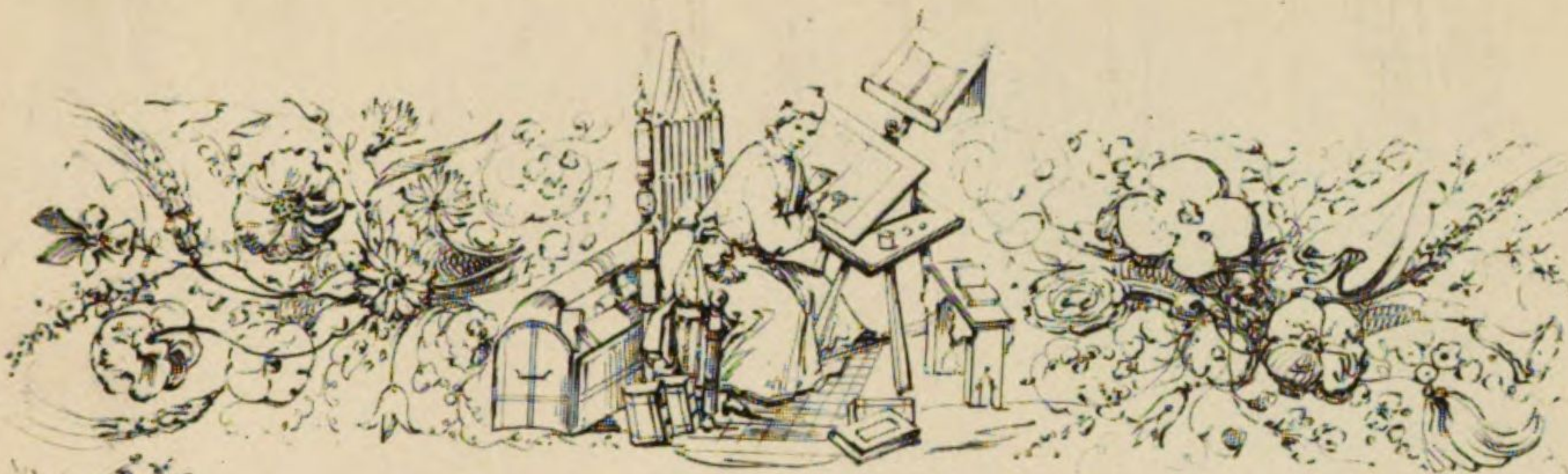
RIDDERDICH T UIT DE XIVe EEUW.

TWEEDE DEEL.

N° 14. van de 100 afdruksels voor den koophandel bestemd.

DE SEKRETARIS,

P. F. Sommaert.

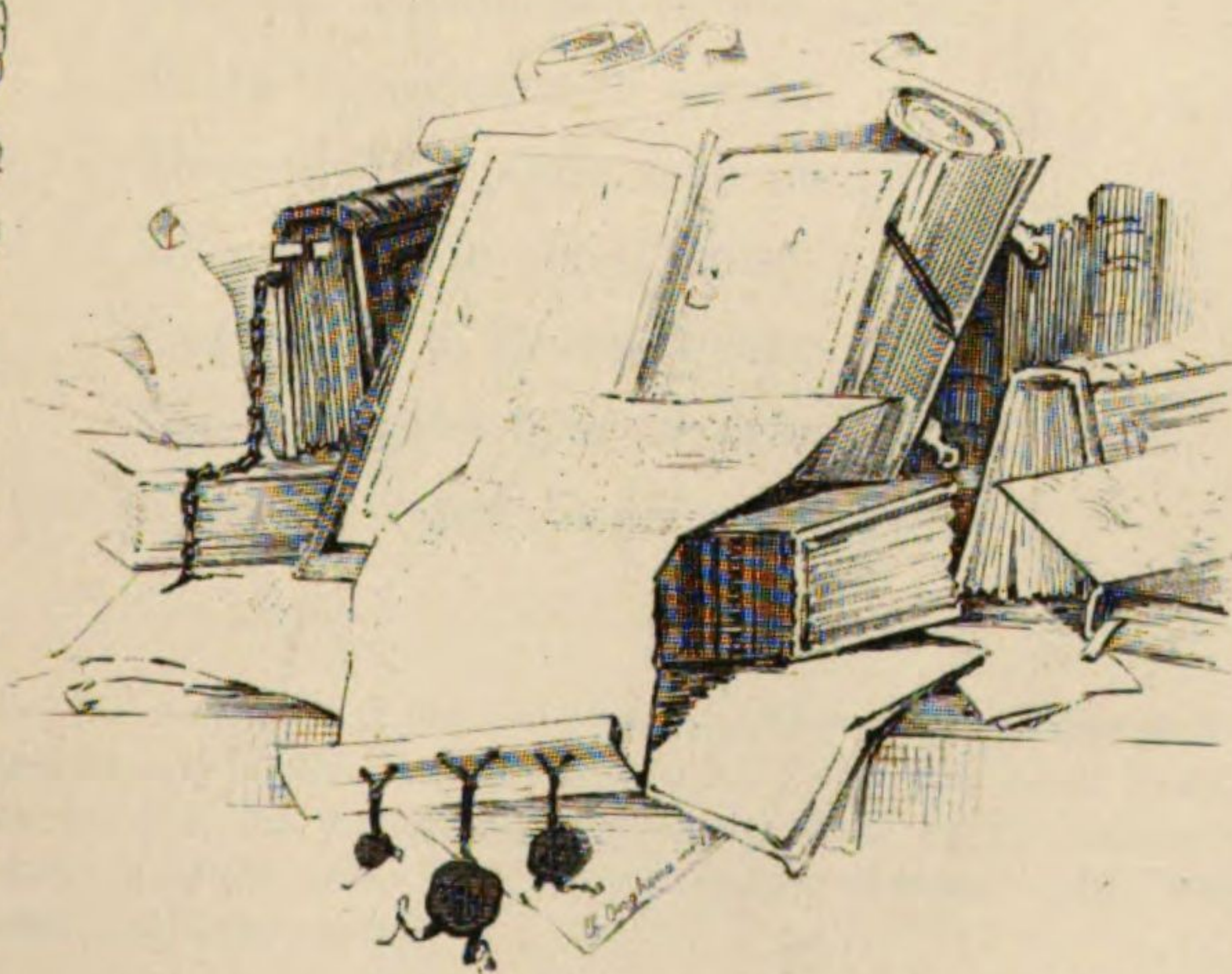

DE

GRIMBERGSCH E OORLOG,

RIDDERD ICHT UIT DE XIVe EEUW.

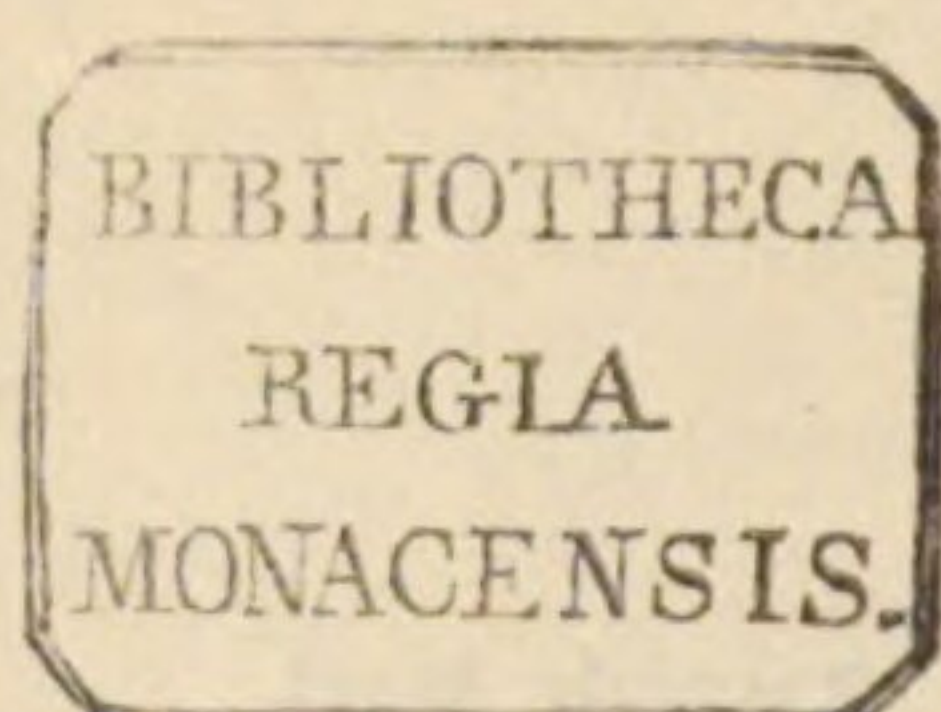
Tweede Deel.

GENT,

DRUKKERY VAN C. ANNOOT-BRAECKMAN.

1854.

DE GRIMBERGSCH E OORLOG.

TWEEDE DEEL.

Hier swigie van hem teser stede,
Ende van sire sonen mede,
Ende wille u tellen van den lieden,
Die van Vilvoorden henen scieden,
Ende wechvloden te samen,
Doen si die viande vernamen.
In onpaise, in erren sinne
Quamen si te Bruessel inne
Om te clagene haer verdriet,
10. Ende die seade die hem was gesciet.

Het Br. Hs. heeft : V. 1. Nu wille ick swyghen van heer Aernoude Ende van synen soonen boude. — 5. U seggen van. — 5. Ende wech vloen. Doen sy vernamen Dat die vianden daer quamen, Ende sy Vilvoorden wilden verberren, Ghinghen sy te Brussel wert sonder merren. — 10. Deerst dat sy quamen, en liege u niet,

Sy vertelden aldaer
 Hoe Vilvoirden verberrent waer,
 Ende al genomen wat men vant.
 Men leide die lieden te hant
 Vore die here met geninde,
 Die van den lande en van den kinde
 Momboire waren, wet wale,
 Van Diest ende van Wesemale,
 Van Wemmele ende van Bierbeke.

20. Deze vier heren sekerleke
 Hadden menighen man te rade;
 Sy berieden hem hoe men die scade
 Ghewreken mochte, dien lachter mede,
 Die men hem voor Nettelaer dede,
 Ende oic in den groten stride,
 Daer si gescoffiert tier tide
 Uytvaren moesten doer de noot,
 Ende dair menich man bleef doot,
 Gewont, ende som gevaen,
 30. Also ic u voren dede verstaen.

Te Brussel seyden sy die nieumaeren Hoe Vilvoorde verberrent waere,
 Ende[wat] die van Grimberghen hadden ghedaen. Doen[si] die meere hadden
 verstaen, Leyde men al te hant die liede Voor die heeren, als ick bediede,
 Die 't lant te hoedene was bevolen; Dies was een, al sonder'dolen, Die
 heere van Diest; die andere was Die heere van Bierbeke, als ick las. Die
 derde die heere van Wesemale; Die heere van Wemmele, wet wale, Was
 die vierde, des seker sijt. Dese vier stonden deser tijt Met menighen man
 t' eenen raede, Ende rieden hoe men mochte die schade Ghewreken ende
 dien. — 25. Ende oock tot dien grooten stryde, Daer syse schoffierden tot
 dien tyde, Ende haer vrienden sloeghen doot, Ende veele vinghen in dier
 noot, Die sy noch hielden ghevaen: Dat segge ick u, al sonder waen.

- Ende alse die liede alle te samen
 Van Vilvoirden gemeenlic quamen ,
 T'haren verdriet quamen ginder
 Man , wijf ende oic kinder
 Ontfermden hem der groter schaden ,
 Die hemlieden was beraden.
 Dit deerde hemlieden , wet wale ,
 Dat beide borch ende sale
 Af was geworpen in den gront ,
 40. Ende verberrent al daer 't stont ;
 Menich die hadde groten toren
 Die al sijn goet hadde verloren ,
 Ende comen was bloet ende naect.
 Sy hadden menighen mesmaict ,
 Ende doe 't die heren niet consten ontrinnen
 Sy dreven te voren haer proye binnen
 Te Grimbergen , sonder wederstaen :
 Dese grote scade es ons gedaen ;
 « Daer bi siet toe , ghi heeren ,
 50. Hoe men den lachter moge keeren ;

Doen die lieden daer ghaende quaemen , Die ontvloen waeren te samen
 Van Vilvoorde , dat segge ick u , Die men daer brachte nu Voor die heeren
 ende voor den raet Om te clagene , dat verstaet , Die schade die hen was
 gheschiet. Deerst dat sy quaemen , en liege u niet , Voor die heeren , vielen
 sy met dien Allegaendre op haere knien : Man , kinderen ende wijf , Ende
 riepen alle sonder blijf : « Ghy heeren , laet u ontfermen der schaeden ,
 Die ons die van Grimberghen hebben beraeden ; Want sy hebben verber-
 rent al Vilvoorde groot ende smal , Ende die borch mede , die daer stont ,
 Al gheworpen in den gront , Ende genomen alle ons goet , Ende ons quyeck ,
 des sijt vroet , Doen drijffen te Grimberghen binnen. Oock beroemden se
 hem , wildijt kinnen , Dat sy dese stat winnen selen Eer die somer lijt ,
 sonder helen , Ende het lant hem maken onderdaen. Met pynen sijn wy hem
 ontgaen Dat sy ons niet en sloeghen doot , Ende sijn hier commen aerme
 ende bloot. Daeromme siet hiertoe , ghy heeren , Dat men.

Want hem allen dunct sekerlike
 Dat si u selen ewelike
 Wel t'onder houwen sonder waen,
 Ende dat u weren es gedaen;
 Dat ghi u en selt in ghenen kere
 Dorren setten nemmermere,
 Om dat sy op u den strijt
 Gewonnen hebben tieser tijt. »
 Doen sprac van Wesemale heer Geraert :

60. « Wine dogen twint in dese vaert,
 Waertoe eest goet, dat wy 't gedogen
 Van lieden die liggen voor onse oghen,
 Dese onmate, dese overdaet;
 Wine sochten hiertoe selken raet
 Dat wy onse lieden hilden vry.
 Was heer Arnout selve daerby
 Daer dese overdaet gesciede? »

.

Doen sprac van Vilvoerden een :

70. « Ja hi, heere, also 't wel sceen,
 Hi brachte vier scaren in de vaert
 Ende van wapenen wel bewaert,

51. Die sy ghedaen hebben so grootelicke; Want hen dunckt dat seker-
 licke Dat ghy u niet en sult dorren weeren Waer sy u schaden willen of
 deeren. — 57. Omdat sy wonnen op u den strijt. » Doen antwoorde te
 dier tijt Mijn heere Geeraert van Wesemaele : « Wy en doghen niet, seyt
 hy, een notschaele Dat wy dese ommate ghedooghen. — 63. Ende ons dese
 schande doen openbaer, Segt ghy mi, ghilieden, was heer Aernoult daer,
 Die heere van Grimberghen met veele lieden? » Doen sprack daer een,
 hoorick bedieden : « By Gode, heere, ja hy, wet dat; Hy quam ghevaeren
 daer ter stat Met vier groote starcke schaeren, Die alle wel bewaert
 waeren

Als te striden om haer leven ;
 Aldair hebben si ons verdreven. »
 Doen sprac van Bierbeke mijnheer Jan :
 « Wat rade selen wy gaen an
 Dat wy de overdaet ghekeren,
 Ende die scande die ons die heren
 Hebben gedaen voer ende na ?

80. Ic rade dat men cort besta
 Wrake hier af te doene. »
 Doen sprac heer Henric die coene
 Van Diest die here :
 « Wine hebben geen lette mēre
 Laet ons ontbieden te hant
 Alle die wonen in Brabant,
 Ende in 't lant van Lothrike,
 Dat si commen gemeenlike
 Wel ghewapent ende wel ghereden

90. Te Brussel binnen der steden ;
 Man, maeghen, die in d'orloghe
 Vrint waren des jones hertoghe. »
 In Vlaenderen, in Henegouwe
 Ontboden si hulpe getrouwe.

Als te strydene om haer lijf. » Doen sprack daer, sonder blijf Van Bierbeke mijn heere Jan. — 76. Vangen an, Daer wy dese overdaet mede keeren. — 79. Van Grimbergen hebben ghedaen ? » Doen antwoorde weder saen Van Diest mijn heere Hendrick : « Ick wille u seggen haestelick, Want lange veersten es ons quaet, Wine hebben gheenē anderen raet Dan dat wy ontbieden ter hant. — 91. So sy best gheleisten moghen Die vrient sijn des jonghen hertoghen, Daertoe mannen ende maegen, Waer dat zy sitten, sonder saegen, In Vlaenderen, in Henegouwe, Ende als wy sijn, by Gode ghetrouwe,

T'iersten dat sy hoirden dezen raet
 Dat letten dochte hem allen quaet :
 « Ende als wy gereet sijn gemeinlije,
 Sprac van Diest heer Henrije,
 So laet ons al onvervaert

100. Trecken te Grimbergen waert ;
 Daer willen wy die borch afbreken ,
 Ende 't dorp al te male ontsteken ,
 Ende slechten al te male in den gront ;
 Van daer willen wi, si u cont ,
 Varen winnen Mechelen , de stat ,
 Ende verberren ; dus mogen wy bat
 Comen , waen ic, t'enen eynde ,
 Ende brengen in mesweinde ,
 Die dus haer scerren met ons maken.

110. Eest dat wy in eenige zaken
 Te striden comen jegens hem ,
 So laet ons sien om ons ghewen ,
 Ende onse vianden so besteken ,
 Dat si nemmermeer orloges en reeken ,
 Noch strijt noch onpeis en maken. »
 Doen riepen si alle met luder spraken :

Al vergadert ende al bereet , Dan laet ons henen trecken ghereet Met onsen
 heere te Grimberghen waert, Ende berren 't al af onghespaert Dat wijs vin-
 den in den gront, Ende breken daer af in corten stont Die borch, opdat
 wy moghen Daernae vaeren al ongheloghen Te Mechelen, ende winnen die
 stat, Ende breken se al af naer dat, Ende verberrene al dat wijs vinden ;
 Daer met moghen wy commen met best ten ynde, Connen wy oock yet
 betraepen. — 110. Ende schande doen lanx so meer, Toevense so sonder
 wederkeer Dat hen berouwe dat sy Jeghens ons staeken ; by Ste Mary, Dat
 dinckt my sijn den besten raet, Naedien dat met onsliden staet. »

- « Dit es 't beste dat wy doen. »
 Ridderen, knapen ende baroen,
 Ende 't gemeine volc sceide doe,
 120. Ende elckerlijc voer t'huyswert toe,
 Ende ginghen hem wapenen ende bereiden;
 Ende die vier heeren sonder beiden,
 Die van den lande waren momboire
 Haesten seere ten desen oorboire,
 Ende daden letteren scriven te hant,
 Die si sonden al door dat lant
 Aen knapen, knechten, maghe,
 Ende aen alle die in dien daghe
 Man waren des hertoghen,
 130. Dat si hem helpen orloghen,
 Ende die leen hilden ende goet.
 Sy senden oec boden vroet
 Aen den grave van Vlaenderlant,
 Die oic hulpe heeft gesant
 Den jongen hertoghe, sinen neve;
 Hi sprac : « Den dach dat ic leve

Doen seyden sy alle : « Ghy segt wel, Dat willen wy doen ende niet el,
 Ende willen al tuuswaert varen, Ende ons so bereyden te gaeren Dat wy met
 eeren moghen commen. » Hier mede schiede, hebbe ick vernomen Alle
 den raet die daer sat, Ende elcke voer t'huuswaert naer dat So hy hem
 best mochte bereyden. — 126. Die sy alomme sochten in 't lant Aen kna-
 pen, knechten ende heeren, Aen vrienden, maegen by minnen seere,
 Ende aen alle die waeren man Des jonghen hertoghen Godevaerts dan,
 Ende van hem hielden leen ende goet. Oock sonden sy boden, sijt's vroet,
 In Vlaendren aen dien stauten grave, Die hem baden, by Ste Bave, Dat
 hy helpen soude synen neve, Den jonghen hertoghen, eer men ver-
 dreve,

Sal ic minen neve bistaen.
 Ic wille hem sinden wel saen
 Vijc platen wel opgeseten ,
 140. Ende segt , dat ic hem laet weten .
 Heeft hijs te doene voert an ,
 Ic sal hem senden noch dusent man. »
 Te Bruessel es die bode comen
 Daer hy die heren heeft vernomen ,
 Ende vertelde hem des graven woert.
 Ende die grave coes voert
 Vijc man , ridderen en knapen
 Die goet waren ter wapen ,

Dat hy behouden mochte sijn rijcke , Dat hy dede ghewillichlijcke ; Want
 deerste dat die grave las 't Ghene in die letteren geschreven was , Ant-
 worde hy den bode saen : « Hy soude synen neve bystaen Ende senden
 hem seven hondert platen , Ende hadder hy by charitate Meer te doene ,
 dat hijt liet weten , Hy soude hem senden opgheseten Daertoe te hulpe
 noch duusent man. » Hier met schiede de bode daer van Doen hy oorlof
 hadde ghenomen , Ende es weder te Brussel commen Bi den heeren die
 hy vertelde de taele , Dies hem was te moede wale. *Na v. 145 ontbreken de*
24 volgende versen in het Amst. Hs. : Nu swige ick van den heeren hier ,
 Ende segge u van den grave fier. Eerst dat de bode van daer schiet , Ontboot
 hy te hant , en liege u niet , In zijn lant ruddren ende knaepen , Dat sy
 quaemen met volle wapen ; Want hy seere dies hadde van doene. Doen dat
 hoorden die baroenen Bereyden sy hen met groote haest ; Ende quaemen
 daer t'synen wille naest , Wel ghewapent ende vraghende hem wat hy be-
 gerrende was in synen sen , Daer hy om hadde ontboden daer. Doen
 seyde 't hy hem voerwaer Hoe sijn neve hem hadde ontboden Met brieven
 ende oock met booden , Van Brabant die jonge hertoghe Dat hy hem helpe
 in syne oorloghe Dat hy behielde goet ende leen. « Hier om ontboodt ick u
 ghemeen Dat ick u daer senden woude. » Doen antwoorden sy alsoo boude
 Dat sy gerren souden vaeren , Ende dat dies sy al ghewillich waeren. —
 146. Doen ghinck van Vlaendren die grave , Ende coes ter hant , by Ste Bave ,
 Van de ghene die quaemen daer Seven hondert mannen voorwaer Onder
 ruddren , onder knaepen , Ten vollen harnassche in die wapen

- Ende van prise wel gereden
 150. Op orssen goet van sterken leden.
 Acht leitsmannen hadden sy
 Die hem sant die grave vry,
 Diese nemen soudén in heur hoede,
 Ende bestieren, als ic bevroede;
 Dies was de here van Gaveren een,
 Die van den grave lant ende leen
 Houdende was ende scoen goet;
 Die andere was, des sijt vroet,
 Van Oudenaerde die here,
 160. Die te prisén was sere.
 Van Nevele die heer Diederijc
 Was die derde sekerlijc;
 Van Gistele die vierde was;
 Die vijfte van Rode, also ic las,
 Die vje die heere van Masemijn,
 Die vije die here fijn
 Van Axele, na mijn verstaen.
 Die viije was, sonder waen,
 Die here van Scoorse, een ridder goet.
 170. Desén herén wijs ende vroet,

Op groote orssen wel ghereden, Ende gaf hun acht leytsmans ter stede, Die se soudén helpen bestieren; Daeraf d'eerste was, hebbe ick hooren versieren, Die heere van Gavere, een edel man. D'ander was, so ick vernam, De stoute heere van Audenaerde. Die derde was in waere waerden Die heere van Nevele, heer Dierick. De vierde was mijn heere Hendrick, Die heere van Ghistele; de ve was Die heere van Rode, sijt seker das. — 166. De vije die heere van Axele fijn. Die heere van Schoorisse was die achste. Desén maeckte de grave met crachte Conestalle van den herre, Ende sant se te Brusselle wel te werre,

- Beval die grave boven al
 Op trouwe groet ende smal,
 Dat si souden achterwaren
 Sijn lieden ende met hem varen
 Helpen houden dat orloghe,
 Daerne zijn neve die hertoghe
 Omme hadde gebeden ende ontboden,
 Beide met brieven ende met boden,
 Ende dat sy dies waren beraden
180. Hem by te stane ende in staden,
 Om sinen wille, doer sine bede.
 Elc seide dat hy 't gaerne dede,
 Ende waren gewillich te vaerne
 In Brabant en niet te spaerne.
 Dus maectese die grave met gheere
 Comestavele van den here,
 Ende sendese te Bruessel binnen,
 Daer si waren ontfaen met minnen.
 D'ander boden voeren tien tide
190. 't Lant al doer wide ende side,
 Ende vergaderden een groot here;
 Menich man quam ter were
 Te Bruessel weert wel gereit,
 Daer doget aen lach ende vromicheit.

Daer sy ontfaen worden met minnen. D'ander boden, doe ick u bekinnen,
 Voeren al 't lant doore sonder blijf, Ende gheboden 't volck op haer lijf
 Ghewapent dat werre mochte doen. Doen ghereyde hem menich baroen,
 Menich ruddre, menich knaep Te Brussel waert, in waeren saeken, Wel
 ghewapent, wel ghereden Dus vergaderden binnen der steden

- Ridderen, baenrotsen ende knapen,
 Die goet waren in de wapen,
 Man, leenknecht, vriende ende maghe
 Vergaderden daer in dien daghe,
 Van allen lande, willijt weten,
 200. Die verre ende na waren geseten;
 Want die vermombert hadden 't lant
 Ende 't kynt, si hadden hem ontfant
 Om alle daer si aen waenden vinden
 Hulpe ende troost t'allen ynden,
 Die binnen, buten ende al omtrant
 Geseten waren van Brabant.
 Selve ontboden si vrient, maech ende man,
 Ende al daer eenighe werre lach an;
 Dus quam menich, na mijn versinnen,
 210. Wel gewapent te Bruessel binnen.
 Die Vlaminghen, hebbic vernomen,
 Waren met viij baenroetsen comen;
 Sy hadden wel vii^e platen,
 Goet ten stride utermaten,

Van Brusselle, als ick u seggen mach Menich man daer deucht aen lach;
 Want daer quaemen vrienden ende maegen Herde vele sonder saghe, Van
 allen landen, van allen syden; Want die heeren sonder vermyden, Die te
 vermonboiren hadden 't kint, Hadden ontboden, so men bevint, Al die
 vrienden waeren in Brabant Ofte maecht, dat sy u becant, Die ontrent
 Brabant waeren gheseten. Oock hadden sy selve, doen ick u weten Ontbo-
 den vrienden, maeghen ende man. — 209. Dus quam daer menich man ghe-
 vaeren Te Brussel binnen, die ick te waere Som hier te stede noemen wille.
 Nu hoort ende swiget stille: Doen die van Vlaenderen waeren commen
 Met acht baenrotsen, hebbe ick vernomen, Die ick u nompde hier te voo-
 ren, Met vii^e platen uytvercoren,

- Op orse van groter gewout;
 Weerachtich waren si ende stout.
 Die graven beide van Loon, van Namen,
 Met menigen man, daer quamen,
 Om te hulpen in dat orloghe,
 220. Ende in stade te stane den hertoghe.
 Van Aerschot die here, ende van Horne,
 Dese twee wel geborne,
 Quamen dair gereden snel
 Met vele lieden ghewapent wel.
 Die heren beide van Gaesbeke
 Quamen daer wel te gereke,
 Ende die here van Adinghen
 Gecelet met stalen ringhen,
 Ende doorwapent, als 't wel scheen,
 230. Al van den hoofde totten teen.
 Elc bracht met hem menighen man;
 Die here van Roos, een edel man,
 Quam dair oic t' harnassche wel
 Met menighen man, stout ende snel.
 Dese waren in die daghe
 Tshertogen man ende maighe,

Die alle weerachtig waeren ende stout, Daer quam oock met ghewout Die grave van Loen met menighen man. Daer quam oock ghevaren an Met menighen man die grave van Naemen Wel ghewapent, ende met hem quaemen Om te helpen den jonghen hertoghe, Die heere van Heurne met veele lieden. Oock quaem daer, so ick u bediede, Van Arschot die heere snel. — 225. Daer quaemen die heeren van Gaesbeke, Alle beyde, als ick spreke, Met menighen man die vrome was. Oock so quam daer, alsoo ick las, Die vrome heere van Edinghen Met syne lieden in waeren dinghen Wel ghewapent totten teen, Die van hem hielden lant ende leen. Die heere van Roos quam daer ghevaeren Met menighen man die vrom waeren; Die heere stout ende coene was. De heeren waeren, sijt seker das, Des hertoghen man ofte sijn maeghen, Ende wouden hem helpen ten dien daeghen,

Ende wouden by hem bliven ,
 Ende die van Grimbergen verdriven ,
 Die hem ende sinen lande

240. Gedaen hadden scade ende scande.
 Van Parwijs quam dair die here ,
 Heer Zegher, met grooter ere ;
 Sire maghe een deel met hem
 Stout ende gewapent wel.
 Daer quam van Leefeldale heer Godevaert ,
 Met sinen magen wel bewaert ;
 Ende van Craynem heer Arnout
 Quam dair met sinen maghen stout.
 Daer quam van Marbeys mijn heer Jan ;

250. Hem volghde menich man ,
 Die sijn maighen waren naer ;
 Ende heer Heinric van Rotselaer,
 Van Wavre die here ende her Godefrijn.
 Elc quam metten maighen sijn.
 Van Nivele was geboren
 Heer Godefrijn, also wy 't horen ,

Verdriven van Grimberghen die baroene. Oock quaemen daer tot dien doene Alle de baenrotsen ghereden, Elk met sijnder maegschap in waerheden, Die in 't hertoochdom waeren gheseten, Die ick u nu wille doen weeten. Daer quam van Peruwes die heere, Mijn heere Zegeraert, by mijnder cere, Met sijnder maeschap ghewapent wel, Die stout waeren ende daertoe fel. — 243. Met syne maeghen onghespaert, Die vrome waeren ende stout. Daer quam oock mijn heere Aernoult van Craynhem, met syne maeghen. Oock quam daer, hoorick ghewaeghen, Die heere van Marbais, mijn heere Jan, Ende al sijn maeschip met hem an, Die stout waeren ende vroome. Oock quam daer, als ick goeme, Mijn heere Hendrick van Rotselaere, Met vele lieden, dat es clare, Die alle syne vrienden ende maghen waeren. Die heere van Wavre met sijne maeschap, Ende met hem quam vele andere gheselschap : Van Nielle mijn heere Goddefrijn Met vele die waeren die maghen sijn.

Maer van Niele was hi heere ;

Dus haddi, also ic lere ,

Hoer toename, dair wy by

260. Bekennen mogen den ridder vry.

Van Dongelberge die here, dat wet ,

Quam dair, ende vele liede met ,

Die zijn maech of zijn neven

Waren , ende dien niet begheven

En wilden; sy waren vrome ende stout.

Daer quam her Jan van Campenhout

Met sire manscap wale ,

Met ysere ende met stale

Ridderlike met grooter ere ,

270. Ende van Reme die here ;

Met hem die zijn maighe waren.

Oec quam met hem gevaren

Die here stout van Tresengijs

Met sire maescap, des sijt wijs.

Dair quam oic ter selver steden

Die here van Wedergrate gereden.

Dair quam oic desgelijc

Van Ledenberghe heer Diederijc.

Die heere van Dongelberghe quam met Vele lieden, by mijnder wet, Die alle waeren syne neven, Ende syne maghen, die hem niet en willen be-
ven. Oock quam met menigen man stout Mijn heere Jan van Campenhout,
Met syne maeschap ghewapent wale. Daer quam ook, moet ick verhaele,
Die heere van Remie, segge ick u, Met menighen man, verstaet my nu,
Die alle waeren syne neven. Oock quam daer, sonder beven, Die heere van
Tressignies ghevaren Met alle zijn maeschap te waeren, Die hem byston-
den naer ende verre. Oock quam daer, sonder merre, Die heere van Weder-
grate ghereden. *Hier ontbr. een vers.* Die hem bestonden verre ende nae.
Oock quam daer, als ick verstae, Die heere van Lederberghe, heer Diede-
rijck, Met alle zijn maeschap ruddelick,

Oec quam te deser hervuert

280. Van Sulen mijn heer Geraert.

Daer quamen die heren viere

Die den jonghelinc fiere

Vermombaert hadden, ende 't lant

Algader hadden in hant.

Elc brachte maighe ende man,

Ende al dat hi geleisten can.

Van Diest mijn here Heinric,

Heer Jan van Bierbeke diergelijc,

Van Wesemale mijn heer Geeraert,

290. Ende van Wemmele mijn her Aert.

Elc hadde onder sijn baniere

Sijn maghe stout ende diere.

Dit waren alle baenrotsen tien tide,

Die met banieren quamen ten stride,

Also ghi namaels sult verstaen.

Oec quam te Bruessel saen

Die hy hadde onder syne vane. Daer quam oock, doene ick u te verstaene; Die heere van Zuylen, heer Geeraert, Met al sijn maeschap onversaert, Die hem noode soudē af gaen. Daer quam, doe ick u verstaen, Die viere heeren, die hadden 't kint Te vermonboirne ende sijn bewint, Elck met sijnder maeschap, die ick u Terstont wille seggen nu. Daer quam van Diest heere Hendrick Met alle sijne maeschap sekerlijck, Die hem bestonden verre ende nae. Oock quam, als ick verstaē. — 289. Ende met hem sijn maegen daer, Die hem noode soudē af gaen. Daer quam oock, doe ick u verstaen, Mijn heere Jan van Bierbeke Met alle de syne stoutelicke, Die hem bestonde, daer hijt wiste. Oock quam daer mede ten twiste Van Wemmele mijn heere Aernoult Met syne maghen menichfalt, Die hy leyde onder syne banniere. Oock was hy te williger hiere Te comen, omdat hy was monboire Van den kinde, als ick seyde vooren. — 294. Ende quaemen met bannieren ten stryde, Als ick u hiernaē sal tooghen. Oock quam te Brusselle ongheloghen.

Menich ridder, die ic u
 Niet en can ghenoomen nu,

.

300. Uyt Lothrike, uyt Brabant,
 Ende uyten Walschen Brabande;
 Ridderen, knapen, serjande
 Quamen dair te Bruessel toe.
 Ende alsi waren vergadert doe
 Ginghen si ladene, sonder merren,
 Ende op waghene ende op kerren
 Wat si wilden, eer si keren
 Varen op de Grimbergsche heren,
 Ende scade ende scande wreken fiere.

310. Ic laetse nu gereiden hiere
 Hare karine ende haer harnasch,
 End wille u vertellen rasch
 Van den Grimberchsen heren,
 Die blideliike nu hoveren,
 Ende om ander saken en dincken
 Dan om eten ende om drincken,

300. Van Lotrick ende uyt Brabant, Uyt Wals Brabant ende andere
 lant, Ende so menich andere man daertoe, Die van alle canten quaemen
 doe, Dat wondere te vertellen waere, So wel van verre als van naere. Ende
 als al dat volck vergadert was, Wasser, als ick de waerheyt las, Dertich
 duysent, sijt vroet, Op goede orssen ende te voet, Die alle te oorloghe
 waren commen. Onlange hiernae, hebbe ick vernomen, Doen sy alle verga-
 dert waeren Ghingen sy vaste, sonder spaeren, Haer dingen torssen ende
 laden Om te vaerene met goeden staden Alle te Grimberghen waert. Nu
 swighe ick van haerlieden vaert Tot dat tijt es ende stade, Ende ick af
 spreke met liever lade, Ende wille te Grimberghen keeren, Dat segge ick
 u by mijnder eeren, Daer men doen leefde blydelijcke; Want sy waenen
 sekerlijcke

- Ende om haers gemacs te pliene.
 Sine dachten om gene messchiene;
 Sy waren alle sorghen sonder:
320. Haer vianden dochten hem t'onder
 Wesen ende so verwonnen,
 Dat si nemmer en souden connen
 Jegen hem een twint gestaen;
 Maer hare overdaet, hare waen
 Bedroechse seere, dat es waerheit.
 Oec heeft men dicke geseit,
 Dat overmoet, onvrede, vede,
 Menighen is vergaen te lede.
 Op enen dach was geseten
330. Her Arnout als een here vermeten
 Vore sijn borch onder eenen boem,
 Ende beide syne sonen, nempt goem,
 Ende vier andere ridderen vry,
 Ende sijn maiseniede daer by,
 Ende vermeide hem aldair.
 Hier binnen quam aldair
 Een knape dair her Arnout sat,
 Ende knielde vore hem tier stat,
 Ende seide hem : « God groete u.
340. Van Bruessel waert so com ic nu,

Verwonnen hebben haere vianden, Ende met peyse waeren sy in hunne landen, Endeen peynsden niet dat anders soude sijn, Maer waeren bedroghen op dat termin. Op eenen dach was gheseten Mijn heere Aernoult, doen ick u weeten. — 352. Sonen schoon, Ende viere andre ruddren mede, Ende syne meyseniede dat 's waerhede Ende versolaesten hen met spelen daer. Hierenbinnen quam voorwaer Eenene knaepe ghegaen daer Aernoult sat, Ende seyde : « Heere, God groete u, Van Brussel weert comme ick nu.

Daer vergadert es menich man ;
 Want al 't lant es op den ban
 Uytgeboden op lijf, op goet,
 Herwaert te comen, des sijt vroet,
 Te verbernen al dat sijs venden
 En u te brengen in ellenden.
 Sy seggen, mogen sy u begaen,
 Sy selen u leggen ghevaen
 Daer ghi en siet sonne noch mane.

350. Alle die u gaen ane
 Selen si uten lande verdriven
 Sonder enich achterbliven.
 Nu hebt hier op goeden raet ;
 Want si selen, dat verstaet,
 Eer die weke lijt in 't lant hier sijn,
 My en bedriege die waen mijn. »
 Alse heer Arnout dat hoerde
 Wert hi droeve metten woerde ;
 Hine wiste in wat gelaete wesen :
360. Lanc waest eer hi antwerde te desen.
 Doen sprac hi ten bode aldair :
 « Ten sal also niet sijn voerwaer
 Als sijt micken ende viseren. »
 Doen sprac hi toten heren,

343. Ontboden op lijf ende op goet Om herweerts te commene, sijt vroet, Ende te verberrene al dat sy vinden, Ende u te bringhene in groote schinden, Ende segghen. — 348. Daer legghen. — 349. En sult sien. — 350. Ende alle dieghene die u gaen aene. — 352. Ende dit en sal niet moghen bliven. — 357. Doen heer Aernoult, den bode hoorde Wert hy droeve van den woerde, Ende en wiste in wat ghelaete wesen; Lanck was 't eer hy antwoorde te desen. Doch sprack hy den bode daer: « Ten sal alsoo niet sijn voorwaer, Alsoo sijt te maele nu micken al. » Daer naer sprack hy sonder gheschal

Die hem dair saten al vaste by :

« Segt, ghy heeren, wat segdy?

Wat wy nu bestaen gaen?

Want ghi hebt nu wel verstaen

Van den bode die nyemare,

370. Dat onse vianden met gare

Herwert comen teser stont,

Ende willen verberren in den gront

Dat ons toehoort in desen daghen,

Ende ons verdriven ende verjaghen.

Hiertoe moet corten raet

Gegheven sijn, dat verstaet;

Sy selen pinen vroeck ende spade

Ons lachter te doene ende scade. »

Doen antwoorde mijn heer Geeraert

380. Sinen vader wel ter vaert :

« Wat rade sou men anders geven

Dan dat ghy sent om u neven,

Om vrinden, om maghen, om man,

Daer ghi enigen troost wet an,

Ende om soudeniëre diesgelike,

In Henegouwe ende in Vrancrike;

Tot den genen die saeten by hem, Ende seyde : « Ghy heeren, nae uwen sen, Raet my wat ick moge aengaen. Want ghy hebt alle wel verstaen Van den bode die nieumaere, Dat onse vianden met grooten gaeren Herwaert comen te deser stont Ende willen ons berren in den gront, Ende verslaen, moghen sy ons vinden, Ofte uyten lande jaeghen met schinde. Nu raet wat wy moghen anegaen; Want hier moet corts jeghen worden ghedaen Ende raet gegeven, segge ick u, Want hier niet lange inne ghesluyert moet sijn nu. » — 380. Tot synen vaedre metter daet. — 382. Sent sonder sneven Omme vrienden ende om uwe maeghen Al overal ende sonder saege.

- Men sal hem wel geven hare sout.
 Wil ons God wesen hout
 Dat wy die Brabanders moegen keren ,
 390. Ende scoffieren t'harer oneeren ,
 Sy gaen dan seker in hant ,
 Ende wy winnen oie Brabant. »
 Alse heer Arnout den raet
 Van sinen sone verstaet
 Wert hi utermaten blide ,
 Ende sinde in corten tide
 Om clercken die hem menighen brief
 Maeckten na sijn gerief ,
 Die hy wech sinde metter spoet
 400. Met boden t'ors ende te voet.
 Die boden waren dapper ende snel ,
 Oec daden si haer bootscap wel.
 Somme reden si, somme mosten lopen ,
 Ende droegen brieven met hopen
 Op Westphalen , op Haspegouwe ,
 In Hollant , in Henegouwe ,

387. Ende om soudenieren diesgelijcke; Ghy sult hen te vollen geven sout. Wille ons God nu wesen hout Dat wy de Brabanders connen keeren. — 391. Wy winnen Brabant al te maele Sonder eeniger langer tale. » Doen mijn heere Aernoult tyen tyde Den raet hoorde, werti blyde, Die hem sijn sone hadde gegeven, Ende antwoorde sonder beven, Hy soude doen al synen wille. Hiernaesat hy onlanx stille Ende es in syne sale ghekeert Daer hy ontboot, als men my leert, Alle die clercken van den hove, Die tot hem quaemen met grooten love; Ende als sy commen waeren voor hem, Dede hy maeken, ick seker bem, Menighen letteren, menighen brief, Die hy wech sant naer sijn gerief, Met boden ende met knaepen, Waer hy se conste betraepen. Ende eerst dat sy ghescreven waeren Daer en bleef payge, noch coc te waeren Sy moesten met letteren henen loopen, Die sy droegen met hoopen. — 406. In Hollant, in Zeelant, in Henegouwe.

In Vranekrike, in Artoys,
Te Ludike ende in Vermandois.

Sele bode voer op den Rhijn

410. Om soudenieren, om riddren fijn,

Dier si bejaegden (herde) vele.

Ooc ontboet te dien spele

Her Arnout mage ende man te samen

Dat si te Grimbergen quamen.

Alle oie die hi ontboet

Daden 't geerne, klein ende groot;

Doen sy wisten die niemare

Dats in sijn lant te doen ware,

Gereiden si hem derwaert;

420. Ende her Arnout dede ter vaert

Grimbergen verheidigen wel,

Ende met grachten omgraven snel

Die diep waren ende breed;

Hi woude weren wel gereet

Die Brabanders ten beginne.

Oie dede hi, als ic versinne,

Sijn borch spisen wel ter cuere.

Al waert datter laghen vuere

408. In Luydeke. — 409. Ende andre op den Rijn, Om soudenieren ende om ruddren fijn, Die sy bejaechden herde veele. — 413. Mijn heer Aernoult maghen ende man, Dat sy quaemen te Grimberghen an, Waer dat sy gheseten waeren. Doen sy hoorden die nieumaere, Dat in sijn lant te doene waere, Ghereyden hen vaste derwaert. Oock dede Aernoult onghespaert Grimberghen verhordigen wel, Ende vergraeven sonder spel Met groote grachten diepe ende breed; Want sy wouden weeren ghereet. — 426. Oock deden sy. — 427. Wel te core Al waer 't dat syer laegen vooren,

Die Brabanders ende hoir macht

430. Ende dat al ten quaetsten uytbracht,
 Nochtan en mochten si hem niet gescaden.
 Oec dede hi met goeden staden
 De beste scoenheit, dmeeste goet
 Daer in vrien metter spoet.
 Als hi al sijn dinc hadde wale
 Berecht, bleef hi in de sale,
 Ende wachte sijnre hulpen dair,
 Dair hi hadde gesonden nair.
 Van hem laet ic ende van sinen gesellen,

440. Ende wil u van den Brabanders tellen.

Doen al 't volc vergadert was
 Van verre, van na, sijt seker das,
 Te Bruessel binnen der stat;
 Doen si al haer dinc na dat
 Hadden getorst ende geladen,
 Met wine, met spisen, te haren baten,
 Met wapenen, ende met gescutte,
 Ende met dat den stride was nutte,
 Met tenten, met paweljoene,

450. Voeren sy wech na dien doene

Ende ten quaesten emmers quaeme, Dat sy niet van eere braeme Niet en mochten gheschaeden. Oock so deden sy met goeden staden De beste schoenheyde veuren daer in, Ende als hy hadde, des seker bin, Al sijn dinck berecht waele, Bleef hy met peynsen in sijn saele, Ende wachte naer sijn hulpe daef, Daer hy om hadde ghesonden voorwaer. Nu laet ick van hem hier bliven, Ende wille u van die Brabanders scriven. — 443. In die stat te Brusselle binnen, Ende sy hadden in allen sinnen Haer dinghen ghetorst, haer waeghen gheladen Met wyne, met spyse, met goeden staden, Met wapenen, met tenten, met pavilloene, Voeren sy henen naer dien doene

Te Grimbergen wert alle ,
 Met geruchte , met gescalle.
 Men blies daer trompen ende hoerne
 Dien van Grimbergen te toerne.
 Die vorste hoede dede wale
 Die vrome heere van Wesemale
 Met vele lieden tier steden ,
 Wel gewapent , wel ghereden.
 D'ander hoede leide , des sijt vroet ,

460. Van Craynhem de here goet.
 Dus voeren si te Grimbergen toe ,
 Ende verberrenden aldair doe
 Wat sijs buiten litsen vonden.
 Daer vernam in corten stonden
 Heer Arnout, bi den brande ,
 Dat comen waren die viande ,
 Ende riep ten wapenen , sonder sparen.
 Alle die in Grimbergen waren
 Wapenden sich , jonc ende out ,

470. Ende oic her Arnout ,

Recht te Grimberghen waert alle , Met gheruchte ende grooten gheschalle.
 Men blies die trompen ende hoornen Den heere van Grimberghen te toornen ,
 Ende menighe groote busine. Die vorste hoede dede daer in schine. —
 457. Met veele lieden , dat wet wale , Wel ghewapent ende wel ghereden.
 D'achter hoede dede , in waerheden , Die stoute heere van Crayhem ;
 Dus voeren sy , ick seker bem , Rechte te Grimberghe waert toe ,
 Ende verberrenden al doe Dat sy buyten litsen vonden. Ende heer Aernoult vervaert dien
 stonden Datter de vianden commen waeren , Dede wapenen sonder spaeren
 Al dat binnen Grimberghen was , Dat weeren mochte , sijt seker das ,
 Weder dat waere jonck ofte oudt. Selve hem wapende heere Arnoult

- Ende sijn sonen oic , des sijt vroet ,
 Met wapenen scone ende goet.
 Op haren orsen sijn si gespronghen ,
 Die si met sporen dwonghen ;
 Scilt op hals , spere in hant ,
 Uter borch sijn si gerant.
 Daer was groot geluut ende geruchte ,
 Eer sijt volc vergaderen muchte ;
 Wel twee hondert man werachtich
 480. Haddi te peerde ; si waren crachtich
 Van voetvolcke , daer ic u niet
 't Getal of en can geseppen yet :
 Daer was vergadert jonc ende out.
 Aldus voer hi met her Arnout
 Buten litsen houden slecht ,
 Daer menich serjant , knape , knecht ,
 Wel ter were streken henen ,
 Met bogen , met gescutte , met stenen ;
 Want si die viande wouden keeren ,
 490. Die Grimbergen wouden strueren ,
 Ende gewapent op orsse gerant
 Quamen , ende hadden verbrant

Ende synen sonen alle beyde Met goede wapenen , als men my seyde , Ende
 sijn op orssen gheseten , Speere in de hant , doen ick u weten , Ende voeren
 ter borch uyt. Daer was gheruchte ende groot gheluyt , Daer sijn volck
 vergaderde aen heme , Dyer was wel , als ick verneme , Te peerde weerach-
 tich twee hondert man , Sonder die te voet waeren dan , Daer ick 't ghetal
 niet aff en weet. Hier met voer hy henen ghereet Houden vooren die litsen
 slecht , Daer menich knape ende knecht Wel te weere ghewapent stoeden
 Met steenen , met bogen , wilt ghevroeden , Om te weerne die vianden ,
 Die daer quaemen te hande Op groote orssen ghewapent wel , Ende hadden
 verberrent in dat spel Dats sy daer.

Wat sijs daer omtrent hadden vonden.

Oic wouden si tien stonden,

Sonder enich langer vieren,

Die litsen gaen asselgieren.

Daer quam van Wesemale

Die here, gewapent herde wale,

Met menighen man, des geloeft;

500. Die helm hadde hi in 't hoeft,

Scilt op hals, spere in hant,

Metten orsse quam hi gerant

Rechte ten litsenweert;

.

Mer corten heefden vernomen

Her Wouter Berthout, die comen

Es uten litsen tegen hem.

Sy noopten beide, als ic vernem,

De orsse, die wel lopen consten.

510. Als si te naken begonsten

So lieten si die speren sincken,

En elc stac anderen om vermincken

Op die scilde en op die platen,

Dat die orssen, daer sy op saten,

494. Daer weert groot gherucht ten dien stonden, Daer die Brabanders sonder vieren Die litsen ghinghen assaillieren, Die daer in de voorhoede quaemen. Hen brachte gheleyt daer al te saemen Die stoute man van Wesemale Wel ghewapent sonder faelen Met wapenen die hem wel stoeden. Die helm in 't hoot, wilt ghevroeden, Schilt om hals ende sperre in de hant, Ende liet lopen, sy u becant, Sijn ors rechte ten litsen waert. Hem volgde mede in die vaert Menich man stout ende vrome. Op d'ander syde, als ick gome, Sach men commen heer Woultre Berthout, Ende horte uyt jegens hem met ghewout Wat sijn ors gheloopen conste, Ende als de anderen naken begonsten, Lieten sy haere sperren slycken, Ende staken elcanderen om vermincken, Door die schilde, op die plaeten.

Over die hamen stonden gheboghen,
 Ende die speren in splinteren vloghen
 In menighen stucke, hier ende daer.
 Doen toghen si haer sweerden baer,
 Ende voeren elc op anderen slaen.

520. Maer daer toe quam saen
 Die partye in beide siden,
 Ende sciedense tien tiden,
 Alsoo als sire tusschen reden.
 Daer wert, ter selver steden,
 Menich sterc spere te broken;
 Men dede menigen helm croken,
 Men hieuw daer scilden in cleinen spanen,
 En sweerden brac men daer in der banen.
 Daer waren halsberge ontmaelgiert,

530. Ende platen gefaelgiert,
 Die men nemmermeer en mochte
 Vergaderen; daer was gerochte
 Beide van steken ende van slaghen.
 Ende die op de baeldie laghen
 Worpen neder al in een
 Op die vianden menighen steen,

515. Op die hamen. — 518. Doen toghen sy die sweerden daernae, Ende ghinghen elck op andren slaen. Doen quaemen daertoe ghereden saen. — 522. Ende schietende ten selven tyden. — 523. Syer. — 524. Daer weert doen, by waerheden, Menich starck sperre ghebroken, Ende menich helm gheslagen in crooken, Ende menich sweert, ende menich schilt Ontwee gheslaeghen met ghewilt, Ende menich halsberch onmailliert, Ende menighe plaette ghefroissert, Die men niet vergaderen en mochte. Daer was overal groot ghe-rochte Van steken ende van slaeghen, Ende die daer op die litse laeghen Werpen neder menighen steen Op die vianden al in een,

Ende quester vele in de vaert.

Oec scoten si vaste nederwaert

Uten boghen menighen quareel,

540. Dies daer som die liede haer deel

Hadden, dies hem mochte gedincken.

Men sach daer menighen vermincken

In beide siden, wet dat wale.

Daer sloech die here van Wesemale

Een 't hoeft af metten sweerde,

Dat die buick viel op die eerde.

Doen riep hi luyde : « Wesemale !

Voert, voert, ghi heren altemale,

Die viande sijn gescoffiert,

550. Hen wert geloent ongeviert

Haer quaetheit, die si gedaen

Hebben. » Doen worden saen

Die Brabanters vercoent ; aldoe

Voeren si den Grimberchsen toe,

Dier si vele tien stonden

Quetsten ende oic wonden ;

Soe dat syse totten litsen dreven.

Daer wert ghenomen ende gegeven

In dat assaut menich slach.

560. Heer Arnout vocht sonder verdrach

Daer syre menighen quetsten mede. Oock schoten sy te dale waert gherede Met haeren boghe menich careel, Dies daer menich had sijn deel, Dies hy lange mochte ghedincken. — 545. In beyde syden, dat segge ick u. Doen sloech die heere van Wesemale nu. — 548. Vaert vooren, ghy heeren, ende weet wale Dat dese lieden sijn gheschoffiert, Hem wert gheloont nu ongheviert Haer quaetheyt, die sy hebben ghedaen. » Doen werden sijn lieden vercoent saen, Ende voeren die van Grimberghen toe Dier sy veele quetsten doe, So dat sy se totten litsen dreven. — 559. Daer sy hilden in dat bedranck. Daer vocht heer Aernoult sonder wanck.

Op die vianden vromelike,
 Ende sijn sonen diesgelike,
 Heer Geraert ende heer Wouter met,
 Vochten sere ongelet.

Wien si geraecten met vollen slaghe
 Hadde geleeft alle sijn daghe :

Met haren sweerde maicten si moert.

Daer vacht weder ende voirt

Die here van Wesemale tien tiden ,

570. Ende menich aen sire side.

Dien van Grembergen wert mesdaen ,

En had't dat voetvole gedaen ,

Die menighen man slogen doot

Met haren colven, die waren groot.

Van op de litsen men ooc sende

Menich gescut, ende met genende

Worpen si stenen nederwaert.

Helpt God, hoe menich sweert

Wert dair gebroken ! langen tijt

580. Duerde daer die strijt :

Dat coste menighen 't leven.

Hier binnen quamen toegedreven

562. So dede heer Geeraert diesghelijcke, Sijn jonxste sone onghelet;
 Mer Woultre van Grimberghen, dat wet, Hy vacht uytermaten seere, Want
 wye dat gheraecte die heere Metten sweerde ten vollen slaeghe, Hy hadde
 gheleeft alle syne daghen. Op d'ander syde so vacht daer wel Die heere van
 Wesemale in dat spel, Ende was hem al te fel daer, Ende menich andere,
 dat's waer, Die daer quam in syne syde; En hadden 't ghedaen tyen tyde
 Die voochden die daer waeren Daer en waere niet een ontvaren; Want sy
 sloeghen menighen doot. — 575. Ende oock die op die litsen laeghen Dooden
 menighen, hoorick saeghen, Met werpen ende met steken mede, Dus was
 daer, segghe ick u voor de waerhede, Voor die litsen grooten strijt, Die
 daer deurde langhen tijt, Dat daer menighe coste het leven; Daer binnen
 quamen sonder sneven

Dat heer van Brabant al te male
 Met haren bannieren, dat wet wale,
 Al ontploken ten viande,
 Daer si op slogen metten brande,
 Met groter menicht ende vreselike.
 Oec weerden si hem crachtelike;
 Want het stont hen te doene.

590. Daer wert menich ridder coene
 Van dien van Grimbergen gewont.
 Sy waren so vermoeyt ter stont,
 Ende mat van moeytheden groot.
 Oec bleef er daer een deel doot
 Dat si door noot moesten wiken,
 Ende door die litsen henen striken;
 Want hem en halp were ghene.
 D'ander belghden hem ghemeene,
 Ende reden hem na door die straten.

600. Sy deden haer bloet menighen laten
 Sonder vliemen al in der noode,
 Ende sonder te geven aderscrode,
 Dien si slogen onderweghen.
 Nochtans keerde hem als een degghen
 Van Grimbergen die here fijn,

Die heeren. — 585. Alle ontloken ten vianden waert, Ende sloeghen op hem metter vaert Metgroote menichte vreeselicke, Die hem weerden vromelicke, Maer en mochten hem helpen niet; Want haer lieden, wats gheschiet, Waeren van strydene alle moede. Oock wasser luttel, als ick ghevroede; Want daer wasser naer mijn waen Veele doot bleven, doe u verstaen, Soo dat sy. — 596. Ende door de litsen strijcken, Want haer en halp weere negheene. Dander volgheden hem ghemeene. — 600. Sy daden menighen sijn bloet laten, Die sy sloeghen onder weghe. — 605. Mijn heere Aernoult dicwels onder hem,

- Heer Arnout, ende die sonen sijn ,
 Ende sloghen neder menighen man ,
 Maer 't en halp al niet nochtan.
 Der andere was te vele doe ,
 610. Diese jaechden ter borch toe ,
 Daer si mosten in vlien ,
 Ende sloten na hem mettien
 Haer poerte vaste , also ic vernam.
 Maer eer dat't dair toe quam ,
 Eer sire in consten comen
 Wert menighen 't lijf genomen ,
 Daer 't scade af was al te groot.
 Doen keerde van Brabant dat conroot
 In Grimberghen weder ende voert
 620. Daer si in maecten groote moert ;
 Want wat si vonden , klein ende groot
 Sloghen si algader doot ,
 Man , kynder , ende oic wijf ;
 Sy braken op sonder kijf
 Huysen , scuren ende oic slote ,
 Daer si uyt namen klein ende grote ,
 Scoenhede , goet , ende ander dinc.

Ende beede syne sonen, ick seker bem, Ende sloeghen te nedere menighen man; Maer het en hielp niet alsdan; Want der anderen waeren te veele, So dat sy moesten sonder hele Met crachte voor die andere vlien Totter borch toe met dien, Daer sy alle voeren in, Ende sloten haere poorten, ick seker bin, Vaste met groote ameyden: Maer eer 't daer toe quam sonder beyden Dat syre binnen consten commen Wert den menighen 't lijf ghenomen, Daer 't jammer af was, segge ick u, Ende doen die andere saghen nu Die poorten ghesloten so vaste, Toghen sy henen sonder raste. — 620. Daer sy nu. — 621. Cleene ofte groot, Dat sloeghen sy alle gaedre doot, Was 't man, kinderen ofte wijf. Oock braken sy op sonder blijf Alle die huusen ende die scheuren, Ende naemen daer uyt tyer heuren.

Daer wert rije menich jongeline
Van den goede dat hy dair wan.

630. Oec roefden si voert an
Wijn, beesten en coren,
Wat si vonden was te voeren,
Dat namen si oic algemeine;
Ende als si hadden groot ende cleine
Genomen dat si dair vonden,
Staken si 't fier in tier stonden,
Ende verborren Grimbergen te male
Dat daer en bleef huys noch sale,
Sonder die borch die vaste was
640. Ende hoge stont, sy seker das,
Met goeden mueren wel bewaert,
Daer heer Arnout, die here vermaert,
Met sinen lieden was commen binnen,
Diere luttel was, doe ick u kinnen,
Want si waren doot of gewont.
Doch was hi seker te dier stont,
Dat men daer in niet en mochte
Winnen, en na dit gerochte,
Verborren die Brabanders al
650. Den cloester groot ende smal,
Ende ontstaken al dat met viere,

629. Dat hy daer vant. Oock roofden sy, by St. Jan, Wijn, beesten, meel ende coren, Dat sy veurden, doen ick u hooren, Dat namen sy al ghemeene; Ende alsijt hadden, groot ende cleene, Ghenomen al dats sy vonden, Staken sy 't vier ten tyen stonden, Ende verberrenden Grimberghen al te maele Datter en bleef huus no sale. — 642. Die heere waert. — 644. Dier luttel was doe ick u kinnen, Want sy. — 646. Tot dyer stont Dat men daer inne niet winnen mochte. Hier gingen sy, als my dochte, Die van Brabant, en braken 't al Cloostere af, groot ende smal, Ende verberrent daer naer met viere.

Daer tiere tijt woonden Reguliere ,
 Ende monnicken worden't, als ick vernam,
 Doen 't lant weder te hem quam.

Alse Grimbergen verborren was
 Sonder die borch, sijt seker das,
 Voeren sy daerby logieren
 Ende daden slaen, sonder vieren,
 Tenten ende paweljoenen

660. In eenen beempt scoone ende groene,
 Daer sy hem in rusten ginghen;
 Want sy waren in allen dinghen
 Van stride moede, ridder, knape.

Na etene ginghen si slapen;
 Maer si daden steech sciltwachte
 Doen binnen derselver nachte.

Tsmorgens ginghen si hen gereiden
 Die borch te winnen sonder beiden,
 Ende die heren ginghen te hande,

670. Die momboiren waren van den tlande,
 Die heren ontbieden op dien dach
 Te rade, daer 't doe meest aen lach.

Daer woonden doen inne Regulieren, Ende noch en waren 't gheene moncken doe; Maer tsydert werden sy alsoe, Doen 't lant weder tot hem selven quam. Nu hoort voort als ick vernam. Doen Grimberghen alle gaedre verberrent was. — 659. Pavilloenen. — 662. In waeren dinghen Van den wapenen alle moede. Nae den etene, als ick ghevroede, Ghinghen sy alle slaepen ter vaert; Maer sy daden onghespaert Groote wachte al tot den daghe. Des morghens vroeck, sonder saege, Stont de heere op sonder beyden, Ende ghinghen hem wapenen ende ghereyden, Als om die borch te winnen saen. Doen ghinghen die heeren sonder waen Alle viere, die momboiren waeren Van den kinde, [van den lande,] hoorick openbaeren, Ende ontboden by mijnder eeren Ten rade alle die groote heeren,

- In een scone tente, als ic versta,
 Vergaderden si doen hierna,
 Die van Diest des heren was.
 Dair voire reet, sijt seker das,
 Die here selve van Wesemale,
 Ende sprac : « Ghi heren, ghi weet wale,
 Wy zijn hier comen om ons te bespreken,
 680. Ende om de ondaet te wreken,
 Die van Grimbergen heer Arnout
 Gedaen heeft ende zijn sonen stout,
 Die gesticht hebben in Brabant
 Beide roof ende ooc brant.
 Dies wy gewroken zijn een deel,
 Ende hebbene zijn casteel
 Belegen nu te deser ure,
 Die sterc is ende vaste van muere.
 Nu laet ons beraden nu alderbeste,
 690. Weder wy willen muer ende veste
 Belegen houden;.... want varen wy
 Van hier nu, so duncket my

Ende die baroenen daer meest aen lach, Die schiere quaemen sonder verdrach Ten iersten dat men hen liet weten, Ende alsoo waeren sy sonder vergheten Alle vergadert ende ghinghen alle daernae In eene schoone tente, als ick verstaet, Die des heeren van Diest was, Om daer te spreken, sijt seker das, Elcken raet die hem dochte goet; Ende doen sy commen waeren, sijt's vroet, Tart voort die heere van Wesemale, Ende seyde : « Ghy heeren, ghy weet wale Dat wy alle zijn vergadert hier Om d'ondaet te vreden die die heere fier, Heer Aernoult ghedaen heeft in Brabant, Hy ende zijn sonen, sy u becant, 't Lant verberrent, die lieden gherooft. Nu hebben wy hem, dies ghelooft, Sijns lants verbrant weder een deel, Ende belegen in zijn casteel, Die vast ende starck es ter keure, Ende saeghen gheerne de ure Dat ghy ons riet, weder wy souden Die borch nu belegghen houden,

Dat wy hier weder selen mogen comen
 Met nog meerder onvromen ;
 Ende winnen wise , so laetse ons neder
 Werpen , sone hoeven wy niet weder
 Hier comen. » Doen sprac die grave
 Van Namen : « Hier wil ic ons ave
 Raden , so ic best oic can ;

700. My dochte goet dat wy voirt an
 Voeren verborren her Arnouts lant ,
 Ende sire hulperen ; daer na te hant
 Laet ons beleggen varen die stede
 Van Mechelen , die onser mede
 Nu ter uren en sijn niet
 Wachtende also vele als yet ;
 Ende connen wy die stat gewinnen
 Laetse ons strueren in allen sinnen.
 Dus mach her Arnout , die here ,
710. Daer by gecrenct worden sere ;
 Ende begeet ons dit te vromen ,
 Wy willen de borch beleggen comen ,

Of 't lant allomme vaeren verberren , Ende dan belegghen sonder merren , Als wy hier al quaemen wedere , Ende dan worpen die borch te nedere , Opdat wyse connen ghewinnen Op die van binnen met eenighen sinnen. « Doen tart voort sonder scamen Heer Godevaert , die grave van Namen , Ende seyde : « Van Weesemale heere , Ick wille ons raden , by mijnder eere , My soude dincken die beste raet Dat wy voeren nae die staet Dlant verberren , sijt ghewes , Dat Aernoult ende synen kinderen es , Ende oock synen hulperen mede , Ende wy dan voeren belegghen die stede Van Mechelen ; want syne en sijn niet Van ons wachtende , wat's gheschiet , Ende mochten wy winnen die stat , Dat wyse braken al nae dat ; Want heer Aernoult , segghe ick dy , Werter seere ghemanckt by , Ende alle syne helperen met , Ende also wy hadden ghewonnen , dat wet , Dan keerden haer weder te Grimberghen , Ende beleyden die borch sonder berghen ,

Ende winnense al met crachten ,
 Ende breken af mueren ende grachten ,
 Ende werpense al in den gront :
 Mogen wi ooc t' eniger stont
 Vaen hem of sijn sonen beide ,
 Laet ons lonen heur quaetheide ,
 Ende overdaet na heur mesdoene ,

720. Na vonnisse der baroene ,
 Van Brabant ende van Lothrike ;
 Dit soude ic raden sekerlike. »
 Al te gader die dit hoorden
 Volgden daer sinen woorden ,
 Ende sinen wille , dat verstaet.
 Hier met liet die raet
 Gebieden , dat die heren daden
 Dat men torssen ghinghe ende laden ,
 Alse te porren ongespaert ,

730. Te vaerne te Mechelen waert.
 Sy laden waghene ende kerren ,
 Ende voeren henen sonder merren ,
 Ende verlieten die borch tier stede.
 Die vorste hoede daer dede

Ende winnense hem af met crachte. — 714. Braken meuren. — 716. Mochten wyne oock vaen t' eenighen stont, Ende syne sonen alle beyde, Wy loonden haer quaetheide Ende haer overdaet nae vonnisse Der baroenen, sijn ghewesse. — 721. Dat. — 723. Doen seyde sy allegaendre daer : « Desen raet es goet voorwaer, Wy willen dien doen, dat verstaet. » Hier met so schiet al den raet, Ende deden ghebidden metter staden. — 729. Als te porrene te Mechelen waert, Dat sy daden al ongespaert, Ende loeden waghene ende kerren, Ende voeren wech sonder vermerren, Ende lieten die borch alleene staen. Die voorste hoede dede sonder waen

Van Wesemale her Geraert
 Met menighen man wel bewaert;
 Die ander hoede met ere
 Dede van Craynhem die here,
 Met dulent man ende meer daer toe.

740. Dus voeren si henen doe
 Te Mechelen waert tier stonden,
 Ende strueerden dat sire vonden;
 Huys, scuere, bogaerde ende lant
 Wert verherijt ende verbrant.
 Al was her Arnout verbolgen,
 Nochtan dorste hy niet volgen;
 Want hine hadde die macht niet;
 Maer haddi ghehad der lieden yet,
 Hi hadde hem achter na ghereden,

750. Ende haddese in den steert bestreden,
 Maer nu en dorste hijs niet doen;
 Ende van Brabant die baroen
 Strueerden 't lant verre ende by,
 Aldaer si reden, gelovet my.

Aldus quamen sy vore die stat

.

Van Wesemale heer Geeraert, die heere, Met menighen man by mijnder eeren. Die achterhoede, ick seker bem, Dede die heere van Craynhem. — 740. Sy allen. — 741. Te Mechelen waert struwerende 't lant, Ende verbernen, sy u becant, Al dat sijs onder weggen vonden. Heer Aernoult sach se vaeren tot dyen stonden. — 745. *Ontbr.* — 746. Maer hy en dorste hem niet volghen. — 747. Macht daer niet. — 748. Daer lieden yet. — 751. Dorfte hy. — 753. Dustrueerden. — 754. Daer sy leden, gheloves my. Dus quaemen se voor Mechelen die stat, Die sy beleyden saen nae dat

Beleiden ende daden saen
 Tenten ende paweljoen slaen ,
 Ende beleiden alomme die stede.

760. Sy roofden vastelike mede
 Scape , peerde , coeye ende swijn ;
 Dat elc geprant , dat was sijn.
 Oic braken si ter selver ure
 Menighe groote stercke schuere ,
 Daer si uyt namen stroe ende coren.
 Sy daden den lieden menighen toren
 Ende den lande groote ongenaden.
 Verberren dat si oic daden
 Huyse ende kercken , waer si oic quamen ;
770. Wat si wonnen brachten si t' samen
 Voer Mechelen , die si vaste
 Belegen hadden , ende die gaste
 Van binnen waren vervaert sere.
 Sy en dorsten min noch mere
 Haer hoofd steken ter stat buten ;
 Maer si daden haer poorten sluten

Allomme ende omme t' allen staden , Ende daden slaen by liever laden
 Tenten ende pavilloenen met , Ende beleyden aldus , dat wet , Mechelen al
 omme die stede , Ende verberrende , dat's waerhede , Tlant allomme daer
 't sy vonden , Ende roofden ter selver stonden. — 761. Scaepen , peerden ,
 coijen ende swynen ; Wat elck roofde dat was syne ; Ende braeken sy. —
 765. Ende namen daer uyte stroyt ende cooren , Ende daden den lieden
 grooten thooren. — 767. Groote schaede ; Want sy en hadden gheene ghe-
 naede , Over gheene dinck , daer sy quaemen. Sy berrende huusen ende
 kercken t' saemen , Ende dat sy wonnen brachten sy naer dat Te Mechelen
 voor die stat , Die sy belegghen hielden vaste , Ende van binnen die gasten
 Waeren alle vervaert seere , Ende en dorsten. — 776. Maer daden haere
 poorten vaste sluyten

Jegen d'andere, seg ic u.

Nu wil ic van hem swigen nu

Tote dat poent es ende stade

780. Ende hoirt van den ghenen voirtane

Die her Arnoude te hulpe quamen,

T'ors ende te voet te samen.

Doen die boden gekeert waren,

Die heer Arnout sonder sparen

Alomme hadde om hulpe gesint,

Gereiden hem met genint

Vriende, maighe, man te samen,

Die hem gereet te hulpe quamen

Op orsse groot, sterc ende snel,

790. Gewapent utermaten wel,

Die quamen dair met gewoude,

Sonder meer die heer Arnoude

Sijn lant wouden helpen bescudden;

Hem quam succoers met grooten cudden.

Jeghen die andere, dat segge ick u; Ick wille van hem swyghen nu Tot dat point es ende tijt, Ende wille u voorts segghen, dat seker sijt, Van den ghenen die heer Aernoulde Te hulpe quaemen seer boude, Beyde met orssen ende te voet, Als men noch in oorloghen doet. Teerst als die boden, sy u bekint, Die mijn heere Aernoult hadde ghesint Allomme om hulpe hier ende daer, Haere bodschap hadden gheseyt voorwaer Den heeren, daer sy ane waeren ghesonden, Ende sy ghekeert waeren tyen stonden Weder t' huuswaert, so ghinghen die heeren Hem beraeden, by mijnder eeren, Van allen dien hem bedorste, Ende ontboden sonder vorste Vrienden ende maghen, segghe ick u, Die gene te hem quamen nu Wel ghewapent ende opgheseten. Oock wasser vele, doen ick u weten, Die te hem ontboden soudenieren, Die daer quaemen herde sciene; Want sy wouden heere Aernoulde, Het lant helpen met ghewoude Beschudden jeghens elcken man; Ende alsy alle waeren commen dan

Dese quamen ongespaert
 Wat si mochten te Grimbergen waert,
 Ende hebben't vonden te hant
 Al verwoest ende verbrant.

Ic wille u een deel namen

800. Noemen, die dair te hulpen quamen
 Her Arnoude ten selven tide,
 Dat ghi vele te bat in den stride
 Die heeren van beide genoten
 Bekennen selt, cleine ende groote.
 Daer quam die grave van Viane
 Met sinen hulperen; daer quam ane
 Heer Geraert die here van Breda
 Met alle, die hi vore ende na
 Vermanen ende verbidden conste.

810. Daerna quam oic met goeder jonste
 Die here van Keppele uit Gelderlant,
 Met ridderen ende met serjant,
 Wel gewapent ende gereden.
 Dair quam oic mits beden

Daden sy trousseren ende laden Al dat hem mochte commen te staede,
 Ende te oorloghen mede behoeven, Ende voeren henen sonder droeven. —
 797. Ende voeren so langhe op die vaert, Dat sy quaemen te Grimberghen,
 Dat sy vonden, sonder berghen. — 799 Nu willick u doen becant, Ende
 een deel noemen by naemen, Die heer Aernoult te hulpe quaemen, Omdat
 ghyse te bat sult kinnen Hoe sy hieten met goeden sinnen. — 805. Vianden,
 Met allen den ghenen, wilt verstanden, Die hy wel verleysten mochte. Daer
 quam oock, also mi dochte, Heere Geeraert, die heere van Breda, Met
 allen diegene die hy, verre ende nae Conste verbidden ende vermaenen.
 Daer quam oock, naer mijn waenen, Die heere van Keppele uyt Gelder-
 lant, Met menighen man, sy u becant, Die wel deuren mochten in stryde.
 Ooc quam daer tyen tyde

- Die here van Arcle uit Hollant.
 Daer quam oic , sy u becant,
 Die here van Moroel ghevaren ,
 Met vele vrome luden te waren.
 Daer quam met groter eren
 820. Van Yterne die vrome here ,
 Met lieden vrome ende stout.
 Dair quam oic met gewout
 Heer Bernaert , here van Ysselsteine ,
 Met ridderen goet ende reine.
 Dair quam oic ter selver uren
 Mijn heer Coenraet van Bueren.
 Dese heren ende haer partie
 Quamen , also ic u lie ,
 Van dees side des Rhijns sekerlike.
 830. Oec quam daer uit Vrancrike ,
 Die here van Moy uit Arthois ,
 Met menigen stercken Francois ;
 Hi brachte menighen Artoysien.
 Daer quam geleden na dien
 Heer Jacob Tsastilloen ,
 Met menighen vromen baroen ,

Die heere van Moroel. — 819. Die gherne waeren in orloghen. Daer so quam oock ongheloghen. — 821. Met veele lieden, by mijnder eere, Die noode eer tijt soudē vlien, Daer sy cavelinghe mochten sien; Want sy waeren vroom ende stout. Oock quam daer met ghewout Heer Bernaert, die heere van Iselsteyne, Met een deel ruddren goet ende reyne, Die stout waeren ende vrome. Daer quam oock, als ick nomme, Mijn heere Conraet, heere van Buren, Met vele lieden ter selver uren, Die hem hielden aen syne partye. Dese heeren quaemen, als ick lye, Van dees zyde des Rhijns sekerlicke. Op d'ander syde quam uyt Vranckerijcke. — 852. Ende bracht met hem menighen Franchois, Ende daertoe menighen Artesyen. Daer quam oock ghereden met dien Mijn heere Jacob van Chastilloen.

- Wel ghewapent ende opgheseten.
 Daer quam oic, doe ic weten,
 's Graven broeder, heer Willem
 840. Van Sempoel, ende met hem
 Menich man stout ende vri.
 Her Ingelram van Couchi
 Quam daer als een vrome baroen,
 Ende die here van Monbasoen.
 Die here van Hamme uit Vermandoys,
 Ende menich stout Francoys.
 Uit Henegouwe, verstaet my
 Quam die here van Bossy.
 Daer quam heer Jacob, die here van Roye,
 850. Met menighen ridder moye
 Te hulpen her Arnoude
 Van Grimbergen met gewoude.
 Dese waren sijn vriende, maghe of man;
 Bander side quamen nochtan

859. 's Graeven broedre van St Pol, heer Willem, Ende bracht menighen man met hem Ter hulpe des heeren van Grimberghen. Daer quam oock, sonder berghen, Inghelram, van Couchy die heere, Met menighen man, by mijnder eeren, Wel ghewapent ende wel ghereden. Oock quam daer, by waerheden, Van Monbason die vrome heere, Met vele lieden, moet ick u leeren, Die stout waeren ende rasch. Daer quam oock wel in 't harnasch Die heere van Hamme uyt Vermandois Met menighen vromen Franchois, Wel ghewapent, dat segghe ick u. Op d'ander syde quam daer nu Uyt Henegauwe die heere van Bochi, Dat verstaet, ook so bracht hy Menighen man onder syne vaene, Wel ghemonteert naer mynen waene — 850. Met menighen ruddere clouck ende moye Te hulpe van heere Aernoulde; Ende dese heeren quaemen met ghewoude Alle gaedre aen heer Aernoults syde Om hem te helpen tyen tyde; Want sy waeren syne maeghen. Op d'ander syde quaemen daer sonder vraeghen.

- Uyt sinen lande die baroene,
 Also si sculdich waren te doene.
 Elc quam bi hem sonder spāren
 Met sire maechscap dair gevaren.
 Daer quam her Geraert van Assche
 860. Met sinen maghen wel ter harnassche,
 Neven sijn baniere dakende sere.
 Van Beighem her Alaert, die here,
 Quam daer, ende na hem
 Die vrome here van Eppinghem;
 Van Hombeke her Arnout
 Met sinen hulperen stout.
 Dese vier baenroetsen groot
 Wouden hem bistaen toter doot.
 Van Oyenbrugge her Arnout
 870. Quam dair ende sijn sone stout,
 Die gheheeten was her Heinric,
 Met sinen maghen sekerlic.
 Daer quam here Seghere van der Male,
 Ende sijn sone, wet dat wale,

855. Ende elck hadt syne maegschap by hem. Daer quam ghevaeren, ick seker bem, Van Assche mijn heere Geeraert, Ende met hem sijn maegschap waert, Die hem allen hielden aen syne banniere. Oock quam daer ghevaeren schiere Heere Alaert, van Beyghem die heere, Met syne maeghen, by mijnder eere, Schoone ende rijkelijcken ghemonteert. Oock quam daer, soo men my leert. Die vrome heere van Heppeghem, Ende syne maeghen alle by hem, Die hem noode souden afgaen. Oock quam daer, doe ick u verstaen, Van Hombeke heer Aernoult, Met synen maeghen, die waren stout, Ende hem bystaen wouden totter doot. Dit waeren viere baenrotsen groot, Die in 't lant woonden van Grimberghen Ten dien tyde, sonder berghen, Maer het es zedert seere vergaen. Nu willick u doen verstaen Die ruddren, die daer oock quaemen Uyt Grimberghen alle te saemen. Daer quam van Oyenbrugghe heer Aernoult, Ende synen sone, die ruddre stout. — 872. Met haeren. — 874. Ende heer Simoen, synen sone, wet waele,

Her Symoen, na mijn beconden,
 Metten ghenen, die hem bestonden.
 Daer quam her Godevaert Screyhane,
 Ende sijn broeder voert ane,
 Ende her Jan ende her Geraert,

880. Ende heur geslachte vermaert.

Daer quam her Willem Tant
 Met ridderen ende tserjant.
 Daer quam van Ophem die here van love,
 Ende mijnheer Jan van den Eechove,
 Van Scoudebroeck mijnheer Gosewijn.
 Ele quam dair met die maechscap sijn.
 Men sach heer Willem van den Bogarde,
 Ende van Sijtvoert heer Bernarde,
 Ende heer Willem die borchgrave

890. Met sinen maghen comen ave,

Wel ghewapent ende opgheseten
 Met starcken orssen vermeten.
 Heer Paridaen van Massenhove,
 Ende sijn oem, een ridder van love,

Met den ghenen die hem bestoeden. Daer quam oock, willick u bevroeden, Mijn heere Godevaert Scryhaene, Ende beyde syne broedren, so ick waene, Heer Geeraert ende heer Jan, Ende al haer gheslachte met an. Daer quam mijn heere, heere Willem Tant, Met syne maeghen, sy u becant. Daer quam van Ophem die heere vrome, Met synen maeghen, die men u noeme. Daer quam heer Jan van Eechove Met synen maegschap van grooten love; Want sy waeren stout ter coren. Daer quam oock, als ick hoore, Van Schouwenbrouck heere Gossuin, Met al het maegschap sijn. Daer quam van Sijtvoort heer Bernaert, Met alle syne maegschap waert. Oock quam daer heer Willem van Bogaerde, Met syne maeghen van goeden aerde. Daer quam heer Willem die borchgraeve Met syne maeghen ghereden ave. — 891. Oock quam daer, doen ick u weten, Heere Paridaen van Massenhove.

Die her Geraert hiet van Liere ,
 Quam te desen orloghe sciere ,
 Ende van Cobbenbosch her Arnout
 Met sinen maghen stout.
 Van Imple heer Peter quam dair

900. En her Geraert van Herlaer.

Daer quam her Gosen van Helrode
 Met sire maechschap , die blode
 En wouden heten in den stride.
 Dair quam tien selven tide
 Mijnheer Jacob van Beringhen.
 Oec mocht men teser sameninghen
 Sien comen heer Janne van Calmont.
 Oec quam dair te deser stont
 Her Heinric Hoefken , ende her Gautier

910. Van den Damme , twee ridderen fier.

Dese ridderen , sy u becant ,
 Waren te Grimberghen in 't lant
 Tien selven tide woonachtich ,
 Of van hare geburen machtich ;

895. Die men hiet heere Geeraert van Liere Met alle haere maeghen fiere.
 Oock quam daer een ruddre stout , Van Cobbenbosch heere Aernoult, Ende
 met hem syne naeste maeghen. Oock quam daer, sonder saeghe, Heer
 Pieter van Ymple, dat wet, Ende alle syne maeghen met. Daer quam heer
 Geeraert van Herlaere; Met synen maeghen voorwaere. Oock quam daer
 heer Gosen van Helrode, Met syner maeschap, by Gode. Daer quam heer
 Jacop van Berringhen Met syne maeghen in waere dinghen. Daer quam
 heer Jan van Caelmont, Met alle syne maeschap, sy u eont. Daer quam
 met syne maeghen saen Heer Hendrick Hoeskin, wilt verstaen, Die stout
 waeren ende fier. Daer quam Van den Damme heer Gaultier, Met syne
 maeghen, die ick niet en nomme, Die alle stout waeren ende seere
 vromme. Dese ruddren alle. — 915. Tyen tyde woonachtich, weet waele,
 Ende waeren som maeghen, sonder fale,

Ende waren maech der Grimberchse heren.

Daer quamen gevaren met eren

Van by Postel menich man ,

Die ic niet genoemen en can ,

Die lant hilden , goet of leen

920. Van den Grimberchschen heren gemeen.

Daer quam menich man snel

Te voet ende gewapent wel

Van die omtrent Grimbergen saten ,

Die goet waren utermaten ,

Beide in stride ende in orloghen.

Oec quam daertoe getoghen

Menich vreemt soudenier ,

Die vrome was ende fier ,

Om te dienen , dair hi soude ,

930. Van Grimbergen her Arnoude ,

Diese willecome hiet sere ,

Ende ontfinese met groter ere.

Hi dede hem allen groote feeste ;

Oec dede hy , seyt die yeeste ,

Met hem die meeste baroene

Eten , ende alle die ridder coene

Van Grimberghen der heeren. Oock quaemen daer met eeren. — 918. Ende menich ruddre, die ick en can U niet wel ghenomen nu, Die alle hielden, dat segghe ick u, Van den heere van Grimberghen haer goet. Daer quam oock menich man te voet, Wel gewapent ende vrome, Ende goet ten stryde, als ick gomme, Die ontrent Grimberghen waeren gheseten. Daer quam oock, doen ick u weten, Uyt vremden lande menich soudenier. — 929. Om te dienen daer om sout, Die van Grimberghen heere Aernoult Ontfinck herde blydelijcke, Ende alle andere sekerlijcke, Ende hietse willecomme seere. Oock toefdese daer seere die heere, Ende deden eere ende groote feeste. Oock dede hy alle die waeren d'eerste Met hem eten, die meeste baroenen, Ende dede al die ruddren coene

- Dede hi groote weerdicheden ,
 Dies si hem bedanckten mede ,
 Ende gheloofden hem by te stane ,
 940. Ende in sire noot niet af te gane.
 Al bi der borch op een scoen velt
 Ginghen die heren met geweld ,
 Ende daden slaen in dat groene
 Tenten ende paweljoene ,
 Daer soudenieren , jone metten ouden ,
 Ende ander lieden in liggen souden ;
 Want die huysen waren daer al
 Verbrant groot ende smal ;
 Ende alsi vergadert waren dair ,
 950. Si hadden breke gheen voirwaer
 Van vitalien , dat was hem best :
 Her Arnout hadde hem wel bevest ;
 Ende ontboot alle te samen
 Die meeste heeren , die daer quamen
 Boven in de scone sale
 Omme te hoorne sine tale ,

Groote werdicheyte, die comen waeren Om hem te helpen, sonder spaeren, Waer hyse sach, menichfalt, Dies sy hem seyden grooten danck. — 940. Waers hy begherde, so ick waene; Daerna ghinck men daer logieren. Daer wordt gheslaeghen sonder vieren, By der borch, op een schoon velt Menighe tente ende ghetelt, Ende daertoe veele pavilloene, Daer die heeren ende die baroene, Soudenieren ende andere lieden Inne soudon ligghen, als ick bediede, Want. — 949. Daer men placht te ligghen binnen. Dus gaederde heer Aernout in allen sinnen Veele lieden, dat segghe ick u, Ende doen 't al comen was nu Dat hem te hulpe comen soude, Ontboot heere Aernout, alsoo ick houde, Die meeste alle by naemen Dat sy by hem te raede quaemen; Want hy soudese gheerne spreken. Doen quam daer menich man ghestreken Tot hem boven in die saele.

- Ende te bezien wat hi begeert;
 Ende als die heren weert
 In de sale vergadert waren
960. Vrageden si welc sijn begaren
 Wair, ende wat hi wilde.
 Doen sprac her Arnout die milde :
 « Ghi heren, ic claghe u te hant
 Dat roof hebben gesticht ende brant
 Die Brabanders voer myne oghen,
 Ende sijn nu met orloghen,
 Wel sere te minen onvromen,
 Binnen minen lande comen.
 Nu hebben si met menighen degghen
970. Die stat van Mechelen belegghen,
 Ende selense winnen sonder letten,
 Eest dat wise niet ontsetten.
 Hierby ontbodic u, sijt's vroet,
 Wat rade u hier toe dochte goet
 Ende wat wy dbeste aenginghen,
 Dat wy met onser sameninghen

957. Ende te wetene sijn begherren, Ende doen sy, al sonder scheeren,
 Waeren commen tot heer Aernoulde, Vraegden sy hem alsoo boude Wat
 hy te hen begherrende waere, Daer hy se ontboot daere. Doen seyde heer
 Aernoult : « Ghy heeren, ick laete u segghen, by mijnder eeren, Die van
 Brabant sijn commen In mijn lant te mijnder ontvromen, Ende hebben 't al
 verbrant ontrent Daer sy toe quaemen, sy u bekent; Oock daden sy my
 grooten anxt dooghen; Want sy berrenden voor myne ooghen Alomme af,
 als ghy wel siet, Ende en conste hem verbieden niet, Om dat ick van lieden
 was onbewaert. Nu sijn sy ghetoghen te Mechelen waert, Ende hebben
 daer belegghen die stat, Ende sullen se winnen, weet dat, Ten sy dat wy
 hem dat verbieden, Ende wyse ontsetten met onsen lieden, Eer sy der stat
 doen eenighe schaede; Daeromme ontbode ick ulieden te raede Omme te
 wetene wat u dochte goet Dat wy ane ghinghen, des sijt vroet,

- Hier bliven ende oic letten ,
 Of dat wi varen ontsetten
 Die stat. » Doen sprac die heer van Cochi :
980. « Ic wille ons raden , hoort na my.
 Laet ons bereiden onse vaert ,
 Ende laet ons varen te Mechelen waert. »
 Ic late gereiden die heren coene.
 Nu hoirt hoe die Brabansoene
 Laghen , ende wouden na dat
 Van Mechelen die stat
 Asselgieren ende oic winnen.
 Doen quam een bode hierenbinnen
 Dair die heren laghen , wet wale ,
990. Van Diest , van Wemle , van Wesemale ,
 Ende van Bierbeke , die d'lant
 In handen hadden te hant ,
 Ende lagen te samen aldair
 In een tente scone ende openbair ,

Oft bliven hier, oft vaeren daer Die stat socoursen overwaer. » Doen seyde die heere van Couchy. — 981. Dat's dat wy ons volck doen bereyden, Soe dat wy moghen sonder beyden Porren morghen vroeck tydelicke, Ende vaeren te Mechelen waert haestelijcke Die stat ontsetten ofte wy moghen. Wilt ons oock yemant ongheloghen Verbiiden van den Brabanderen, Laetet ons so vromelicken keeren Dat sy haer scheren met ons niet en maken; Dat rade ick ons in waeren saeken. Dit dochte hem allen goeden raet. Doen dede heer Aernoult, dat verstaet, Over al ghebieden in den heere Dat hem elck alsoo verweere Dat sy in dien dagheraet schoone Alle ghereet waeren, sonder hoene, Om te porrene te Mechelen waert. Nu swighe ick van hem ter vaert, Ende laetse hem alle ghereyden wel, Ende segghe u voorts, sonder spel, Van den Brabanders, die laeghen Voor Mechelen, hoor ick ghewaeghen, Omdat sy wouden winnen die stat. Een bode quam ter hant nae dat Daer van Diest lach heer Hendrick, Ende van Wemmele sekerlijck Heer Aernoult, ende oock weet waele Heer Geeraert van Wesemaele Ende van Bierbeke heer Jan. Dese viere heeren hadden dan T'achterwaerne al 't volck alleene Van Brabant, ende laeghen ghemeene

Dair die bode in quam gestreken,
 Die de heren wilde spreken,
 Ende 't ierst dat hise sach,
 Ontboot hi hem goeden dach,
 Ende seide den heren lofsam :

1000. « Hoe dat hi van Grimbergen quam,
 Daer menich man es op de vaert
 Om te comen herwaert :
 Ende willen u van hier verdriven,
 Of daer op den velde bliven.
 Van Grimbergen heer Arnout
 Heeft menighen ridder stout
 Vergadert, maighe ende man,
 Ende al dat hi verbidden can.
 Dese stat wilt hi ontsetten

1010. Ondancs hem allen, die 't letten
 Willen of weren teser tijt;
 Nu siet hoe ghy beraden sijt. »
 Doen sprac van Wemmele her Arnout :
 « Wy selen ontbeiden den heren stout. »
 Doen sprac hi ten gesellen sijn :
 « Besiet, ghi heren fijn,

In eene tente, dat segghe ick u, Daer die bode quam gaende nu. Dirst dat hy die heeren sach. — 999. Ende seyde daernae sonder berghen : « Ghy heeren, ick comme van Grimberghen, Daer menich man vergadert es, Ende sweren seere, dies sijt ghewes, Dat sy herwaert commen selen Ende u verjaeghen, sonder helen, Van hier, ofte al bliven doot; Want heer Aernoult, dat weet bloot, Heeft vergadert maeghen ende man. — 1009. Ende wilt dese stat commen ontsetten Ondancx yemant die 't wilt beletten. — 1015. Doen antwoorde ter selver tijt Van Wemmele mijn heere Aernoult, Die vromme was ende stout : « Commense, sy vinden ons hier. Nu besiet, ghy heeren fier,

Wat u nu dunct wesen goet ,
 Soe dat wi trocken in haer gemoet ,
 Soe dat wy haers ontbeiden ? »

1020. Doen sprac met groter haesticheiden
 Mijn heer Heinric , here van Diest :
 « Wiere aen wint of verliest ,
 Wy willen met onse heercracht
 Trecken in haer meeste macht ,
 Ende te Grimbergen bestaen met stride ;
 Lieten wise hier comen tesen tide
 Op 't velt ende wy te hope quamen ,
 Wy souden hebben al te samen
 't Vole jegen ons van der stat.

1030. Aldus raet ic vele bat ,
 Dat wy trecken te Grimbergen toe ;
 Daer en dorren wy ons niet alsoe
 Hueden, als wy moghen hier. »
 Dees dochte den heren fier
 Wesen d'alderbeste raet.
 Sy lietene weten , dat verstaet ,
 Den heren , die in 't heer waren,
 Dat si haer volc sonder sparen

Wat wy nu willen bestaen Ofte hun hier ontbeyden saen, Ofte trecken in haer ghemoet. » Doen antwoorde, die daer stoet, Van Diest heere Hendrick : « Neen, wy niet, sekerlijck; Wy willen trecken in haer macht Te Grimberghen, met onser cracht, Ende bestaen se met crighe daer; Want lieten se wy hier commen voorwaer, Ende viel 't dat wy te stryde quaemen, Die van der stat souden wy te saemen Alle jeghens ons hebben met; Daer by dinckt mi best, dat wet, Dat wy te Grimberghen trecken toe. Daer en hebben wy ons niet alsoe Te hoedene, als wy souden hier. Dat segghe ick u, ghy heeren fier. » Dit dochte den anderen goeden raet, Ende lieten 't weten, dat verstaet, Dien heeren, die daer waeren, Dat sy hun ghereyden sonder spaeren ,

Gereyden daden al onvervaert

1040. Te trecken te Grimbergen waert
 Jeghen heer Arnouts heerecracht,
 Die hi heeft te hope bracht
 Om jeghen ons te comen ten stride.

.
 Als die heren al te samen
 Dese bootschap hoirden en vernamen,
 Daden si torsen ende laden
 Alle haer dinc met goeden staden.
 Sy loeden waghene ende kerren,

1050. Ende trocken henen sonder merren
 Vaste te Grimberghen waert.
 Het geleidese in de vaert
 Die vrome here die maerscalc was,
 Van Wesemale, sijt seker das,
 Die van den heere van Brabant
 Ghemeenlic hadde d'overhant.
 Die achterhoede dede met hem
 Die stoute here van Craynem,
 Met menighen ridder snel,

1060. Gewapent utermaten wel.

Als te vaerene te Grimberghen waert; Want daer waere onghespaert Van heere Aernoult vergadert groote cracht, Ende hy waere oock alsoo bedacht Dat hy se ontbieden wilde in stryde. Als datte die heeren hoorden ten tyen tyde, Deden trousemen ende laden Alle bagaigen met grooter staden, Ende loeden. — 1050. Ende voeren. — 1051. Alle te. — 1052. Het gheleydese in die vaert Die stoute heere van Wesemaele. Omdat hy maerschalc was, wet waele, Van den heeren ghemeynelycke Dedy die voorhoude sekerlycke. Die achterhoede dede daer Die heere van Craynhem, dat es waer, Met menighen man ghewapent wel. Doen trocken sy henen, dat's gheen spel

Aldus trocken si tier wilen
 Bi Grimbergen in ere halver milen.
 Daer sloegen si tenten ende paweloenen,
 Om hem te rusten in dat groene
 Toten daghe, den nacht al duere.
 Aldus quamen si tier ure

.

Dese niemare quam te deser ure
 Te Grimbergen al te hant,

1070. Dat de heren van Brabant

Met haren volcke keerden weder
 Om die borch te leggen neder,
 Ende te doden dat sijs daer
 Vonden, ende daer binnen waer.

Doen sprac van Assche her Geraert :

« Ondanc hebben, die hem vervaert ;

Laetse comen, si vinden ons hier.

Wy hebben menighen ridder fier,

Serjanten, knapen, al tote dien

1080. En derren wise twint ontsien.

Laet ons gereiden tesen tiden,

So dat wy eerlic mogen striden. »

Rechte te Grimberghen toe, Soo dat sy quaemen doe By in eene halve myle. Doen beetten sy alle, sonder ghyle, Ende sloeghen tenten ende pavilloenen Om te rusten tot haeren doene Dien nacht over totten daeghe, Ende die maere quam sonder saeghe Te Grimberghen binnen ter hant. — 1071. Wedre Ende die borch wouden worpen te nedre, Ende dooden datter binnen waere. Doen antwoorde ter hant daernaere Van Assche mijn heere Geeraert : « Ghehonniert sy hy die es vervaert. — 1078. So menighen ruddre fier, Ende so menighen vromen knaepe, Wy ne dorfven se niet ontsien in gheender saeken ; Maer ons betrecken onser lieden Dat wy moghen, als ick bediede, Eerlick jeghens hem stryden, Alse sy willen of te wat tyden. »

Sy wrachten na sinen rade,
 Sy ginghen slapen, het was spade;
 Jegen de andre, als ic bevroede,
 Daden si sciltwachten goede.

's Morgens stont op groot ende cleine,
 Ende men geboot in 't heir gemeine
 Dat si hoir dinc gereiden te tide,

1090. Als men woude varen te stride;
 Ende die Brabanders, aen de ander side,
 Rusten hem die nacht al uit.

's Morgens waert daer groot geluit:

Sy gingen torsen ende laden,
 Ende voiren voert met staden
 Tot Grimberghen ane dat velt,
 Dair d'andere laghen met ghewelt,
 Vier bogescoten bi of also na;

Daer slogen si, als ic versta,

1100. Haer tenten den anderen so naer,
 Dat manlic sach den anderen daer
 Van vore sijn tenten wat hi dede.

Alse die Brabanders tier stede

Dit dochte al den ghenen goet, Die daer by stonden met grooten moet,
 Ende keerden hier met van den raede, Ende ghinghen hier met slaepen,
 want het was spaede, Ende oock diepe in den nacht; Maer sy daden, ben
 ick bedacht, Dien nacht doen schiltwachte goede Jegdens den anderen, als
 ick ghevroede, Tot 's morghens dat sy stonden op, Daer men gheboot son-
 der scop Over al 't heere ghemeyne, So wye hy waere, groot ofte cleyne,
 Dat sy hem ghereyden ten stryde Als men woude en te wat tyde; Want die
 vianden daer by waeren. Dat sy daden sonder spaeren, Ende ghinghen hem
 onledich maeken, Ende bereyden alle haere saecken, Alse te strydene als
 men woude. Nu willick van hem swyghen boude, Ende spreken van hem
 als tijt es, Ende segghe u voorts, sy ghewes, Van de Brabanters, wat sy
 daden, Die laeghen en rusten met staden

- Aldus waren gelogeert,
 Ontboden die heren onverveert
 Van Diest, van Bierbeke, van Wesemale,
 Ende van Wemle also wale,
 Die momboeren waren van Brabant,
 Alle die genoten, die waren in 't lant,
 1110. Dat si te haren rade quamen;
 Alsoe si daden te samen.
 Daer quam menich moederbaren,
 Ende doen si alle vergadert waren,
 Sprac van Diest her Heinric :
 « Siet, ghi heren, sekerlic
 Onse vianden voer ons oghen,
 Die ons hebben in der orloghen
 Scade groot gedaen ende scande,
 Beide met rove ende met brande,
 1120. Ende met stride te menigher stont,
 Ons maghen verslaghen ende gewont,

Alle dien nacht totten daeghe. Doen stonden sy op sonder saeghe, Ende ghinghen laden ende trousseren met, Ende voeren henen, dat wel wet. — 1098. In vier boog schoten ofte so nae, Ende daden daer slaen, so ick verstaet. — 1101. Dat elcanderen sach voorwaer Van vooren in syne tente wat hy dede; Nu hoort voort alle die waerhede. Alsoe die Brabanters waeren ghelogiert Ontbouden die vier heeren ongheviert. — 1107. Ende die heere van Wemmele soe waele. Dit waeren die momboiren van Brabant, Alle die ghenooten, dat sy u becant, Die daer met hen waeren commen, Dat sy quaemen, hebbe ick vernomen, Sy wouden nemen raet aen hem. Doen quam daer, ick seker bem, Ten raede menighen hooghen ghenoot, Ende menich man van deugden groot, Ende doen sy alle vergadert waeren, Sprack voore, hebbe ick hooren openbaeren, Van Diest mijn heere Hendrick, Die goet was ende lovelick, Ende seyde: « Ghy heeren, nu sijn wy al Commen, groot ende smal Daer wy onse vianden sien voor ooghen, Die ons hebben ongheloghen Ghedaen groote schaede ende schande. — 1120. Met strydene ende met anderen dinghen, Onse maeghen verslaeghen sonder verdinghen;

Ende noch sijn sijs te boven bleven,
 Daer si sere met sijn verheven,
 Alsoe si moghen te rechte wale.
 Nu hebben si hier met getale
 Vele liede die vrome sijn,
 Ende goet te wapenen in schijn,
 Also wy some wel gesien
 Hebben; oic sijn sy in dien

1130. Dat si den strijt seere begheeren.

Daer omme raet, ghi heren,
 Hoe wise nu te desen tide
 Maisteren moghen in den stride,
 Ende hoir werken lonen van voren.
 Ic doe u dat ter waerheit horen,
 Bleven si t' ondre in desen stride,
 Ghine sietse meer te ghenen tide
 Voirwair jeghen ons kiven.
 Moegen si ons oic nu verdriven,

1140. Ende den strijt op ons winnen,
 Sy selen varen te Bruessel binnen,
 Ende heeren werden van den lande.
 Dus bliven wi met grooter scande
 Alle ghevoert ende verderft :
 Daeromme pijnt u ende verwerft

Ende sijn noch alle te boven bleven, Daer sy mede seer sijn verheven,
 Als sy moghen met rechte wel. Nu ligghen se hier sonder spel Met veele
 lieden. — 1128. Als wy som wel hebben ghesien, Ende schinen oock alle in
 dien. — 1131. Daer omme raet ons, sonder scherren, Hoe wy se best be-
 staen met eren, Dat wy se in den strijt matteren, Ende loonen haere
 wercken van voren. — 1138. Nemmermeer jeghens ons kiven. Moghen
 sy ons nu oock verdriven. — 1143. Ende so sijn wy met groote scande
 Alle ghehonniert ende oock onteerft, Daer by pijnt u ende verweerft

Raet te geven , die ons te desen
Oerberlie moge ons allen wesen. »

Doen antwoerde op die waert
Van Gaesbeke heer Godevaert :

1150. « My dochte goet te deser tijt ,
Na dat wy hebben moeten strijt ,
Dat wy daden in dit orloghe
Halen den jongen hertoghe
Godevaerde , onsen jongen here ,
Dat wine sagen , wy souden t' ere
Ons pinen om wel te doene.
Den bloden soudi maken coene ,
Ende den coenen soudi oic te eer
Striden doen , ende vele te meer

1160. Souden wy die seghe winnen ,
Ende onse viande te meer opminnen
Om te behouden voirt meere
Lant ende kint in sijn eere. »
Doen sprac die here van Hoerne dair :
« By mire wet , ghi segt wair ;
Ende dit 's rait utermater goet ;
Oic radic , ghi heren , dat ghy doet
Her Arnoude van Grimbergen ontbieden ,
Dat hi ons met sinen lieden

Raet te ghevene , die ons goet si. » Doen antwoorde , dat segghe ick di , Van Gaesbeke heer Godevaert dan : « My dochte wel goet , by St Jan , Nae dyen dat wy strijt hebben moeten , Dat men dade halen met hoefscher groeten Godevaert onsen jonghen hertoghe ; Dat wyne aensaeghen in dit oorloghe Wy souder vele te coender wesen. » Die heere van Hoerne sprack mids desen : « By mijnder trouwen ! dat 's goet raet ; Oock raede ick wel , dat verstaet , Dat men heer Aernoult ontbiede Dat hy strijt levere ende syne lieden ,

1170. Strijt levere, of si geraden
 Dat hy ons come te genaden,
 Ende hijs blive op de ghenoten.
 Beide van cleinen ende van groten
 Sal men hem vonnesse doen genadich
 Van al dat hy es mesdadich;
 Ende wilt hijs niet doen in tide,
 Ende hy ondergaet in den stride,
 Men sal hem sijn goet afberren saen;
 Ende eest dat men can gevaen,
1180. Men sal hem doen sine wercken gelijc. »
 Doen sprac van Diest her Heinric :
 « Dit dunct my oic goet raet te sijn. »
 Sy baden doe den ridder fijn
 Van Craynem heren Arnoude
 Dat hy te Bruessel varen soude,
 Ende den jongen hertoghe halen,
 Daer hi es in sire salen,
 Ende brenghe in 't here met hem.
 Doen seyde die here van Craynhem
1190. Dat hy 't geerne soude doen.
 Aldair ginc die baroen

Oft dat hy comme ten ghenaden Van syne misdaet, wy sullen beraden, Ons daerop met ghenooten. — 1174. Ende hem doen een ghenadich vonnisse. Wilt hijs niet doen, sijt ghewesse, Dat men hem sal verberren Al sijn lant, sonder merren, Opdat hy ten stryde ondergeet. Machmen oock vaen, God weet, Sijn welvaeren sal sijn ghedaen; Dit soude ick raeden sonder waen. » Doen seyde van Diest heer Henrijck : « Dit willen wy doen sekerlijck; Want het dinckt my goet raet sijn. » Doen bat van Diest die ruddre sijn Van Craynhem mijn heere Aernoulde Dat hy te Brusselle vaeren woude. — 1187. Daer hy waere in sijnder zaelen. — 1191. Ter hant voer wech die baroen

Vastelike sonder beiden
 In sijn tente hem gereiden.
 Daer na is hy opgeseten
 Ende voerde met hem, doe ic u weten,
 Sire maghe een groot getal
 Wel gewapent hair lieden al,
 Ende reet also te Bruessel waert;
 Hier laet ic van hem de vaert.

1200. Die heren sonden met gewoude
 In 't heer over ane her Arnoude,
 Die cortelike gevaren quam,
 Daer hi her Arnoude vernam
 Met vele lieden, die al ongemeert
 Daer omtrent waren gelogiert.
 Die bode beete doen hine sach,
 Ende ontboet hem goeden dach,
 Ende sprac : « Heer, ic come te hant
 Uten heere van Brabant

In syne tente hem bereyden Vastelike sonder beyden, Ende es daer nae opgheseten, Ende veurde met hem, doen ick u weten, Sijnre maeghen een groot ghetal, Wel ghewapent, syne lieden al, Ende voer alsoo te Brussel waert. Nu swighe ick van sijnder vaert, Ende segghe u voort van den heeren, Die te raede daer waeren met eeren. Eerst als heer Aernoult wech was Coren sy eenen man nae das, Die over soude vaeren in 't heere, Ende heer Aernoult segghen met gheere. Die ghene voer wech sonder beyden, So dat hy in 't here ghevaeren quam, Daer hy van Arnoude vernam Voor eene tente met veele lieden; Want hy was, hoorick bedieden, Met synen volke ghelogiert, Sint dat hy wiste ongheviert Dat die vianden daer waeren commen, Ende eerst dat die bode, hebbe ick vernomen, Tot heer Arnoude quam ghevaeren, Beette hy neder sonder spaeren, Ende ghinck daer hy hem staende vant, Ende groeten al te hant; Daer nae seyde syne bodscap saen : « Heere, seyt hy, wilt nu verstaen,

- 121 O. Alse bode en meysalgier,
 Ende u ontbieden die heren fier,
 Dat ghy compt ende u vole met
 Beteren, die hem besmet
 Kennen, beide klein ende groot.
 Na vonnesse der genoet
 Moeti beteren u mesdaet;
 Na haren wille, na haren raet,
 Moeti gedogen wat si doen,
 Soe te liggen in prisoen,
 1220. Soe te rumen uten lande;
 Ende en wildi niet gaen in hande,
 Soe willen sy, des seker sijt,
 Dat ghy hem morghen levert strijt.
 Eest dat ghy daer blijft verwonnen,
 U en sal niemant ghehelpen connen,
 Ghine selt dan vergelden tscade,
 Die ghi hebt vroeck ende spade
 Gedaen, dies sijt wel vroet.
 Aen u lijf ende aen u goet
 1230. Selen sijt lude ende stille
 Verhalen. Segt uwen wille,

Ick comme uyt ghenen herre ghevaeren Daer u die heeren, sonder spaeren, Ende die ghenooten dat ontbieden, Dat ghy compt met uwe lieden Beteren dat ghy hebt misdaen, Naer vonnisse, doen ick u verstaen, Dat sy selve wysen sullen, Ende u ghetrooten, sonder helen, Dat sy met u willen doen: Eest te legghene in 't prisoen, Ofte te jaeghene uyt den lande; Wilde ghy's niet doen, wet te hande, Dat sy u morghen ontbieden strijt, Ende ghy dan jehghens hem bereet sijt.—1224. Eyst dat ghy daer blivet.—1226. Ghyne sult nu dan verghelden de schaede, Die ghy ghedaen hebt vroeck ende spaede, Eyst met goede, eyst met live. Nu beraet u hierop ryve.

Ende welc u raet es tesar uren ,
 Dat icken moge overvueren. »
 Alse her Arnout horde spreken
 Den bode , wert hi al ontsteken
 Van gramscape , maer sekerlike
 Antwoerde hi hem gesinnichlike ,
 Ende seide : « Segt uwen heren dat ,
 Dat men my morgen tesar stat

1240. Vinden sal bereet al
 Met minen lieden groot ende smal
 Gewapent , bereet ten stride.
 Ic ben niet beraden tesen tide
 Te comene in haer genade ,
 Noch te hoorne wies si te rade
 In haer vonnesse werden soudent.
 Al loofde ic 't , en soudent houden
 Mijn maghen niet willen , noch gehingen
 Dat wy in hare genade ginghen :
 1250. Si storven liever in stride met eren.
 Daeromme vaert wech t'uwen heren

Ende kiest die minste schaede nu ; Dat raede ick in goeder trouwen u. » Doen van Grimberghen mijn heere Aernout, Die vrome was ende stout, Den bode hoorde so grootelijx spreken, Wiert hy met gramschap onsteken ; Doch antwoorde hy hoofschelijcke Den bode weder ghesinnelijcke. — 1259. Op dese stat. — 1242. Wel ghewapent wyen dat mach schaden ; Oock segt hem dat ick niet en ben beraeden Te commene in haere ghenade niet, Noch t' aenhoorene, wat's gheschiet, Haer vonnisse ende haer ghedinghe. Oock en soudent om eenich dinghen Myne maeghen ghedooghen willen ; Sy soudent hem eer laeten villen, Ofte alle sterven quaelicke. Daerom voert wech haestelijcke, Ende segt dit uwen heeren Dat sy my morgent, by mijnder eeren, Te velde sullen ghewapent sien, Ende ick ben in den wille van dien

Ende segt , anne my God ende goet geval ,

Dat ic hem strijt leveren sal. »

Die bode nam doen orlof houde ,

Ende seide dat hy 't doen soude.

Dus voer hi ongespaert

Dat hi mochte ten here waert ,

Daer hi beete , als ic vernam.

Doe hi bi den heren quam ,

1260. Daer vertrac hi antwoerde ende tale

Van her Arnoude altemale :

« Hi ontbiet u , (des) seker sijt ,

Dat hy u morgen strijt

Met sinen volcke leveren sal ,

Ende proeven zijn geval.

Hy noch zijn vrienden zijn niet te rade

Te comen in uwen genade ,

Noch ooc in den bandoene

Van den vonnesse uwer baroene ;

1270. Sy hebben liever sonder blijf

T'aventuerne goet ende lijf. »

Dat ick hem strijt leveren sal Met myne lieden , hebbe ick 's gheval , Ende my die God wille ghebinghen. « Die bode sprack nae die dinghen Dat hy gheerne doen soude , Ende nam oorlof alsoe houde , Ende voer weder ten heeren waert , Wat hy mochte , al onghespaert. Ende eerst dat hi hier quam Beette hy nedere , als ick vernam , Ende ghinck daer die heeren waeren , Ende vertelde hem sonder spaeren Van heer Aernoulde die taele , Ende seyde : « Ghy heeren , wet waele Dat u ontbiet heer Aernoult Dat hy met synen lieden stout Merghen wilt stryden jeghens u. Oock ontbiet hy u dat nu Hyne heeft niet te doen met uwer ghenaden ; Zijn vrienden en zijn oock niet beraeden Dat hem soudon doen laeten ; Sy soudon eere alle by charitaten Aventuren goed ende lijf. Hier met schiet ic sonder blijf ,

- Doen sprac van Bierbeke die here :
 « Nu late ons God bejaghen de eere,
 Dat beide lant ende kint
 Bliven moeten ongescint;
 En onse scade ende mesval
 Moet ons God beteren al,
 Ende onsen commer ooc te storen,
 Dat men ons, die sijn momboiren,
 1280. Namaels niet en verwite,
 Noch en vertrecke in despite. »
 Hier laet ic die tale van hem.
 Nu hoort van den here van Craynem,
 Die nu es comen gereden
 Binnen Bruessel der steden.
 Op 't hof vant hi met groter waerde
 Den jongen hertoghe Godevaerde.
 Eerlic dede hi 't kint bereiden,
 Dat si al metter wiegen leiden
 1290. Op een orsbare, dat sachte ginc,
 Ende voerden 't voer hem varinc
 Vaste te Grimbergen waert.
 Oec voeren met hem ongespaert

Van hen ende bringhe u die maere. » Die heere van Bierbeke sprack daernaere : « In Gods naemen dan, sy alsoo; Wy willen oock gherne morgent vroech, Anne ons God! met hem stryden. » Hier met bleef die taele tyen tyde, Ende spracken d'een den anderen daernae, Ende die heere, als ick versta, Van Craynhem hadde so ghereden Dat hy quam binnen der steden Van Brusselle, naer mijn verzinnen. Doe reet hy recht, doen ick u kinnen, Op hof, sonder eenich letten nu, Daer hy vant, dat segghe ick u. — 1288. Doen beete hy nedre met grooter waerde, Ende dede het kint bereyden wel, Ende daernae legghen sonder spel Op eenen orsbaere metter wieghe, Ende voeret wech sonder lieghen Te Grimberghen waert met ghemaekte. Oock voeren met hem in waere saeken.

- Een deel lieden, die gewont
 Hadden gheweest langhen stont
 In den aller lesten strijt;
 Mair si waren te deser tijt
 Algader wel genesen,
 Ende wouden ter bataelgen wesen,
 1300. Ende voeren te Grimbergen waert
 Met heer Arnoude ongespaert,
 Daer si quamen, na mijn weten,
 Des avonts, doe si hadden geten.
 T'sire tente beete her Arnout neder,
 Ende dede 't kynt afheffen weder
 Metter wieghen ghemackelike,
 Ende daden 't in der tente rike,
 Daer 't met rasten soude sijn.
 Ende t'ierst dat die heren sijn
 1310. Van Brabant hadden vernomen
 Dat die jonge hertoghe was comen
 Metten here van Craynhem,
 Ginghen si allegader te hem,
 Ende festeerden 't kint voirwaer,
 Ende deden hem groote feeste dair.

1296. In den strijt die lestmael was; Maer sy waeren, sijt seker das, Allegader nu wel ghenesen, Ende wouden emmers ten stryde wesen, Ende voeren met heere Aernoulde Te Grimberghen, daer sy boude Quaemen 's avens, doe men hadt gheten. Doe voer hy slecht, doe ick u weten, Vore syne tente ende beeter nedre, Ende dede het kint af heffen wedre. — 1307. Ende draeghen in die tente rijcke. — 1309. Ende met dat die heeren sijn Van Brabant dat hadden vernomen. — 1313. Ginghen sy allen, ick seker bem, Wat sy mochten derwaert Om hem te siene onghespaert. Ende in den eersten dat sy quaemen dair, Feestierden sy seere, dat es waer,

Doen ginghen, seyt die yeeste,
 Hem beraden alremeeste,
 Dat si 's morgens beginnen soudent.
 't Was van jonghen ende van ouden

1520. Herde menich raet ghegheven;
 In 't einde sijn si daer op bleven
 Dat hem elc sal sonder beiden
 Jegen 's morgens vroeck bereiden
 Omme te stryden sonder sy,
 Ende scheden doen alle hier by;
 Het was spade in den avont,
 Ende ginghen hem rusten te dier stont,
 Tot 's morgens, dat die sonne scone
 Began te scinen aen den trone.

1330. Ende die heren met genint,
 Die vermomboirt hadden 't kint,
 Waren tilike opgestaen,
 Ende daden gebieden saen
 In 't heere, dat men ten wapenen vinghe,
 Ende hem elc gereiden ginghe,
 Soe hi alre verst muchte.
 Doen wert in 't heer groot geruchte;

Ende daden hem eere ende feeste. Daernae bereyden sy hem alle met geeste
 Wat sy 's morghens beginnen soudent. Daer waeren van jonghen ende van
 ouden. — 1322. Dat elck hem soude gheryden 's Morghens vroeck, sonder
 beyden, Als te strydene clouck ende vry; Ende hier met scheyden sy Alle-
 gaedre van den raede, Ende ginghen slaepen, want es was spaede, Ende diepe
 in den avent mede, Tot 's morghens vroeck, dat 's waerhede, Ende als die
 dach te schynen began Doen weert in wake menich man, Ende die vier
 heeren die het bewint, Ende vermomboirt hadden dat kint, Waeren tyde-
 lijcken opghestaen, Ende deden ghebieden sonder waen Aen alle heeren,
 dat men te wapene ginghe, Ende hem elck gheryde tot dese dinghen,
 Soe sy aldereerst mochten. Daer word in 't herre groot gherochte,

- Sy scoten aen halsbergen of platen ,
 Ende wapenroc die wel saten ,
 1340. Ende hingen die sweerden aen haer siden ;
 Some saten si op rossiden ,
 Some op stercke orssen , die wale ,
 Of met ysere , of met sindale ,
 Waren verdeckt , of met samiete .
 Soeme waren si oec , seit de vite ,
 Met fluele verdeckt tiere uren ,
 Of met stalinen covertueren
 Jegen slach ende jegen steke .
 Ende alsi waren te haren gereke
 1350. Wel gewapent ende bereet ,
 Togen si henen op een breed ,
 Scone ende slecht velt daer by ,
 Ende bleven dair houden , seg ic dy ,
 Tote dien dat si werden gescaert .
 Daer wert geblasen ongespaert
 Menighe trompe ende basine ;
 Dus was menich ors in schine ,
 Dat wel scone spronge spranc ;
 Dus was menich blide ende sanc

Als men verstont die nieumaeren , Ende ginghen hem wapenen alle te gaere.
 Sy deden ane stercke platen ; Daer boven wapenrox , die wel saten , Ende
 hinghen haere sweerden aen haere syden. Daernae saeten se , in dien selven
 tyde, Op groote, stercke rossyden, die wale Waeren ghedeckt met sindaele,
 Som met fluweele, som met samite. So waeren sy oock insgelijcke Ghe-
 deckt met yseren couverteuren, Om dat sy te bat soudent moghen deuren
 Jeghen steken ende jeghen slaeghen ; Ende als sy waeren , hoorick saeghen,
 Wel ghewapent ende bereet. — V. 1351. *Ontbr.* — 1352. Op een schoon
 velt daerby , Ende bleven daer houdende , segghe ick dy , Tot dat sy wor-
 den gheschaert. Daer wordt gheblaesen onghespaert Menighe trompe ,
 menighe busyne. Daer was menich schoon ors in schyne, Dat wel groote
 spronghen spranck ; Daer was oock menich blyde die sanck

1360. Omdat 't ten stride comen soude,
 Die doot eer noene lach op die moude.
 Dair was menighe baniere
 Scone, rickelije ende diere,
 Menich schilt ende menich schacht,
 Die ghebroken wert eer nacht;
 Ende alsi hadden gehouden hiere
 Een wile, quamen die heren fiere
 Dair gereden met genint.
 Die vermomboert hadden 't kint,
1370. Wel ghewapent met menighen man.
 Daer quamen met gevolget an
 Die graven, die lantsheren t'samen,
 Die den jongen hertoge quamen
 Te hulpe ende te succoerse dair
 Sijn recht te behouden voirwaer
 Jeghen die Grimberchsche heren.
 Daer quam voort met groter eren
 Die here gereden van Wesemale,
 Die maerscale was altemale
1380. Van den here van Brabant;
 't Vole ginc hi al te hant

Dies hy ten stryde commen soude. — 1362. Daer was menighe schoone baniere, Die rijckelijcke was ende diere, En menighen schilt en menighen schacht. — 1366. Ende als sy ghewapent hadden een wile, Quaemen die viere heeren, sonder ghyle, Die te vermonboiren hadden het kint, Daer ghereden, als men bevint. — 1371. Daer quamen oock met, segghe ic u dan, Alle die graven ende die lansheeren, Die commen waeren met groter eeren, Dien jonghen hertoghe te hulpe daer Om sijn rechten te behoedene voorwaer Jeghens die van Grimberghen, wet wale. Doen quam die heere van Wesemale, Die maerschalc van den herre was,

Beracken, bestieren tien tiden,
 Ende wijsde hem hoe si soudén striden.
 Daerna maecte hi scaren neghene :
 D'ierste gaf hi te beweghene
 Van Diest, van Assche, van Bierbeke,
 Ende van Wemle in haer gereke;
 Ende in hare scare, wet wale,
 Was selve die here van Wesemale.

1390. D'ander scare, als ic u leere,
 Gaf hi van Arscot den here;
 Die derde scare gaf hi
 Van Hoerne den here vri.
 Die vierde den here van Edinghen;
 Die vijfde, in waren dinghen,
 Van Gaesbeke den heren beide.
 Die .vi^e. gaf hi in synen gheleide
 Van den Roes, heer Geraerde.
 Die .viie. gaf hi, in deser vaerde,
 1400. Te geleidene den grave van Namen;
 De achtste scare hadde te samen

Ende ghinck die lieden bestieren nae das, Ende berechten te dien tyde,
 Hen wysende hoe sylieden soudén stryden. Daernae maecte hy .ix. schae-
 ren : 'Deerste daer af gaf hy te bewaeren Dien heere van Diest ende sijn
 hoede, Ende den heere, als ick ghevroede, Mijn heere Jan van Bierbeke,
 Ende die heeren, als ick spreke, Van Wemmele mijn heere Aernoulde; Oock
 schaerde hy hem selven seere boude, Omdat sy waeren van eene heer-
 schappie. Die andere schaere, als ick u lye, Gaf hy den heere van Arschot.
 Die derde gaf hy, sonder spot, Dien heere van Hemme, dien stouten man. Die
 vierde gaf hy daer alsdan Den jonghen heere van Edinghen. Die vijfde gaf
 hy in waeren dinghen Den heeren van Gaesbeke beyde. — 1598. Dien heere
 van Roos, heere Geeraerde. Die .vii^e. schaere gaf hy te waerde Dien stouten
 heere, den grave van Namen. Die .viii^e. gaf hy alte saemen

- T'achterwaerne de grave van Loen,
 Die bystaen woude sonder hoen
 Van Brabant den jongen hertoghe.
 Die .ix. scare in dit orloghe
 Hadde van Oudenarde die here,
 Ende met hem, die prijs ende ere
 Verdiende wale voirt an,
 Dat was van Gavere mijn heer Jan,
 1410. Die here van Gistele heer Diderijc,
 Ende van Nevele, ende diesgelijc
 Van Rode die here ende van Masmijn,
 Ende van Axele die here fijn,
 Ende van Scorsse, heb ic vernomen.
 Dese acht baenroetsen waren comen
 Uit Vlaenderen, want sy hier ave
 Ghesent waren van den grave
 Met .dcc. platen voorwair
 Tot hulpe des hertogen dair,
 1420. Wel gewapent, doe ic u weten,
 Op stercke orsse opgeseten,
 Groet van leden; ende tier uren
 Verdeet met rikeliken covertueren.

Den goeden heere, den grave van Loon, Die daer comen was met menighen baroen Ten hulpe des jonghen hertoghen. De .ix^e. schaere van dese oorloghe Gaf hy van Audenaerde dien stouten heere; Ende met hem, by mijnder eeren, Die heere van Gavere, mijn heere Jan, Ende die heere van Ghistele mede aen, Ende van Neele mijn heere Diederick, Ende die heere van Rode sekerlick, Ende oock die heere van Massemin. — 1414. Inghelijx van Schorisse die vrome heere, Dat segghe ick u, by mijnder eere. — 1416. Hebbe ick vernomen, ende hadde se ghesonden die grave daer. — 1419. Wel ghewapent ende opgheseten Op groote orssen, doen ick u weten, Verdeckt met couverteuren heerlicke.

Wel .xxv^e. man so waren
 In elc van den anderen scaren,
 Gewapent met helmen, met scilden,
 Die hem des daigs also hilden,
 Dat sy ontvingen prijs ende ere,
 Dies men vergeet nemmermere.

1430. Alse die geledene gescaert
 Waren, ginc men ter vaert
 Scaren alle die voetliede,
 Diere wel, als ik u bediede,
 X dusent was ochte mere.
 Oic gaf men hem enen lantshere,
 Die vrome was ende coene,
 Wair ridderscap was te doene.
 Hy hiet heer Jan van Haspegouwe,
 Die gewapent was in goeder trouwe

1440. Van sable met ere duven wit
 Van goude ghecroont, verstaet dit.
 Desen man was bevolen al
 Dat voetvolc, groot ende smal,
 Dat hy 't soude achterwaren.
 Doen beval men sonder sparen

Sy brachten menighen man te lijcke Eer die dach ten avende quam. Sy hadden menighen helt loefsaem, Die des daeghs seere street; Elck van den anderen schaeren, God weet, Hadden nu .xxv. hondert man, Wel ghereden met plaeten aen, Beyde met helme ende met schilde, Die hem daeghs alsoo hilden. — 1429. Die vergheten weert nummermeere. Doen die gheredene waeren gheschaert, Ginck men schaeren onghespaert Die voetlieden, dat segghe ick u, Alle in eene schaere, verstaet my nu, Die wel thien duusent was ende meere, Ende gaf men hem eenen leytsheere. — 1437. Waer dat. — 1438. Ende hiet. — 1439. Hy was ghewapent in goeder trouwe Van sable met eenre duyve wit. — 1444. Dat hy 't achterwaeren soude. Hierna weert bevolen boude

Den standaert den here van Craynhem,
 Die sijn maighe hadde by hem
 Optien dach ten selven stride,
 Dies hi was herde blide.

1450. Den standaert nam hi t'achterwaerne,
 Ende sijn leven niet te spaerne.
 Alse die here van Wesemale
 Dat volc hadde gescaert wale,
 Dede hi halen, sonder liegen,
 Den jongen hertoge metter wiegen,
 Ende hangen, des sijt goem,
 Aen enen groten wilgenboom,
 Soe dat menne sach in 't ander heere,
 Die hem stelden sere ter were,

1460. Also ic u sal seggen te hant.
 Alse dat here van Brabant
 Al gereet waren ende gescaert,
 Tegen sy henen wel bewaert,
 D'een schare voor, d'ander naer,
 Te dien van Grimbergen waert aldaer,
 Met groten geruchte gesinnichlike,
 Ende met staden wiselike.

Dien heere van Craynhem met syne maeghen Dat hy den standaert soude draeghen, Op dien dach te dyen stryde, Dies so was hy herde blyde, ende seyde hy sout gheerne doen; Ende als van Wesemael die baroen Wel gheschaert hadde alle die lieden, Dedi halen, alsoo ick bediede, Den jonghen hertoghe haestelijck Met vele lieden sekerlijck, Diene brachten, sonder lieghen. Doen deden hy hanghen metter wyeghen, So dat men daer brochte, neemt goom. Aen eenen grooten wulghenboom, Soo dat men sach in dander herre, Die hem seere gheryden ter werre, Also ick u nu segghen sal; Nu hoort dan al over al. Doen die Brabanders waeren geschaert Toghen. — 1464. Nae, Ten anderen weert, als ick verstae, Met goeden staden wijselicke,

- Van hem laet ic die tale bliven ;
 Ende hoort nu wat bedriven
1470. Die van Grimbergen , ende hoe si voeren.
 Des morgens vroeck wert in roeren
 Dat here van Grimberghen al te male ,
 Ende vingen ten wapenen , wet wale ,
 Arme ende rijke , dat daer was ;
 Daer wert gheblasen , sijt seker das ,
 Menighe trompe , menighen horen ;
 Daer wert menich ors vercoren ,
 Ghesadelt ende gedect wale
 Met samite ende met sindale ;
1480. Menich baniere wert daer ontwonden ,
 En menich helm op 't hooft gebonden ,
 En menich sweert gegort aen side ,
 Dat ontwee brac in den stride.
 Alsi gewapent waren al ,
 Saten sy op , groot ende smal ,
 Ende daden al te hopen houden.
 Die banieren daden si ontvouden ,
 Als te stridene op dat stat.
 Doen quam gevaren na dat

Met grooten gheruchte sekerlicke. Nu laet ick van desen bliven , Ende wille van die van Grimberghen scriven Wat sy daeden. — 1475. Ende deden hen wapenen, wet wale, Aerme ende rijke en al dat daer was. — 1478. Overdeekt. — 1480. Daer weert oock menighe banniere ontwonden, Ende menich helm op 't hoot ghebonden, Ende ghegort menich sweert, Dat dien daeghe in twee gheslaeghen weert, Ende als sy waeren ghewapent al. — 1486. Ende voeren al te hoope houden, Ende deden die bannieren ontvouden Als te strydene op dier stat. Doen quam daer ghereden naer dat

1490. Van Grimbergen heer Arnout
 Met sine sonen sterc ende stout,
 Ende voeren die luden bestieren.
 Daerna ginc oic visieren
 Heer Wouter Berthout sijn scaren,
 Ende maecter .viij., sonder sparen,
 Sonder 't vole dat was te voet.
 In elc scare, des sijt vroet,
 Waren twee dusent man, wale
 Gewapent met ysere ende met stale.
1500. D'ierste scare wel ten harnassche
 Gaf hi her Gerarde van Assche;
 D'ander scare gaf hi te hant
 Den here van Keple uit Gelderlant.
 Die derde scare gaf hi
 Den here te leidene van Bosi.
 Van Cochi die here voirwaer
 Hadde die vierde scare daer;
 Van Moy die here uit Artoys
 Leide met menigen Francoys

Van Grimberghen heer Aernoult Met syne sonen, die waeren stout, Ende met syne naeste maeghen, Ende ginck die lieden, hoor ick saghen, Berechten, wysen ende bestieren. Daer naer ginck, sonder vieren, Heer Wouter Berthout saen Alle die lieden sonder waen, Schaeren herde wijselijcke Ende maeckte acht schaeren sekerlijcke, Sonder die waeren te voet. Ende in elck schaere was, sijt vroet, Een duusent mannen ghewapent wale. D'eerste gaf hy, sonder hale, Den heere van Assche, heer Geeraerde, D'ander gaf hy met grooter weerde Den heere van Keppelle uyt Gelderland; Die derde gaf hy, sy u becant, Dien heere van Bosi uyt Henegouwe; Die vierde gaf hy ingoeder trouwen Dien vromen heere van Couchy; Die .ve. gaf hy, gheloves my, Dien heere van Moy uyt Arthois, Die daer quam met menighen Franchois

1510. Die vijfde scare , ende dair na
 Die .vi^e. die here van Breda.
 Die .vii^e. gaf men voort ane
 Te geleidene den here van Viane ;
 Die .viii^e. gaf hi houde
 Sinen vader her Arnoude ,
 Ende heer Gerart sinen broeder met ,
 Ende hem selven , dat wet.
 Den standaert beval hi met love
 Her Paridaen van Massenhove ,
1520. Ende her Gerarde sijn oom van Liere ,
 Ende daertoe twee knapen fiere ;
 D'eene hiet Jan van den Dale ,
 D'ander Geeraert, wet wale ,
 Van der Biest, een vrom man.
 Desen vieren wert voort an
 Bevolen die standaert op haer ere ,
 Des si blide waren herde sere ,
 Omdat men hem dede die ere groot ,
 Ende dat groote voordeel boot.
1530. Hierna her Wouter Berthout
 Scaerde 't voetvolc , jonc ende out.

Den heere te hulpe van Grimberghen; Die .vi^e. gaf hy sonder verberghen Den goeden heere van Breda; De .vii^e. gaf hy, als ick verstae, Den stouten grave van Vianden; Die achtste gaf hy te hande Van Grimbergen heere Aernoude Synen vaedre met ghewoude. Oock schaerde hy met hem heere Geeraerde Synen broedre met grooter weerden Ende hem selven daer oock met. Hier-nae beval hy, dat wet, T'achterwaerne den standaert Heer Paridaen, eenen ruddere waert, Die men van Massenhove hiet, Ende met hem, en lieghe u niet, Synen oom, heer Geeraert van Liere. — 1525. Desen vieren weert bevolen dan Den standaert te houdene op haere eere, Dies sy blyde waeren seere Om dat men hen die eere dede. Daernae schaerdi op die stede, Mijn heere Woultre, die voettlieden In twee schaeren, als ick bediede.

- In elke scare waren wel
 Vijf dusedt man rasch ende snel,
 Wel gewapent, willich ten stride.
 Elcker scare gaf men tien tide
 Enen goeden leytsman dair,
 Stout ende vrome al openbaer;
 D'eene was van Beyghem heer Alaert,
 D'ander was een ridder vermaert,
 1340. Van Eppeghem her Paridaen,
 Een baenrots, doe ic u verstaen,
 Van Grimberghen ende een vroom here,
 Ende al sijn maghen, minder ende mere,
 Waren oic gescaert met hem,
 Diere vele was, als ic vernem.
 Ende als 't volc wide ende side
 Wel ghescaert was ten stride,
 Ende wel ghewapent onder sijn baniere,
 Doen beval heer Wouter sciene
 1350. Sinen vader in hoeden
 Tween vromen ridderen ende goeden,
 (D'een was van den Male heer Segerman,
 D'ander was van Calmont mijn heer Jan):

In elcke schaere was, wet wel, Vijf duysent mannen rasch ende snel. — 1333. Ende elcker schaere te dien tyde Gaf hy eenen leytsman daer, Die vrom ende stout was voorwaer. — 1339. Een edel baenrotse ende een waert Ende al sijn maeschap met hemme; D'ander was, als ick verneme, Van Heppesghem mijn heere Paridaen. — 1342. Ende een vrome heere, Ende alle syne maeghen min no meere Waeren oock gheschaert met hem, Dier vele was, ick seker bem, Ende als al 't volck wyde ende syde. — 1348. Ende elck hielt onder syne banniere Wel ghewapent, beval hy schiere Synen vaedre te nemen in hoeden Twee vromen ridderen, wilt ghevroeden; D'eene was heer Seghere van der Maele; D'ander was, dat wet wale, Myn heere Jan van Caelmont,

's Daighs te wesen by sire siden,
 Ende te behoedene in den stride.
 Hem selven beval hi sekerlike
 Van Oyenbrugge her Heinricke,
 Ende van den Male heer Symoene,
 Mijns heren Seghermans soene.

1560. Twee ridderen van grooter waerde
 Beval hi sinen broeder Gerarde,
 Den jongen ridder stout ende fier :
 D'een was Van Damme heer Gaultier,
 D'ander was heer Willem Tant,
 Een stout rudder, sy u becant,
 Ende geduerich in allen stride.
 Men bat daerna in corten tide
 Her Godevaerde Screyhane
 Dat hi woude riden dane,

1570. Ende overslaen der Brabanders scaren,
 Ende sien of sy ghereet waren,
 Ende hoe vele datter zijn
 Mochte harer liede ende ridders fijn.
 Hi doet geerne, ende voer derwaert,
 Ende oversloech 't heer ongespaert,

Dat syne soudent, sy u cont, Des dachs behouden in den stryde;
 Hem selven beval hy te dien tyde T'achterwaerne heer Hendricke Van
 Oyenbrugghe sekerlijcke. — 1560. Oock beval hy met grooter waerde
 T'achterwaerne heer Geeraerde Synen broedere, twee ruddren fier. —
 1566. Ende ghedeurich in bataille. Hierna weert, sonder faille, Ghebeden
 heer Godevaert Screyhane. — 1571. Ofte. — 1572. Ende ofte daer lie-
 den waeren vele. Doen antwoorde sonder helen Dat hy dat gheerne
 soude doen. Doen sloech met spooren de baroen, Ende reet ten anderen
 heere waert, Ende oversloech onghespaert

- Soe hi alderbeste can ;
 Oec was een ander waersman
 Uter Brabanders heer gesent ,
 Die die van Grimbergen al omtrent
 1580. Oversloech verre ende naer,
 Ende die hiet heer Gosen van Pollair.
 Elc keerde ten sinen weder,
 Ende vertelde op ende neder
 Hoe vele dat hem dochte
 Dat der vianden wesen mochte ;
 Ende elc here die geboet
 Vore te trecken sijn conroet
 Met gemake wiselike ,
 Ende dat sy streden vromelike :
 1590. Men soudse rike maken gemeene.
 Doen riepen si , groot ende cleene :
 « Wy selen vechten also sere
 Dat wy behouden selen d'ere. »
 Hierna trocken sy sonder sparen,
 Also sy gescaert waren,

So hy alderbest mochte; Oock so was [hy] sonder gherochte Uyt den Brabander herre ghesent Een waertsman, sy u bekent, Hiet heer Gosen van Pollaere, Ende oversloech verre ende naere Die heeren van Grimbergen, segghe ick u. Daernae keerdy weder nu Aen den Brabanderen heeren saen, Ende den heeren dede hy verstaen Hoe vele de andere mochten sijn. Hiernae gheboden die heeren sijn, Als sy die maeren hadden ghehoort, Dat sy wijsselijke toghen voort Den anderen waert met ghemake, D'een schaere nae d'andere in wacren saeken. — 1590. Men soude se alle maeken rijcke, Die uyt den stryde levende ontginghen, Ende wonnen sy oock eenighe dinghen Dat sy 't hilden, groot ende cleene. Doen riepen sy alle ghemeene : « Wy sullen vechten alsoo seere, Dat wy sullen's hebben eere Soe langhe als die weerelt steet. Daernae toghen sy henen ghereet Ten vianden weert, segghe ick u. Hier laete ick van hem staen nu,

- Den Grimberchsen nog bat ane,
 Ende heer Godevaert Screyhane
 Quam te sinen here her Arnoude,
 Ende vertelde hem also houde
1600. Dat die Brabanders tier steden
 Wel gewapent, wel gereden
 Quamen. « Oic dunct mijn in schijn
 Haers volcs wel twintich duseden sijn,
 Ende hebben .ix. scaren groot;
 Te voet esser een conroet
 Beide met staven ende met piken;
 Men machse t' onswert nu sien striken,
 Sy hebben nu teser orloghe
 Doen halen den jongen hertoghe,
1610. Ende hebbene, sonder lieghen,
 Aen eenen boom al metter wieghen
 Doen hangen, dat wet wale;
 Hadden wy ons aen her Arnouts tale
 Van Oyenbrugge ende aen sinen raet
 Lange gehouden, dat verstaet,

Ende segghe van Screyhanen heer Godevaerde, Die wederkeerde met grooter waerde, Doen hy die herre hadde oversien, Ende quam tot synen heere met dien, Mijn heere Aernoult van Grimberghen, Ende seyde tot hem sonder bergen : « Heere, ick komme van ghenen herre, Dat heerwaert compt met grooten gheere, Wel ghewapent ende wel ghereden, Ende heb 't al ghesien by waerheden; Het mach wel .xx^m mannen sijn, My ne bedrieghe dat waenen mijn, Ende sijn ghescaert in .ix. schaeren. Oock commen daer lieden te waeren Eenen grooten hoop te voet, Daer esser, alsoo my dreecht mijn moet Thien duusent, ofte alsoo vele. Sy hebben oock al sonder hele Doen haelen. — 1610. Doen hanghen hooghe. — 1612. Oock mach menre sien sonder lieghen Aen den boom hanghen van hier. Hadden wy ons sonder dangier Ghehouden langhe aen die taele Van heer Aernoult, wet wale. — 1613. Wy hadden luttel te doene, verstaet,

- Wy hadden lettelt deser onraste
 Te doene, ende deser orloghe vaste,
 Daer wy nu ane sijn comen.
 Noch sou 't ons, wanie, meer vromen,
 1620. Dat wy om den pays nu spraken,
 Ende dat orloghe algader verbraken,
 Ende wie andere meest mesdaen
 Hadde, dat hy 't beterde saen
 By vonnesse der baroene,
 Ende hierop maecte vaste soene,
 Ende bleven gevrienden voort mere;
 Want ick segge u, lieve here,
 Dat wy den hertoghe doen onrecht;
 Ende comen wy in dit gevecht
 1630. Jegen d'ander nu ten stride,
 Het sal gescien in wederside
 Jammer groot ende scade. »
 Heer Arnout sprac : « Het's te spade;
 Wy hebben te lange ghebeit hier met,
 En helpe nu niet, dat wet,
 Dat wy hier of hilden sprake;
 Maer trecken wy voort met ghemake

Met deser grooter onraste Ende met die oorloghe, daer wy vaste Inne lig-
 ghen, dat segghe ick u nu; Noch soude raeden, dochte goet u. — 1621.
 Ende die oorloghe daarmede braken, Ende die den anderen yet schuldich
 waere Dat hy hem geliefde daer naere, Ende die meest hadde misdaen Dat
 het hy beterde sonder waen, By vonnisse der hooghen baroenen. — 1626.
 Goede vrienden. — 1627. Segghe u dat. — 1629. Ende commen wy nu in
 't ghevecht Jeghen d'andere ende ten stryde, Daer sal gheschien in we-
 dersyden, Dat segghe ick u, jammer ende schade. » — 1633. Tes te spaede. —
 1633. Ende en hulpe u niet, dat wel wet, Dat wy hieromme hielden spraeke.

- Ten vianden wert sonder vaer,
 Dat men ons verre noch naer
1640. Hierna, over cort noch lanc,
 En singe genen quaden sanc
 Van blootheide, noch van vaere;
 Want die ghene, wet openbare,
 Daer wy af comen sijn,
 Hebben gheweest ridderen fijn,
 Coene, werende ende milde,
 Goet van spere ende van scilde,
 Ende die hem noyt t' ontsiene
 Plaghen ende om anxte te vliene,
1650. Al waren si aen d'arger ende.
 Ic sal my selven oic gheen scende
 Doen, daer ic's my gewagten can;
 Socht ic peis ende soene voirt an
 Aen die heren ende genoete,
 Sy souden wanen, cleine ende groote,
 Dat ic't dade van verveertheden,
 Ende dat wy quamen van blootheden,
 Ende souden's vele te fierer wesen.
 Wet die waerheit nu van desen,

1638. Den vianden in haere ooghen, Ende doen alsoo ongheloghen Dat men van ons geen quaden sanc En moghe singhen overlanck. — 1645. Want ick segghe u over waere Dat ghene daer wy af commen sijn. — 1647. Goet ten sperre ende ten schilde, Ende hem noyent en plaeghen t' ontsiene, Nochte in anxt oock te vliene Al waeren sy ane d'arger eynde, Ende en sal my selven oock niet schinden Doen, daer ick my 's ghewachten can. Sochte ick nu soene, by Sint Jan, Aen die heeren ende die ghenooten. — 1658. Ende souden veele te fierer wesen. Ick wille u dat ter waerheyt lesen,

1660. Al schijn ic an d'arger boort ,
 Ic wille emmer pleghen voort ,
 Dat mijn voirders hebben geploghen ,
 Of ic segge u dat ongeloghen ,
 Dat ic eer sterve in dien wille ,
 Eer icker uytgae lude of stille. »
 Doen sprac hi t' sinen lude dair :
 « Ghy heren , sijt sonder vaer ,
 Ende en versaegt u niet des ,
 Datter ander hoop meer es ;
1670. Want sy sijn van verre comen ,
 Ende sijn vremde , hebbe ic vernomen ,
 Malckanderen ; dat en sijn wy nie ,
 Wy sijn alle hier , hoe 't ons ghescie ,
 Maghe ende vriende uit enen lande ,
 Ende wel bekend , dat wet te hande ,
 Ende sijns andre te vriende vele.
 Ooc hebben sy ons te desen spele
 Versocht buten haren palen.
 Ic weet wat vromen dat si halen
1680. Aen ons selen hier op 't velt ;
 Want men in proverbien telt :

Al seincekt nu aen arger boordt. — 1662. Dat myne voorders hebben gheploghen, Ofte, ick segghe. — 1664. Dat ick sterve. — 1665. Eer ick derwaert gae luyde ofte stille. » Hy sprack tot synen lieden daernaer, Ende seyde : « Ghy heeren, sijt sonder vaer, Ende en ontsiet u niet des Dat der anderen meer es; Want. — 1672. Mallec anderen. — 1673. Want wy sijn alle, wats gheschiet, Vrienden ende maeghen uyt eenen lande, Ende wel bekend, weet te hande, Ende sijns elcanderen. — 1678. Verre versocht in ons lant Buyten haeren paelen, sijt becant, Dies wy te coenre moghen sijn; Men segt oock dicwels dit proverbekin :

Die hont es coender vele, seldi weten,
 Die op sijn messie is geseten,
 Dan enige andere vremde sijn.
 Dies vertroest u, vrienden mijn,
 Ende strijt so vromelike,
 Dat wy dese heren rijcke
 T'harer lachter met oneren
 Derde werf doen keren,

1690. Alsoe wy twee werven hebben gedaen.

Want eyst dat wy t' onder gaen,
 En wy den strijt verliesen nu,
 Wy werden eyghen, des hoet u,
 Ende selen moeten te haren gebode
 Staen, dat ic soude doen node
 Den tijt dat ic ben levende man.
 Ende verwinnen wy mede voertan
 Desen strijt, wy werden te hant
 Alle heren in Brabant;

1700. Dies vecht met stouten moede. »

Doen riepen domme ende vroede :
 « Vairt voirt, her Arnout,
 Die duvel hebbe sijns ghewout,

« Als die hont es op syne messye, Soe es hy te coenre, als ick lye, Ende willes oock te beter sijn. » Daeromme bidde ick u, vrienden mijn, Dat ghy strijt so vromelijcke, Dat wy moghen dese heeren rijcke Tot haeren lachtere weder doen keeren, Ghelijck wy hebben, met grooter eeren, Hier voormaels tweewerf ghedaen. — 1693. Wy werden al eyghen, segghe ick u, Ende moeten staen tot haeren ghebode, Dat ick noode soude doen, by Gode, Den tijt dat ick levende waere. Moghen wy den strijt openbaere Op die Brabanders nu winnen, Wy weerden noch heeren, doe ick u kinnen, Van den lande ghemeenlijcke, Dat Brabant toebehoort sekerlijcke; Daeromme vecht alle met stouten moede. » Doen riepen sy alle vromme ende vroede : Vaert voorwaert, heere Aernout. — 1703. Hebs.

Die u lieden sal begeven,
 Die wile dat hi mogte leven,
 Hine sal u bystaen totter doot,
 Ende slaen slagen groot,
 Dies hem die viande selen ontsien. »
 Men geboot cort na dien

1710. Dat elc here voert sal varen
 Sonder letten met sire scaren
 Den vianden in haer ghemoet.
 Doen porde 't here, des sijt vroet,
 Ende reden, als ic versta,
 Ten vianden op een scoetmael na.
 Daer ontbeiden sy te samen
 Den anderen, die achter quamen.
 Als die Brabanders hebben vernomen
 So coenlic die vianden comen

1720. Gescaert, gewapent, stout ende snel,
 En was daer niemant, dat wet wel,
 Hine was daer een deel of ontdaen,
 Ende beiden haers geselscaps saen.

1705. Dat hy mach. — 1707. Ende die slaeghen slaen so groot, Dat hen die vianden sullen ontsien. Hier naer weert gheboden met dyen Dat elck heere voorewaert rede Met syne schaeren, dat's waerhede. — 1713. Doen porden die heeren. — 1714. Ten vianden weert met staden, Ende voeren henen met liever laden, D'een schaere voore ende d'andere nae Tot dat sy quaemen, als ick verstae, Den anderen in een schutmael by. Doen bleven sy houdende, segghe ick dy, Ende beyden den anderen die achter quaemen, Ende doen die Brabanders vernamen Die vianden so coenelick commen Ende so wel, hebbe ick vernomen, Gheschaert, ghewapent ende bereet; En was daer nietmant, God weet, Hy was een deel te varenteert, Ende hilden oock stille, als men my leert,

- Dit was op Onser Vrouwendach ,
 Die te Half Ouste gelach ,
 Dat die lieden alle zijn blide
 Van den liefliken tide ,
 Dat dat coren volwassen es ,
 Ende die vrucht , sijt seker des ,
 1730. Die op d'eerde heeft ghestaen ;
 Ende men die scuere vult saen
 Metten wasdomme van den velde ,
 Daerom men met groten geweld
 Heeft gepijnt al 't jaer ,
 Ende die lieden overwaer
 Hen gaen doen te gemake ,
 Met haren vruchten in waren sake ,
 Die si t' samen hebben gewonnen ,
 Dies hem nietmant derf veronnen.
 1740. Recht waest in desen tide
 Dat vele lieden waren ten stride
 Vergadert , hoirdie gewagen ,
 Op een velt ter Langer Hagen
 Buten Grimbergen , wel gereden
 Ende gewapent ; van meniger steden

Ende ontbeiden den anderen daer; Dat segghe ick u al over waer. Dit was op Onser Vrouwendach, Die in midden den ouste lach, Dat die lieden zijn allegader blyde Van den lievelijcken tyde Dat 't cooren. — 1731. Ende men die scheuren gaet vollen saen. — 1733. Dat men inne doet met ghewelde, Daerom men heeft ghepijnt al 't jaer, Ende die lieden al overwaer Hen gaen doen te ghemake, Met heuren wasdomme, in waeren saecken, Die sy in den sommere hebben ghewonnen, Dies hem nietmant derf veronnen. Recht in desen tyde so waeren — 1741. *Ontbr.* Op een velt ter Langher Haeghen, Buyten Grimberghen, hoor ick saghen, Wel ghewapent ende wel ghereden. Oock blies men ter stede, by waerheden,

Waren si vergadert dair.

Trompen, basinen, hoernen claer

Blies men daer op berch en dale.

Oic sloech men dair op ene tale

1750. Die tambueren overal :

Daer was geruchte ende gescal,

Ende hielden in beyden syden stille.

Niemant en was daer in wille

D'eerste joeste te doen voren.

Hier binnen horte met sporen

Een, hiet Gerart van der Hommolen,

Op eene merrie swaert als colen,

Ende began den strijt aldair;

Mair ic weet niet voire wair

1760. Wat zijn teken rechte was;

Hine hadde aen, sijt seker das,

Wapenroc noch tornekeel.

Hy hielt in zijn hant gheheel

Ene spere sterc ende stijf,

Ende sloech met sporen in 't lijf

Die merrie, die snellike liep;

Grimbergen! hy lude riep,

Met trompen ende met businen, Dat die berghen met grooter pynen Wederluyden, ende die daelen. Men sloech daer oock, wet wale, Op die tamboeren al over al. — 1751. *Ontbr.* — 1752. In beyden syden op die wyle; Dus hielden sy alle sonder ghyle In beyde syden even stille, Dat daer nietmant scheen hebben wille. — 1755. Hierna horte uyt met spooren Heer Geeraert van den Houmole. — 1757. Als een cole, Ende begonste den strijt daer; Maer ick en weet niet voorwaer, Welck zijn teekene van rechte was; Want hyne hadde ane. — 1764. Een sperre die sterck was ende stijf, Ende stack met spooren sonder blijf In die merrye, Die snellijcken liep. Grimberghen! dat hy luyde riep.

- Ende stac eenen in sijn ghemoet
 Dat hy nederviel onder voet.
1770. Doen sloech 't heer al overhoop ;
 Daer cocht menich dieren coop ;
 Eer ten avende quam die dach
 Wert daer gesteken , sonder verdrach ,
 Menich sterc spere ontwee ;
 Daer wert menighen van slagen wee
 Dat hi bloedich viel op d'eerde.
 Daer wert menich slach metten sweerde
 Geslagen in desen stride.
 Daer quam ten selven tide
1780. Van Diest mijnheer Heinric ,
 Gewapent herde hovelije,
 Die de eerste schare leide daer
 Onder syne banniere , dat es waer,
 Die van goude was, meer no min ,
 Twee vaeschen van sabele daerin (1),
 Sijn wapenroc al diesgelike,
 Op een ors herde ridderlike ,
 Dat hi wale overdeect
 Met sinen wapenen dus getrect.

1769. Dat hy vallen moeste onder voet. Doen sloech dherre al over hoop.
 — 1772. Eer dien dach ten avende quam; Daer wert ghesteken, als ick vernam. — 1773. Daer weert oock den menighen wee, Die daer wert ghevelt op d'erde. — 1778. Gheslaeghen doen in dien tyde. Doen quam gheden in dien stryde Die heere van Diest, heer Hendrick, Ghewapent herde rudderlijk. — 1783. Twee fasschen van sable daerin; Sijn wapenrock was diesghelike. Oock sat hy op een ors rijke Met syne wapenen overdeekt. Op d'ander syde quam daer ghereckt

(1) Zie het wapenschild van den heer van Diest, D. I. Pl. 2. v. 4306.

1790. Jeghen quam die here van Assche
 Met sinen volcke wel ten harnasseche.
 D'ierste scare leide hy hiere
 Onder sijn rikelicke baniere.
 Van .x. stucken van kelen, van goude ⁽¹⁾
 In bellone gesneden, alsoe hi woude.
 Hy was op een ors gheseten
 Wel gewapent, doe ic u weten,
 Met sinen wapenen was wale
 Sijn ors verdeckt al te male;
1800. Sijn spere met enen confanoene.
 D'ors liet hi als een ridder coene
 Lopen ten vianden weert;
 Jegen hem quam onverveert
 Die here van Diest gheslagen met sporen;
 Men mochte die eerde daveren horen,
 Daer sy te gader ghevaren quamen.
 Elc stac den anderen in 't versamen
 Dore dien scilde op die platen,
 Alsoe sere utermaten
1810. Dat hare speren in splinteren braken,
 Ende men se verre hoorde craken.

Die heere van Assche met sijnre schaere, Die d'eerste hadde te bewaeren,
 Ende hem hielden aen syne bannieren, Die rijckelijck was ende diere,
 Van x stucken van keele ende van goude In bellonck ghesneden, alsoo hy
 woude. — 1797. Wel verdeckt, doen ick u weten, Met synen wapene al te
 maele. Hy hielt een sperre, dat wet wale, Met een sydene confanoene, Ende
 liet lopen als een ruddere coene Over 't velt ten vianden waert. Oock quam
 Jeghens hem metter vaert. — 1805. Men mochter d'eerde af dreunen hooren.
 — 1809. So seere ende so uyter maeten Dat die sperren.

(1) Zie den wapenschild van den heer van Assche. D. I. Pl. 5. v. 4658.

Daer na quamen si te gadere beide
 Met orse ende met gereide ,
 Met helmen ende met schilden ,
 Weder sy wilden ofte en wilden ,
 Dat sy byna waren ghevallen ;
 Doch onthielden sy hem met allen ,
 Toghen hoer sweerden uten scoe ,
 Ende elckerlije sloech anderen doe

1820. Dat 't vier uten helmen spranc.
 Hadde het ghevecht gheduert yet lanc
 D'een van den twee ware bleven doot ;
 Maer 't ghedranc wert daer so groot
 Dat si d'een van den anderen worden gedrongen.
 Op een ors van grooten sprongen
 Quam na hem (van) Bierbeke die here
 Ghereden vreeselike seere ,
 Met sire baniere van silverijn
 Met een vaesschen van kele fijn ;
1830. Ende van denselven was geheel
 Zijn coverture , zijn tornekeel.
 Hy hadde een stere spere in zijn hant
 Ende stijf; dus quam hi gerant

1812. Daernae so quaemen sy beyde Te gaedre met orssen ende met ghereyde , Daertoe met helm ende met. — 1818. Ende toghen die swerden uytter schoe , Ende sloeghen doen elcanderen soe Dat vier uyten helm spranck. Hadde haer. — 1822. D'een van hen waere. — 1824. Dat sy van een worden ghedronghen. Doen quam op een ors ghespronghen Die heere van Bierbeke ghereden Met sijnder bannieren in waerheden , Die al was van silvere wit , Met eender faeschen , verstaet dit , Van keelen , oock was zijn tournekeel Van den selven al gheheel , Ende syne couverture mede. Hy hielt een sperre , dat's waerhede , In zijn hant , dat stijf was , Ende sloech met spooren seer nae das

Op een sterck ors goet ter coere,
 Ende stack een op de borste voere
 Dat hy hodelinghe viel op de eerde.
 't Spere brack; hi vine ten sweerde,
 Daer hi met ginc striden sere.

Doen quam daer die here

1840. Van Wemmele, mijnheer Arnout,
 Met sire baniere, si u cont,
 Ende met hem sijn naeste maghe,
 Die menighe doden in dien daghe,
 Eer* die strijt nam inde.
 Gewapent was hy, als ic vinde,
 Met wapenen rikelic diere;
 Sijn tornekeel, sijn baniere
 Was al eens van kelen root,
 Daerin vijf ruten van silvere bloot;

1850. Sijn ors wit in de vaert
 Sonder een been ende den staert;
 Het was verdeckt met grone samite.
 Hy hilt een spere, seit die vite,
 In sijn hant starck ende stijf;
 Jeghen hem quam sonder blijf

Sijn ors, dat sterck was ter coere, Ende stack eenen op die borst voren,
 Dat hy eyndelinghe viel op d'erde. 't Sperre brack, hy vinck ten swerde,
 Daer mede hy ginc stryden seere. Doen quam daer ghereden die heere. —
 1841. Met sijnder bannieren, hy was stout. — 1844. Eynde nam. Hy was
 ghewapent, als ick vernam, Met wapenen rijckelije ende diere; Sijn tour-
 nekeel ende sijn banniere Was alles van kele root, Daerin van silvere vijf
 ruyten bloot. Oock was hy op een ors gheseten, Lelien wit, doen ick u
 weten. — 1852. Het was verdeckt te dyer vaert Met eenen groenen samite.
 Hy hielt in sijn hant, [segt die] vite, Een sperre starck ende stijf, Ende
 liet loopen, sonder blijf,

- Een riddere van Assche,
 Hiet heer Gerart, wel ter harnassche;
 Hy was stout, vrome ende fier;
 Sijn wapenroc hadde vier quartier,
 1860. Met rosen gesait van goude.
 Hi liet loopen met ghewoude
 Jeghen heer Arnoude over 't velt,
 Ende gheraectene met ghewelt
 Op de plate voor die borst,
 Dat sijn speer brac sonder vorst
 Al in splinteren al te male.
 Ooc gheraecten weder also wale
 Mijn heer Arnout, dat seg ic u,
 So oversere, verstaet my nu,
 1870. Aen den helm ten ommekere,
 Dat hy viel ende questen sere;
 Doch wert hy weder ghemonteert;
 Ende heer Arnout is ghekeert
 Daer hi 't bedranc sach aldermeest.
 Daer wert strijt ende groot tempeest
 Ende men sloech in beiden siden;
 Daer en wou niemant den anderen miden;

Sijn ors, dat schoone was ende goet. Oock quam jeghens hem, sijt vroet,
 Een ruddere van Assche, doen ick u weten, Ende was heere Alaert ghe-
 heeten, Die stout, vrome was ende fier, Ende die wapene was van dry
 quartier, Met rosen gesayt als van goude. — 1865. Dat sperre brack sonder
 vorst In cleinen splinteren. — 1867. Weder waele Mijn heere Aernoult, dat
 segghe ick u, So over seere, verstaet nu, Aen den hals ten ommekeere, Dat
 hy viel ende quetste hem seere. — 1875. Daer wert ghestreden, als men leest,
 Herde seere in beyde syden; Want d'een en wilde den anderen niet myden,

Daer wert gedient om prijs, om danc.

Aldaer quam in dat bedranc

1880. Van Wesemael die stoute baroen,

Spere in hant daer 't confanoen

Aen hinc van sinen wapen al.

Sire maechscap groet ende smal

Quam wel gewapent omtrent heme

Met sine banier, als ic verneme,

Die root was met drie lelien wit (1).

Sijn wapenroc, verstaet nu dit,

Was van den selven al ghesneden.

Met sporen sloechi onvermeden

1890. Sijn ors, dat sere liep als een hinde.

Jegen hem quam met geninde

Een vroom man, een soudenier,

Ende hiet van Sint-Thomas Garnier.

Wel was hy gewapent, wet dat,

Sijn ors, daer hy op sat,

Was vele swarter dan een raven,

Dat hi vaste liet henen draven

Ende sloeghen seere elck op den anderen. D'een leerde daer den anderen waerden, Des hy hem wiste cleinen danck. Doen quam ghereden in 't bedranck Van Wesemaele die stoute baroen, 't Sperre in de hant daer een confanoen Aen hinc van syne wapenen al. Oock quaemen sijn maeschap groot ende smal Wel ghewapent ontrent hemme, Met sijnder banniere, als ick verneme. — 1886. Met drij lelien wit. Sijn wapene, verstaet dit. — 1889. Hy sloech met spooren, by waerheden, Sijn ors, dat stercker liep dan een hinde. Oock quam jeghen hem met gheninde. — 1893. Van Ste Thomas, ende hiet Gernier, Wel ghewapent, wet wel dat; Dat ors. — 1897. Vaste heen liet draven.

(1) Zie het wapenschild van den heer van Wesemale, D. I. Pl. 3. v. 4618.

- Ten here wert van Wesemale.
 Zijn spere was vore scerp van stale ,
 1900. Sterc , stijf ende groot ,
 Daer hy mede gaf eenen stoot
 Den here van Wesemale op den schilt ,
 Dien hi jeghen den steke hilt ,
 Dien hi doorstac als een riet ;
 Maer die plate en consti niet
 Doorsteken , want die scacht
 Brac ontwee van groter cracht
 In cleine stucken al te male ,
 Ende die here van Wesemale
 1910. Stacken weder ter selcker tyde
 Op de plate in de syde
 Dat hy se doorstac sonder spel ,
 Ende 't spere door vleesche , door vel ,
 Ende dore zijn herte vloech ,
 Ende daer hy 't weder na hem tooch
 Viel hy doot ter erden neder.
 Doen stac hy eenen anderen weder ,
 Daer hi op quam gereden ,
 Dat hem en hulp tiere steden
 1920. Scilt , plate , noch en quam te staden ,
 'T spere en moest in zijn herte baden ,

1898. Den heere van Wesemale waert. Hy hielt in zijn hant onghespaert
 Een sperre starck ende groot. 1904. Rijt. — 1906. Doorsteken, dat segghe ick u,
 Maer die schacht brack nu. — 1910. Stacken wedere met sulcken nyde Op de
 plate op 't slincker syde. — 1913. Ende vleeschs ende huyt alsoo wel, Ende
 sperre door zijn herte vloech, Ende den buyck weder naer hem tooch. —
 1918 Daer hy op ghereden quam, Dat hem en hulp, als ick vernam, Schilt
 no plate, no en stond in staden, 't Sperre en moeste in zijn herte baden,

Ende hy viel doot ter eerde.
 't Spere brac : hy vine ten sweerde,
 Daer hi wonder mede wrochte.
 Hy riep met coenen gedochte :
 Wesemale ! daerna Lotthrike !
 Doen ginc hi striden vreselike
 Op sijn vianden als een here.
 Daer toe quam geslegen sere

1930. De heer van Assche te dier tijt,
 Ende sach hoe vreselijke tier tijt
 Die here van Wesemale street.
 Op hem liet hi lopen gereet
 Wat sijn ors mochte rinnen ;
 Sy vergaderden met onminnen
 So vreselijke te gader beide,
 Dat met orsse, met gereide
 Die heren op d'erde gevallen quamen,
 Ende die speren in 't versamen

1940. In splinteren quamen gevlogen,
 Soe dat hem vergaderden d'oghen
 Onder hem beiden dair si laghen.

Ende hy doot viel op die eerde. 't Sperre brack, hy ginck ten swerde. — 1925. Doen riep hy met coenen ghedochte : Wesemaele ! ende daerna : Lotthrike ! — 1928. Op syne vianden als een vroom heere. Doen quam gheslegghen met spooren seere Die heere van Assche door den strijt. Ende sach hoe vreeselijcke ter dyer tijt. — 1933. Doen liet hy loopen op hem ghereet. — 1935. Doen sach men commen, doen ick u kinnen, Die heere van Wesemaele van verre, Ende liet loopen, sonder merre, Sijn ors oock te hemwaert met, Ende vergaderden, dat wet, So vreeselick te gaedre beyde, Dat sy met orssen ende met ghereyde Op die eerde ghefallen quaemen. — 1940. Waren ghevloghen in splinteren hooghe, Ende hen beyde haere ooghen Dochten vergaen daer sy laeghen.

Daer wort gedient van grote slaghen
 Boven hem beiden , ende sere gestreden ,
 Ele woude sijn vrient bevreden ,
 Ende ophelpen sinen here.

Daer quam toe geslagen sere
 Die here van Kepple uit Gelderlant
 Met sire scaren als een wigant ,

1950. Die vrome was , sterck ende fiere ;
 In sijn hant haddi een baniere
 Van goude , van sable drie scolpen daerin ;
 Sijn tornekeel , meer no min ,
 Was van den selven al gesneden.
 Op een sterck ors quam hi gereden
 Met sinen wapenen wel verdeckt ;
 T'ander syden quam getrect
 Van Aerscot die here
 Met ere scaren mechtich sere ,

1960. Die hy leide onder sijn baniere
 Van selvere , met drie lelien diere
 Van sable , daer in gewracht.
 Sijn ors was van grooter cracht

Doen word daer, hoor ick ghewaghen, Boven hen beyde seere ghestreden ;
 Want elcks vrient waude in waerheden Synen heere daer helpen op. Hier-
 enbinnen quam sonder scop, Die heere van Keppelle uyt Gelderlant Met
 syne schaeren al ter hant, Die vrome was, sterck ende fiere, Die hy brochte
 onder syne banniere, Die allegaeder was van goude, Daer vier schelpen,
 als hy woude, stonden ghemaect van sable in. Sijn tournequeel was meer
 no min Van den selven al verheven. Hy rant ghewapent, vinde ick
 ghescreven, Op een ors van groote spronghen; Dat hy wel hadde bedwon-
 ghen, Met syne wapenen wel verdeckt. Op d'ander syde quam ghereckt Ten
 stryde die heere van Arschot, Met sijnder schaeren, sonder spot, Die hy
 leyde onder syne vane, Die van silver was, so ick wane, Met drye
 lelien van sable schoone, Ende sijn ors was sterck, sonder hoone,

Ende gedect met enen samite.

Gewapent quam hi ten crite

Op sijn ors, meer dan den telt,

Ten stride waert, op 't velt,

Recht ten here van Kepple weert,

Die jegen hem quam onverveert

1970. Wat sijn ors gelopen conde.

Als elc anderen naken begonde,

Daden sy haer speren sincken,

Ende elc stac anderen om vermincken

Door de scilde op die platen,

Oec sere utermaten

Dat si in splinteren braken al.

Daer na quamen si, sonder getal,

Met hoofde ende met lichamen

Soe sterkelike beide te samen

1980. Dat die orsse op haer hammen boghen,

Die helme uyt horen hode vloghen,

Dat hem die hersenen scoren dochte:

Verre dat men 't hoeren mochte

Die joeste, die sy hebben gedaen.

Die sweerde togen si saen

Ende voeren slaen ende steken.

Welck was verdeckt met eenen samite. Hy was ghewapent insghelijcke Met wapenen die hem wel stoeden. Sijn tournekeel was, wilt ghevroeden Ghe-
lijck dat syne banniere was. 't Sperre in de hant, sijt seker das, Ende liet
loopen over 't velt Sijn ors meer dan synen telt Rechte den heere van Kep-
pelle waert, Die hem jeghens quam onghespaert Wat sijn ors gherinnen
conste; Ende als elcanderen naeken begonste Lieten sy die sperren sincken,
Ende staecken elcanderen om vermincken. — 1975. So seere ende so uyt-
maeten Dat sy braken in splinteren al. — 1977. Sonder gheschal.

Daer sach men in 't vergaderen breken

Speren vele, ende slaghe geven.

Elc hi pijnde dair sijn leven

1990. T'ontdragen, ende te verweerne,

Ende sinen viant dair te deerne.

Die heer van Kepple reet in de porsse,

Ende velde enen ridder van den orsse.

Doen reet hi voert ende sach waer stoet

Die here van Assche ende street te voet

Ghenendelike op de viande;

Metten orsse hy toerande

Tote dair die here van Assche waende

Hem monteeren; maer daer quam gaende

2000. Emmer ymant die hem benam,

Dies wert die here van Kepple gram,

Ende sloech dair eenen weder,

Die den here van Assche trac neder

Dat hi hem toten oren 't hoot

1989. So sterckelicken te saemen. — 1991. Ende die helmen uyt den hoode vloghen, Dat hen die erssenen dochten schooren. Men mochte die jouse van verre hooren, Die sy beyde hadden ghedaen. Daernae toghen sy die sweerden saen, Ende ginghen slaen groote slaeghen; Daer weert ghebroken, sonder sage, Menighe sperre in 't vergaeden daer, Ende gheslaeghen menighen slach swaer, Die nummermeer en mochte ghenesen. Die heere van Keppelle slouch nae desen Eenen ruddere, dat hy met allen Van den orssen quam ghevallen. Doen reet hy voort ende sloech verstoet. — 1996. Gheweldelijke op die vianden. Doen sloech derwaert te hande Wat hy mochte metten orsse, Ende doorbrack alle die porsse, So dat (hy) by hem quam. Doen sach hy eenen, als ick vernam, Die hem seere lach op den hals; Want als van Assche, als en als Die heere op sijn ors setten waende, Quam die andere tot hem gaende, Ende tracken weder achterwaert. Doen dat die heere onghespaert Van Keppelle sach, weert hy erre, Ende liet lopen, sonder merre, Op den ghenen, dat segghe ick u, Ende sloech hem metten sweerde nu Op 't bekenneel, dat hem spleet. 't Sweert schoot nederweert ghereet,

Cloefde, so dat hy viel doot,
 Daer 't si hondert sagen ane.
 Doe reet hi voert, ic wane,
 Die here van Kepple, slaende sere,
 Ende maecte plaetse van Assche den here,

2010. Soe dat hy op sijn ors sat,
 Dies hy hem dancte na dat,
 Ende seide, vonde hijs stade
 Hy soude hem lonen sijn hovesche dade
 Daer hijs hadde beter macht.
 Sy waren beide van grooter cracht
 Ende voeren stryden vromelike;
 Ende die Brabanders desgelike
 Hadden oec gedaen so vele
 Dat si monteerden in den spele

2020. Den heer van Wesemale weder,
 Daer menich man omme ter neder
 Waert geslagen, eer 't daertoe quam.
 Die here van Bosi die 't vernam,

Ende cloof hem 't hoot totten ooren toe, Dewelcke viel doot nederweert doe. — 2007. Doen reet voort als ick waene, Die heere van Keppelle tot heere Geraerde, Den heere van Assche met grooter waerde, Ende maecte plaetse ontrent hemme, So dat hy te hant, als ick verneme, Wederom op sijn ors ghesat. Doen dancte hy seere nae dat Den heere van Keppelle dier hoofschede, Die hy hem daer te hant dede, Ende seghde, vonde hy noch die stade Hy sout hem loonen in Gods ghenade. — 2015. Hiernae sweech hy, ben ick's bedacht, Ende ginck stryden vromelijcke. — 2017. *Ontbr.* — 2018. Die heere van Keppelle met sijnder cracht. Daer weert menich te lijcke bracht, Daer die heere van Assche monteerde Ende hierenbinnen, als men my leerde, Daden die Brabanders so vele Dat sy monteerden ten dien spele Dien heere van Wesemaele oock weder; Maer daer weert menich man te neder Gheslaeghen, eer sy 't daertoe brochten, Ende ghestreden ende ghevochten Herde seere in beyden syde. Hierenbinnen quam in dien tyde Die derde schaere goet ende ghetrouwe, Daer die heere van Bossy uyt Henegouwe

- Uit Henegouwe, die brachte
 Die derde scare met crachte
 Gevoirt onder zijn baniere;
 Zijn wapen waren diere,
 Daer hi mede gewapent was wale :
 Den helm op 't hoot goet van stale ,
 2030. Daer een crone op ginc van goude;
 Wapenroc, baniere, also hi woude,
 Van lasure, een cruce dair in
 Van selvere; meer noch min,
 Was zijn ors soe overtoghen.
 Den scilt hielt hi voirt getoghen
 Ende een spere in zijn vuust,
 Ende liet lopen metter duust
 Zijn ors met crachte over het velt,
 Ende stac enen met gewelt
 2040. [Door] scilt, dore yser ende platen
 Dat hi doot viel op der straten.
 Mettien steke vergaderden al
 Zijn volc aen d'ander, groot ende smal,
 Ende ginghen vechten vromelike.
 Jeghen hem quam stoutelike

Daer brochte onder syne banniere. Selve was hy met wapenen diere Ghe-
 wapent uytermaten wale, Ende hadde in 't hoot den helm van stale, Daer
 eene croone ommeginck van goude; Zijn wapenrock was als hi woude,
 Ende syne banniere al in een Van laseure, weet overeen Met eenen cruce van
 silveren wit. Zijn ors was oock, verstaet dit, Van den selven overtoghen.
 Den schilt hadde hy vooren ghetoghen, Ende liet loopen met groot ghedruys.
 — 2038. *Ontbr.* — 2039. Ende stack eenen met groot ghewelt, Door schilt,
 lijfysere ende plaeten. — 2042. Met dien. — 2043. Doen quam daer teghen
 stoutelijcke

- Die here van Hoerne mit sire scare,
 Die de derde daer bewaren
 Wilde jegen de grimbersche heren.
 Sijn ors was overdeet met eren,
 2050. Van den selven dat was sijn tornekeel,
 Van goude met drie hoerne; geheel
 Van den selven was sijn baniere.
 Op een ors rikelic ende diere
 Sat hy, ende heeft 't spere genomen.
 Die here van Bosi sachen comen
 Wat hi mochte te hem waert;
 Die orssen liepen met snelre vaert,
 Soe dat si te gader quamen.
 Elc geraiete in 't versamen
 2060. Metten spere ende geraken
 Soe, dat si die scilde dorstaken,
 Ende die plate in de slincke side;
 Die speren ontstoeden tien tiden
 Op haer lijf (die) ysere, die waren vaste,
 Ende braken; dese twee gasten

Die heere van Heurne met syne schaeren, Die de derde hadde te bewaeren
 Jegghens die van Grimberghen. Hy was ghewapent sonder berghen Met
 goede wapenen herde wel; Sijn ors was starck ende snel Met syne wapenen
 verdeckt schoone. Sijn tournekeel was sonder hoone Van goude met dry
 hoornen root. Oock was syne banniere bloot Van den selven, dat verstaet.
 Hy hielt in sijn hant, hoe 't gaet, Eene sperre dat sterk was ende stijf,
 Ende liet loopen sonder blijf Sijn ors dat groote ende schoone was, Ende
 op d'ander syde, sijt seker das, Sach men die heere van Bossy commen,
 Ende liet oock loopen, hebbe ick vernomen. — 2058. Dat sy schiere te
 gaeder quaemen, Ende elck gheraecte den andere t' saemen, Metten spee-
 ren die stijf waeren, Dat sy die schilden doorstacken voorwaere. — 2065.
 Die sperren ontstonden te dien tyde Op die lijfisere, die waeren vast,
 Ende braken ontstucken als een bast,

Sijn elc voer andren leden.
 Sy trocken die sweerde met haesticheden,
 Ende wonden elc anderen daertoe;
 Maer die scare quam doe

2070. Daer tusschen ghevaren dat sy niet
 En consten doe vergaderen yet,
 Ende sijn also van een bleven.
 Daer wert menichen slach ghegheven,
 Ende dair viel menich doot in 't gras,
 Datter jammer ende scade af was.
 Daer bleef menich man coene :
 't Gras wert root dat eerst was groene.
 Men hoorde 't geruchte van den stride
 Over een mile wide ende side.

2080. Die here van Hoerne sonder wanc
 Voer vaste doer dat bedranc
 Met sinen lieden vromelike.
 Op d'ander side vocht desghelike
 Die here van Bosi uyt Henegouwe
 Met sinen lieden goet ende getrouwe :
 Sy maecten menighen 't herte seer.
 Die strijt wies in lanc so meer

Ende die heeren sijn over ghereden, Ende toghen heure sweerden met haesticheden, Ende wauden elcanderen vaeren toe; Maer die schaeren quaemen doe. — 2071. Vergaederen, wats gheschiet. — 2074. Daer 't jammer ende schade af was. Sy maecken van bloede root dat gras, Dat te vooren stont al groene, Daer eynde in nam menich man coene, Die daer haelen quam sijn doot. Daer was dat gheruchte so groot, Men hat ghehoort over een myle. Doen quam ghereden, sonder ghyle, Die heere van Heurne door 't bedranck Met syne lieden sonder wanck, Die daer vochten vromelijke. — 2085. Met syne lieden die waeren ghetrouwe. — 2087. Dus vochten daer so langhe so meer

- Tote dat die vierde scare quam by,
 Die de here voerde van Cochi
2090. Met menighen man wel bewairt;
 Op een swart ors van snelre vaert
 Sat hi met wapenen overdeet;
 Selve was hi wel bereet :
 Zijn wapenroc, zijn baniere
 Was van ·vj· stucken goed ende diere,
 Van kele, van selvere, dat wet,
 Gewracht, van lasuere met;
 Ene spere haddi in zijn hant.
 Metten orsse quam hi gerant
2100. Ten vianden wert. Te deser dinghen
 Quam die here van Edinghen
 Met sinen lieden vaste ane
 Gereden onder sine vane
 Van selvere, van sabele stucken tien;
 In elc stuc van sabele waren t'sien
 Van goude gesait cruyskine.
 Sele was dat tornekeel sine,

Tot dat die vierde schaere quam, Die daer brachte, als ick vernam, Die vrome heere van Couchi, Met menighen man, gheloves mi, Wel ghewapent ende bewaert. Oock was hy selve, die heere weert Met goeden wapenen ghewapent wel. Zijn ors was sterck ende snel Met synen wapenen overto-ghen, Ende schilt, sin wapenrock ongheloghen Was al eens, ende syne banniere Van ses stucken goet ende diere, Silvere ende keele, dat wel wet, Ghevarieert van laseure met. Oock had hy in die hant den spriet, Ende liet loopen, wats gheschiet, Zijn ors ten vianden waert in. Op d'ander syde quam, meer no min, Die stoute heere van Edinghen Met zijnre schaeren in waeren dinghen, Die hy leyde onder syne vane, Die al was, naer mynen wane, Van silvere ende van sable, van stucken thiene, Ende in elck stuck van sable te siene Waeren ghesayt van gout cruyskine. Oock was na die vroeschap mine

Ende sijn wapene te male
Gesneden utermaten wale.

2110. Sijn ors swert daer hi op sit,
Sonder sijn voeten, die waren wit;
Spere in hant so quam hi
Jegen den here van Cochi.
Van sinen wapenen geheel
Hinc an sijn spere een pinceel.
Dat ors liep sere dan een ree.
So dede d'ander, wat saels mee?
Daer d'here van Cochi op sat.
Dus quamen si beide na dat

2120. Metten orsse, als ic gome,
Te gaderen die heren vrome.
Die here van Edinghen stac
Den here van Cochi, dat brac
't Spere op sinen scilt in stucken
Ende hi achter moste bucken;
Maer hi rechte hem daer naer,
Ende gaf enen steke swaer
Des heren orsse van Edinghen,
Dat hem 't spere, in ware dingen,

Van den selven sijn tournekeel, Ende syne couverteure gheheel Ghesneden.
— 2110. Te dien maele, Sonder die voeten, die waeren wit; Ende liet
loopen, verstaet dit, Jeghen van Couchi dien heere, Al scuddende de stareke
speere, Daer een pinnonceel aen hinc Van syne wapenen in waere dinck,
Dat schoone was ende goet; Ende dat ors liep, sijt vroet, Seerdere dan
soude een ree, Ofte een hinde, wat sal's mee? Daer die heere van Couchi
op sat. — 2120. Met orssen, als ick vernome, Ende die heere van Edinghen
stack. — 2123. So dat. — 2125. Ende hy achterwaert moeste bucken; Maer
hy rechte hem weder op, Ende stack daernae, al sonder scop, Op den heere
van Edinghen daer. Die schacht was groot ende swaer, So dat hy hem ont-
sanck in dien, Ende gheraecte het ors met dien

2130. Onder den sadel ontsanc tot scade,
 Ende den orsse moeste waden
 In zijn herte wel eenen voet.
 Daer storte neder doe d'ors goet,
 Ende van Edinghen die here weerde
 Viel tusschen den orsse ende d'eerde,
 Soe dat niet op en const de here,
 Ende te sinen onwille lach sere.
 Daer quamen die scaren beide
 Met wel grooter haesticheide
2140. Toegeslagen in wedersyde.
 Daer stac elc in den stryde
 Zijn spere ontwee of zijn spriet,
 Diere zijn hoofd te panden liet.
 Daer liet, al waest te ghere aderen,
 Menich zijn bloet in 't vergaderen.
 Des heren liede van Edinghen
 Trocken haren here in dit dringhen
 Van onder d'ors, daer hi lach neder,
 Ende halpen op zijn voeten weder.
2150. Men vacht daer met groten nide

Onder den saedele seere t'onstaede, So dat hy strax moeste waden. — 2155. Ende dat ors schoone ende goet Storten moeste op die eerde. — 2155. Viel onder 't hors, so dat hy Niet op en conste, gheloovets my, Ende lach seere t' synen ontwille. Doen quaemen daer met goeden wille Beyde de schaeren opgheslegghen; Daer stack zijn speere omtwee selck degghen, Die zijn hoofd moeste laeten te pande. Daer weert seere ghestreden te hande, So dat die schaeren waeren vergadert; Daer weert menich mans bloet gheschadert In dat ghevechte, dat segghe ick u. Een deel lieden beeten daer nu, Daer die heere lach van Edinghen, Ende toghen hem, in waeren dinghen. Van onder d'ors, daer hy lach, Ende holpen hem sonder verdrach, Soo dat hy schoot op syne voeten; Nochtans hadde hy quaede moyte;

Weder ende voirt in elcker side ;
 D'een liet den anderen geen geduer
 Hebben , maer even stuer
 Was elc anderen in dat doen ,
 Ende van Cochi die baroen
 Street daer herde ridderlike ;
 Menighen man bracht hi te like
 Met synen sweerde op dien dach.
 T'ander syde [vacht] in dat bedrach

2160. Die here van Edinghen te voet ;
 Niet en conste die here goet
 Te peerde comen om dat bedranc ,
 Dat om hem was even lanc.
 Hier binnen heeft hi vernomen
 Eenen ridder te hemwaert comen
 Op een ors groot ende stare ,
 Ende stac enen in dat perc
 Dore scilt , doer plate in 't herte ,
 Dat hi doot ter aerde sterte

2170. Voere tsheren voeten van Edinghen ,

Want men vacht boven hem met nide; Want die lieden in d'ander syden
 Waeren hem daer al te stuer, Ende en lieten hem gheen gheduer Hebben,
 daer 't sy mochten doen. — 2156. Hy street herde rudderlijke, Ende bracht
 menighen man te lijcke. — 2159. Op d'ander syde vacht sonder verdrach Die
 heere van Edinghen seer te voet; Want hy en conste, die heere goet, Te
 peerde niet commen door het bedranck, Dat om hem was even stranck; Dus
 stont dit eene langhe wyle, Dat hy te voete vacht sonder ghyle. Hieren-
 binnen heeft hy vernomen. — 2166. Op een ors goet ende schoone, Dat hy
 liet loopen sonder hoene, Ende stack eenen op synen schilt, Die hy jeghen
 die steke hilt, Daer hyne doorestack al te maele, Ende die plate alsoo
 wale, Ende hem 't ysere nam in 't herte. — 2170. Voor die voeten 's heeren
 van Edinghen,

- Die hem balch om desen dinghen,
 En daer hy bi hem soude liden,
 Stac hi hem 't sweert in der siden,
 Dat hem quam ter herten toe,
 Ende die ghene viel neder doe
 Al doet in den gerse groene.
 Van Edinghen die here coene
 Nam d'ors ende esser opgeseten
 Ende ten stride wert gesmeten,
 2180. Daer hi sijn baniere sach houden;
 Daer wert van jongen ende van ouden
 Gestreden met groter gewout;
 Sy reden voren die heren stout.
 Die blode waren ende verveert
 Trocken achter in den steert.
 Daer quam, des sijt vroeder,
 Die here van Gaesbeke ende sijn broeder,
 Al eens gewapent van sable boude,
 Met een gecronden leuwe van goude;
 2190. Die joneste broeder, Heinric,
 Droech een molette rikelic

Des hy hem balch in waeren dinghen. — 2172. Soude lyden Stack hy hem 't sweert ten selven tyde In sijn syde totter herten toe, Ende hy viel neder ter eerden doe Doot in dat groene gras. Die heere van Edinghen nam nae das D'ors, ende esser opgheseten, Ende es ten stryde weert inne ghesmeten, Daer hy sach houden syne banniere. Doen weert daer ghestreden schiere Van menighen helt coene ende stout. Dieghene die daer waeren bout Daden hem ryden in den strijt vore; Die bloede hilden hen op hore, Ende bleven achter in den staert. Doen quam ghereden ter vaert. — 2188. Al eens ghewapent, dies sijt vroede, Van sable met een witten leeu daer in Ghecroont van goude, no meer no min, Daer die jonxste broeder, heer Hendrik, Droeg eene violette sekerlick

Vore 's leeuws borst van lasuere;
 Sijn ors ran wel ter cuere.
 Hy ende sijn broeder geleiden hiere
 Die vijfde scare onder haer baniere,
 Die scone was ende rykelijc,
 Ende haren tornekeel gelijc;
 D'outste broeder, hiet heer Godevaert,
 Roeder dan een bloet was sijn paert;

2200. Hi reet enen in dat bedranc
 Dore den buyc ere ellen lanc.
 Sijn speer stijf ende stare
 Liet hy vallen in dat pere,
 Ende trac 't sweert uten scoe,
 Ende sloech enen anderen doe,
 Rechten ten scouderen boven,
 Dat hem 't hooft af quam gestoven.
 Daer ginc hi striden vreselijc;
 Hi ende sijn broeder her Hinrijc

2210. Versloegen daer menighen enen,
 Die heur vrienden moesten bewenen.

Van laseure vooren in die borst Van den leewe, sonder vorst, Ende d'ors daer op hy quam ghevaeren. Hy ende sijn broedere hadden te waeren Die .ve. schaere, dat segghe ick u, Die sy brochten gheleyt nu Onder haeren bannieren goet, Die ghelijck was, des sijt vroet, Van verwe haeren tournekeelen. Doen liet loopen in die spelen D'ouste broedere, die heer Godevaert hiet, Sijn ors henen, en lieghe u niet, Dat rooder was dan 't bloet root, Daer hy sach den meesten noot, Ende stack eenen in 't bedranck, Door den buyck eender hellen lanck, Een sperre dat sterck was ende stijf. Doen liet het hy vallen sonder blijf. — 2206. Rechte op die schoudere boven, Dat het hoot af quam ghestoven. Doen ginck hy slaen groote slaeghen Op die andere, al sonder saeghen; Die hy vele quetste, wet wel. Doen quam ghevaeren in dat spel Heer Hendrick, sijn broedere, ende stack eenen, Dat sijn vrienden moesten bewenen,

Heer Hinric (enen) metten spere doorreet

Enen die neven hem leet ,

Dat hi doot viel op d'erde neder.

Doen hertoechi het sweert weder,

Ende es op enen daer gereden ,

Die wel gewapent was van leden ,

Sijn ors met ysere overtoghen.

Dien stac hi dat hi gebogen

2220. Achterwert (es), ende met allen

By nae ter erden was gevallen ,

Ende sijn spere gaf een groten crac.

Sijn sweert hi toen uten scoe trac ,

Daer hi met in allen syden

Op sijn vianden ginc stryden ,

Die hem vreseliken weerden ;

Want si doden met haer sweerden

Menighen ridder ende knecht ;

Dair was strijt ende groot gevecht....

2230. Die here van Moy uyt Artoys

Die met hem menighen Francoys

Den Grimberchsen brachte in staden ,

Die hem groot succoers daden.

Want hyne door syne ische reet, Ende daer hy neven hem leet Viel hy doot op d'erde nedere. Doen hertoch hy het sweert weder, Ende es met spooren voort gheslegghen, Ende ontmoete eenen degghen Wel ghewapent, wel ghereden Op een ors van schoonen leden, Wel overdeekt met ysere al, Die hy gheraecte sonder gheschal Op den schilt, dat hy wel nae Ghevallen was, als ick versta, Ende het sperre gaf eenen grooten crack. Hy nam sijn sweert doen 'tsperre brack, Ende ginck daer mede stryden seere Op synen vianden in allen keere, Die hen seer werden, segghe ick u; Want sy doden menighen nu Aen den strijt met haeren branden. Doen quam daer ghereden te hande.
— 2232. Die hy te hulpe brochte daer Den heere van Grimberghen voorwaer;

- Hy hadde twee dusent t'sinen doene
 Weder ridderen ende baroene.
 Zijn baniere was, sonder helen,
 Van goude geferteleert van kelen.
 Hy leide die vijfde scare snel,
 Daer menich in was gewapent wel,
 2240. Op orsse starc wel gereden.
 Sy hadden sweerden die sere sneden
 Ende grote speren stijf ende starc.
 Hy reet een ors dat menich marc
 Weert was t'alseelken orboire,
 Met ysere verdeckt wel ter coere;
 Een deescl van samite daer boven.
 Zijn ors dat men mochte loven
 Ran voer d'andere in de rote
 Wel een groten bogenscote,
 2250. Zijn spere metten confanoene
 Rechte als een ridder coene,
 Staphant ten vianden weert.
 Het sachem comen ongespaert
 Mijn heer Godevaert van Gaesbeke.
 Hy reet jegen hem haesteleke,

Want hy zijn maechs nae was. Hy hadde .iijm. als ick las, Goede lieden onder zijn banniere, Die van goude was wel diere Van keelen schoone ghefretteleert. Hy leyde die .v. als men leert, Schaere ten dien tyde daer, Daer menich man inne was voorwaer Wel ghewapent ende wel ghereden, Ende hadden sweerden. — 2244. Ten sulcken oorbore. — 2246. Daer boven een dexel van samite. Hy hadde in zijn hant, seyt die vite, Een sperre met eenen confanoene, Ende liet loopen als ruddre coene Zijn ors voor al sync roote Wel eenen grooten boogschote Rechte ten vianden waert. Men sach hem commen metter vaert Van Gaesbeke heer Godevaert, Ende horte jeghens den ruddere waert

Ende sloech sijn ors met sporen van goude ,
 Dat liep recht oft vliegen soude
 Serre dan swaluwe oft musschet.

Hi hadde in sijn handen , dat wet ,

2260. Een spere stere ende stijf.

Bander side quam sonder blijf

Die here van Moy op sijn ors gevaren ,

Dat seerder liep sonder sparen

Dan lopen soude hert ofte ree.

Dus quamen te gadere dese twee

Recht als twee vliegende pile ,

Ende geraecten andren ter wile

Op den scilt , dat sise met crachte

Dorstaken met haren schachte ;

2270. Maer si braken op die platen ,

Dat si vielen op der strate ,

Ende van pine die heren bogen.

Doch hebben sy haer sweerden getoghen

Dapperliken uten scoe ,

Ende ele voer anderen toe

Met groote slaghen tien stonden.

Sy schenen beide twee leeuwen ontbonden ,

Die haer proye voor hem sien.

Sijn ors metten spooren van goude, Dat seerre liep dan (het) vlieghe soude
 Eenighe swaeluwe ofte anderen voghele. Hy hadde in syne hant eenen
 coghele, Een sperre dat stijf ende starck was. Op d'ander syde, sijt seker
 das, Quam die heere van Moy ghevaeren Op 't ors dat seere liep te waeren.
 — 2267. Ende raecten daer dieswyle Elcanderen op den schild met crachte
 Dat sy doorstaken metten schachte. — 2272. Ende die heeren saten ghebo-
 ghen; Maer noch rechten se hen ongheloghen, Ende toghen die sweerden
 uytten schoe, Ende ginghen elcanderen toe.

- Die here van Moy hief mettien
 2280. Sijn sweert op gewilliglike,
 Ende sloech op den helm rike
 Heer Godevaert van Gaesbeke.
 't Sweert scampelde af haestelike
 In den scilt, dien hi voor hem droech
 Dat hi wel helicht af sloech;
 't Sweert op de plate ontscoet.
 Heer Godevaerde die ridder goet
 Moeste bughen in zijn gereide;
 Noeh hief hi 't sweert sonder beide,
 2290. Ende waende hem 't hoet dorslegghen
 Hebben, maer hi warper jegghen
 Den scilt, dien hi metten swerde
 Dorsloech, dat hi viel op d'erde.
 't Swert op den sadelboem ontscoet,
 Dat scerp was, van sneden goet,
 Soe dat niet verder in en ginck.
 Doen hief 't sweert wel varinc
 Die here van Moy, mijn her Jan,
 Ende sloech her Goedevaerde voert an

2279. Doen hief op sijn sweert mids dien Die heere van Moy willelijke.
 — 2285. Maer het sweert scampelde af, als ick spreke, Ende liep neder op
 den schilt, Die hy af sloech wel den hilt, Ende het sweert scampelde voorts
 nedere, Ende gheraecte de plate wedere Dat het sweert uyt de hant hem
 ontschoet, Ende heer Godevaert, sijt 's vroet, Moeste buyghen op sijn
 ghereyde Van den slaeghe; maer sonder beyden Rechte hy hem met haesten
 op, Ende hief 't sweert sonder scop Willelijcken dat men mochte loven,
 Ende waenden slaen op den helm boven; Maer hy wierp den schilt daer
 teghen, Die hy in tween heeft gheslegghen, Soo dat d'een stuck viel op die
 eerde Ende dat hoet van den sweerde Schoot neder op den sadel vooren,
 Daer 't op onschoot, als gy mocht hooren, So dat niet voordere inne en
 ginck. Doen hief hy 't sweert in waeren dinck. — 2299. Godevaert dan.

2300. Op den helm sonder wanc,
 Dat daer 't sweert dore dranc,
 Ende dore 't beekeneel mede.
 Een cleine wonde van der snede
 Hadde hi in zijn vorhoeft,
 Soe dat hi sat al verdoeft.
 Zijn ors spranc voerwert
 Van den slaghe al ververt
 Tote sire lieden scare.
 T'ierst dat hy bequam aldaire

2310. Keerdi ten vianden wert;
 In beiden handen nam hi 't swert,
 En horte voire tiere tijt
 Zijn ors weder in den strijt,
 En voir striden met sinen lieden,
 Die hem een twint niet en scieden.
 Daer jegen quam die heer van Moy,
 Die metten sinen niet een quaet hoy
 En achte op den anderen niet;
 D'een sloech ende d'ander stiet.

2320. Aldaer sach van Moy die here

2301. Datter 't sweert doore dranck. — 2303. Ende gaf een wonde ter stede, Die cleine was in 't voorhooft. — 2306. Ende zijn ors spranck voorts met hem Onder syne lieden, ick seker ben, Ende was vervaert van den slaeghe; Doch bequam hy, al sonder saeghe, Van den dolinghe tot hem selven al, Ende keerde hem omme sonder geschal Rechte ten vianden waert. In zijn handen had hy zijn swaert Ende horte voor dien sekeren tijt. — 2314. Ende ginck stryden met syne lieden. Op d'ander syde, hoorick bedieden, Dranck daer jeghen die heere van Moy Met syne lieden ende anderen dy, Noch en achte op die andere niet. Hy dede hem pyne ende verdriet Met slaene, met steken, dat verstaet. Doe sach hy voort hoe dat al gaet

- Een sinen neve striden sere
 Te voet, sijn ors was gesteken.
 Derwaert sloechi haesteleken
 Sijn goede ors metten sporen.
 Hy woude wreken sijns neven toren,
 Ende sloech daer een metten sweerde,
 Dat sijn hooft spranc jegen d'eerde;
 Dies beide hi in dat bedrach,
 Dair hi sinen neve vechten sach,
 2330. Ende seide : « Sit op, neve mijn,
 Dewyle dat ic by u mach sijn. »
 Soe sat sijn neve met groter cracht
 Op d'ors dat hy hem heeft bracht.
 Hy hernam scilt ende spere,
 Ende voer houden met groten ghere,
 Daer (bi) die here van Moy doe street;

 Vertorden, die meer op en stoet,
 Ende die daer sinen einde coes.
 2340. Aldaer quam doen de heer van Roes,

Een synen neve te voete staen, Ende het ors was onder hem sonder waen
 Doot ghesteken, daer hy op sat. Alsoo die heere van Moy sach dat, Haddes
 hy in sijn herte tooren, Ende sloech sijn ors derwaert met spooren, Ende
 schudde het sweert metter hant, Ende sloech eenen, sy u becant, So nyde-
 lijcken op de schouwers boven Dat hem het hooft quam afghevloghen. Doen
 nam hy d'ors by den toome, Ende leyde 't met hem, als ick gomme, Tot
 daer hy synen neve sach, Die seere vacht op dien dach. — 2352. So en sal
 u niet messchien. » Ende hy nam sijn ors met dien, Dat hem die heere van
 Moy daer brachte, Ende satter op met coene ghedachte, Ende hernam schilt
 ende sperre. Doen voer hy houden met grooten gerre Neven den heere van
 Moy terstont. Doen weert daer, dat sy u cont, Uytermaeten seere ghestre-
 den, Ende menich man te neder ghereden, Die vertorden bleef onder den
 voet. Doen quam ghevaeren, sijt 's vroet, Die heere van Roos met crachte,

Die de derde scare met machte

Onder sine baniere brachte ,

Die van goude was , meer no min ,

Drie leuwen van kelen daerin.

Sijn wapenroc was altemale

Van den selven ; hi sat wale

Gewapent op zijn ors verdeckt.

Sijn spere heeft hy uytgereect

Met enen schonen confanoene

2350. Ten vianden als een ridder coene.

Van der syde quam van Breda

Die here ; hem so volgde na

Die ·vij· scare dair ten stride

In die Grimberger side.

Twee dusent mannen haddi fiere

Onder zijn rode baniere ,

Van selvere drie sautoren daerin ;

Gewapent sat hi meer no min

Op een ors rikelic ende diere

2360. Verdeckt gelijc sire baniere ,

Die daer die ·vi· schaere brachte Gheleyt onder syne banniere, Die al was van goude diere, Met dry leeuwen van kele daer in; Sijn wapenrock was no meer no min Van den selven al te maele. Hy sat op een ors ghewapent wale Met syne wapenen overtoghen. Hy hielt in zijn hant ongheloghen Een sperre met eenen confanoene, Ende liet loopen als ruddre coene Recht te vianden waert. Op d'ander syde quam te vaert Ghereden die heere van Breda Metter ·vier· schaere, als ick verstae, Die hem heer Aernoult hadde ghegeven Te achterwaerne sonder begheven Jegghens die Brabanders ten stryde. Oock bracht hy goeden lieden te dien tyde Twee duusent onder syne vaene, Die al root was nae mynen waene, Ende daer inne van silvere drye saultoiren. Hy sat ghewapent, als ick hoore, Op een ors groot ende sterck, Wel verdeckt, dies neemt merck, Ghelijck dat syne banniere was,

Ende quam ten stride wert gerant ,
 Scilt op hals , spere in hant.
 Jeghen hem quam die here van Roes ,
 Diene haestelike vercoes ,
 Ende metten spere den scilt doorreet ,
 Oft hadde geweest een siden cleet ;
 Maer op die plate brae dat spere ;
 Hy ware doot bleven sonder were
 En wert te broken niet de schacht.

2370. Oec stac met grooter cracht
 Die here van Breda den anderen weder :
 Dat peert ende man viel ter neder,
 Daer hy lach langen tijt
 Eer hy op quam , des seker sijt.
 Daer quam sijn volc toegereden ;
 Daer wert anxtelic gestreden
 Van den partien ; elc pijnde sere
 Te bescudden sinen here.
 D'een hadden haren here, die lach neder,

2380. Gherne gemonteert weder,
 Ende d'ander wouden 't hem verbieden.
 Aldus was daer van dien lieden

Ende liet loopen, sijt seker das, Ten strydewaert, sperre in de hant. Op d'ander syde quam daer gherant Die heere van Roes jeghens hem; Want sijn ors, ick seker bem, Gheloopen conste over 't velt, Ende gheraecten met ghewelt Op den schilt dat hyen doorreet, Als oft hadde. — 2368. Hy hadden doot ghehat sonder weere En hadde ghebroken niet de schacht. Oock gheraecte hem met groote cracht Die heere van Breda weder Dat man ende ors viel te neder. — 2375. Doen quam sijn volck ghereden toe, Ende daer word seere ghevochten doe; Want d'een partye wilden daer Haeren heere op helpen voorwaer; D'ander partie wilden hen verbieden.

Seer ghestreden in beiden siden.

Daer sach men vromelije toe riden
Des heren sone ridderlike
Van Breda, her Heinrike,
Met wapen als droech zijn vader,
Sonder dat hy hadde te gader
Die scilt van goude, ten rant

2390. Van sable, daerin menich bisant
Gesait al te rikelike.
Sijn ors noopte hi haestelike
Ende reet enen in dat bedranc
't Spere in den buyc ere ellen lanc,
Soe dat hi viel neder doot,
Dies menich hadde rouwe groot.
D'ors noopte hy ende heeft vercoren
Enen anderen, ende stacken voren
In 't herte, dat hem dede wee;

2400. Mettien brac zijn spere ontwee,
Daer d'ander met viel op d'erde.
Doen vinc hi te sinen swerde
Dat hem ane de side hinc,

2584. Doen quam daer ghereden ten tyen tyde 's Heeren sone van Breda, heer Hendrik, Ghewapent herde rudderlijck, Recht metten wapenen, die droeg zijn vaedre. — 2589. Om den schilt eenen rant van goude, Daer bezant, als hy woude, Van sable waeren inne ghesayt, Ende zijn ors quam ghelooopen seerder dan wayt Eenighen tijt binnen den jaere, Ende stack eenen ruddre daere, Die hem hielt in dat bedranck, Door den buyck eene elle lanck Den schacht, die sterck was ende groot, So dat hy viel ter eerden doot, Dies daer menich hadde rouwe. Doen voer hy voort by goeder trouwen, Ende stack eenen die hiet Simoen;

- Ende sloechre met een jongeline,
 Die van Bruessel was gheboren,
 Op den scilt, dat hine dede schoren;
 Anders hi hem geen arch en dede.
 Doen voer hi voert tier stede,
 Daer hi van den Roes den here
 2410. Sach ligghen t'onghemake sere
 Met sinen orsse; want van Breda
 Die here, alsoe ic my versta,
 En lieten metten sinen, dat's waer,
 Sinen lieden niet opheffen dair;
 So cort hilt hise daer si vochten.
 Sy dader toe al dat sy mochten,
 Ende beetten te voet, als ic verneme,
 Om te hermonteeren heme;
 Maer sine consten niet toebringhen,
 2420. Ende daer hem her Heinric soude dringen
 Van Breda, storte houde
 Sijn ors, daer hi liden soude,
 Soe dat hi viel, des sijt vroet,

Syne wapenen en halpen hem niet doen; Want hy hem doot ter eerden
 stack, Ende wederom 't sperre nae hem track, 't Welck brack in tween te
 middewaerde. Doen ginck hy tot synen sweerde. — 2407. Maer anders en
 dede hy hem geen wee. Doen voer hy voorwaerts mee, Daer van Roes lach
 die heere Met synen orsse t'onghemacke seere; Want die heere van Breda
 En lieten niet, als ick verstae, Syne lieden opheffen daer; So cort hielt hy
 se alle voorwaer Met synen lieden, die seere vochten, Nochtans deden sy al
 't ghene sy mochten, Ende waeren ghebeet boven hem te voet Om hem op
 te heffene, sijt's vroet; Maer sy en consten niet toeghebringhen, Ende heer
 Hendrik, in waeren dinghen, Van Breda, daer hy lyden soude, Stortte zijn
 ors also boude So dat hy viel op die lieden,

Op hem, die daer stoeden te voet
 Om op te heffene haer here.
 Sijn ors spranc op met snellen keere;
 Mer her Heinric wert onthaelt
 Fellicke, daer hi had betaelt
 Metten live, en waer sijn vader

2430. Daertoe comen algader
 Met sinen lieden, dien te samen
 Den anderen uten handen namen.
 Met deser onlede, als ic gome,
 Wert van den Roes die here vrome
 Uten ors getogen saen,
 Dat liggende bleef sonder waen.
 Het was gequetst so onsoete,
 Daer 't gelegen hadde onder de voete.
 Daer wert met pinen sere

2440. Van der Roes de edel here
 Hermonteert ter selver stat
 Op 't ors daer her Heinric op sat,
 Ende daer hy uyt was ghevallen
 Van der syde met allen.
 Hermonteert was hier na

Die daer stonden, als ick bediede, Om haeren heere te heffene op; So dat hy op weert schoot sonder scop; Ende 't ors spranck op syne voeten; Maer heer Hendrick weert onsoete Van den anderen daer onthaelt, Hy hadde 't metten live betaelt, Hadde sijn vaedre niet toeghecommen Met synen lieden, hebbe ick vernomen, Diene hem uyt den handen nam; Ende metter onlede dat dit toequam, Waert van Roes die heere vrome Uyt en orsse ghetoghen, als ick gomme; Want 't ors en mochte niet opstaen, So was 't ghequetst sonder waen, Daer 't onder die voeten hadde gheleghen, Ende van Roes die coene deghen Weert ghemonteert op die stat. — 2444. Ende op d'ander syde weert met allen Heer Hendrik van Breda ghemonteert

Her Heinric van Breda

Op een scoen ors, dat tier stede

Hem sijn vader brengen dede;

Maer [eer] hire opgesat tier ure

2450. Wert hem te pinen ende te suere.

Doen trac hi 't sweert tien tiden,

Ende voer met sinen vader striden

Toornich ende sere gram.

Die vijf^e scare daertoe quam

Die de grave van Namen brachte

Onder syne baniere met crachte,

Die van goude, also ic las,

Met enen leuwe van sable was,

Van kelen met enen bastoen daer dore;

2460. Tornekeel ende coevertoere

Was algader diesgelike.

Gewapent sat hi rikelike

Op een ors, spere in sijn hant.

Van der syden quam gerant

Die stoute grave van Vianden,

Met ridderen ende met serjanden,

Die hi met [heme] aldair

Op 't schoon ors, als men my leert, Dat hem sijn vaedre bringhen dede,
Daer hy op sat ter selver stede; Maer het weert hem seere te seure. Doen
track hy 't sweert ter dier eure, Ende ginck by synen vaedre stryden.
Die vijf^e schaere quam doen ten tyde, Die de grave van Namen brachte.
— 2457. Die alle gadere was van goude Met eenen leeu van sable boude,
Daer een bastoen van keelen door ginck. Oock so was in waeren dinck Sijn
couverteure, sijn tournekeel Van den selven al gheheel. Hy sat op een ors,
was rijke Ghewapent herde verweendelijcke, Helm in 't hooft, 't sperre in
de hant. Op d'ander syde quam, sy u becant. — 2466. Met menighen man
ghewapent te hande, Die hy ten stryde brachte daer.

- Hadde bracht ten oirloge swaer ;
 Op een ors rijckelije scheen ,
 2470. Sat hi gewapent totten teen ,
 Al overdeect rykelic ;
 Wapenroc, covertuere gelijc ,
 Scilt ende oic sijn baniere
 Van kelen rijckelic ende diere ,
 Daer in een inscildekijn ⁽¹⁾.
 Een stare spere, voren stalijn ,
 Haddi dair in sijn hant ,
 En quam metten orsse gerant
 Den grave van Namen recht jegen ,
 2480. Die oic jegen hem quam geslegghen
 Voere al sijn lieden met ghewilt ,
 Ende stacken op sinen scilt
 Dat hi scoerde , ende ongelet
 Scoerde lijfyser ende plate met.
 Op sijn ribbe in de slinker syde
 Maecte hi hem een wonde wyde ;

Hy hadde te achterwaerne, dat 's waer, De vije- schaere, die ten oorloghe Quam; ende sat op een ors hooghe Wel ghewapent totten teen, Dat verdeckt was over een Met eenre couverturen rijckelijcken. Sijn wapenrock was diesghelijcke, So was sijn schilt ende sijn banniere Van keelen schoone ende diere, Een schildeken van kelen daer inne. Hy hilt een sperre, als ick versinne, In sijn hant met eenen pingoene, Ende sach commen den grave coene Van Namen, met spooren gheslegghen. Doen reet hy hem ter vaert jeghen Wat sijn ors mochte rinnen. Op d'ander syde, doen ick u kinnen Ende en schuwede die grave van Namen niet; Maer reet hem jeghens, wat gheschiet. — 2483. Die vaste was, sy u gheseyt, Dat hy splyten moeste ghereyt, So dede lijfsysere ende plaete met, Ende gheraecktene, dat wet, Op die rebbe in de slincke syde,

(1) Zie het wapenschild van den grave van Vianden, D. I. Pl. 2. v. 4587.

't Spere brac hi ende 't bloet ran neder.

Oec so geraecten weder

Die grave van Vianen mede.

2490. Dat hi sijn spere waden dede

Doere sijn wapen algader.

En hadde gedaen God, Ons Vader,

Hy hadde seker gehad doot;

Maer alsoe 't Godt onse here geboet,

Weder wende dat yser aldair,

Dat die steke niet te swaer

En was, doch dat hi gewan

Een wonde daer dbloet uytran

Van onder die borst te rechterhant,

2500. Dat hi bleef, si u becant,

Van smerten liggen op sijn aertsoen

In onmacht, ende die grave coen

Van Vianden voer hem toe;

Doot oft verminet haddine doe,

En ware sijn volc niet toe comen,

Die hem met crachte genomen

Hebben, dies hi was gram;

Ende maeckte hem een wonde tien tyde; Maer sy was cleyne, segghe ick u,
 Ende dat sperre dat brack nu In cleyne stucken alle te maele. Oock ghe-
 raeectene weder wale Die grave van Vianden te stade, Dat syne sperre dede
 waden Door syne wapene alle gaedre, Ende en hadde ghedaen God, ons
 vaedre, Hy hadden ghehat seker doot; Maer alsoo als God gheboot Weder
 wende dat ysere al; Nochtans die steke weert niet so smal, Hy en gaf hem
 een wonde cleene, Die seere bloede ghemeente Onder die borst ter rechter
 hant, Dat hy bleef ligghen, sy u becant, Van der smerten, op sijn aertsoen.
 — 2504. Hy haddene doot ofte verminekt doe En hadde sijn volck niet
 ghecommen, Die hem met crachte hebben ghenomen, Dies hy erre was,
 wet wel.

Want op hem al wel varen quam.

Daer streden vreselike sere

2510. Beide die partien, ende ele here

Stont sinen volcke by tier tijt.

Daer wert een fel staende strijt,

Daer dese twee scaren te gader quamen;

Daer storte menich in 't versamen,

Die hem niet en consten verweren.

Daer worden te broken vele speren

Ende sweerde geslaghen ontwee;

Daer wert van wonden menighen wee.

Men sloech croken in geheelen

2520. Helmen ende beekeneelen,

Ende sommigen sloech men duere.

Wapenrocke ende covertuere

Mocht men daer, ende tornekeele

Luttel vinden geheelee;

Ghelavien, pijcken, scilde, scachte,

Ende colven waren daer met crachte

In twee gehouwen, in spaenderen al.

Sele hadde gelue, sele ongeval;

Oock voeren sy hem toe in dat spel, Ende ghinghen seere op hem slaen; Maer hy weerde hem, sonder waen, So vreeselick ende so seere, Men gheseyt's u nimmermeere; Want hy sloech hem af, sijt vroet, Hant ende aermen, been ende voet, Ende al dat hy gheraken mochte. Doen quam sijn volck met grooten gherochte Op die andere seere slaende. Daer weert de strijt groot ende staende, Doen die twee schaeren waeren vergadert, Datter weert menich bloet gheschadert, Die hem niet en conste ghewerren. Daer worden gebroken vele sperren In 't vergaedren, dat segghe ick u, Ende menich slach gheslaghen nu, Die naemaels seer weert ghevroken. Daer werden gheslaeghen vele croken In die sterke beekeneele. Doch bequam in dien speele

- Nu es vercomen de grave van Namen,
 2530. Die sijn lieden droeve siet te samen;
 Si waenden wel dat hi ware doot.
 Oic sachi den strijt starc ende groot,
 Ende sijn lieden fellike gaen ane
 Randen den grave van Vianen,
 Ende sine lieden mede.
 't Sweert greep hy tiere stede,
 Ende reet in metten orsse
 Dair hi sach de meeste porsse;
 Daer voer hi groote slaghe slaen,
 2540. Ende dede menigen de doot ontfæen.
 Die grave van Vianen lach hem daerjeghen,
 Ende met hem menighe coene degghen,
 Die wel van rechte conste striden.
 Daer sijn gewont in beiden siden
 Menich man ende ors doorsteken.
 Daer toe quam haesteleken
 Heer Segher doe van Breda,
 Wel gewapent, die voer ende na

Die vroome grave van Namen, Ende sach sijn volck droeve t' saemen Omme dat sy waenden hy waere doot. Oock so sach hy den strijt groot Ontrent hem ende vreeselick, Ende seer stryden de grave rijk Van Vianden ende syne lieden. Doen greep hy, als ick bediede, Sijn sweert in sijn slynker vuyst, Ende sloech derwaert met ghedruysch; Daer hy sach die meeste porsse, Daer voer hy in metten orsse, Ende ginck slaen groote slaeghen. Op d'ander syde, dat en es gheen saeghe, Daer vacht van Vianden die grave daer teghen. — 2543. De welcke stryden conste ten rechte. Daer wordt doen, als ick u verplechte, In beyde syden menich ghewont, Ende menich verminckt te dyer stont, Ende doorsteken menich paert. Doen quam door den strijt ter vaert Ghereden die heere Zeghere van Breda, Wel ghewapent, als ick versta,

Gestreden heeft ridderlike ;

2550. Menighen man sekerlike

Haddi gequetst ende overreden.

Sine wapenen ende sine leden

Waren van bloede al bestoven ;

Op een ors dat men mocht loven

Sat hi, dat wel was verdeckt,

Ende met wapenen wel geredt.

Hi droech van kelen den scilt voren

Van selvere met drie sautoren,

Daer een rant van goude om ginc.

2560. In sijn hant hi bevine

Enen scerpen snidenden brant,

In den strijt es hy gerant,

Ende sloech enen af den arm

Dat hi metten bloede al warm

Nederviel in 't groene gras.

Doen sloechi voert in den tas,

Dair hi sach die persse meest;

Daer was 't geruchte ende groet reest

Onder 't vole ende groot gejach.

Die des daghes seer hadde ghestreden, Ende menighen man overreden So dat hy van den bloede was bestoven. Hy reet op een ors, dat mocht men loven, Met syne wapenen verdeckt al. Hy droeg, als ick u segghen sal, Den schilt van kele met dry saultoiren Van silvere daer in, doen ick u hooren, Daer eenen rant ommeginck van goude. Hy hilt in sijn hant met ghewoude Synen goeden snydenden brant, Ende sloech met spooren ter hant, Slaende eenen in dat bedranck Synen arm af sonder wanck Metten schilde ende met allen Dat hy ter eerden quam ghevallen Al waerme in dat groene gras. Doen sloech hy voert in den tas, Daer hy die presse sach aldermeest. Daer weert gheruchte ende groot tempeest, Ende die lieden in groot ghejach.

2570. Daer was geslegen menigen slach,
 Ende menich gesteken ter mouden,
 Dat niet bleef onvergouden.
 Die vrome grave van Viane,
 Hi ende die sine reden ane
 Den vianden verre ende na;
 Ende heer Seghere van Breda
 Vacht daer wel, als ic vernam,
 Ende menich ridder, die dair quam.
 In dat bedranc te samen
2580. Horte een ridder van Namen
 Met sinen orsse seer utermaten,
 Ende hiet her Geraert van der Straten.
 Het was een stout vrome man;
 Sijn wapenroc, die hi hadde an,
 Was wit met drie kepere blau.
 Oic sat hi op een ors grau
 Dat hi met sporen sloech ter vaert
 Rechte te her Segeren waert
 Van Breda, diene oic versien
2590. Heeft ende reet hem jeghen mettien.

Daer wordt gheslaeghen menichen slach, Die niet onvergouden en bleef;
 Dat seyde mi dieghene die 't screef, Dat men daer vacht met grooten wille;
 De grave van Vianden en hielt niet stille : So menighen man doode hy, Ende
 verminckte, dat segghe ick dy, In die schaere, daer hy hilt. Daer street oock
 met groot ghewilt Heere Zeghere van Breda's heeren sone, Ende menighen
 ruddre, als ick vernoeme, Daer ick den naeme niet af en weete. Doen quam
 daer ghevaeren, doen ick u weten, Een ruddre van Naemen weert ghe-
 boren, Ende hiet heer Geeraert, so ghy mocht hooren, Van der Straeten,
 een vrome man. — 2585. Twee keeperen. — 2587. Dat seerder liep dan een
 ree, 't Sperre in de hant, wat sal 's meer, Ende liet loopen metter vaert
 Rechte te heeren Zeghere waert Van Breda, wat hy leysteren mochte.

In een valeye, daer hi quam,
 Geraicten die heelt lofsam
 Op den scilt, dat hine doorstac;
 Maer 't spere op die plate brac,
 Soe dat hi hem geen arch en dede;
 Heer Gerart geraecte mede
 Her Segheren, ende roofde
 Den helm uten hoofde,
 Ende hi verdoevelt ende t'ongereke

2600. Sat van den selven steke,
 Hine wiste werwaert
 Hy was gekeert. Doen trac 't swaert
 Her Geraert staphans uten scoe,
 Ende voer mijn heer Segheren toe,
 Ende sloechem op 't beckeneel,
 Dat's niet een twint bleef geheel,
 Ende maecter in sulcker sceure,
 Dat 't sweert sanc ten tande deure,
 So dat heer Seghere met allen

2610. Van Breda doot quam gevallen,
 Dat jammer was ende scade.

Oock versaemdense, alsoo my dochte, Mijn heere Zeghere ter hant weder,
 Ende sloech met spooren jeghens hem nedre In die valeye, daer hy quam,
 Ende hy gheraectene, als ick vernam, Op den schilt. — 2596. Ende heer
 Geeraert, dat es waerhede, Gheraecten en luttel bat Heere Zeghere; want
 hyne ter stat Boven den schilt gheraecte aen 't hooft, Dat hem den helm
 vlooch, des ghelooft, Uyten hoofde herde verre, Ende sat verduyselt sonder
 merre, Dat hy niet en wiste waer hy was, Ende heer Geeraert track het
 sweert nae das, Ende voer mijn heere Zeghere toe, Daer hy verduyselt sat
 alsoe, Ende sloech hem op het beckeneel, Datter niet vele bleef gheheel
 Wat hy gheraecte, als ick hoore, Ende het sweert schoot den anderen
 doore Dat heer Zeghere van Breda met allen Op d'eerde doot quam gheval-
 len, Dat jammer was ende groote schaede;

- Hy was vroom ende wijs van rade,
 Wetende ende daertoe vroet.
 Hi nam d'ors dat daer stoet,
 Daer heer Seghere op hadde gheseten.
 Dit sach die grave, doe ic u weten,
 Van Viane, die stoute here,
 Dies droefdi uter maten sere;
 Want hi was die neve sijn,
 2620. Ende seyde : « Edele rudder sijn,
 Wat jammer eest, dat ghy sijt doot;
 Ic wiste newer u genoot
 Van doeghden, van vromicheden,
 Van manne, van ridder joncheden;
 Lasen ! wat sal seggen u vader
 Ende u broeder algader
 Dat gy dus verslaghen sijt.
 Te vele heeft hem dese nijt
 Gecost; want si hebben verloren
 2630. Vele aen u, ridder uytvercoren. »
 Al wenende sprac dit die grave,
 Ende sprac voert hier ave :
 « By Jesus-Christus van Nassarene

Want hy was vrom ende wijs in raede, Daertoe wetende ende vroet. Doen
 nam heer Geeraert d'ors goet. — 2616. Ende leyde het wech, doen ick u
 weten. Dit sach van Vianden die grave vrome, Dies hy droeve weert, als
 ick gomme, Want hy was. — 2621. Wat schaede is dat ghy sijt doot; En
 wiste gy nievers u ghenoot Van deuchden no van vromicheden, Nae man-
 nen die was van uwe joncheden; Eylachen. — 2626. Ende uwe broeders
 allegaendre. — 2628. Ende heeft te vele ghecost de strijt; Sy hebben te veele
 nu verlooren Aen uwe doot, rudder uytverkooren. » Al weenende seyde de
 grave dit. Daernae sprack hy, dat weet : « Ick sal u vrecken, ruddre reene,
 By Jesum Christum van Nazareene,

Sal ic u wreken, heer ridder rene,
 Ocht ic verlieser om mijn lijf. »
 Met sporen sonder enich blijf
 Sloechi zijn ors ten andere waert,
 Ende hi haelden [in] metter vaert
 Daer hi soude varen ten selven tide

2640. Metten orsse uten stride,
 Dat hi te voren hadde ghewonnen;
 Maer die grave, die hem niet onnen
 En woude, riep : « Ghy blives hiere;
 Dat goede ors ic calengiere,
 Want ic hebber redene toe. »
 D'ander keerde hem weder doe,
 Als hi den grave roepen hoorde
 Hine antwoorde noyt van den woorde
 En liet zijn ors ten grave wert lopen;
 2650. Harer enich sal't becopen;
 Hi ende die grave, des es waer,
 Hadden beiden die sweerden daer
 Getrocken uyt haren scoe,
 Ende elc reet ten anderen toe.
 Die grave quam als een wilt bere;

Ofte icke verlieser omme mijn lijf! » Doen sloech hy met spooren stijf Sijn ors rechte ten anderen weert, Ende herhaelden daer te vaert Dat hy soude vaeren uyten stryde Metten orsse ten selven tyde. — 2642. Die grave die hem niet en woude honen Riep op hem : « Ghy blives hier ! Ick calengiere dat ors fier. — 2646. Omme doe, Als hy den grave spreken hoorde; Maer hy en verantwoorde hem niet nae den woorde, Ende liet rechte ten grave weert loopen, Becopen wie dat mach becoopen, Sijn sweert in zijn hant al baer; Ende die grave, dat es waer, Hy brachte daer zijn ors ghetoghen, Ende quam op heere Geeraerde ghevloghen Oft hy hadde gheweest een wilt beer;

- Hi hadde des anders groten ghere.
 Op 't beckeneel sloech hine boven
 Dat hine totten tanden heeft gecloven.
 't Sweert sanc neder ter selver stonde,
 2660. En maecte in 't hooft een grote wonde,
 Soe dat hy nicte op sijn artsoen,
 Ende van Vianden die baroen
 Hief op 't sweert willichlike,
 Ende sloech enen slach vreselike
 In sinen hals metten scerpen sweerde
 Dat sijn hooft viel jeghens d'eerde;
 Den buic horte hi uten gereide,
 Ende nam d'orsse alle beide,
 Ende es gekeert sire verde,
 2670. (D'ander bleef liggen op de erde),
 Ende es onder sijn lieden comen,
 Die hi vechtende heeft vernomen.
 Die twee orsse goet ende fijn
 Gaf hi beide den neven sijn,
 Diere op beide saten saen,
 Ende lieten de hare ledich gaen.
 Daer was sere gevochtèn doe,

Want hy hadde te grooten geer, Ende sloechen op het beckeneel boven, Dat hy in twee heeft ghecloven, Ende het sweert sanc neder te dien stonde, Ende gaf hem in 't hooft eene groote wonde. — 2666. Hieft 't sweert anderwerf willelijke, Ende gaf hem eenen slach vreeselijke In den hals metten sweerde. — 2667. Den buyck hort hy neder daernae, Ende nam beyde de orssen, als ick verstaet, Ende es sijnder verden ghekeert; Den anderen liet die heere Geert Op die eerde doot ligghen, Ende es comen, hoorick segghen, Daer syne lieden seere streden. Die orssen beyde by waerheden Gaf hy twee syne neven, Die opsaten sonder sneven, Ende lieten de haere ydel staen. Doen weert daer sonder waen Seere ghevochten, hebbe ick vernomen;

Als die grave was comen toe.

Daer worden armen ende handen

2680. Afgeslaghen in den sande,
 Ende menich wert gesteken door den buic;
 Hem dochte, hi hadde groot gelue,
 Die daer ten stryde 't lijf ontdroech.
 D'een stac, d'ander sloech,
 Elc hadde op anderen groten nijt.

Daer quam gevaren in den strijt
 Die grave van Loen, hi leide hire
 Die achtste scare onder sijn baniere,
 Die van goude groot ende smal

2690. Ende van kelen gevaescht was al,
 Ende van den selven was verdeckt
 Sijn ors ende wale bereect,
 Daer hi op quam gerant.
 Hy hield een spere in sijn hant,
 Dat scerp was ende sneet wel;
 Op een ors sterc ende snel
 Quam hi ende sijn volc als hertoghen
 Wale met wapenen overtogen.

Doen die grave daer was comen, Daer werden vele aermen ende handen.
 — 2682. Ende menich ghesteken door den buyck. Hem dochte dat hy hadde
 groot gheluck, Die daer tot dien stryde het lijf ondroegh; Want d'eene
 stack, d'ander sloech, Ende daden elcanderen groot verdriet. Doen quam
 ghereden, en lieghe u niet, Die grave van Loon in den strijt, Ende bracht
 met hem, des seker sijt Die achtste schaere onder syne banniere, Die van
 goude was goet ende diere, Ende van keelen ghevaescht al. Sijn andere
 wapenen groot ende smal, Ende sijn ors mede, dat meckt, Was van den
 selven al ghedeckt, Daer hy op ghereden quam. Hy hilt een sperre, als ick
 vernam In sijn hant, daer 't ysere af sneet In beyde syden, dat ick wel
 weet. Oock was sijn volck ghewapent wel, Ende saeten op orssen die waeren
 snel, Met haere wapenen overtoghen; Sy quaemen ghelijck hertoghen

- Dair sy quamen dus rijckelije
 2700. Schenen haer speren den woude gelije;
 Jeghen hem quam met gewout
 Van Grembergen heer Arnout,
 Met sinen volcke menichfoude.
 Daer blicte menich scilt van goude,
 Daer die heren quamen gevaren.
 Sy brachten in haren scaren
 Menich ors, menich peert,
 Menich spere, menich sweert,
 Dat scerp was van snede goet.
2710. Voer alle de andere, des sijt vroet,
 Quam van Grimbergen her Arnout,
 En neven hem sijn sonen stout.
 Voren voerde men den staendaert
 Van Grimbergen, dien bewaert
 Heer Paridaen hadde van Massenhove,
 Ende sijn oem, een ridder van love,
 Die heer Gerart hiet van Liere,
 Ende twee knapen stout ende fiere,
 Daer d'een af hiet Jan van den Dale,

Van verre te siene, dat segghe ick u, Het scheen oock eenen bosch ruu Met sperren, die sy brachten daer. Op d'ander syde so quam voorwaer Van Grimberghen mijn heere Aernoult, Met synen lieden die waeren stout. Ende doorwapent menighevoude. Daer blickte menighen schilt van goude. — 2706. Oock brachten sy met hem ter waeren Menich ors ende menich peert, Ende menich sterck snydende sweert, Ende menich sperre dat sterck was. Voor alle d'ander, sijt seker das, Quam heer Aernoult selve ghereden, Ende neven hem, by waerheden, Syne soonen beyde, die waeren vrome, Ende voor hem, als ick gomme, Quam van Grimberghen die standaert. Het brachten daer in die vaert Heere Parydaen van Massenhove. — 2717. Die heere Geeraert van Liere hiet, Ende oock twee knaepen, ick en lieghe u niet, D'eene hiet Jan van den Dale,

2720. Ende d'ander Gerart, wet wale,
 Van der Biest, een vrome man;
 Dese vier hadden genomen voertan
 Te behoedene van goude den standaert,
 Met vaeschen wel verclaert
 Dair ingaende van lasuere ⁽¹⁾;
 Des her Arnout was wel ter euere
 Gewapent ende rijckelije:
 Scilt, wapenroec al gelije
 Sinen standaert, dat wet,
2730. Ende des ors covertuere met,
 Daer die here van Grimbergen op sat;
 En sijn twee sonen, verstaet my dat,
 Her Wouter ende her Geraert,
 Waren gewapent ende wel bewaert
 Metten selven wapene;
 Sonder dat si droegen teykene:
 Heer Wouter, d'ouste, also ic lie,
 Boven die vaesche twee
 Coeken van sable, ende een onder ⁽²⁾;

D'ander heer Geeraert, wet waele. — 2722. Dese viere hadden in hoede dan Den standaert van goude schoone, Met eender fasche, sonder hoene, Daer inne ghaende van laseure. Heer Aernoult wel fel ter keure Ghewapent seer costelicke, Den schilt ende sijn wapenen diesgelijke, Ende synen standaert, dat wet, Ende syne couverture met, Die op d'ors lach daer hy op sat. Syne soonen beyde, verstaet dat, Heer Woultre ende heere Geeraert mede Waeren oock, dat's waerhede, Ghewapent metter selver wapene, Sonder dat sy droeghen byteekine; Heer Woulter d'ouste droech coucken drye Van sable, twee boven, als ick lye,

(1) Zie het wapenschild van den heer van Grimbergen, heer Arnout, D. I. Pl. III. v. 4656.

(2) Zie het wapenschild van den heer Wouter van Grimbergen, D. I. Pl. I. v. 5415.

2740. Her Gerart de jonxste besonder
 Hi droech een sautore van kelen
 In sterker wapen , sonder helen.
 Dese heren quamen in 't pere
 Gemonteert op orssen stere ;
 Heer Arnout reet uyt sine rote
 Meer dan een boghenscote ,
 Den scilt voor de borst getoghen ,
 Spere in hant ; ooc quam ghevloghen
 Die grave van Loen te hemwaert

2750. Op een stere ors vermaert ,
 Dat hi wel conste bestieren.
 Den seacht hilt hi metter banieren ,
 Daer sijn teycken in stont gewracht.
 Dus quamen si met groter cracht
 Te gader , ende elc stac anderen vore
 Metten spere den scilt aldore.
 Die yseren leden nevens der platen ,
 So dat si den doot ontsaten ;
 Maer so vreselijke sijn si te samen

Ende eene andere die fache staende. Ende heer Geeraert, als ick waende,
 Die jonxste sone, droech van keelen Een sautoir, al sonder helen. In de wa-
 pene van synen vaedre. Oock waeren sy alle drye te gaedre Op groote
 orssen ghemonteert, Ende heer Aernoult, als men my leert, Liet lopen het
 ors al voor sijn rote Meer dan eene bogheschote, Den schilt voor syne borst ghe-
 toghen Het sperre in de hant. — 2750. Op een ors groot, sterck ende lyaert,
 Wat hy conste ghelaystieren. Hy hilt den schacht metter bannieren, Daer
 sijn teekene stont inne ghevracht. Daernae quamen sy t'saemen met groter
 cracht Dese twee heeren, dat segghe ick u, Ende raeckten elcanderen nu
 Rechte op den schilt vooren Dat sy beyde staeken doore, Ende die plaete
 met dien tyde Dat men die pinnonceelen van syde Over d'ander syde doore
 sach blicken; Maer niet en hadde sy sekerlijke In haer lijf; want God en
 woude. Daernae quamen sy met ghewoude, Met helm, schilde ende met
 lichaeme So vreeselick beyde te saemen

2760. Met helmen comen ende lichamen ,
 Dat die orssen dair si op saten
 Borsten , ende vielen op der straten
 Onder die heren beide steen doot ,
 Ende den heeren beide uyt scoet
 't Bloet ten neusen uyt ende ten monde ;
 Dus laghen sy een corte stonde
 Tot dat haer volc toe quam ,
 In beide syden herde gram.
 [Doe] reet uyt heer Wouter Berthout ,
2770. Ende stac enen ridder stout ,
 Die van Loen her Segherman hiet
 Dat hem en conste ghehelpen niet
 Al sijn wapen : hi dorreet
 Dat hem d'iser in 't herte sneet.
 In den grase viel hi doet ,
 Ende her Wouter greep al bloot
 Metten handen den orstoem ,
 Ende leidet , des nemt goem ,
 Daer sijn vader lach op d'erde.
2780. Daer beete hi met grooter verde ,
 Om op te hulpen sinen vader ,
 Ende [stelde] vier ridders t'enen gader ,

Dat die orssen daer sy oppe saten. — 2763. Metten heeren alle steene doot. — 2763. Dbloet ten neuse ende ten monde. Dus laeghen sy in corten stonden Tot dien dat haer volck toequam. Doen liet loopen, als ick vernam, Mijn heere Woulter Berthout. — 2771. Die heere Zegherman van Loon hiet. — 2773. Gheene wapenen, die hy hadde aene; Want hyne door het herte stack, ick waene, Dat hy doot viel op den grase. Dien nam heer Woultre, by St Thomaese, Dat ors by den sydenen toome, Ende leyde 't recht, als ick gomme. — 2780. Ende beete nedere met groote weerde Om synen vaedre te helpen op, Ende stelde vier rudderren sonder scop.

Die stout waren ende coene.
 Van der syde beten in 't groene
 Ridderen ende knapen neder
 Om te hermonteren weder
 Van Loen den stouten grave,
 Die dair lach gesteken ave.
 Mettien dat si onledich waren

2790. Met desen twee, quamen gevaren
 Die scaren toe van beiden siden;
 Dair ginc men vreselike striden.
 Menich speer wert dair ontwee
 Gesteken; elc van d'anderen gheree,
 Ende elc was dair even stuer.
 Den strijt wert menighen te suer,
 Daer worden ermen, voeten, handen
 Afgeslagen in den sande.

Her Wouter Berthout die here
 2800. Vacht boven sinen vader sere
 Om te monteren of hi conste.
 Ic segghe dat hi begonste
 Sijn slagen te dobbeleren sere;
 D'ander hadden oic haren here
 Den grave gerne willen hermonteren,

2784. Ende op d'ander syde waeren in 't groene Lieden ghebeet om den grave Op te helpene, by Ste Bave, Ende met dien dat sy onledich waeren Omme die twee, so quaemen ghevaren Van beyde syden die schaeren toe. Daer wert ghestreden doe In beyde syden herde seere; Daer weert oock, by mijnder eere, Menich groote sperre ghesteken ontwee; Oock wert daer menich man gheme; Want die strijt weert daer steur: Elck was anderen quaet ghebeur, Ende sloeghen af aermen ende handen, Dat sy vielen in den sande. — 2805. Te dobblen syne slaeghen, Ende op d'ander syde, dat en es gheen saeghe Vochten die graven lieden seere

- Ende van den orsse delivereren,
 Daer hi te sinen onwille onder lach.
 Doen quam als een donderslach
 Van Grimbergen heer Geraert,
 2810. Heer Arnouts sone, een ridder waert,
 Ende es in den loop gereden
 Op een grau ors van stercken leden,
 En stack een ridder dat hem cloef
 Den scilt oft had geweest een linden loef;
 Dor plate, dor iser, in 't herte bloot
 Ran dat spere, dat hi viel doot.
 Doen braec dat spere; ter sweerde hi vine,
 Ende sloech mede een jongeline,
 Dat hem 't hooft afvloech verre.
 2820. Voert reet hi sonder merre,
 Daer sijn vader op d'eerde lach.
 Hy beete so hy ierst mach
 Ende ginc bi sinen vader staen
 Om op te helpen sonder waen,
 Van dair hi lach onder voet.
 Op d'ander side daer stoet
 Menich man die sere street

Om te monterene haeren heere, Die onder het ors lach t'synen onwille.
 Doen quam daer ghereden stille Heer Gheeraert, mijn heeren Aernoults
 sone Van Grimberghen, als ick vernoeme Op een verdeckt ors al grijs,
 Ende stack eenen ruddere ter tijts Op den schilt dat hy hem cloof, Ende
 die plate met, als een loof, So dat hy het ysere nam in het herte, Ende hy
 doot ter eerde steerte. 't Sperre brack, ten sweerde hy vinck, Ende sloeger
 met een jonghelinck Dat hem het hoot af vloech verre. Doen voere hy voorts
 sonder merre. — 2822. Ende beete neder so hy best mach. — 2823. Van
 daer hy lach, des sijt vroet, Ende in d'ander syde so stoet.

- Om op te helpene ghereet
 Den grave van Loen, haren here.
2830. Soo vele pijnden si ende soe sere
 Dat sine over zijn voeten bracht
 Hebben, ende van groter macht
 Hem gaven een ors, daer hi op sat;
 Want 't sine doot lach op die stat.
 Bander syde so vele dede
 Her Wouter Berthout, ende oie mede
 Zijn broeder her Geraert
 Dat si van daer onder 't paert
 Haren vader hebben getogen,
2840. Ende setten wel vermoghen
 Op d'ors dat heer Wouter wan.
 Oie hermonteerden si voert an
 Her Wouter ende her Gerart saen,
 Die dair toe te voet waer gestaen.
 Doen si waren van beiden syden
 Opgeseten, gine men daer striden.
 Elc betaelde zijn gelach
 Den anderen dien hi naest hem sach.

2829. Den heere, den grave van Loon; Doch daden so vele die baroen Dat syne brachten op syne voeten. Daernae wert hem met goeder moyte Een ors bracht daer hy op sat; Want 't syne lach doot op die stat. Op d'ander syde deden so vele Heer Woulter Berthout tot dien spele, Ende zijn broedere, heere Geeraert, Dat sy haeren vaedre waert Van onder 't ors hebben ghetoghen, Ende setten ter hant ongheloghen. — 2842. Daernae sat op, by St Jan, Heere Woultre ende zijn broedere mede, Ende alle haere lieden, dat 's waerhede, Ende alsy waeren gheseten In beyden syden, doen ick u weten, Die daer te voete hadden ghevochten Weert daer ghestreden met coenen ghedochten Herde seere in beyde syden; Nietmant en woude den anderen myden; Want elck betaelde zijn ghelach Den ghenen die hem naest sach,

- Niemant en wou den anderen borgen,
 2850. Noch sculdich bliven tote morgen :
 Soe wat ele anderen misdede,
 Gout hi hem op de stede.
 Van Loen, die stoute grave
 Velde menigen man dair ave
 Met sinen sweerde, dat sere sneet.
 Den vianden was hi wreet,
 Ende gaf in dien daghe
 Steken vele ende oic slaghe;
 Oic vacht sijn volc met goeden wille.
2860. Van d'ander syde en hielt niet stille
 Her Arnout ende syne sonen beide,
 Ende hare lieden, dat es waerheide;
 Want si velden menighen ter neder.
 Dus vacht men voort ende weder
 In beide syden op en tale.
 Daer wert menich helm van stale
 Ontwee gheslegen, die was geheel,
 Ende menich stere tornekeel
 Gescuert ende doorsteken.
2870. Dor platen, dor yser, sach men leken
 't Roede bloet in goeden trouwen.
 Men sach oic aldaer dorhouwen
 Beckeneel ende scilden;

Ende van Loon die vrome grave, Hy velde menighen man ave. — 2856. Want hy was hen al te wreet, Ende sloech op hen groote slaeghen, Ende sijn volck, dat en es gheene saeghe, Vacht oock seere met goeden wille. Op d'ander syde en hielt. — 2863. Op berch ende in daelen. — 2867. Die waerengheheel, Ende menich stereck beekeneel, Ende menich sperre ende menich schilt.

Daer was gestreden met gewilde,
 Ende te broken menich sweert,
 Ende dorsteken menich peert,
 Daer af uythinghen de darmen;
 Daer laghen handen, voeten, armen.
 Menich man wert daer gewont,

2880. Die nimmermeer en wert ghesont.

Binnen desen, dair ic af spreke,
 Dat die strijt dus vreseleke
 Duerde ende even swaer,
 Quamen die voetelieden naer
 Van Grimbergen sonder sparen,
 Wel bescaert in twee scaren;
 Maer doe si den strijt alsoe
 Groot sagen, braken si toe
 Hair twee scaren ende maecten ene,

2890. Ende sloegen in, alle gemeene,
 Overhoop op de viande
 Met haer staven menigerhande,
 Die waren swaer ende groot,
 Sy sloeghen menigen man ter doot,
 Die onder hem gevaren quam.

Omtwee ghehouwen met ghewilt, Ende ghebroken menich sweert, Ende ook doorsteken menich peert, Daer die darmen uytelinghen, Ende menich man in waeren dinghen Seere ghequetst ende ghewont. — 2881. Binnen desen, dat es waer, Dat men dus seere vacht daer, Quaemen daer gheghaen die voetlieden Van Grimberghen, als ick bediede, Wel gheschaert in twee schaeren; Maer so haestich sy waeren te gaeren, Ende dat sy den strijt so groot saeghen, Braken, so ic hoorde ghewaeghen, Haere schaeren, ende maeckten daer af eene, Ende sloeghen alle in 't ghemeene. — 2892. Met haeren colven, als ick becande Ende met haeren staven groot, Daer mede sy sloeghen menighen doot, Die onder hen ghevaeren quamen;

- Van d'ander side, als ic vernam,
 Quam 't voetvole al te hant
 Ghemenelic van Brabant;
 Hen geleide in goeden trouwen
 2900. Een, hiet heer Jan van Haspegouwen;
 Wel was hi gewapent totten teen
 Van boven den hoofde; al in een
 Was van sable sijn tornekeel,
 Van selveren daer in een duve geheel,
 Die gecroneert was van goude.
 Dese edel ridder boude
 Was der voelieden ruwaert,
 Ende quam met hem te stride waert.
 Van Eppinhem heer Paridaen
 2910. Sag hem ten stride wert comen saen;
 Hi was leitsman, des sijt vroet,
 Van ere scare daer te voet
 Waren in vijf dusedent man,
 Platen of halsberch an,
 Van den hoofde ten voeten toe

Ende op d'ander syde, wille ick vermanen, Quaemen daer ghemeenelicke
 Die voelieden sekerlijke, Die den Brabander toebehoorden, Ende ghe-
 leydese in waeren woorden; D'eene hiet heer Jan van Haspegouwe: Oock
 was hy goet ende getrouwe, Wel ghewapent totter teenen. Sijn tournekeel
 was ghemeene Al van sable, een duyve daer inne Van silvere naer mynen
 sinne, Die van goude was ghecroncirt. Desen Jan, als men my leert, Was
 der voelieden ruwaert, Ende quam in den strijt ter vaert, Endie voelieden
 volgden hem. Ende op d'ander syde, ick seker bem, Sach men comen heer
 Paridaene Van Heppenheim, naer mynen verstaene, Die stout was ende
 vrome seere, Ende leytsman was, by mijnder eere, Van den erre-schaere
 te voet, Daer lieden in waeren, sijt 's vroet, Vijf dusedent, ofte wel so veele
 Wel ghewapent sonder hele Van hoofde totten voeten.

- Wel gewapent ; daer met quam doe,
 In d'ander scare in dat doen
 Van Beyghem die baroen.
 Vijf dusent volcx haddi of mere ,
 2920. Diese wederstoeden met groter ere
 Die voetlieden oec van d'ander side.
 Oec versach van der side
 Her Paridaen voirt anne
 Van Haspegouwe her Janne ,
 Die sere street met sire partie.
 Doen liet lopen de here vrie
 Sijn ors , dat hi sloech met sporen ;
 Te hem wert oec heefsten vercoren
 Mijn heer Jan haestelic weder.
 2950. Hy quam van enen berge neder ;
 D'ander reet opwaert uter dellen.
 Dus quamen de vrome stercke gesellen,
 Elck met enen stercken schachte ,
 Ende ele stac (den) anderen met crachte
 Op de bokelere van den scilden ,
 Die si jegen de steken hilden ,

Daer quam oock mede met goeder moyten Van Beyghem die vrome baroen
 Met sijnder schaeren in dat doen, Dier oock .v. duusent was ende meer. Dese
 twee waeren sonder keer Van de voetlieden die leytsheeren , Ende weder-
 stonden by mijnder eeren Die voetlieden op d'ander syde. Oock versach ten
 selven tyde Heere Paridaen , die heere vry, Heer Janne van Haspegouwe,
 segghe ick di, Seere stryden met syne partye. — 2927. Sijn ors rechter dan
 een draet, Daer hyne sach houden , dat verstaet, Ende heer Jan die sach
 hem commen, Ende sloech zijn ors, hebbe ick vernomen, Metten spooren
 jeghens hem weder, (Die) daer quam van eenen berghe neder, Ende d'ander
 reet opwaert uter ellen. Daer quaemen te gaeder die twee ghesellen. — 2954.
 Ende staken elcanderen met crachte Op die borde van den schilde, Dat sy
 jeghens die steke hilden.

- Dat die speren in splinteren braken,
 Ende mense verre hoirde craken,
 Ende daer ele neven (den) anderen leet,
 2940. Onderhorten si hem gereet,
 Dat si na waren gevallen;
 Doch onthielden si hem met allen,
 Ende keerden hem beide omme doe.
 Haer sweerden trocken si uten scoe,
 Ende ginghen ele op den anderen slaen
 Soe vreselike sonder waen,
 Dat 't vier uten helmen spranc;
 Doch wert omtrent hem dat bedranc
 Soo groot dat si werden ghescheiden.
 2950. Doen quam ghereden sonder beiden
 Van Beyghem daertoe die here,
 Met sinen maighen, die sere
 Vrome waren gewapent wel.
 Selve was hy in dat nijtspele
 Wel ghewapent totten teen.
 Syne schilt ende sijn baniere was een
 Van lasuere, verstaet dit,
 Daer in van selvere een cruce wit ⁽¹⁾.
 Hi sat op een ors snel,

2937. Dat die spere ende splinters braken, Ende men verre hoorde craken, Ende daer sy neven elcanderen leden Onderhortense hen by waerheden, Dat sy binae waeren ghevalen. — 2944. Ende toghen de sweerden uyter schoe. — 2951. Die vrome heere van Beyghem, Ende oock syne maeghen met hem, De vrome waeren ende ghewapent wel. Selve was hy, sonder spel. — 2958. Een cruce daer inne van silvere wit. Oock sat hy op een ors rijcke,

(1) Het wapenschild van den heer van Beyghem was hetzelfde als dat van den heer van Bossu. Zie D. II. Pl. 2. v. 2032.

2960. Dat hi selve dede loopen wel,
 Scilt om hals, spere in hant.
 Op enen ridder es hi gerant,
 Die van Namen was geboren;
 Soe seere geraicte hine voiren
 Dat hi [ne] metten steke, dien hi stae,
 Viel, ende den hals ontwee brac.
 't Spere brac, hi vine ten sweerde :
 « Grimbergen! riep hi lude ende herde,
 Strijt vromelijck, ghy heren,
2970. Die vianden sijn, by mire eren,
 Alle versaecht ende verveert. »
 Daer wert menich man vermeert
 Sere vertoernt van den woerden,
 Ende togen toe, alse dat hoirden,
 Op de andere vreseleke.
 Daer wert menich slach ende steke
 Gegheven, ende sere gestreden;
 Daer wert menich man overreden;
 Die voetlieden vochten sere;
2980. Sy dronghen toe in lanc soe mere

Ende liet loopen haestelijcke, Schilt om hals, sperre in de hant, Ende stack eenen ruddere vaillant, Die van Namen was gheboren; So seere gheraecte hem die heere uytvercooren Metten steke, die hy stack, Dat hy viel ende synen hals brack. 't Sperre brack, hy vinck ten sweerde, Ende riep : « Grimberghen! » luyde ende stereke : « Nu strijt vromelick, ghy heeren, Die vyanden sijn, by mijnder eeren, Alsoo versaecht ende vervaert. » Doen weert daer menich man weert Seere vercoent van den woorde, Ende toghen doe, als ick hoorde, Op d'andere vreeselijcke. Doen weert daer, sonder loese treke, Seer ghevochten ende ghestreden Ende menich man overreden. Ende die voetlieden vochten seere, Ende dronghen voort so lanck so meere,

- In den strijt vastelike naer ;
 Met haren colven stere ende swaer
 Doden si peert ende man ;
 Ende aldair si quamen an
 Sine spaerden nederen no hoghen.
 Doe die scaren dus aentoghen
 Waren van beiden siden ,
 Sach men daer vreseliken striden.
 Daer was geruchte ende groot gescal ,
 2990. Beide op berch ende in 't dal.
 Men blies de trompen ende basinen ,
 Ende hoornen met groter pinen.
 Niemant en spaerde (den) anderen daer
 In den strijt , dat es waer ,
 Dien de voetlieden dorbraken.
 Sy onderslogen hem ende staken
 Met nide groot in beiden siden.
 Daer quam gereden tien tiden
 In den stride ridderlije
 3000. Van Oijenbrugge her Heynric ,

In den strijt, dat segge ick u, Met haeren colven, daer sy nu Menich peert ende menighen man Mede dooden, daer sy quamen aen; Want sy en spaerden, gheloves my, Hooghe noch nedere, dat segghe ick di. Doen aldus vergadert waeren die schaeren Van beide syden, van waer sy waeren, (was) Groot gheruchte. — 2992. Dat men ghehooren conste met pynen Dat men dede ende dat men seyde. Daer en was nietmant, by waerheyde, Hyne hadde te doene ghenoech; D'eene stack ende d'ander sloeg, Ende elck vercoes daer den synen. Doen ginck ('t) te sorghen ende te pinen; Want nietmant en spaerde den anderen daer, Ende die schaeren dat es waer, Werden doordronghen ten selven tyde; Want die voetlieden in dien stryde Doorbraken die schaeren, wien lief, wien leet, So dat elcken mannelicke reet Stryden op dien hy begheerde Op datter niemant voore en weerde. Hierenbinnen quam sekerlijck Van Oyenbrugghe heer Hendrick

By her Arnoude, den vader sijn,
 Op een ors goet ende fijn,
 Gewapent utermaten wale,
 Beide met ysere ende met stale;
 Syne scilt was scone, dat wel wet,
 Van goude en van cinople met,
 Van ·vj· stuken wel gesneden
 Met enen rande van rijclicheden,
 Getandeert van roder kelen.

3010. Hy was gesceden sonder helen
 Van her Wouter, den here,
 Van Grimbergen, dien hi sere
 Was bevolen te houden daer
 In den strijt, die was swaer.
 Sijn ors noopte hi met sporen recht,
 't Spere in sijn hant gerecht,
 Ende stac enen vromen knape
 Op sinen scilt, ocht (ware) een rape,
 Heeft hine geeloven in stucken twee.
3020. 't Spere scoet voort, dat hem dede wee,
 Dore sijn herte ere elle lanc;
 Doen viel hi doot in dat bedranc.
 Daer brac in twee sijn stercke scacht.

Ghereden neven synen vaedre, heer Aernoult, Op een ors met ghewoude.
 — 3008. Met eenen rande, by waerheden, Van rooden keele ghedanteert.
 Hy was geschieden, als men my leert, Van heere Woultre van Grimberghen,
 Die hem was, sonder berghen, In den strijt te hoedene bevolen, Ende liet
 loopen, sonder dolen, Sijn ors, dat schoone was ende goet, 't Sperre in de
 hant, dies sijt vroet. — 3018. Door den schilt, oft waere eene raepe, Dat hy
 in twee stucken cloof, Ende 't sperre voer, dies gheloof, Door sijn herte
 eender ellen lanck. Doen viel hy nedere in 't bedranck, Ende die schacht
 brack in twee.

- 't Sweert trac hi met grooter cracht
 Dat hem ane die syde hinc.
 Nu hoort hier wonderlike dinc,
 Daer hi 't sweert voert ane
 Op hief om mede te slane,
 Quam een gescutte dair gevlogen
 3050. Ende geraectene, onghelogen,
 Jeghen die hant met snelle druust,
 Dat hem 't sweert viel uyt de vuust,
 Ende scoet van hem een roede verre,
 Dies hi toornich wert ende erre.
 Hine wiste wat te doen :
 Doen nickte neder die baroen,
 Ende nam op d'erde enen scacht,
 Ende horte voort met groter cracht,
 Met sporen sijn ors groot ende sterc.
 3040. Het saghen comen in dat pere
 Jeghen hem mijn heer Jan van Aa.
 Met sporen sloechi hem na
 Sijn ors goet ende snel ;
 Gewapent was hi herde wel
 Van kelen met een sautoer daerin

Doen track hy 't sweert uyer scheê. — 3027. Daer hy het sweert nae mynen waene Op hief om mede te slaene Quam daer een gheschut ghevloghen. — 3051. Tegen die hant met sulcker ghedruschs, Dat hem het sweert voer uyer vuyst Meer dan eene raeproede verre. Dies hy tornich was ende erre; Maer hy en wister wat toe doen. Doen nickte weder die baroen. — 3059. Sijn ors, dat groot ende sterc was; Ende op d'ander syde, sijt seker das, Sach men commen heer Jan van Aa, Ende sloech metter sperre; als ick verstae, Sijn ors te hemwaert, wat hy mochte. Hy was ghewapent, so my dochte, Van keelen met eenen sautoire

- Van selvere, meer noch min ⁽¹⁾;
 Spere in hant, dus quamen sy
 Beide te gader die heren vry,
 Ende staken met gewilde
 3050. Elc anderen op den scilde,
 Dat sise alle beide doorstaken,
 Ende mense verre horde craken;
 Hare speren braken als riet.
 Oic quamen si te gader, ic liege u niet,
 Onder hem beiden metten siden,
 Dat si jockeerden in 't overliden;
 't Vel rifeleerde hem van den bene.
 Doe keerden hem die ridders rene
 Ende her Heinric heeft verheven
 3060. Een trinsoen dat hem was bleven,
 Ende sloech heer Janne van Aa op 't hoeft
 Dat hi liggen bleef verdooft
 In onmacht op 't gereide sijn,
 Ende heer Heinric, die ridder fijn,
 Es te hant aen hem gevaren,
 Ende nam hem 't sweert, sonder sparen,

Van silvere daerinne, als ick hoore; 't Sperre in de hant, dus quamen sy,
 Te gaedre gherent, des segghe ick dy, Ende staecken elcanderen op den
 schilde, Die sy hilden met ghewilde. — 3052. Ende men verre hoorde
 craecken; Want sy braeken als een riet. Oock quamen sy, wats gheschiet,
 Daer te gaedre metter syden, Dat sy jockheerden in haere lyden, Ende het
 vel rifeleerde van haeren beene. Doen keerden sy om, die ruddren reene,
 Om te slaene op elcanderen, Ende heer Hendrick liet wandren. — 3061.
 Ende sloeger mede sonder sneven Heer Janne van Aa boven op het hooft,
 Dat hy bleef ligghende al verdooft In onmacht op het ghereyde sijn. —
 3065. Is ter hant ghevaeren aen hem, Ende nam sijn sweert, ik seker ben,

(1) Zie het wapenschild van den heer van Aa, D. I, Pl. 5. v. 4818.

- Daer hi met te striden plach.
 Doen horte hi voert in dat bedrach,
 Daer hi die persse sach aldermeest,
 3070. Soe helpe my die Heilige Geest!
 Dat hy metten selven brande
 Sere voer striden op de viande,
 Dien hi dair voer te gemoete.
 Hi sloech hem af handen ende voete,
 Ende quetste wat hem te voren quam.
 Doen voer hi houde, als ic vernam,
 By mijn heer Wouter Berthoude,
 Die sere street met ghewoude,
 Als een here van groter cracht;
 3080. Groote moort haddi gewracht.
 Cort es becomen hier na
 Van der dolingen heer Jan van Aa;
 Tierst dat hi was becomen,
 Ende sijn magen dat vernomen
 Hadden, quamen si sonder sparen
 Hem alle te hulpe gevaren,
 Ende gaven hem al ongespaert
 Met te striden een ander swaert,
 Dair hi mede doe voer striden,

Daer hy mede te stryden plach. Doen hort hy voorts in bedrach, Daer hy de persse sach meest. — 5077. Ende ginck stryden metten brande, Ende sloech af voeten ende handen, Ende al dat hem te vooren quam. — 5079. Als een lantsherre stout ende vrome, Ende hierenbinnen, als ick gomme, Es heer Jan van Aa becommen; Doen hadden 't syne maeghen vernomen, Ende quaemen alle te hem ghevaeren, Ende holpen hem, sonder spaeren, Dat hy bequam van de doolinghe. Doen gaven sy hem in waeren dinghen Al te hant een andere sweert, Daer hy mede ginck stryden ter vaert,

3090. Ende sijn maghen by sire siden.
 Doen quam gevaren hierna
 Des heren sone van Breda,
 Wel gewapent tier ure;
 Sijn tornekeel, sijn covertuere
 Was van kelen, en dair in sijn
 Drie sautoren van selverijn
 Met enen rande van goude
 Ghedanteert, also hi woude;
 Van den selven was sijn scilt.
3100. Sijn goede sweert dat hi hilt
 In sijn hant, ende sloech met sporen.
 Enen ridder heeft hi verkoren,
 Ende hiet her Jan van Hannuut.
 Dien dach haddi al uut ende uut
 Wale gestreden, dat seg ic u;
 Heer Jan van Breda heeftten nu
 Geraict op sijn beckeneel,
 Dat onlanghe bleef geheel.
 't Sweert esser sonder genaden
3110. Toten tanden dore gewaden,
 Daer 't menich man sach toe.

Ende syne maeghen alle by hemme. Doen quam ghevaeren, als ick verneme, Van Breda, heer Jan, des heeren sone, Wel ghewapent, als ick vernoeme, Met wapenen, die hem wel stoeden, Ende het tournekeel was, wilt wel ghevroeden, Alleens ende syne converture, Van keelen, ende daer inne ter dier euren Dry saultoiren van silveren wit, Daer eenen rant omginck, verstaet dit, Van goude ghedanteert, ende was ghemaect. V. 3098 *ontbr.* Van den teekene al te maele. Sijn sweert hielt hy, sonder haele, In sijn hant, Ende sloech met spooren, Eenen ruddre by hem uytvercoren, Die hiet heer Jan van Hannuyt, Ende hadde dies daechs overluyt Wel ghestreden, segghe ick u; Mer Jan van Breda gheraecten nu Op sijn beckeneel te onstaden, Dat 't sweert ten tanden toe moeste waden.

- Enen anderen sloechi doe
 Dat hem van den buycke vlooch 't hoot.
 Doen wert daer den strijt groot
 Omtrent hem ende groot bedranc;
 Menich wert daer van wonden cranc
 Dat hi ter erden sanc neder.
 Men vacht daer voirt weder
 In beiden siden ende met eren;
 3120. Maer van Grimbergen die heren
 Vochten boven maten wel;
 Nochtan waren si in dat nijtspel
 Sere vermoeit ende verladen;
 Maer daer stont hem in staden
 Hare voetvole, die dair waren,
 Ende doorbraken hem die scaren
 Met crachte, sijt seker des.
 Daer quam gevaren na sijn getes
 Die here van Breda, ende dair mee
 3130. Met hem sire sonen twe.
 Oec quam daer gevaren ane
 Die grave Diederie van Viane,

3112. Ende andere heer sloech hy doe, Dat hem van den buycke vloech
 het houft. — 3116. Daer wert menich van wonden cranck, So dat hy ter
 eerden sanck nedere, Ende vacht daer voort ende wedere In beyde syden
 avontuurlijke; Maer die van Grimberghen sekerlike Vochten boven
 gheloove wel; Nochtans waeren sy in dat spel Seere vermant ende ver-
 laden; Maer hen stont wel in staeden Die voetlieden, die daer waren,
 Ende doorbracken d'ander schaeren Al met crachte, sijt ghewes. Doen
 quam ghevaeren, sijt seker des, Die heere van Breda ende syne sonen
 twee, Die des daechs maeckten ghedwee In den stryde menighen man.
 Oock quaemen met ghevaeren aen Die grave van Vianden heere Diederick,

Ende menich baroen die tien tide
 Daer comen was in den stride :
 Die grave van Loen in waren dinghen,
 Ende die heren van Edingen ,
 Ende van Hoerne die here met ,
 Ende menich man ongelet ,
 Die wel in striden dueren mochte.

3140. Daer was in den stride groot geruchte
 In beiden siden van den lieden.
 Ic mochte u niet bedieden
 Den jammer, die gesciede aldair.
 Men mach over hondert jaer
 Tellen wel ende spreken dair ave.

Van der Thomen [her Willem,] die borchgrave,
 Quam dair gereden
 Op een ors van stercken leden,
 Wel gewapent; sijn tornekeel

3150. Was van goude niet al geheel;
 Maer van kelen ondersneden,
 Gepareert van rijkelicheden,
 Van selvere ende van lasuere ⁽¹⁾.

Ende menich andere baroen eerlick, Die daer commen was ten stryde; Daer jeghens quam op d'ander syde Die grave van Loon, in waeren dinghen, Ende met hem die heere van Edingen, Ende oock die heere van Heurne met, Ende menich andere, dat wel wet, Die wel in stryden deuren mochten. Doen weert daer seere ghevochten Aen beyde de syden van dien lieden, Ende en can u niet wel bedieden Den grooten jammere die daer gheschiede. Doen quam daer ghevaeren doen te niede Die borchgrave van der Tommen, heer Willem, Wel ghewapent, ick seker bem Met diere wapene ende goede. Sijn tournekeel was, wilt ghevroeden, Van goude ende van keelen ondersneden, Met drye keperen by waerheden, Ghevarieert van silvere ende van lasuere.

(1) Zie het wapenschild van Willem van der Tommen, D. I. Pl. I. v. 5444.

Hi sat op een ors tier ure,
 Dat hi sere in den strijt
 Lopen dede, ende tier tijt
 Quam jegen hem gewapent wel
 Op een ors van leden snel,
 Verdeckt met enen samite root

3160. Die here van Yssche, die al bloot
 Den scilt van goude voerde meer no min .
 Met lelien van sable daerin.
 Zijn ors noopte hi met sporen,
 Ende stae den borchgrave voren
 Op den scilt dat hi spleet,
 Ende doorrannen gereet
 Metten spere dat was stijf;
 Maer hine hads niet in 't lijf,
 Ende her Willem die borchgrave

3170. Stacken weder dat hi ave
 Van sinen orsse nedervel.
 Heer Willem nam dat ors snel,
 Ende voeret in zijn behoude;
 Hy gaf 't daer hy 't geven woude.

Hy sat ook op een ors tot dier euren, Daer hy met seere ghestreden hadde op, Ende liet loopen, sonder spot, Door den strijt de sperre in de hant. Op d'ander syde quam gherant Die heere van Yssche gewapent wel Op een ors starck ende snel, Verdeckt met eenen rooden samite. Hy voerde den schilt, seyt die vite, Van goude, met lelien van sable daer in, Ende liet loopen naer synen sin Zijn ors op den borchgrave, Ende gheraecte hem by Ste. Bave, Rechte op die plate vooren, Dat het ysere achter quam doore; Maer hy en hads in 't lijf niet. Oock segghe ick u dat wederstiet Die borchgrave op den schilt, Dat hyne in sijnder onghe-wilt Van den orsse nederreet. Heer Willem nam 't ors ghereet, Ende esser mede henen ghevaeren, Ende gaf 't die hy woude t'waeren.

- Daerna voer hi striden weder;
 Menighen man sloechi neder.
 Hi was vrome ende street sere,
 Ende van Yssche die here
 Wert weder gemonteert daer naer
3180. Op een ors groot ende swaer,
 Dat hem een sijn neve brachte.
 D'ors horte hi voort met crachte,
 Daer hi sach de porsse meest.
 Ghereden quam in dat oreest
 Een hiet heer Segher van der Molen,
 Op een ors swerter vele dan colen,
 Met sine wapenen overtoghen;
 Swert was sijn scilt ongheloghen,
 Daer drie molen-yseren inne
3190. Van silvere stonden, als ic versinne;
 Oec haddi in sijn hant een spere,
 Daer hi mede reet in 't heere,
 Daer des heren sone van Breda
 Mijn heer Jan, als ic versta,
 Bi sinen vader sere street,
 Ende stacken op den scilt ghereet
 Dat hine ontwee spleten dede;

Daernae ginck hy stryden wedere, Ende sloegher menighe ter nedere;
 Want hy was een ruddre vrome, Ende die heere van Yssche, als ick
 gomme, Weert weder ghemonteert Op een schoon ors, als men my leert,
 Dat hem een syne neve brachte. Doen horte hy uyt met crachte, Ende reet
 daer hy die persse sach meest. Doen quam ghereden in dat foreest Een die
 men hiet Zeghere Van den Molen, Op een ors swart als een cole. — 3187.
 Den schilt was sweert, ongheloghen, Daer drye molenyseren stonden inne
 Van silvere, als ick mi versinne. Oock hielt hy in sijn hant eene sperre,
 Ende reet voort met grooten gerre, Daer des heeren. — 3196. Dat hyne in
 twee spliten dede;

So dede hi die plate mede,
 Ende hem 't spere doer de borst ontscoet.

3200. Doen viel hi op de erde doet,
 Dat hi uten gereide seech;
 Dies zijn vader groot seer gecreech,
 Ende bleef liggen in onmacht
 In 't gereide, eer hi zijn cracht
 Weder gewan, een lange wile:
 Men hadde gegaen een mile;
 Ende als hi zijn cracht gewan,
 Sprac hi soe: « Edel man,
 Stout ridder ende uytvercoren,

3210. Wat heb ic heden verloren
 Ane u doot, ridder fijn!
 Wat sal seggen die moeder dijn
 Als hare die mare wert geseit!
 Sy sal groote jammerheit
 Driven, ende groten rouwe;
 Also helpe my Onse Vrouwe!
 Ic sal u wreken of bliven doot. »
 Hy sloeg d'ors met sporen root,
 Dat seerder liep dan een hinde,

Soo dedi oock die plate mede, Ende 't sperre schoot hem in de borst. — V. 3199 *ontbr.* Ende quam op d'eerde doot ghevallen. Dit sach synen vaedre onder hen allen, Daer hy groote rouwe om creech; Op zijn ghereyde hy neder seech, Ende lach in onmacht eene wyle. Doen bequam hy een gyle, So dat hy weder macht ghewan. Doen seyde hy: « Sone! edel man, Edel ruddere uytvercooren, Wat heb ick hedent al verlooren Aen uwe doot, heer rudder fijn? — 3212. Die niemaere weert gheseyt, Van uwer doot, sone ghemyet; Sy sal 's hebben groote rouwe; Maer alsoo. — 3217. Doen sloech hy metten sporen root Een ors dat seerder liep als eene hinde.

3220. Rechte henen met gheninde
 Daer hi her Segheren houden sach ,
 Ende riep op hem , wat hi mach :
 « Keert u omme , verweert u lijf
 (Ofte du best doot , sonder blijf ;)
 Want du hebs my drove gemaict
 Aen mijn kijnt , wat helpt missaect ?
 Dat ghy doot hebt alhiere. »
 Doen keerde heer Segher sciene
 Jeghen den her van Breda aldaer.
 Elc hadde een scerp sweert vaer
3230. In sijn hant , dat goet was.
 Heer Seghere , sijt seker das ,
 Sloech van Breda den here
 Met sinen sweerde also sere
 Op den helm , dat 't lude clanc ,
 Ende dat 't vier daer ute spranc
 Met groten glinsteren , wet dat ;
 Maer die here geraecte bat ,
 Van Breda , dat seg ic u ,
 Ende sloechen op de scouderen nu
3240. Tusschen hals ende hooft.
 Dat sweert was scerp , des ghelooft ,

3224. Ofte du best doot , sonder blijf. — 3226. Wat helps missaect ? Dat ghy hier hebt verslegghen. » Doen keerde heere Zeghere , die degghen , Jegghen den heere van Breda , Ende hielt een sweert , als ick verstae , In sijn hant , dat scharpe was , Ende heer Seghere , sijt seker das , Brocht het sweert al ghetogghen , Ende sloech den heere van Breda al onghelogghen Op den helm dat luyde clanc , Ende datter vier uyte spranc Met groote geysters , wet dat ; Maer het gheraectene vele bat Die heere van Breda , segghe ick u , Ende sloech hem op.

So dat hi hem dorsloech tier stede
 Dat been van den schoudere mede.
 Oie dede hire zijn cracht toe,
 Soe dat dat sweert scoet doe
 Recht t'sire borst neder,
 Ende dair hi trac zijn sweert weder
 Viel hi doet uten gereide.

Die here van Breda doen seide :

3250. « Ic vergeve u die misdaet
 Van minen kinde, dat verstaet;
 Want ghijs hebt berouw ontsaen. »
 Hier met is hy ghekeert saen
 Rechte weder tot sinen lieden,
 Die sere streden, na mijn bedieden,
 Jeghen die van Brabant daer,
 Ende doden menighen voorwaer;
 Sine spaerden armen noch riken.

Daer quam gereden ridderliken

3260. Die here van Hamme uyt Vermandois,
 Die met menighen Francois
 Her Arnoude, als ic vernam,
 Van Grembergen te hulpe quam.
 Hy was ghewapent eerlike
 Met wapenen al te ridderlike :

3242. Ende doorsloech hem op die stede. — 3244. Oock deed hiere syne cracht toe, Soo dat 't sweert schoot doe Rechte tot sijnder borst neder, Ende doen track hy zijn sweert weder, Ende viel d'ander doot uyt gheryde. — 3252. Want ghy hebbes berouwe ontsaen. — 3255. Hoorick bedieden — 3258. Want sy en spaerden aarme noch rijke. Doen quam ghereden rudderlijke. — 3261. Te hulpe met menighen Franchois Heer Arnoulde van Grimberghen was comen. Hy was ghewapent, hebbe ick vernomen, Met wapenen, die hem wel stoden.

- Hy droech den scilt meer noch min
 Van goude, daer stonden in
 Van kelen drie manen diere;
 Alsele was oie sijn baniere
 3270. Ende sijn tornekeel bereect.
 Sijn ors was overdeect
 Met samite, daer hi op sat,
 Ende liet lopen al den pat
 Door den strijt, spere in hant,
 Ende stac enen ridder faeljant
 Op den scilt ter slincker syde
 Dat hi viel neder in den stryde;
 Maer hi quetste hem min no mere.
 Doen reet voert van Hamme die here
 3280. Dor den strijt al wijchghiere,
 Daer een here quam gereden schiere,
 Van Brabant een genoot;
 Sijn baniere was al root,
 Drie ruten van selvere daerinne,
 Talewert staende, als ic versinne:
 Van Ledenberghe hiet hi heer Diderije.
 Sijn scilt, sijn wapenroc was gelije

Hy droeg den schilt, wilt ghevroeden, Van goude met drye manen daer in,
 Van rooder keelen, no meer no min; Also oock was syne banniere, Ende
 sijn tournekeel diere, Dat hy boven syne plate hadde an; Sijn ors was
 overdeekt dan. — 3273. Een pat. — 3274. Sperre in de hant, Ende stack
 eenen ruddere vaillant. — 3277. Dat hy nederviel in den stryde; Maer hy
 en quetste hem, no min no meere. — 3280. Door die strijt al wich ghier.
 Doen quam daer een heere fier Van Brabant een groot ghenoot. — 3284. Met
 dry ruyten van silvere daer inne, Daelweert staende, als ick versinne,
 Ende hiet van Ledeberghe heere Dierick; Synen schilt ende wapenrock was
 ghelijck

- Sire baniere, die ic seide u.
 Ooc sat hi op een ors nu
 5290. Met sinen teekene overtoghen;
 In sijn hant haddi, ongeloghen,
 Een stare spere ende sloech met sporen.
 Den here van Hamme heefti vercoren,
 Die hi voor hem sach houden daer.
 Oec wert hy sijns wel ghewaer,
 En stierde op hem d'ors aldair;
 Dus so quamen si voere waer
 Alle beide op die wile
 Rechte als twee vliegende pile,
 5300. Ende elc geraicte wel
 Den anderen in dat nijtspel
 Op de scilden, die si dair hilden,
 Weder si wilden ofte en wilden.
 Daer si elc den anderen staken
 Horde men die scilden craken,
 Ende vielen beide ter erden neder;
 Maer cort si opscoten weder,
 En toghen die sweerden uten scoe;
 Sy souden mallic anderen toe
 5310. Hebben ghegaen; maer dat benam

Syne banniere, dat segghe ick u. — 5291. Hy hadde in sijn hant ongheloghen Een stercke sperre ende sloech met spooren, Ende heeft den heere van Hamme vercooren. — 5296. Ende stierde sijn ors rechte op hem. Dus quaemen sy te gaedre, ick seker bem, Alle beyde op die selve wyle Recht als twee vlieghende pylen, Ende gheraecten elc den anderen wel Op die schilde op dat spel, Die sy jeghens die steken hilden. — 5306. Dat sy vielen op der eerden nedere; Maer sy schoten haest op wedere. — 5309. Sy souden elck den anderen toe.

Dat vole, dat daer [binnen] tusschen quam,
Ende dadense monteren op haer orsse.

Doen quam gereden met porsse
Die here van Yterne snel
Met syne baniere gewapent wel,
Met cinopre, also hi woude,
Met eenen leuwe daerin van goude.
Sijn wapenroc, zijn coverture
Was al eens op die ure;

3320. Ooc was hi op een ors gheseten,
Dat hi sere hadde doen sweten
Van pinen, die hi hem hadde ghedaen.
In zijn handen haddi bevaen
Enen spere dat stijf ende grof was,
Ende liet lopen door dat gras
D'ors, die groot was ende scone.
Banderside quam sonder hone
Heer Geeraert, die here van Zule,
Op een ors, grijs als een ule,

3330. Wel ghewapent totten teen;
Sijn scilt, zijn wapenroc was al een
Ende syne baniere, die hi brachte,
Van claren selvere gewrochte

3311. Datter tusschen quam, Ende daden se monteren op die orssen. Doen quam ghereden in die prosse Die heere van Ytterne, ghewapent wale Met sijnder bannieren, sonder haele, Die van sinople was, soe hy woude. — 3319. Was alleens tot dier eure. — 3321. Dat hi hadde seere doen sweeten. — 3323. Hy hilt een sperre, sonder waen, In zijn hant, dat stercke was ende stijf, Ende liet lopen, sonder blijf, Sijn ors starck, groot ende schoone. Op d'ander syde quam sonder hoene. — 3329. Als een wule. — 3332. Ende syne banniere oock, die hy brochte, Van claren silvere, so my dochte.

Met drie pilaren van sable verheven.

Hi sach comen sonder sneven

Den here van Itterne uten strijt,

Ende sloech jegen hem tier tijt

Sijn ors metten sporen van goude.

Oic liet die here van Itterne houde

3340. Sijn ors te hemwert gaen.

Te gader quamen si vele saen

Metten speren, die sneden sere,

Ende van Itterne die here

Stac van Zule her Geraerde

Op den scilt te middenwaerde,

Dat hi in twee cliven dede

Plate ende wambais mede,

Ende stac hem in de side tier stonde

Ene utermaten diepe wonde,

3350. Die hem sere te bloeden began;

Ende van Zule die vrome man

Stacken weder met selken nide,

Dat hi viel neder in den stride,

Op die doode die daer laghen;

Maer hi spranc op sonder daghen,

Ende nam zijn ors metten tome

Om op te sitten, als ic gome;

Maer en mocht alsoo niet zijn;

3336. Door den strijt, Ende sloech jeghen hem uyt ter dyer tijt. —
 3338. Ende die heere van Ytterne liet oock boude Sijn ors rechte te hem-
 waert gaen, Ende quaemen te gaedre vele saen Metten sperren, die sneden
 seere. — 3346. Dat hyne in twee cliven dede; So dede die plate ende wam-
 bais mede. — 3349. Groote wonde. — 3352. Metten schilde nide, Dat hy
 nederviel in den stryde. — 3355. Maer hy spranck op, hoordick saeghen.

- Want van Zule de here fijn
 3360. Was hem comen al te by,
 Ende sloeghen, gheloves my,
 Op den helm dat hi weder
 Anderwerf viel te neder;
 Maer hi spranc weder op doe,
 Ende trac 't sweert uten scoe;
 Hi werpt de scilt vor de borst.
 Anderwerf quam sonder vorst
 Die here van Zule ende waenden wale
 Ter neder slaen al te male,
 3370. Ende zijn wonde, zijn ongevoech
 Wreken; daer hi na hem sloech
 Es hem die here ontkeert
 Van Itterne, die wel geleert
 Was van dies men plaget in striden,
 Ende daer hi neven hem soude liden
 Gegreep hine, si u becant,
 Om zijn middel al te hant,
 Ende tracken so vreselike
 Dat canselgheerde dat ors rike,
 3380. Ende hi na was gevallen met;
 Ende die here van Zule, dat wet,

3359. Want van Julie. — 3364. Maer hy spranck wedere op syne voeten,
 Ende track het sweert met goeder moyten, Ende weerp die schilt voor die
 borst. — 3370. Ende op hen vreken syne wonde, Ende daernae sloech hem
 te dyer stonde, Ende hem die heere van Ytterne ontkeert Dat hyen miste,
 als men my leert, Ende daer hi lide nevens hem, Ende greepen doen, ick
 seker ben, Om zijn middelt al ter hant, Ende track hem neder, sy u becant,
 So uytermaeten vreeselijcke, Dat canceleerde dat ors rijke, Ende bynae
 was ghevallen met; Die heere van Zule, dat wet,

- Es op sijn voeten gesprongen ,
 Ende heeft 't sweert uitgeswongen ,
 Ende den scilt getogen voort.
 Die here van Itterne , nu hoirt ,
 Es hem weder comen jeghen ,
 Ende heeft op hem met nide gesleghen.
 Hi geraecten met geweelt
 Op den scilt , daer hi d'een heelt
 5390. Hem of sloech metten sweerde ;
 Maer anders hi hem niet en deerde ,
 Ende van Zule die here
 Hief 't sweert met fellen keere ,
 Ende sloech van Itterne den here boven
 Op den helm , dat hine gecloven
 Heeft ; 't sweert was stere ende goet ,
 Soe dat hem in sijn hoeft woet ,
 Ende maecte hem eene wonde groot ,
 Daer dat rode bloet uyt goot ,
 3400. Dat hem liep over sinen baerde.
 Oic ware hi wel te dien vaerde
 Gevallen ; maer dat hi hem onthelt
 Met crachte ende met gewelt

Es op syne voeten ghespronghen, Ende hevet sweert uytghewronghen,
 Ende den schilt voore ghetoghen, Ende die heere van Ytterne, ongheloghen,
 Es hem weder ghegaen jeghen, Ende heeft hem met nide ghesleghen, Ende
 gheraecten op den schilt, Dies hy af sloech wel den hilt; Maer anders en
 dede hy hem niet, Ende die heere van Zule, wats gheschiet, Hielt 't sweert
 in syne handen beyde, Ende sloech den heere, als men my seyde, Van
 Ytterne op sijn hoot boven, Dat hy den helm heeft gecloven. Dat sweert
 was scharp ende goet, So dat hem in sijn hoot woet. — 5399. Daer het bloet
 seere uyte goot, Ende liep hem over synen baerde. Hy was bynae ghevallen
 ten dien vaerde; Doch onthielt hy hem met crachte, Ende hief 't sweert
 by synen machte,

Hief hi 't sweert ende verdroech,
 Daer hi den here van Zule met sloech
 Op den helm, dat hine dede
 Ende de beekeneel spliten mede;
 Ende ware hem die goede brand
 Niet gekeert in sijne hant,

3410. Hi hadden seker doot gehadt.
 Noch maecte hine van bloede nat
 Ende gaf hem in den scouder een wonde
 Dat hi nederviel ter selver stonde.
 Daer haddine in den noot
 Sonder toeval geslegen doot;
 Maer dat dair toe gereden quam ⁽¹⁾
 Heer Willem van Wanghe, die 't benam,
 Die des daeghes seere hadde ghestreden,
 Ende menighen man overreden
3420. Ende dootgheslegghen in dien daeghe.
 Hy sach hoe lach, sonder saeghe,
 Die heere van Zule op die eerde,
 Ende boven hem stont met eenen sweerde,
 Om doot te slaene, van Ytterne die heere.
 Doen liet hy loopen, by mijnder eere,

Dattet seckerlick nederdroug, Ende gheraecte hem ghenouch Den heere
 van Nile op 't hooft soe, Dat dhelm moeste splyten doe, Ende dat
 beekeneel oock mede, Ende en haddy hem niet ontkeert op die stede
 't Sweert, hy hadden doot ghehat; Doch maecte hyne van bloede nat;
 Want hyne in die schouderen wonde, Dat hy nederviel te dier stonde,
 Metten slaeghe, dat segghe ick u. Hy hadden doot gheslagghen nu; Maer
 datter toeghereden quam

(1) De 271 volgende versen, van v. 3416 tot 3687 ontbreken in het Amst.
 HS.; wy hebben dezelve uit het Brusselsch HS. overgenomen en hier
 ingevoegd.

- Synen ors op hem wat mochte,
 Ende gheraecten met coene ghedochte
 Op die plate in de slincke syde,
 Ende maeckte hem een wonde te dyen tyde
3430. Recht onder den slyncken aerm,
 Dat hy in 't bloet viel al warm,
 Dat daer op gras ghelevert stoet;
 Maer hy spranck op metter spoet,
 Ende heeft sijn sweert weder hernomen.
 Oock riep hy : Ytterne! hebbe ick vernomen,
 Ende daernae : Grimberghen! luyde ende seere.
 Men en hoordes min no meere
 In gheene syde, dat segghe ick u;
 So vele hadde elck te doene nu.
3440. Ende binnen desen dat dit was,
 Es becommen saen nae das
 Die heere van Zule, doen ick u kinnen,
 Ende nam sijn sweert in sijn hant binnen,
 Ende tart den heere van Ytterne ane.
 Oock so voer aen hem toe, als ick waene,
 De heere van Wanghe, heere Willem,
 Ende sloeghen seere op hem,
 Beide van achtere ende van voren;
 Maer hy weerde hem seere ter coren
3450. Teghen hen beyde te dier stat.
 Hy haddese beyde doot ende ghemat,
 Hadde hen nietmant ghestaen in staeden;
 Maer hy was te seere verlaeden,
 Ende sijn weeren en halp hem twint;
 Nochtans sloech hy, si u bekint,

- Hem beyde menighe wonde in 't lijf.
 Doen hief oppe sijn sweert, sonder blijf,
 Heer Willem van Wanghe also warm,
 Ende sloech hem af den slincken aerm;
 3460. Dat segghe ick u, al sonder lieghen,
 Dat hyne in 't bloet dede wieghen.
 Ende alsoo van Ytterne die heere sach
 Synen arm af, haddijs quaet verdrach,
 Ende in sijn herte grooten rouwe.
 Met alre sijnder cracht dat weerstaet,
 Ende sloech heer Willem, hoe 't gaet,
 Op sijn hooft, dat die baroen
 Nicken moeste op sijn aertsoen.
 't Sweert heeft hy anderwerf gheheven,
 3470. Ende hem noch eenen slach ghegheven,
 Daer hy hem oprechten soude,
 Ende gheraecten also houde
 Beneden den hoofde in den hals,
 Dat hy hem afsloech als ende als
 't Hooft van den buycke herde verre.
 Dat lichaem viel nedre sonder merre.

 Daer die heere van Zule sach doe,
 Ende es hem een deel naeder ghetreden,
 3480. Ende stack hem 't sweert, by waerheden,
 Daer hy hem omme waende keeren,
 In den lichame, by mijnder eeren,
 Ende doorstack hem alsoo waerme
 Longer, levere, ende darne,
 So dat hem 't sweert in 't herte scoet.

Daer viel die heere van Zule (Yterne) doot,
 Dat schade allen synen vrienden was;
 Want hy was stout, als ick las,
 Ende een die vromste in den stryde.

3490. Daer ane verloos vele in dien tyde
 Heere Aernoult, die heere van Grimberghen
 Ende syne sonen, van sijnder herberghen,
 Eer de strijt daer eynde nam;
 Ende die heere van Zule, als ick vernam,
 Es tot synen oorsse ghegaen,
 Daer hy op sat herde saen,
 Ende es ghereden ten strydewart in,
 Daer men street, ick seker bin,
 Herde seere met groot ghewelt.

3500. Daer wordt doorhauwen menighen schilt,
 Die ghemaect was van goude.
 Doen quam ghereden met ghewoude
 Heer Aernoult van Oyenbrugghe,
 Op een ors sterck ende vlugghe,
 Wel ghewapent totten teen;
 Ende schilt ende wapenrock was al een
 Van verwe ende van teekine,
 Van goude ende van sinople fyne,
 Van ses stucken wel ghemaect,

3510. Met eenen rande wel gheraect
 Van keelen, die daeromme ginck ⁽¹⁾.
 Doen sach hy een jonghelinck
 Voor hem houden met eene sperre;

(1) Zie het schild van Arnout van Oyenbrugge, pl. IV, v. 5003.

- Doen voer hy teghen met grooten gherre,
 Ende track hem 't sperre uyt syne hant,
 Ende sloech met spooren, sy u becant,
 Zijn ors dat dapper was ende goet,
 Ende stack eenen in zijn ghemoet,
 Die heer Simoen hiet van Lede,
 3520. Dat hy op d'erde viel ghereede,
 Daer hy saen was opghesprongen;
 Ende heer Aernoult es voorts ghedrongen
 Metten orsse in den strijt,
 Ende ontmoete te dyer tijt
 Den heere van Zule, heer Geeraerde,
 Ende stack hem alsoo harde
 Op den schilt, dat hy spleet,
 Ende 't ysere door de plate leet;
 Maer in 't lijf en hadde hijs niet;
 3530. Ende metten stecke, die(n) hy stiet,
 Gaf dat ghereyde eenen crack,
 Ende hy viel nedre ende brack
 Den hals ontwee op die eerde;
 't Sperre brack, hy ghinck ten sweerde,
 Ende sloegher met den ghenen schiere
 Die daer brachte syne banniere,
 Rechte op zijn hoot boven,
 Dat hy in twee heeft ghecloven
 Rechte totten oeren toe.
 3540. Die ghene die viel doot doe
 Neven synen heere saen
 Met sijnder banniere, sonder waen,
 Ende bleef vertorden onder voet;

- Ende heer Aernoult, sijt 's vroet,
 Es onder syne lieden ghereden mede,
 Daer hy sotheyt groot aen dede;
 Want sy bestondene in allen syden.
 Maer hy weerde hem (ten) tyen tyde
 Herde seere met synen brande,
 3550. Ende sloeg hen af voeten ende handen,
 Ende al dat hem te vooren quam.
 Doen beeten daer, als ick vernam,
 Een deel lieden ter eerden nedre
 Om die[n] heere van Zule weder
 Oppe te heffene van daer hy lach;
 Mer het eerste dat men daer sach
 Dat hy sekerlijk was doot,
 Maeckten sy den rouwe groot,
 Ende claegdene seere, sijt ghewes.
 3560. Doen saeten sy al op, sijt seker des,
 Ende voeren heer Aernoult aene,
 Ende begonsten op hem te slaene
 In allen syden crachtelijke.
 Sy souden hebben ghedoot sekerlijke;
 Maer hy luyde riep: Grimberghen!
 Het welcke verhoorde, sonder berghen,
 Mijnheere Woultre Berthout,
 Ende zijn vaedere, heer Aernoult;
 Inghelix zijn broedre, heere Geeraert,
 3570. Ende heer Hendrick, de ruddere waert,
 Van Oyenbrugghe die ruddere vry,
 Sloegen al t'saemen met spooren, seght men mi,
 Daer sy Grimberghen roepen hoorden.

- Ick segghe dat sy die persse schoorden
 Met haeren sweerden , daer sy quaemen.
 Die andere vloen van hen t'saemen
 Als spreuwen voor die sperrewaer.
 Doen worden sy Aernoult ghewaer
 Van synen orsse gheworpen ave ;
3580. Hadden sy oock yet , by Ste Bave ,
 Ghebeit , d'andere haddene doot daer ;
 Want sy waeren hem al te swaer ,
 Ende en gaven hem gheene raste.
 Doen sloeghen d'andere met spooren vaste ,
 Elck sijn sweert hebbende in sijn hant ,
 Op die ghene , sy u becant ,
 Die hem so seere ten halse reden ,
 Ende mijnheere Aernoult , in waerheden ,
 Van Grimberghen sloegher eenen
3590. Dat syne vrienden moesten beweenen ;
 Want hy hem het hooft dede af vlieghe ,
 Ende heer Wouter , syn(en) sone , sonder lieghen ,
 Gheraecte den anderen alsoo warm ,
 Dat hy hem afsloech synen rechten arm.
 Ende heer Geeraert , syn(en) broedre ,
 Sloech den derden , sijn vroedere ,
 Dat hy viel op d'eerden doot.
 Oock sloech hy eenen in den noot ,
 Mijnheere Hendrick van Oyenbrugghe ,
3600. Ende nam sijn ors goet ende vlugghe ,
 Ende voerde 't daer syn(en) vaedre stoet ;
 Want die vianden , sijn des vroet ,
 Hadden doot ghesteken 't sijn ,

Ende seyde : « Sit op, vaedre mijn ;
 Want ghy hebbes seere van doene. »
 Doen sat op die ruddere coene,
 Ende es met synen sone ghekeert.
 Doen weert daer, alsoo men my leert,
 Seere ghevochten in beyde syden ;

3610. Daer weert menich man in lyden,
 Overreden ende seere ghewont.
 Doen quam daer ter selver stont
 Die grave van Loon door den wijch,
 Ende hadde herde grooten crijch,
 Dat hem d'andere weerden soe.
 Ter hant vermaendi sijn volck doe,
 Ende bat hen dat sy hem stonden by.
 Doen dede hy keeren, gheloves my,
 Synen standaert onder hen.

3620. Op d'ander syde, ick seker ben,
 Doe ran de heere van Grimberghen daer teghen
 Met menighen coenen degghen,
 Die al wel te dyen stryde hadden ghedaen.
 Doen weert daer, al sonder waen,
 Ghevochten herde vreeselicke,
 Ende menich bracht te lijcke,
 Die des morghens ghesont was.
 Men blies daer oock, sijt seker das,
 Groote hoornen ende businen,

3630. Dat die berghen van grooter pinen
 Wederluyden, ende die daele.
 Oock quam[en] de heeren, wet wale,
 Op die twee heeren alle gaedre slaende,

Ende die strijt weert daer staende,
Daer menighe groote smerte ontfinck.

Doen hortte voort, in waere dinck,
Een(en) hiet Godefried Screyhaene;
Hy voerde den schilt, ick waene,
Van keelen, met eenen hoede wit,

3640. Met dry merlen, verstaet dit,
Van keelen, in 't hooft van silvere boven.
Hy reet op een ors, men moeste't loven,
Met syne wapenen wel verdeckt.

Op d'ander syde quam uyt ghereckt
Heere Godevaert, die heere van Elinghen
Wel ghewapent, in waren dinghen,
Met wapenen costelick ende schoone.

Hy voerde den schilt sonder hoene
Van sable, met dry sekelen daer in

3650. Van witten silvere, meer no min;
Hy hadde eene sperre in sijn hant,
Ende liet loopen, sy u becant,

Jeghen heere Godevaert Screyhaene,
Ende stack hem dat, ick waene,
Op den schilt dat sperre brack;

Maer hy en dede hem geen onghemack;
Ende heere Screyhane stacken wedre

Voor die borst, dat hy te nedre
Herde bynae was ghevallen;

3660. Maer onthielt hem met allen,
Dat hy niet en viel in waerheden;

Ende die heeren sijn overleden,
Ende reden ten strydewaert inne.

Doen quam daer ghereden, als ick versinne,
 Die heere van Breda door die schaere,
 Die de grave van Namen brachte daere.

Al neder siende ter eerden waert
 Doen sach hy synen sone ter vaert
 Die gheheeten was heer Jan,

3670. Op d'eerde doot ligghen dan,
 Al overloopen metten bloede.

Daer wiert hem so vrede te moede,
 Dat hy verloos al sijn cracht,
 Ende viel nedere in onmacht
 Van synen orsse op die eerde,
 Daer hy lach die heere weerde
 Langhen tijt, eer hy bequam;
 Ende syne lieden, als ick vernam,
 Beeten op die eerde daernaer,

3680. Ende hieven hem oppe voorwaer.
 Den helm daden sy hem uyt doe,
 Ende wayden hem die wynde toe,
 Om dat vercoelen soude die heere.
 Oock waeren sy alle bevaen met seere,
 Ende maeckten alle grooten rouwe.

Doe bequam hy in goeder trouwe
 Ende sloech d' ooghen op syne liede,
 Ende sprack tot hen, als ick bediede:

« Ghi heren, laet u mesbaer

3690. Varen, en uwen rouwe groot;

Ic en hebbe ghenen noot

3689. Och heeren, laet dese droufheyte vaeren, Dat ghy en hebt noot te waere,

- Van den live, dat segh ic u;
 Maer dat my qualet, weet nu,
 Dat's om mijn kint, dat ic scouwe
 Hier doot liggen : des heb ic rouwe;
 Ic sal 't besterven endeleken,
 En si dat ic 't moghe wreken
 Op die ghene, die 't my hebben gedaen.
 Dese strijt is my swaer vergaen,
 3700. Dus mach ic seggen herde wel;
 Want ic hebbe in dit nijtspele
 Twee mine sonen heden verloren,
 Vrome riddere ende uitvercoren. »
 Doen spraken sijn lieden : « Here,
 Getroost u van desen sere,
 U en hulpt gene droefheit;
 Wildi wreken uwer kinder leit,
 So moeti selver herte maken.
 Wy seggen u dat in waren spraken,
 3710. Met claghen wrectise nemmermeere;
 Maer laet varen uwer herten sere,
 Ende riden wi voert in den strijt
 Op onse vianden teser tijt;
 Uwer kinder doot selen si becopen,

Van mynen live, dat segghe ick u; Maer dat my was so qualick nu, Dat's
 om mijn kint, dat hier leyt doot, Dies ick de droefheit hebbe so groot,
 Dat ick sal sterven indeleken Ten sy dat ick moghe wreken Op die ghene
 die 't hebben ghedaen. Dese strijt es mi quaelick vergaen, Dat mach ick
 claghen herde wel. — 3702. Twee mijnder kinderen hedent verloren. »
 Doen seyden syne ruddren vercooren : • Heere u en helpt gheene droef-
 heyt; Wildy wreken uwe kinderen ghemeyt, So moet ghy selve herte maken.
 Wy segghen u datte, in waeren saken, Met claghe en wreect ghy [se]
 nummermeer. Dus laet varen uwer herten zeer, Ende laet ons varen in
 den strijt, Ende loonen hen ter deser tijt, Die wy in den strijt betraepen.

Die wy beriden of belopen. »
 Doen sprac die here van Breda :
 « Soe laet ons hem riden na. »
 Men bracht hem cort na dat
 Sijn ors, daer hi op sat,
 3720. Ende nam scilt ende spere,
 Ende voer in den strijt met ghere;
 Sijn ridders volgden hem al by.
 Hier na ontmoete hy
 Enen ridder van Brabant,
 Die mijnheer Heinric was genant
 Van Haren, hi hadde sekerlike
 Gestreden al te ridderlike.
 Die here van Breda geraichte dien,
 Hine conste hem niet ontvlien,
 3730. Metten spere, dat hi doorstac
 Sinen vasten scilt, dat hi brac,
 Ende sijn wapen also warme
 Levere, longer, ende darmen;
 Hi viel doot van den orsse neder.
 Hi trac 't spere na hem weder,

• Hy antwoorde in waeren saeken, Die heere van Breda, heere Geeraert,
 Dat woude hy doen ter vaert. Doen bracht men sijn ors saen, Ende hy
 satter op sonder waen. — 3721. Ende voer ten strydewaert met gherre,
 Ende syne ridders volgden hem nae. Doen ontmoete hy, als ick verstae,
 Een ruddere van Brabant gheboren, Ende hiet, als men mach hooren,
 Mijnheere Hendrick van Haren. Hy hadde al dien dach te waren Ghestre-
 den herde vromelijcke, Ende menighen man bracht te lijcke. Die heere
 van Breda gheraecte dien Op den schilt van goude mettien Metten
 sperre, dat hy hem doorstack. Die wapene hy oock mede brack, Ende
 doorstack hem alsoo warme Longer, lever ende darmen, Dat hy van den
 orsse doot viel nedre. Doen track hy 't sperre naer hem wedre,

Ende reet enen anderen doot ter vaert;
 Doen brac 't spere, ende hi trac 't swaert,
 Ende sloech slagen vreselike;
 Ende zijn lieden diergelike

3740. Sloeghen menighen man ter eerden.

Sy wraken sere met hare sweerden
 Die doot van dien twee heren
 Van Breda, met groter eren;
 Soe dede oic haer vader mede.
 Het scheen wel te diere stede,
 Dat hi verbolghen was ende gram.

Hierna gereden quam
 Mijnheer Jacob van Casteljoen
 Met sire banieren, die menighen coen

3750. Riddere bracht gevaren

Wel gewapent met sire scaren,
 Op verdeckte orsse fiere en snel.
 Selve was hi gewapent wel
 Van den hoofde toten teen;
 Zijn scilt ende banniere was een,
 Ende zijn tornekeel ooc mit
 Van kelen, met drie staken wit,

Ende stacker eenen anderen mede doot. Doen 't sperre brack track hy
 het sweert bloot, Ende ginck slaen groote slaeghen, Ende syne lieden, dat
 en es gheene saeghe. — 3742. Die doot van den twee joncheeren Van Breda,
 mijnder eeren. So dede oock haer heere mede; Het scheen wel ter dyer
 stede Dat hy seere verbolghen was. Doen quam daer ghereden nae das
 Mijnheere Jacop van Castellioen Met syne banniere, daer menich coen
 Ruddere onder ghevaeren quam, Wel ghewapent, als ick vernam, Op
 groote orssen overtooghen. Hy was oock selve ongheloghen Wel ghewapent
 totten teen, Ende syn(en) schilt ende banniere.

- Ende blau ghevarieert scone ,
 Met enen hode , al sonder hone ,
 3760. Van goude , ene meerle daer in
 Van sable, meer noch min.
 In zijn hant haddi een scacht ,
 Ende liet lopen met groter cracht
 Zijn ors , dat groot was ende stere.
 Bandersyde quam in dat pere
 Een baenroets , een scone diet ,
 Die heer Seger van Parwijs hiet ,
 Op een ors dat met geswinde
 Seerder liep dan hert of hinde.
 3770. Zijn scilt ende zijn baniere
 Waren rykelic ende diere
 Van kelen meer noch min ,
 Van sable een vaesche daerin.
 Hi hilt zijn spere ende sloech met sporen
 Ende heeft Jacobe vercoren
 Van Tsasteljoen, ende hi hem weder.
 Haer speren lieten sy sincken neder,
 Ende quamen als twee vliegende pile ;

5759. Met eenen hoede sonder hoene Van goude, een merle van sable daer in. Hy hilt, also segt mijn sin, In zijn hant eenen esschenen schacht.
 — 5764. Zijn ors groot ende starck. Ende op d'ander syde, als men merckt, Quam jeghens hem een heere vrome Ende baenrotse, als ick vernome, Die heere Seghere van Peruwes hiet, Op een ors, en lieghe u niet, Dat seerder liep dan een ree. Hy voerde den schilt, no min no mee (r), Ghelijck dat was syne banniere, Die van keele was goet ende diere, Met eene fasche van silvere daer in. Hy hilt eene sperre, als ick versin, In zijn hant, ende sloech met spooren, Ende heeft heer Jacob vercooren Van Castillioen, ende hy weder hem. Sy quaemen te gaedre, dat vernem(t), Recht als twee vliegende pilen,

- Elc geraicte op die wile
3780. Andre op de stalijn platen,
 Dat die scachten op die straten
 In menighen stucken vielen daer.
 Die joeste was sterc ende swaer,
 Dat si na waren gevallen;
 Doch onthielden si hem met allen,
 Ende toghen die sweerden uter scheiden.
 Sy voeren voert, sonder beiden,
 Daer die strijt was allermeeest.
 Doen quam ghevaren in den oreest
3790. Mijnheer Arnout, die here fijn,
 Van Craynhem metten maghen sijn,
 Die des daigs op den viande
 Wel hadde gestreden metten brande,
 Ende sijn lieden waren stout,
 Wel gewapent menich fout;
 Sy saten op orse rijckelic diere.
 Het bracht gevoirt sijn baniere
 Een vrome man, sier moyen sone.
 Ooc haddi te bewaren scone
3800. Van Brabant den standaert,

Ende gheraecten op die wyle Elck den anderen op die plate. — 3783. Die jouste was oock so swaer, Dat sy bynae waren ghevallen; Maer onthielden hen met allen. — 3787. Ende voeren voortwaerts, sonder beyden. — 3789. In dat oreest. — 3791. Van Craynhem metter maegschap sijn, Die des dachs seere hadde ghevochten, Op die vianden met coene ghedochten; Want sy waeren coene ende stout, Ende ghewapent menichfoult, Ende saeten op groote orssen. Ick wane, Het brachte ghevuert syne vaene, Een vrom man, sijnder moyen sone. Oock hadde hy te bewaerne schoone Van Brabant den rijcken standaert,

- Die van sable was verclaert
 Met enen verheven leuw van goude ⁽¹⁾.
 Heer Arnout sat als die boude,
 Om al sijn lijf wale verdeckt,
 Met wapene; al overdeckt
 Was sijn ors met ere covertuere
 Van sinen wapenen te dier ure.
 Helm in hoet, spere in hant,
 Den scilt voerde hi, si u becant,
 3810. Van goude, met eenen cruce daerin
 Van kelen, meer noch min;
 Ene craye in den quartier
 Van sable: selc was sijn banier,
 Ende sijn tornekeel oic mede ⁽²⁾.
 Sijn ors dat hi lopen dede
 Vaste henen in den strijt.
 Het sachen comen tier tijt
 Die here van Monbasoen,
 Een vrome baron ende coen,
 3820. Tien stride dat hi aldair vant
-

Die van sable was goet ende waert, Met eenen leeuwe van goude daerinne,
 Ende heer Aernoult sat sonder sneven Op een groot ors verdeckt Met syne
 wapenen dat wet, Helm in 't hoot, 't sperre in de hant. Hy voerde den
 schilt, sy u bekant. — 3811. Noch meer no min, Eene craye in d'eene
 cartiere Van sable was syne banniere, Ende sijn tournequel oock mede.
 Heer Aernoult liet lopen ghereede Sijn ors henen door den strijt. Oock
 sach men commen tot dier tijt Die heere van Monbasoen wicghier; Een
 vrome baenrotse en fier. Hy bant banniere te(n) dien stryde, Ende brachte
 goeden lieden te(n) dien tyde

(1) Zie het wapenschild van Braband D. I. Pl. I.

(2) Zie het wapenschild van Arnout van Crainhem, D. I. Pl. v. 3321.

Bracht te hulpe den Grimberchsen heren
 Omtrent twee hondert, die hem met eren,
 Wel hilden onder sine vane.
 Van goude, van kele, als ic wane,
 Was si wale gewaerneert.
 Wale gewapent ende gemonteert
 Was hi, op een rikelijc peert;
 Hi hadde een scerp snidende sweert,
 Daer hi sere met hadde gestreden.

3830. Hy sach comen, by waerheden,
 Den here van Crayhem doe,
 Ende hy stac 't sweert in den scoe.
 Doen greep hi enen scacht,
 Ende sloech sijn ors met groter cracht
 Metten sporen te hem weert.
 Bander side quam onverveert
 Die here van Crayhem hem tegen,
 Ende garaicte den vromen degen
 Op den scilt, dat hi spleet;
 3840. So dede die plate gereet.
 't Spere voer d'ander syde uyt;
 Maer niet haddijs in de huyt.
 Sijn spere trac hi na hem doen,

Ter hulpe den heere van Grimberghen Meer dan .cc. sonder verberghen,
 Die hem hielden onder syne vane, Die van gout was, als ick wane, Ende
 van keelen ghevarieert. Hy was ghewapent, soo men my leert, Met sulcken
 wapenen al te male. Hy hielt een sweert van finen staele. — 3832. Ende
 stack sijn sweert in de schoe. Daernae greep hy eenen schacht. — 3833.
 Waerts. Op d'ander syde quam onghespaert. — 3840. Oock dede die plate,
 God weet, Daer 't sperre voer op d'ander syde uyt; Maer niet en hadde hijs
 in die huyt. Doen track hy het sperre nae hem,

- Ende her Thomas van Monbasoen
 Doerstac hem metten spere weder
 Yser plate, ende leder;
 Dat seit die jeste, die niet en loech,
 Dat 't spere scerp doer al vloech;
 Maer maecte hem een wonde clene
 3850. In de side bi den bene,
 Die hem sere bloeden began,
 Ende heer Thomas, die vrome man,
 Daer hi 't spere na hem trac,
 Brac't, en gaf enen groten crac,
 Ende hi voer over in de porsse.
 Sijn sweert trac hi, ende metten orsse
 Heeft weder omme gekeert hem,
 Ende mijn heer Arnout van Craynem
 Hadde noch geheel sijn spere,
 3860. Ende liet lopen met groten ghere
 D'ors op den here van Monbasoen,
 Ende geraecte den baroen
 Op den scilt dat hine doorstac;
 Maer op die plate dat sperre brack;
 Ende dair hi neven hem liden soude,
 Hief hi sijn sweert also houde,

Ende mijn heere Thomas, ick seker bem, Van Monbaison gheraecten we-
 dre; Ende doorstack ysere ende ledre, Ende dat sperre door al henen
 vlooch, Dat seyt die gheene die niet en looch, Dat hy hem maecte eene
 wonde cleene In syne zyde by den beene. — 3853. Daer hy 't sperre track
 naer hemme Brack in stucken, als ick verneme, Ende hy voer overe metten
 orsse, Ende hy track sijn sweert in die porsse, Ende es wederomme ghe-
 keert, Ende mijn heere Aernoult, als men my leert, Van Crainhem hadde
 noch syne sperre. — 3860. Gherre Op den heere van Monbasoen. — 3865.
 Ende daer op neven hem liden soude, Hyef hy sijn sweert alsoo boude,

- Ende sloechen op den helm boven,
 Dat hine byna hadde gecloven;
 Doch ontscoet hi den slaghe swaer,
 3870. Ende mijn her Thomas, dat es waer,
 Volghde hem over die liede slecht.
 Daer waren si vergadert echt,
 En hadden't gedaen die scaren,
 Die daer tusschen quamen gevaren,
 Soe dat si niet vergaderen mochten.
 Daer wert gestreden ende gevochten
 In beiden siden anxtelike,
 Ende menich bracht te like,
 Die 's morgens was gesont.
 3880. Dus waert die strijt ter selver stont
 Vaste duerende ende staende.
 Aldair quam met sporen slaende
 Des heren sone, her Geraert,
 Van Breda, wel bewaert
 Van wapenen, op een ors snel.
 Hy voerde den scilt, wet wel,
 Van kelen met drie sautoren wit,
 Met enen palenstene, verstaet dit,

Ende sloech hem op den helm boven. — 3869. Den slach swaer, Ende mijn heere Thomas, dat's waer, Es voorwaert gheslaghen in den strijt, Ende mijn heere Aernoult, seker sijt, Es hem ghevolgt onder de lieden. Sy hadden vergadert, als ick bediede, En hadden ghedaen die groote schaeren. — 3873. Vergadren en mochten. Daer wordt ghestreden ende ghevochten Aen beyde de syden anxtelijcke, Ende menich man was ghebracht ten lijcke, Die des morgens was ghesont. Daer wordt oock ter selver stont Die strijt deurende ende staende. Doen quam daer met spooren slaende Des heeren sone van Breda, Mijn heere Geeraert, als ick verstaet, Op een groot ors ghewapent wel. Hy voerde den schilt in dit spel, Van keelen met dry saultoiren wit Met eenen palestene, verstaet dit,

- Van lasoere daerin gaende goet ⁽¹⁾ ;
3890. Een spere hielt de ridder vroet
 In zijn hant ende sloech met sporen ,
 Ende heeft enen dair vercoren ,
 Die van Namen geboren was.
 Den scilt, sijn seker das ,
 Dorstac hi hem al te male ,
 Ende die plate oic also wale ,
 Dat hem 't iser ten rugge uytquam.
 Die ghene viel doot, dies gram
 Sijn vrienden waren , si u becant ,
3900. Ende her Geraert liet uter hant
 Sijn spere doe nedervallen ,
 Ende trac 't sweert uyt mit allen ,
 Ende sloech enen anderen saen
 Dat hi, sonder enich waen ,
 Neder viel op de erde ,
 Ende bleef vertorden onder de peerde.
 Doen ginc hi voert inriden
 Ende vreselike striden
 Onder die viande aldair.
4000. Al vechtende quam hi hier naer

Daer inne gaende van laseure. Hy hilt in de veust de sperre te dyer eure
 In sijn hant ende sloech met spooren, Ende stack eenen, wildijt hooren. —
 5894. Op den schilt, sijn seker das, Dat hyne doorstack alle te maele, Ende
 die plate alsoo waele Dat ysere ter rugge uyte quam, Die doen viel doot,
 als ick vernam, Ende heer Geeraert liet sperre vallen, Ende track sweert
 uytte met allen, Ende voer eenen anderen slaen Op den helm, sonder waen,
 Dat hy nederviel op d'eerde. — 5997. Doen ginc hy vreeselijcken stryden,
 Ende sloeg seere in beyde syden, Waer dat hy toe conste commen, Dus voer
 hy, hebbe ick vernomen,

(1) Zie het wapenschild van Geraert van Breda, D. I. Pl. 2. v. 4347.

- Tot daer sijn vader met geweld
 Onder sijn baniere helt,
 Ende sijn broeder Heinric,
 Die sere streden sterckelic
 Ende menighen brachten ter mouden.
 Neven hem voer hi doe houden,
 Ende streden utermaten sere.
 Dair vochten oic met groter ere
 Die van Brabant, sonder sparen,
 4010. En doden menich moederbaren,
 Ende vermincten metten brande.
 Daer worden armen ende handen
 Afgeslagen herde vele
 In den iseleken nijtspele;
 Ende van Grembergen die heren rijcke
 Vochten sere vreselike:
 Waren si te voet of gereden,
 Si vochten alle met willige leden;
 Elc wilde sterven, eer hy 't velt
 4020. Rumen moste met geweld.
 Men mocht daer sien striden sere
 In beiden siden; daer quam die here

Al vechtende daer sijn vaedre hilt Onder syne banniere met ghewilt, Ende sijn broedere heer Hendrick, Die seere streden sekerlijck, Ende dooden menighen, ick seker ben. Doen voer hy hem houden neven hem, Ende ginck seere stryden nu; Oock vochten seere, segge ick u. — 4010. Ende dooden menigen ten waere, Ende verminckten met haeren branden. — 4014. Ende die van Grimberghen te dien spele Vochten seere ende anxste-lijke; Want daer en was aarme noch rijcke, Was hy te voete ofte ghe-reden, Hy en vacht met willighe leden, Ende storve oock eer hy ruymde het velt. Dus vacht men daer met groot ghewelt In beyden syden herde seere. Doen quam door den strijt die heere

Van Niele mijn heer Godeswijn ,
 Ende een deel der maghen sijn ,
 Die hem hilden onder sine vane ,
 Van silvere wit als een swane ,
 Met enen leuwe rampant
 Van sable , si u becant ;
 Sijn tornekeel , sijn scilt

4030. Van silvere ; met gewilt
 Haddi des daghes gestreden ;
 Jegen hem quam gereden
 Mijn heer Wouter Berthout ;
 Hy hadde in sijn hant een hout
 Dair een yser sterc aen stac.
 Heer Woutere deet ongemac
 Dat hy sijn lieden quetsen sach ,
 En sloech metten sporen , wat hi mach ,
 Sijn ors te hemwaert.

4040. Het sachen comen ongespaert
 Van Niele mijn heer Godefrijn ;
 Gerecht heeft hy 't spere fijn ,
 Ende noopte d'ors metten sporen.
 Op de plate stac hine voren ,

Van Niele heere Goddefijn. — 4026. Die van silvere was, ick waene,
 Met eenen leeuwe van sable rampant; Sijn tournekeel, dat sy u becant,
 Was van den selven, eender synen schilt, Ende dies daechs hadde hy groot
 ghewilt Onder die van Grimberghen ghedaen. Het ontmoetene, sonder
 waen, Mijn heere Woultre Berthout, Die in sijn hant hadde een hout,
 Daer een starck ysere aene stack. Het dede heer Woultre onghemack Dat.
 — 4038. Ende sloech met spooren, wat hy mach, Sijn hors rechte te
 hemwaerts. Het sach hem comen te dyer vaert Heer Godevaert van Niele
 doen, Ende liet loopen jegens den baroen 't Sperre in de hant over de
 strate, Ende gheraecten op die plate,

- Ende doorreetse in d'een side,
 Soe dat 't spere brac tien tide;
 Maer hine hadde geen quetsure.
 Her Wouter geraecten ter cure
 Op een side van sinen scilde;
 4050. Weder hi wilde ofte en wilde,
 Hy moeste vallen op die erde;
 Doch spranc hy op ende vinc ten swerde,
 Ende heeft voort getoghen den scilt.
 Op d'ander side met gewilt
 Trac her Wouter 't sweert uten scoe,
 Ende woude hem varen toe;
 Maer het benamen sijn maghe,
 Die voren slaen grote slaghe,
 Ende sijn ridders, die by hem waren;
 4060. Sy maecten vele dodder baren,
 Dair si hilden in de bataelgie.
 Dair was een, sonder faelgie,
 Van Oyenbrugge her Heinric,
 Ende her Symoen des gelic,

Dat hy se doorstaek in die syde, Ende datte sperre brack te dien tyde,
 So dat hy en hadde engheene quetseure, Ende heer Woultre gheraecten te
 dyer ure Op d'een syde van den schilde. — 4052. Maer hy stont op ende
 vinck ten sweerde, Ende heeft den schilt vooren ghetoghen. Op d'ander
 syde track ongheloghen Heer Woultre sijn sweert uyten schoe; Ende woude
 hem te hant vaeren toe; Maer het benaemen hem syne maeghen, Ende
 ghinghen slaen groote slaeghen Op heere Woultre, segghe ick u, Maer hy
 weerde hem seere nu. Hy hilt een sweert van scherpen snede, Ende
 sloegher op den helm mede Dat hy afvliegghen dede die banden. Oock
 vochten sy seere, als ick becande, Syne ruddren, die by hem waeren,
 Ende maecken vele dooder baeren, Die hem hilden in die bataille. Dier
 was een, al sonder faille, Van Oyenbrugge heer Hendrick, Ende heer
 Simoen diesghelijck.

- Her Seghers sone van den Male ,
 Her Jan van den Eeckhoute , wet wale ,
 Her Willem van Hombeke ,
 Ende van Imple her Peter sekerleke ,
 Ende van Scoudenbroeck her Goswijn ,
 4070. Her Wouter van den Damme , een ridder fijn ,
 Ende her Geraert van Herlaer ,
 Ende die borchgrave , dat es waer ,
 Van der Thommen her Willem ;
 Her Heinric Hoesken met hem ,
 Ende her Jacob van Beringhen .
 Oec was met desen dinghen
 Van Sijtvoert her Bernaert ,
 Ende van Cobbenbosch her Aert ,
 Her Willem Tant ende her Jan
 4080. Van Caelmont , en menich man ,
 Die ic genoemen niet te desen
 En can ; dees waren uytgelesen ,
 Stout ende van groter cracht .
 Binnen desen , dat men dus vacht
 Es van Nile her Godefrijn
 Op sijn ors geseten fijn ,

4066. Ende heere Jan van Eechove , wet waele , Ende heere Willem van Hombeke , Ende heere Peter van Ymple , als ick spreke , Ende van Scoubrouck heere Gosselin , Ende heere Woultre van den Damme , een ruddre fijn. — 4074. Ende heer Hendrick Hoesken , ick seker ben , Ende heer Jacob van Berringhen , Ende heer Bernart van Zijtvoert , in waeren dinghen , Ende van Cobbenboschs heere Aernoult , Ende heer Willem Tant , een ruddre stout , Ende heer Jan van Caelmont , Ende menich ander man tot dyer stont , Die ick u niet ghenommen en can ; Maer dese waeren , by Sint Jan , Voor alle d'andere al uytghelesen , Ende streden seer vromelick tot desen , Dat men so neerstelick vacht , Ende heer Goddefrin wel bedacht Van Niele , doen ick u weten , Ende es op sijn ors gheseten ,

Dair hy af was gevallen ;
 Ondancs her Wouter ende hem allen
 Es hy gemonteert weder.

4090. Daer es gevochten ende gestreden ,
 Ende anxtelijke sere gevochten.
 Daer quam gevaren met coenen gedochten
 Van Grimbergen her Geraert ,
 Ende met hem twee ridders vermaert ,
 Welcken hy was in haer hoede
 Bevolen ; d'een was , als ic bevroede ,
 Mijn heer Willem Tant ,
 Ende d'ander , sy u becant ,
 Van den Damme mijn heere Gautier.

4100. Sy hadden alse ridderen fier
 Mijn heer Wouteren hulpen striden
 Van Grimberghen te dien tiden ;
 Maer sy waren van hem gesceiden ,
 Ende waren gevaren onder hem beiden
 Te haren meester her Geraerde ,
 Die daer gevaren quam opte waerde ,
 Wel gewapent uytvercoren ;
 Sijn ors sloechi met sporen ,

Daer hy aeve was ghevallen , Ondancks heer Woultren ende hen allen.
 Doen hy op sijn ors was commen Weert daer ghevochten , hebbe ick ver-
 nomen , Herde seere onder die liede. Doen quaemen ghevaeren , als ick
 bediede , Van Grimberghen mijn heere Geeraert , Ende met hem twee
 ruddren waert , Die hy te hoeden was bevolen. D'eene was , al sonder dolen ,
 De vrome ruddre heere Willem Tant ; Den andere was. — 4100. Die
 ick u beyde nomme hier ; Sy hadden heer Woultren helpen stryden. —
 4103. Tot haeren meestere heere Geeraerde , Die daer ghereden quam op
 die waerde Wel ghewapent , als ghy sult hooren , Ende sloech sijn ors met
 spooren ,

- Ende stac, alse d'onvervaerde,
 4110. Van den Bossche her Geraerde,
 Die van Brabant geboren was,
 Dat hy doot viel in 't gras;
 Ende her Willem Tant stac enen,
 En hiet her Gosen van Ardennen
 Dat hem en holpen ghene wapijn,
 Hine retene dore 't herte sijn,
 Ende hy viel doot neder aldair.
 Her Gautier hilt 't sweert al baer,
 Ende sloech, als d'onvervaerde,
 4120. Van Cockelberge her Geraerde
 (Die op den dach had wel gedaen,
 Ende groten prijs ontfæen,
 Soe dat hy had lof en ere),
 Her Gautier sloechene so sere
 Op den helm, dat hy spleet;
 Soe dede 't beekeneel gereet,
 Ende 't sweert scoot toten oghen toe.
 Doot viel hi neder doe,
 Dat men te rechte mochte clagen;
 4130. Hy was vrome, jone van daghen;

Ende stack eenen die heer Godevaert hiet Van den Bossche, ick en lieghe u niet. — 4113. Dat hem niet holpen syne wapyne, Dat hyne raeckte tot herte syne, So dat hy doot ghevallen quam, Ende heer Woultre, als ick vernam, Van den Damme hielt sweert al baer, Ende sloechs eenen rudder daer, Die hiet heer Geeraert van Cockelberghe, Ende was daer heere, so ick berghe. Hy hadde desghelijcke wel ghedaen Met wapenen, ende prijs ontfæen, So dat hijs hadde groote eere. Heere Woultre gheraeckten so seere. — 4126. So dede het beekeneel, God weet, Ende het sweert schoot hem inne totten ooghen. Doen viel hy neder ongheloghen Van den orsse op der eerden doot, Dat syne vrienden was schade groot; Want hy was vrome ende wijs, Ende jonck ruddre schoone ende feitijs,

Scone was hy, van groter genint,
 Ende van vrouwen sere gemint.
 Doen voer hi bi sinen here houden,
 Daer menich wert gevelt ter mouden.
 Doen versaemden dese drie;
 Want sere wies hare partie.

Sy hadden sweerden van goeden stale,
 Daer sy menigen, dat wet wale,
 Vermincten ende quetsten met,

4140. Ende namen lijf ende oic let.

Daer vochten sy met groter pinen
 Tot dat die sonne liet schinen;
 Nochtan reet in den strijt ter stede
 Her Gerart ende sijn broeder mede,
 Her Jan, die men hiet Screyhane.

Al eens wapen hadden sy ane
 Van kelen met drie meerlen daerin,
 Met enen rande, meer no min,
 Van lasuere, die dair ommeginc.

4150. Mijn heer Jan, waerlike dinc,
 Droech sinen rant getandeert.

Sy saten ooc beide ghemonteert

Ende oock seere ghemint van vrouwen. Doen voer voort in goeder trouwen Heere Woultre by synen heere houden; Daer weert menighen gevelt ter mouden, Daer commen waeren dese drye; Want met hen quaemen, als ick lye, Veele lieden die vochten waele, Ende hadden. — 4158. Daer sy menighe dooden met, Ende vermincten, dat wel wet; Doen liet die sonne haer schynen, Ende daer quam ghereden, met grooter pynen Door den strijt heere Geeraert Screyhaene, Ende heer Jan, synen broedere, die ic waene, met eender pareuren al verdeckt. Haer schilden die waeren van keelen, dat wet, Met eenen hoofde van silverijn, Daer inne van keelen dry meerlen fijn, Daer een rant omme ginck van laseure; Maer heer Jan droech ter selver euren, Synen rant ghedanteert.

- Op orsse groot en uitvercoren ,
 Die sy lopen daden met sporen
 Dore den strijt, met groter druust.
 Elc hilt een spere in sijn vuyst
 Dat esschen was, groot ende sterc.
 Her Geraert stac een in dat pere ,
 Dat hem geen wapen stont in staden ,
 4160. Dat spere mocht in sijn lijf waden ,
 Dat daer 't rode bloet uyt ran ;
 Enen anderen stac mijn heer Jan
 't Spere dor den buue ende hy viel neder.
 Doen trocken si hoer sweerden weder
 Dapperlic uyt hare scheide ,
 Ende voeren striden alle beide
 Met haren sweerde vromelike.
 Daer quam ghevaren ridderlike
 Mijn heer Geraert van Herlaer
 4170. Op een ors wel ghewapent dair.
 Hy voerde den scilt, sonder helen ,
 Beide van goude ende van kelen ,

4153. Op groote orssen wel vermoghen, Ende lieten se loopen ongheloghen
 Door den strijt met groot ghedruusch, Elck eene sperre in syne vuust Dat
 van eschenen was ende stijf. Heer Godevaert stack eenen, sonder blijf, Dat
 hem engheene wapen stont in staeden, 't Sperre moeste in sijn lijf waden,
 Ende viel neder van den orsse, Ende heer Jan, sijn broedere, stack in die
 porsse Een en anderen, sonder wanc, Door den buyck eender hellen lanck,
 Ende dar hy 't naer hem track wedere, Viel die ander doot neder, Ende hy
 track het sweert uytter scheyden, So daet heere Geeraert, sonder beyden,
 Ende reden ten strydewaert in, Ende streden, des ick seker ben, Metten
 sweerde vromelijcke. Doen quam daer behaeghelijcke. — 4170. Wel ghe-
 wapent, dat's waer, Op een ors schoone ende goet. Hy voerde den schilt,
 sijt vroet, Van goude ende van keelen mede, Met eenen kepere, by mijnder
 waerhede,

Rijckelic ende goet van cuere,
 Met enen kepere van lasuere;
 Een starc spere haddi doen,
 Van siden daer ane een confanoen.
 Sijn ors dedi lopen over 't velt,
 Daer menich man lach in onghewelt,
 Ende vertorden in den bloede.

4180. Aldair quam met overmoede
 Her Willem van Pamele ghereden snel
 Op een ors, ghewapent wel,
 Dien hi dede lopen met toerne groot.
 Al wit met drie ruten root
 Was tornekeel ende scilt,
 Dien hi daer vore hem hilt.
 Te her Gerarde wert, sonder beide,
 Rinde hy over de heide,
 Wat d'ors conste gherinnen,

4190. Ende gheraicten beneden den kinnen
 Op den scilt, aen dat canteel;
 Al was hy te voren geheel,
 Hy viel in stucken nu op 't sant;
 Oie brac 't spere te hant.

Van laseure; oock so hilt hy Eenen starcken sperre, gheloves mi, Daer aenne van syde een confanoen. Doen liet lopen die baroen Sijn ors over dat schoone velt, Daer menich man in onghewelt Ghevallen lach in den bloede. Het scheen commende in overmoede Van Pamele mijn heere Willem; Hy sat ghewapent, ick seker bem, Op een groot ors dat seere ran; Tournekeel dat hy hadde an Was wit met dry ruyten root, Ende liet lopen met torne groot Te heeren Geeraert wart over de heyde, Die hem jeghen quam sonder beyden Wat zijn ors conste gherinnen, Ende raecte Geeraert nae mijn versinnen, Op den schilt, op den canteel, Dat die schilt, die was gheheel, In menighen stucken viel op 't sant. Oock stacken wedere, sy u becant,

- Her Willem van Pamele stacken weder,
 Dat hy nu was ghevallen ter neder ;
 Doch onthilt hem ende trac 't sweert ,
 Dat hy lief hadde ende weert ,
 Ende sloecher her Willem met ,
 4200. Dat hy hem heeft den scilt ghesplet ;
 Maer 't sweert ontscoet op de plate ;
 Doch tumelde d'ors op de strate.
 Die slach was so vreselike groet ,
 Met haesten dat d'ors op scoet ,
 Ende her Willem scoet ten swaerde ,
 Ende waende slaen her Geraerde
 Op den helm , sijt seker das ;
 Maer d'ors in lopen comen was ,
 Ende droechen hene dor den strijt ,
 4210. Dies hadde her Willem groten nijt ,
 Ende was tornich ende erre met.
 Her Gerart hadde hem , dat wel wet ,
 Oic wel gerne omme ghekeert ;
 Maer d'ors daer hy op was ghemonteert

Heere Willem van Pamele, die heere, Dat hy bynae was ghevallen seere. Doen onthielt hy hem ongheloghen Ende hevet sweert uytghetoghen, Ende sloegher den heere van Pamele met Op den schilt, dat wel wet, Datter af spranck een groot stuck; Maer dat was hem een gheluck, Dat 't sweert ontschoet op die plate, Ende het ors tumelde op die strate, So overgroot was dien slach, Ende spranck al sonder verdrach. — 4205. Ginck ten sweerde. — 4207. Op synen helm, hebbe ick vernomen; Maer het ors was in 't loopen commen, Ende droech hem henen door den strijt, Dies heer Willem, des seker sijt, In zijn herte was herde erre. Oock hadde heer Gheeraert sonder merre Hem harde gheerne seer ommeghekeert; Maer hy en conste, als men my leert,

En conste hy wederhouden niet,
 Ende als her Gerart dat siet,
 Voer hi vreselike striden
 Achter ende voir in allen siden,
 Ende sloech dair enen metten sweerde

4220. Dat hem 't hoet viel op de eerde:
 Zijn sweert was van scerper sneden.

In den strijt quam daer ghereden
 Die heer van Marbeys, mijn heer Jan,
 Op een ors dat sere ran.
 Men voerde voer hem sine baniere
 Van selvere rikelijc ende diere,
 Van kelen een vaesche daerin;
 Drie meerlen meer no min
 Van kelen staende in 't selver claer.

4230. Zijn tornekeel, dat es waer,
 Was van den selven al ghelijc.
 Bander syde so quam ridderlijk
 Ghewapent van Roye her Jacop
 Op een groot ors al den walop
 Al overtoghen met wapenen diere.
 Voer hem voerde men zijn baniere

Sijn ors wederhouden niet, Ende als heere Gheeraert dat ghesiet, Ginck hy vreeselijck stryden, Ende sloech eenen tot dien tyden Dhoot van den buke verre. Doen quam ghereden, sonder merren. — 4223. Marbais. — 4224. Groot ros. — 4225. Met synen wapenen overdeekt. Oock bracht men voor hem, dat wet, Syne banniere die schoone was, Van silvere, sijt seker das, Met eenen fasche van keele daer in, Met dry merlen, naer mynen sin, Van keelen, ook in 't silvere staende. Zijn tournekeel, als men waende. — 4232. Op d'ander syde quam sekerlijck. — 4234. Ors, sonder spot, Met syne wapenen overtoghen. Syne banniere dat's waer, en es niet gheloghen,

- Van selvere met enen leuw daerin
 Van cinopre , meer noch min ,
 Ghesaeit met lelien guldijn ;
 4240. Sijn wapenroc was fijn
 Van den selven al ghesneden.
 Hy sach comen dair ghereden
 Van Marbeys heer Janne in 't parc
 Op sijn ors groot ende stare ,
 Ende ele reet t' andren weert
 Stoutelije ende onverveert
 Met enen groten stercken schachte ,
 Die si staken met crachte
 Door die scilde op de platen
 4250. Soe sere ende utermaten ,
 Dat si beide quamen ghevallen
 Op d'erde met orsse ende met allen ;
 Daer sy laghen een groot lanc stuc.
 Sy hadden beide goet geluc
 Dat si den hals niet en braken.
 Doen liet lopen utermaten
 Menich man sijn ors derwert
 Om op te helpen die heren weert.

Brachte men ghedraeghen voor hem, Die schoone was, ick sekere bem, Met eenen silveren leeuwe daer inne Met synopre, als ick kinne, Ghesayt met lelien al vergult. Sijn wapenrock die was fijn Van den selven ghemaect al. Hy sach commen, sonder gheschal, Van Marbais mijn heere Jan, Ende liet tot hemwaerts loopen dan Sijn ors dat groote was ende schoone, Ende op d'ander syde so es commen Mijn heer Jan van Marbais voorwaer, Ende liet oock loopen daer Sijn ors rechte te hemwaerts, Ende quaemen t'saemen met snelder vaert, Elck met eenen starcken schachte, Ende staecken malcanderen met crachte. — 4252. Op d'eerde metten orssen met allen, Daer sy laeghen een groot stuck. Sy hadden beyde groot gheluck. — 4256. Doen liet loopen in waeren saeken Menich man sijn ors vervaert, Om op te heffen die heeren waert.

- D'ierste dire toe gheslaghen
 4260. Quam, dair die heren laghen,
 Was van Grimbergen her Arnout,
 Ende met hem twee ridderen stout.
 D'een was van den Male her Segherman;
 D'ander van Caelmont mijnheer Jan;
 Ende menich ander stout ende coene.
 Her Arnout stac te dien doene
 Enen ridder, her Segherman hiet,
 Dat hem en conste gehelpen niet:
 Scilt noch plate stont hem in staden
 4270. Dat spere en moest in zijn lijf waden,
 Ende hi viel doot op d'eerde neder.
 Dair na stac hi enen anderen weder,
 Die hy reet door den lichame,
 Dat hy stierf van den mesquame;
 Ende van Caelmont mijnheer Jan
 Hadde 't spere te broken voert an.
 Hi vine te sinen sweerde baer,
 Ende sloech enen enape aldaer,

D'eerste dyer toe ghereden quam, Daer sy beyde laghen, als ick vernam,
 Dat was heere Aernoult van Grimberghen. Oock quamen met hem, sonder
 verberghen Twee ruddren stout ende vry. D'een was gheheeten sonder tsy
 Heere Zegherman Van den Male; D'ander was, dat wet wale Mijnheer Jan
 van Caelmont, Oock quam daer met dyer stont Menich ander man coene.
 Heer Aernoult stack in dyen doene Een ruddre die heere Zegherman hiet.
 — 4269. Schilde, plaete, no stont in staeden, 't Sperre, en moeste in
 zijn lijf waden, Ende hy op d'erde viel doot neder. Daernae stack hy eenen
 anderen weder, Dat hy viel metten orsse, Ende heere Zeghere stack in die
 porsse Een en ruddere door synen lichaeme Dat hy doot bleef van den mis-
 quaeme, Ende heer Jan van Caelmont die heere, Die hadde ghebroken syne
 sperre, Ende hielt zijn sweert al baer. — 4278. Knaepe daer.

- Die van Nyvele was geboren ,
 4280. Dat hem 't hooft met de oren
 Vore zijn voeten gevallen quam.
 Doen quam daer gereden gram
 Van Wyneghem mijnheer Thomaes ,
 Als die en gheerde vrede noch pays ,
 Die heer Willem hiet van Massenhove
 Ende was voirwaer van groten love.
 Mijnher Thomas achtet elene ,
 Hy stacken in tusschen twe bene
 Besiden de borst tot in 't herte
 4290. Dat hi doot ter erden sterte.
 't Spere brack, ten sweerde hi vinck
 Dat hem ane die side hinck ,
 Ende sloech enen also warm
 Boven den scilde op den arm ,
 Dat hi hem vloech met allen af.
 Hy reet voort meer dan den draf ,
 Ende heeft geslagen tier stond
 Mijnheer Janne van Caelmont ,
 Enen ridder stout ende fijn ,
 4300. Op synen helm, bruin stalijn ,

4280. Metter ooren Ghevallen quam voor syne voeten. Doen quam daer ghereden met goeder moyten Van Wineghem heer Thomas, Ende stack enen, by Ste. Clais, Die Willem hiet van Massenhove, Ende was van grooten love; Maer heer Thomas achtet cleene, Ende stacken hem daer tusschen twee beenen. — 4291. 't Sperre brack, sijn sweert hy vinck, Dat hem aen syne syde hinck. — 4295. Dat hy altemaele afvlooch; Dat seyde dieghene die niet en looch. Daer nae es hy voorts ghereden, Ende heeft ghesleghen by waerheden Heere Janne van Caelmont, den ruddere fijn, Op synen helm van bruyn stalijn,

Dat hire in maecte een scoere ;
 Maer het en ginc niet al doere ;
 Doch viel hy van den orsse neder.
 Maer hy spranc scielijc op weder,
 Ende verhief 't sweert al baer ;
 Maer hem was comen al te nair
 Van den Male her Segherman ,
 Die hem met torne reet an ,
 Ende sloechene metten brande

4310. Op sinen helm al te hande ,
 Dat her Thomaes, die ridder weerde ,
 Neder viel op de eerde ;
 Ende daer hy weder opstaen waende ,
 Quam van Caelmont her Jan toegaende
 Met sinen sweerde in sijn vuust ,
 En sloechene met grooten druust
 Op den helm al sulcken slach ,
 Dat hy en hoerde noch en sach ,
 Ende viel op de erde al plat.

4320. Her Jan hief hem na dat
 Die slippen op van den scote ,
 Ende stacken met torne grote

Dat hy er inne maeckte eene groote schore ; Maer het sweert en ghinck er niet doore , Doch viel hy van den orsse ave ; Maer hy spranck op , by Sente Bave , Ende track 't sweert herde saen , Ende daer hy meynde te lyden daen , So was hem heere Zeghere al te nae , Van der Maele , als ick verstae , Ende sloech hem met synen brande Op den helm , als ick becande , So dat heer Thomas , die was seere vrome , Op de eerde viel , als ick gomme. — 4314. Daer quam heer Jan van Caelmont gaende. — 4316. Ende sloech met groot ghedruys Op synen helm sulcken eenen slach. — 4320. Ende mijn heer Jan heeft hem nae dat Syne slippen oppe gheheven Van den schoote ende stack nae desen

- In den lichame metten sweerde
 Dat hi dair op de eerde
 Doen moeste sinen einde.
 Hierenbinnen worden met geninde
 Die heren dair gemonteert weder;
 Die dair voren te voet storten neder,
 Sijn op haer orssen geseten beide ,
 4330. Ende reden met grote vromicheide
 In den strijt sonder sparen ;
 Daer als een degghen quam gevaren
 Mijnher Gerart van Liere ,
 Wel gewapent met wapene diere ,
 Op een ors dat ran wel sere ,
 Den scilt voerde hi min no mere
 Van cinopre , al sonder helen ,
 Met een sconen hoede van kelen.
 Neven hem quam een ridder van love ,
 4340. Her Paridaen van Massenhove ,
 Die van rechte was sijn oem ;
 Wapen voerde hy , des nempt goem ,
 Van cinopre , van silvere wit ,

't Sweert in sijn lichaem doe, Eer hem eenighe hulpe quam toe, Soo dat hy daer dede sijn inde; Ende hierenbinnen, als ick vinde, Werden die heeren vermonteert, Die daer laeghen, als men my leert, Ende op haer orssen gheseten beyde, Ende heer Jan, als men my seyde, Van Caelmont es ghegaen voort, Ende nam sijn ors, in waeren woordt, Daer hy af ghevallen was, Ende satter oppe nae das, Ende daer naer in den strijt gheslegghen. Doen quam ghereden als een degghen In den strijt heer Gheeraert van Liere, Ghewapent wel met wapenen diere, Op een groot ors, dat seere ran. Hy voerde den schilt, by Sint Jan, Van sinople met eenen hoede van keele. Oock quam neven hem, sonder helen, Heer Paridaen, een sijn neve nae, Van Massenhove, als ick verstae; Want hy was sijn gherechtighe oem. Hy voerde die wapenen, neemt goem, Van sinople met silvere wyt,

- Van ·vj· stucken, verstaet my dit;
 Oic was hy gereden wel.
 Dese twee ridderen stout ende snel
 Voerden, ende hebben bewaert
 Van Grimbergen den standaert.
 Her Gerart, hy sach den strijt
 4350. Groot ende vreeselijke tier tijt,
 Ende duerende al even hert.
 Hy reet op een ors swert,
 Dat hem wel hadde geproeft.
 Hy stac enen dat bedroeft
 Worden alle sine maghen;
 Want sire om dreven claghe.
 Hy stacken, des nempt goem,
 Recht boven den sadelboem,
 Sijn wapen in den lancken
 4360. Dat hire af moeste crancken,
 Ende hy viel ter erden doot.
 Enen anderen stac hi in dien noot,

Van ses stucken, verstaet dit. — 4346. Die twee rudders stout ende snel
 Voerden den standaert van Grimberghen. Mijn heere Gheeraert sach sonder
 berghen Den strijt groot ende hart. Hy reet op een swart ors tyer vaert Dat
 hem dien dach wel hadde gheproeft. Hy stack eenen, dies seere bedroeft
 Werden alle gaedre syne maeghen; Want hy gheraecten, sonder saeghe,
 Boven den sadele in dien lancken. — 4361. Ende hy op d'eerde bleef doot.
 Oock stack eenen in dyen noot, (1)

(1) Het Brusselsch HS. is te dezer plaetse door den kopist slecht afge-
 schreven, daer hy met Paridaen van Eppeghem in stede van Paridaen van
 Massenhove vervolgt, wiens strijd aldaer slechts 207 verzen verder voor-
 komt. Geheel deze plaets is dooreen geworpen van v. 4365 tot v. 4642.
 De text des Amst. HS. die ongetwyfeld de goede is, hebben wy laten be-
 staen, en naer dezen de varianten des B. HS. ingericht en opgenomen.

Van Massenhove her Paridaen ,
 Dat hi hem het sweert dede gaen
 Al totter herten toe.
 Noch sloech hi enen anderen doe
 Ten scouderen boven metten sweerde ,
 Dat sijn hoeft viel jeghen de eerde.
 Doen riep hi met coenen gedochte :

4570. Grimbergen ! al dat hi mochte.
 Dus ginc men dair in beiden siden
 Herde vreselike striden ;
 Menich man wert tier steden
 Gequetst ende overreden ,
 Ende vertorden in dat bloet ,
 Die nemmermeer op en stoet.
 Die Grimbergen gaderden alle
 Om den standaert , groot ende smal ;
 Ende die van Brabant diesghelijcke
 4580. Gaderden daer oock alle ghelijcke
 Om den standaert , dien dair hilt
 Die here van Craynem , met gewilt.
 D'een trac den anderen ane ;
 Daer wert in menighen spane
 Menich starc scilt gehouwen.
 Starc spere mocht men scouwen

Van Massenhove heere Paridaen. — 4564. Dede saen Ghevoelen totter herten toe. Noch eenen anderen sloechs hy doe Rechte op syne schouderen boven Dat het hooftop d'eerde quam ghevloghen; Die twee vielen neder op die eerde. Doen riep hy luyde met grooter hoverde : Grimberghen ! al dat hy mochte. Dus weert daer met coenen gbedochte in beyde syden seere ghestreden , Ende menich man overreden ; Want die van Grimberghen gaderden al Om den standaert , groot ende smal ; Ende die van Brabant diesghelijcke Gaderden daer oock alle ghelijcke Om den standaert , die daer hilt De heere van Crainhem met ghewilt. Doen track d'een den anderen aene. Dus wert ghebroken , ick waene ,

Gefriseert en al ontwee.

Daer was den menighen herde wee,

Daer wert te broken menich seacht,

4390. En menich viel dair in onmacht

Van den wonden, die hy ontfinc.

Daer en was niemant in den rine

Van herten so stout, so coene

Hine hadde meer dan genoech te doene.

Sere vochten die van Brabant,

Ende doden menighen metter hant;

Sy waren fier ende stout,

Ende dorwapent menigfout.

Sy hadden sweerden die sere sneden,

4400. Ende jegen hem so streden

Die heren van Grimbergen mordadelike;

Sy brachten menighen ten like;

Want het waren ridderen vrome,

Ende van menighen lande blome,

Van vromichede van ridderscape :

Menich man, menich knape

Uit Henegouwe, uit Vermandoys,

Uit Vrancrike, uit Artoys,

Menighe sperre ende menighen schacht, Ende daer vielen menighe in onmacht. — 4395. Van het herte so stout ofte soe coene, Hyne hadde ghenoech te doene; Ende die van Brabant vochten seere, Ende dooden menighen by mijnder eere; Want het waeren helden stout, Ende wel ghewapent menich fout, Ende hadden sweerden, die seere beten. Op d'ander syde, doen ick u weten, Vochten van Grimberghen die lieden, Op die andere, als ick bediede, Uytermaeten moordelijke, Ende brachten. — 4404. Ende uyt veele landen die blomme; Dat segghe ick u, by Onser Vrouwen; Want daer was by mijnder trouwen Commen die blomme van ridderschape Van Henegouwe in waeren saecken, Van Hamme en uyt Vermandois, Uyt Vrankrijk ende uyt Arthois,

- Uit Vlaenderen , uit Hollant ,
 4410. Uit Gelre , uit Zeelant ,
 Uit menighen anderen lande met ,
 Die vrome waren , by mire wet ,
 Ende die node wouden ghedoghen
 Dat yemant van voer haren oghen
 Varen soude , ochte ontriden ,
 Sine souden allegader striden ;
 Dies was die vechte vele
 Te meerder in den nijtspele.
 Dair wert verslagen menich man ,
 4420. Dair doecht en vromicheit lach an ;
 Dair was angst ende grote vrese ;
 Dair wert gemaict menighe wese ,
 Ende menich vaderloos kynt.
 Elc een spaerde anderen twint ,
 Noch niemant en woude anderen miden ;
 Daer worden in beiden siden
 Afgeslagen hande en armen ,
 Hoofden , voeten. Och wach armen !
 Wart daer geroepen menich werven ,
 4430. Dair elc sinen vrient sach sterven ,
 Of dat hi sine gesonde verloes.
 Daer wert menich peert hereloos ,

Uyt Hollant ende uyt Zeelant , Ende daertoe uyt Gelderlant , Uyt menighen anderen lande met , Die alle vrome waren , dat wel wet. — 4415. Ofte overryden , Syne souden allegaedre stryden , Ende streden alle te seere veele , Ende dooden menighen ten dyen spele , Daer vele kinderen bleven weesen. Daer was anxt ende vreese Herde groot in beyde syden. Nietmant en woude den anderen myden , Hyne sloech hem af handen ende aermen. Daer riep menich : Och , wach aermen ! Die daer sijn ghesontheyt verloos.

Menich helm wert daer doorslegghen,

Ende gequetst menich degghen,

Ende doorsteken menich peert.

Daer quam al onverveert

Van Sampoele mijnheer Willem,

Ende menich man mit hem,

Op een ors dat wale ginc;

4440. Sijn baniere, dat's waerlike dinc,

Voerde voer hem een vrome serjant,

Ende was van kelen, sy u becant,

Met drie staken scone ter coere,

Van selvere ende van lasuere

Gevarieert, oic was si boude

Met enen hoede van goude,

Eene lelie van sable in 't gout.

Sijn tornekeel met gewout

Was van den selven gemaekt al.

4450. Bander side quam dore een dal

Van Reves mijnheer Godevaert,

Ghewapent als een ridder waert,

4454. Ende seere ghequest menighen degghen. — 4458. Daer quam ghereden ter vaert, Van Sant Pol mijn heere Willem, Wel ghewapent, ick seker bem, (1) Op een ors dat wel ginck, Ende syne banniere in waeren dinck, Voerde voor hem een vrome sergant, Die van keele was, sy u becant, Met dry staeken schoone ter keure, Van silvere ende van laseure Ghevarieert, alsoo hy woude, Met eenen hoofde van goude, Ende eene lelie van sable in 't gout; Sijn tournekeel was met ghewout Van den selven ghemaect al Op d'ander syde quam sonder gheschal Van Revie mijn heere Godevaert.

(1) In het Br. HS. staet het vervolg hooger; dit blijkt uit het Amst. HS. en uit het fragment by Butkens opgenomen in de eerste uitgave zyner *Trophées du Brabant*. Pr. 36.

- Op een groot ors overtoghen
 Met sinen teekene, ongeloghen,
 Dat scone was ende faitijs.
 Hy droech sijn wapenen, des sijt wijs,
 Van selvere met eenen hoede root;
 Sijn baniere schoon ende groot
 Was van den selven al ghemaict,
 4460. Die een sciltnape wel gheraict
 Vore hem daer gevoirt brachte;
 Sijn ors noopte hy met crachte
 Ende gegreep enen stercken spere.
 Het sachen comen met groten ghere,
 Ende met al der macht dat hy conste
 Mijnher Willem, ende begonste
 Sijn stere spere te sincken.
 Elc stac anderen om vermincken
 Op de platen dor de scilden,
 4470. Dat de speren, die sy hilden
 Fortseerden al in kleinen stucken,
 Ende die heren moesten bucken
 Achterwaert op haer ghereide;
 Maer si rechten weder op beide,

4455. Dat schoone was ende faitijs. Hy droeg die wapene, sijt wijs, Van silvere: — 4461. Voor hem dus ghedreghen brachte. Sijn ors sloech voort met crachte, Ende greep eene sterke sperre. Men sach hem comen met groote gherre Heer Willem die ick nomde hier vooren, Ende nam eene starcke sperre te cooren, Dat een sergant hadde ghebracht aldaer. Hy sloech met spooren jeghen hem voorwaer Wat dien orsse gheloopen conste; Ende als elc anderen naeken begonste, Lieten sy die sperren sincken; Eleken stack den anderen om vermincken Door die schilden tot op die platen, Dat de sperren daer beede braken, Brekende alle in cleine stucken. — 4474. Maer sy rechten hen op beyde,

Ende hebben hair sweerden verheven,
 Ende her Godevaert heeft gegeven
 Her Willeme selken slach,
 Dat hi en hoirde noch en sach,
 Ende wert al in dole doe.

4480. Mettien quam daer gevaren toe,
 Als een die niet en spaerde,
 Heer Willem van den Bogaerde;
 Sijn wapen was al van goude
 Ende van cynopre, also hi woude,
 Van .vj. stucken al geheel,
 Met enen rijckeliken palesteel.
 Een spere haddi als d'onvervaerde,
 Ende stac daer mede her Godevaerde
 Van Reve op sijn borst,

4490. Ende heefte so wel ontorst
 Dat hine ter erden nederreet;
 Maer hy stont op ende vine gereet
 Weder te sinen goeden orsse,
 Daer hy op sat in de porsse,
 Dies hem, also ic u bediede,
 Vele wel holpen sine liede;

Ende hebben haere sweerden ghehaven, Ende heere Godevaert heeft gheslaeghen Op heer Willem van Saint Pole. Daer quam daer sonder dole Heere Willem van den Bogaerde toe. Hy voerde den schilt, ick segghe hoe, Van goude ende van sinopre schoone, Met eenen palestele sonder hoene. Van den selven was sijn tournekeel Van seven stucken al gheheel. Hy hadde in sijn hant eenen spriet, Ende stack heere Godevaert, ick en lieghe u niet, Van Reves op syne borst; So wel heeft hyne ontorst Dat hyne van den orsse reet; Maer hy spranck oppe, God weet, Ende ginck totte synen orsse, Daer hy op sat sonder vorse, Dies hem seere holpen syne liede; Want die andere, als ick bediede,

Want d'andere diere toe sijn comen
 Hadden't hem gherne benomen ;
 Doch es hi vermonteert weder.

4500. Die heren voeren op ende neder :
 Van Sempol die here waerde ,
 Ende her Willem van den Bogaerde ,
 Ende van Reve her Godevaert.

Dese heren onyervaert
 Streden ridderlike sere ,

.
 Sy worden dair gesceiden echt ;

Want tusschen in 't gevecht
 Quam menich man sonder wanc ;

4510. Daer was van swerden groot geclanc ,
 Ende op berch ende in dale
 Gestreden utermaten wale ,
 Mit torne ende mit groten nide.

Dair quam gereden in den stride
 Her Paridaen van Eppinghem

Ende menich man met hem
 Gewapent wel , sonder sparen ,

Die alle sijn maghen waren.

Hadden hem herde gherne benomen ; Doch es hy op sijn ors commen, Heere Willem van den Bogaerde, segghe ick u, Ende sloech op den helm nu Metten sweerde dat luyde clanck, So dat sijn ors voorwaert spranck Met hem, dat segghe ick u in waerheyden; Maer hy keerde hem omme sonder beyden, Ende soude den slach gherne vreken; Maer daer quaemen tusschen ghestreken So vele volcx dat hy moeste laeten. Doen quam ghereden tot dier straten (1) Heer Paridaen van Heppeghem, Wel ghewapent ick seker bem, Ende syne maeschap al by hem.

(1) Hier herneemt de tekst welken wy eerstmael verlieten; en vervolgt met den strijd van Paridaen van Eppeghem met Hendrik van Rotselaer.

Men bracht voer hem zijn baniere

4520. Gevoert, rikelic ende diere,

Die van goude was gemaict,

Ende van cinopre gescaict.

Sijn tornekeel al te male

Was van den selven, wet wale.

Hy was stout ende fier;

Oic haddi te beleiden hier

Van Grimbergen die voetlieden,

Die van hem niet en schieden.

Sijn ors noopte hy met geninde,

4530. Ende reet vore al zijn gesinde,

Ende stac enen in zijn gemoet,

Dat hine velde onder voet,

Die maech was herde naer

Des heren van Rotselaer,

Daer hy 't selve sach toe,

Ende menich man die by hem doe

Hilt onder sine baniere,

Die rikelijc was ende diere,

Silveren, daerin van kelen

4540. Lelien drie, sonder helen;

Oock bracht men hem, als ick hoore, Syne banniere ghevoert voore, Die van goude was ghemaect, Van sinopre wel gheraect; Van den selven zijn tournekeel al te maele. Hy hadde te beleydene, weet waele, Die voetlieden van Grimberghen, Ende liet loopen sonder berghen Sijn ors voore alle syne ghesinde, Ende stack eenen op het ynde, Dat hy hem velde onder den voet, Die maechs was, als ick verstoet, Des heeren van Rotselaere, Daer hy toesach voorwaere, Daer hy hilt onder syne banniere, Die van silvere was goet ende diere Met dry lelien van keelen. Sijn wapenrock sonder helen

Sijn wapenroc, zijn coverture
 Was van den selven parure,
 Die over zijn ors was gheleit.
 Hy sloech met sporen ghereit,
 Doen hi sinen neve vallen sach
 Ende liet loopen wat hy mach
 Sijn ors op here Paridane,
 Die niet en vloe; voort ane
 Reet hy hem weder in den scoet.

4550. Die steken waren beide groot,
 Die daer elc den anderen gaf,
 Ende heer Paridaen viel af
 Van den orsse op de eerde;
 Maer hy spranc op ende vine ten sweerde
 Ende tooch den scilt voort haestelic.
 Oic trac zijn sweert her Heinric
 Uter sceiden, ende elc voer doe
 Den anderen met nide toe.
 Her Heinric van Rotselair

4560. Heeft 't sweert verheven dair,
 Ende waende her Paridane slaen,
 Die hem heeft verhaest saen,
 Ende sloechene eer, sijt seker das,

Was van den selven, dat weet, Ende syne couverture oock met, Die op
 zijn ors was gheleyt. — 4545. Doen hy den neve. — 4548. Die niet en
 vloe, als ick waene, Ende reet hem weder in den schoot. — 4551. Die d'een
 den anderen daer gaf, Ende heer Paridaen viel af Van den orsse op die
 eerde; Maer hy spranck op, ende ginck ten sweerde, Ende heeft den schilt
 vooren ghetoghen, Ende heere Hendrick, ongheloghen, Track oock 't syne
 tot dien tyde, Ende voer hem toe met grooten nyde, Ende waenden slaen
 sonder keer; Maer heer Paridaen verhaestene eer, Ende sloech hem op den
 schilt na das,

Dat hy byna gebleven was.
 Doe scoten hem die andere toe,
 Ende trockene van den orsse doe;
 Daer bleef hi staende te voet
 Stridende in haer gemoet;
 Maer sy vinghene ongespaert

4570. Ende namen hem uter hant sijn swaert,
 Ende en hadt sijn maechscap gedaen,
 Dat dair toe quam gereden saen,
 Sy hadden den here tien tiden
 Gevaen gevoirt uter striden;
 Maer sy riepen in dier noot :
 Rotselair ! met ere stemme groot,
 Ende sijn op d'anderen geslegghen,
 Die hem sere setten daer teghen.
 Soe dede Paridaen die here;

4580. Maer der andre was vele mere,
 Soe dat sine namen met crachte,
 Ende men weder op d'orse brachte.
 Heer Paridaen, die ridder goet,
 Street anxtelic te voet

Dat hy bynae ghevallen was. — 4566. Ende trocken hem van den orsse doe; Maer hy stont op syne voete, Ende weerde hem met goede moyte; Maer d'ander liepen hem so op, Dat sy hem vinghen, sonder scop, Ende naemen hem sijn sweert, Ende en hadde ghedaen sijn maeschap weert, Die hem daer te hulpe quam, Hy hadde den heere loofsaem Uyt den stryde gheveurt ghevaen; Maer sy riepen : Rotselaere ! saen, Ende sijn op d'andere gheslegghen. — 4579. Soe dede heere Paridaen, die heere; Maer den anderen was vele meere, So dat sy hem met crachte naemen, Ende daden sitten alle saemen Op d'ors dat daer hadde bracht Heere Paridaen die seere vacht

- Op d'anderen dair al t'enen,
 Die erre ende tornich schenen,
 Dies hi haren here hadde gevelt;
 Sy sloegen op hem met gewelt,
 Maer hy weerde hem vreeselike,
 4590. Ende sijn liede des gelike
 Stoeden hem by so wale aldair
 Dat sine hermonteerden voerwair
 Op 't selve ors, wet wel dat,
 Dair her Heinric op die stat
 Van Rotselair was geseten.
 Dair wairt van den heren vermeten
 Gestreden vreselike sere.
 Her Wouter Berthout die here,
 Ende van Oyenbrugge her Heinric,
 4600. Ende her Symoen desgelije
 Hadden te hoeden met gewoude
 Her Wouteren van Berthoude,
 Die dair enen ridder cloofde
 Die meeste helicht van den hoofde,

Op d'andere te voete alleene. Die heeren waeren op hem erre seere Omdat hy haeren heere hadde ghevelt, Ende sloeghen op hem met ghewelt; Maer hy weerde hem seere vreeselijcke; Ende alle syne lieden diesghelijcke Stonden hem also welle by Dat sy hem monteerden tot dien tijt Op d'ors daer op hadde gheseten Heer Hendrick van Rotselaere, doen ick u weten, Ende doen hy opgheseten was, Weert daer ghestreden seere na das Aen beyde syden by waerheden. Doen quam daertoe tot dier stede Mijn heere Woulter Berthout, Ende met hem twee ruddren stout; D'eene van Oyenbrugghe heere Henrijck; Die andere dat was sekerlijck Van der Maele heere Simoen, Een seer vroom ruddre ende coen. Dese twee was hy bevolen Te hoedene sonder dolen In den strijt al met ghewout. Doen sloech heer Woulter Berthout Eenen ruddere dat hy hem cloofde 't Meesten deel van den hoofde,

- Dat hi ter erden viel al doot ;
 Ende in der vianden conroot
 Dorstac enen anderen ridderlijke
 Van Oyenbrugge her Heinric ;
 Ende her Simoen van den Male
4610. Hadde enen spere scerp van stale ,
 Ende stac enen , die hiet Gontram ,
 Dat hem sijn plate niet en quam
 Te stade noch en bescoet ,
 Hine veldene ter erden doot ;
 't Sweert trac hi uter sceide ,
 Ende sloech enen anderen t' sinen leide
 Ane sinen rechten arm.
 Daerna sloech (hi alsoo warm)
 Enen anderen op 't hooft ene wonde.
4620. Daer toe quam ter selver stonde
 Die here van Moroel , mijn heer Jan ,
 Op een swert ors , dat sere ran ,
 Wel ghewapent totten teen ;
 Sijn wapenroc was al een ,
 Ende des ors covertuere mede
 Was van lasuere , dat's waerheide ;

Ende op d'eerde quam doot ghevallen , Ende heer Hendrick , hoordick
 tallen , Doorstack eenen tot dyen tyde Dat hy doot viel in den stryde , Ende
 heer Simoen , die deggen vrome , Hadde eene starcke sperre , als ick goeme ,
 Ende stack eenen die Gontrain hiet , Dat hem syne plaete te staede niet
 En stont eene quaede not ; Want hyne doot stack sonder spot , Dat hy op
 d'eerde viel doot. 't Sperre brack , ten sweerde hy schoot , Dat hy met
 haesten track uyten scheede , Ende sloech hem daer tot synen leede , Dat
 hem af vloech den rechten aerm. Daernae sloech alsoo waerm. -- 4620.
 Doen quam ghereden tot dyer stonden , Die heere van Moroel heer Jan. —
 4624. Sijn schilt ende tournekeel was al een , Ende syne couverteure mede
 Van laseure , dat's waerhede ,

- Lelien daerin van goude
 Gesait , als 't wesen soude ,
 Met enen halven leuwe rampant
4630. Daer in gaende , sy u becant ;
 Van den selven was sijn baniere
 Gemaict rikelijc ende diere ,
 Daer sijn lieden hilden met crachte
 Onder, die hy te hulpe brachte
 Her Arnout , den helt rike ,
 Jegen die heren van Lothrike.
 Deses daghes hadden si , seker sijt ,
 Hem wel geproeft in den strijt.
 Van d'ander side , wet dat wale ,
4640. Quam die here van Leefdale ,
 Ende sijn maghen onder sijn vane ,
 Die van goude was , als ic wane ,
 Met twe roosen daerin van kelen ,
 Met enen quartier, sonder helen ,
 Van kelen met, dat seg ic u.
 Sijn ander wapen , versta nu ,
 Was sine baniere al gelijc.
 Hi sach comen ridderlijc

Met lelien daer inne ghesayt van goude, Alsoo als het wesen soude. —
 4630. Oock brachmen voor hem, sy u becant, Van den selven syne banniere, Die hem onder den stryde hiere Sijn lieden hilden, die hy brachte Heeren Aernoult te hulpe met crachte Jeghen die heeren van Lotrijcke. Sy hadden des daechs rudderlijcke Ghevochten op dien wichstat. Op d'ander syde, wet wel dat, Quam ghereden dweers door den strijt Die heere van Leefdaele, dat seker sijt, Ende veele syne maeghen met hem, Die hem hadden, ick seker bem, Alle gaedre onder syne vaene. — 4646. Sijn andere wapene, verstaet nu, Was syne banniere al ghelijck. Ick sach oock comen sekerlijck

- Den here van Moroel gevaren
 4650. Ten stride waert sonder sparen ;
 Hi hadde hem een littel verposeert.
 Jegen hem quam gemonteert
 Die here van Leefeldale met ghere ;
 In sijn hant haddi enen spere ,
 Ende liet d'ors lopen ongespaert
 Ten here van Moroel waert ;
 Hem volgden sijn maghen gemeine.
 Dus pongeerden die heren reine :
 Elc hadde den anderen vercoren ,
 4660. Ende sloegen de orsse met sporen.
 Hare speren lieten sy sincken ,
 Ende elc stac anderen om vermincken ;
 Met selken nide si staken
 Op de scilde , dat men craken
 Haer speren hoirde een roepmael verre ;
 Maer eer si braken sonder merre ,
 Leden si dore halsberge ende platen ,
 Ende maicten hem diepe gaten

Die heere van Mornel ghevaren. — 4655. Doen quam heere Godevaert ghereet, Ende nam in sijn hant eene sperre, Ende liet loopen met grooten gerre Sijn ors ten heeren van Mornel waert; Hem volgden nae onghespaert Syne maeghen alle ghemeene. Men sach hem commen derwaert reene, Ende ginck jeghen hem poingieren. Hy rechte het sperre mette banniere, Ende sloech sijn ors met spooren, Ende quaemen te gaedre, doe ick u hooren, Alle beyde vlieghende in dier wysen, Als eenen havick vliegt naer die patrisen. Als d'eene den anderen quam by So lieten sincken die heeren vry Haere sperren beyde ende staken Op die schilden dat sy braecken, Ende men hoorde se te dyen tyde craken Over eene roepmael verre. Oock leden die sperren sonder merre Door plate ende halsberch met Dat sy hen maeckten, dat wet,

- Ende wonden groot in haer lijf,
 4670. So datten 't bloet, sonder blijf,
 Toten voeten nederliep.
 Daer en cochte noch en riep
 Niet een twint gheen van beiden,
 Nochtan bleven si in haer gereiden
 Stille ende onbedacht
 Liggen in onmacht :
 Sine wisten wat hem gesciede.
 Daer quamen toe hare beider lieden,
 Ende holpen de heren te samen,
 4680. Dat si alle beide bequamen.
 Men verbant hem tier stonden
 Al te gader hare wonden ;
 Doen keerden si ten stride weder,
 Daer menich lach ter erden neder,
 Die gedaen hadde zijn inde.
 Daer quam gereden met geninde
 Mijn her Jan van Campenhout,
 Wel dorwapent menichfout
 Met wapenen, die hem wel stoeden.
 4690. Zijn baniere, na mijn vermoeden,

Grooten wonden in haer lijf, Dat hen het bloet, sonder blijf, Over de voeten nederliep. D'een en crochte, no d'andere en riep ; Maer sy bleven in onmachte beyde Stille ligghende op haer ghereyde, Dat sy niet en wisten wat hen gheschiede. Doen quam daertoe hen beyder liede, Ende holpen haere heeren, als ick bediede ; Elck veurde synen heere te saemen Tot dat sy op die stat quaemen, Daer sy verbonden werden met staeden. Daer naer werden sy so beraeden Dat sy ten stryde keerden wedere. — 4685. Die ghedaen hadde zijn eynde. Doen quam ghereden met ghenende Mijn heere Jan van Campenhout. (*Hier ontbr. 1 v.*) Met wapenen die hem wel stoeden, Ende syne banniere, wilt ghevroeden,

Bracht men gemaict voir hem dair
 Van cynopre, dat es waer,
 Met enen hoede van silvere wit.
 Hy sat op een ors mit,
 Dat swerter was dan een rave,
 Dat liet hy vaste henen draven
 Daer hi den strijt sach aldermeest.
 Het sachene comen ongevrees
 Die here van Ercle, daer hi hilt,
 4700. Verdeckt onder sinen scilt,
 Ghewapent als een lantshere.
 Den scilt voerdi, min no mere,
 Van silvere met vaeschen twee
 Van kelen, min no mee,
 Gecasseleert rikelijc fijn :
 Selc was die baniere sijn.
 En 't ierst dat hi Janne sach,
 Nam hi een spere, sonder verdrach,
 Ende rende te hemwaert met nide,
 4710. Ende geraicten in sijn side
 Op de plate, die hi dorstac,
 Ende 't spere gaf enen groten crac;

Bracht hy gheveurt voor hem daer, Die van sinopre was voorwaer. —
 4694. Hy sat op een ors, verstaet dit, Dat swerter was als een rave, Ende
 liet vaste henen draeven. — 4698. Oock sach hem commen onghевrees Die
 heere van Hercle daer hy hilt, Wel verdeckt onder synen schilt. — 4702.
 Van den selven voerde hy, no min no meere, Den schilt met fasschen twee
 van keelen ghecasselleert min no meer. Selck was oock die banniere sijn,
 Daer hem hy hielt die banrotse fijn, Ende het eerste dat hy hem ver-
 sach, Nam hy eene sperre sonder verdrach, Ende liet lopen op hem met
 nyde, Ende gheraecte hem in sijn syde Dat het sperre gaf eenen crack Op
 die plate; want hy se doorstack,

Het brac in menighen stuc ,
 Dat wel was zijn geluc ,
 Anders ware hi bleven doot ;
 Doch haddi een wonde niet te groot ,
 Dies haddi groot ongedout.
 Mijn her Jan van Campenhout
 Geraecten also weder,

4720. Dat hi viel ter erden neder.
 Over zijn voete spranc hi ter vaert ,
 Ende gegreep zijn goede paert ,
 Dat men te rechte mocht loven ,
 Ende spranc in den sadel boven ,
 Die rikelic was te sien an ;
 Ende van Campenhout mijn her Jan
 Keerde hem wederomme doe ,
 Ende trac zijn sweert uter scoe.
 Die here van Ercle es op hem comen ,
 4730. Die oic heeft zijn sweert genomen ,
 Ende sloechen opten helm boven
 Datter die splinteren uit vlogen ,

Ende brack in stucken aldermeest; Anders hadde hy doot gheweest, Doen maer haddi eene wonde smal. Oock gheraectene sonder gheschal Mijn heere Jan van Campenhout, Dat hy nederviel onghewout, Ende hy spranck weder op syne voeten, Ende greep zijn ors met goede moyte, Ende spranck daerop, ghelooft my das, In syne saedele, die schoone was, Ende track zijn sweert uyt die schoe, Ende heer Jan keerde weder doe, Ende woude hem met het sperre steken; Maer die heere van Hercle es ontweken, So dat hy hem daer miste; Maer eenen anderen hy daer veste Metter sperre die doorestack hy Dat hy doot viel, segghe ick dy, Ende daer hy het sperre waende trecken uyt Brack 't in tween overluyt. Doen ginck hy tot synen sweerde saen, Ende waenhet trecken, sonder waen; Maer die heere van Hercle es op hem commen, Ende sloech hem, hebbe ick vernomen, Op den helm metten sweerde, Dat een stuck viel op d'eerde,

Ende d'ors is voorwaert ghesprongen,
 Soe dat elc anderen weirt gedronghen
 Metten volcke dat dair tusschen quam.
 Men sach dair comen, als ic vernam,
 Den grave van Loen, die te wensche
 Hadde gestreden; menich mensche
 Was gecomen, die met eren

4740. Streden jegen die Grimberchse heren.

Die grave van Loen stac enen,
 Die verre van by Postele henen
 Geboren was, enen ridder boude,
 Die van her Wouter Berthoude
 Herde sere was gemint:
 Die grave sloechen met genint
 Ten scouderen boven metten sweerde,
 Dat hem 't hoet vloech boven de eerde.

Daertoe quamen sonder sparen

4750. Twee vrome ridderen gevaren

Van Grimbergen, als ic verstae,
 Die desen riddere bestonden nae;
 D'een was her Segerman van den Male,
 D'ander her Simoen, wet wale,

Ende het ors es. — 4854. Ontdrongen. — 4755. Datter. — 4756. Doen
 quam daer, als ick vernam, Die grave van Loon met menighen mensche,
 Die wel gestreden hadden ten weynsche Jeghen die lieden van Grimber-
 ghen, Ende stack daer eenen zonder berghen, Die van Postele gheboren
 was, Ende was ruddre, sijt seker das, Ende van heer Woulter Berthoude
 ghemint. Die grave gheraecten, sy u bekint, Op syne schouderen boven
 Datter het hoot af quam ghevloghen, Ende doot viel, by Sinte Marie. Doen
 quaemen daer, als ick lye, Twee rudders toe ghevaeren, Die van Grimber-
 ghen gheboren waeren, Ende waeren den heeren maghen nae; Den eenen
 was, als ick verstae, Mijn heere Segerman Van den Male.

- Sijn sone , dien hy hadde weert.
 Elkerlijc sat op een peert
 Wel verdeet met enen samite ;
 Haer wapenroc , seit die vite ,
 Wel van cynopre gemaelgeert
 4760. Met enen hode gecasseljeert ;
 Maer sijn sone droech sonder smette
 In 't hoet van selvere een molette.
 Elc hadde in sijn hant een spere
 Ende lieten lopen met ghere
 Op des graven volc van Loen ;
 Her Segher stac sonder hoen
 Een enape , hiet Geraert ,
 Dat hi ter erden viel ter vaert ;
 Ende sijn sone her Symoen
 4770. Stac op den grave van Loen
 Dat hy ghevalen was by naer ;
 Maer die grave onthielt hem daer ,
 Ende heeft getogen 't sweert ;
 Op her Symoen dat hy veert ,
 Ende gaf hem sonder verdrach
 Op den helm selc enen slach ,

4746. Elck sat op sijn peert. — 4758. Haer wapenrock diesghelijcke , Waeren van sinopre , segghe ick dy , Met eenen hoode , verstaet my , Van silvere ghecaseleert ; Maer synen sone , als men my leert , Droech van sable eene violette In 't hoot van silvere , sonder lette , Ende elcke hielt eene stercke sperre , Ende lieten loopē met grooter gerre. — 4766. Ende heere Seghere , die ruddere coen , Stack eenen knaepē , die hiet heer Gheeraert , Dat hy op d'eerde viel ter vaert , Ende heere Simoen , syne sone vrome , Stack op den grave , als ick gomme , Dat hy was ghevalen bynae. — 4773. Ende heeft sijn sweert schier ghetoghen , Ende es op heer Simoen ghevloghen , Ende gaf hem eenen seer grooten slach Op den helm , wat hy mach ,

- Dat hi rumede sijn gereide ;
 Maer hi rechte hem sonder beiden ,
 Ende sloech op den grave weder ,
 4780.
 Een groot stuc viel ter eerde.
 Die grave hadde hem als d'onverveerde
 Geloont weder harde saen ,
 En had 't her Seger gedaen ,
 Die dair toe quam gereden ,
 Ende den twist van hem tier stede
 Met heercracht heeft benomen.
 Doen wert daer van menighen vromen
 Man gestreden harde sere ;
 4790. Menich knape , menich here
 Wert dair gequetst ende gewont ;
 Menich orsse daer stont
 Over de knoeselen in dat bloet.
 Oec liep daer menich ors goet
 Sonder here achter velde ,
 Daer men lettelgoet op telde ;
 Daer en was blode noch coene ,
 Hine hadde genoegh te doene

So dat hy ruymde sijn ghereyde. — 4780. Dat's een groot stuck viel nedre Van den schilde, die hy droeg. Die grave hadde hem meer dan ghenouch Gheloont, en hadde 't heer Seghere ghedaen, Dyer toe quam ghereden saen, Ende den twist daer benam Van hem beyden, als ick vernam; Want hy se met crachte scheyden dede. Doen weert daer, dat's waerhede, Ghevochten uyter maeten seere, Ende menich knaep ende heere Seere ghequetst ende seere ghewondt. Die orsse hielden tot dier stont Over haer enoesselen in dat bloet. Daer liep menich ors goet Sonder heere op dien velde, Daer men luttel op telde; Want daer en was bloede no coene, Hy en hadde ghenoech met hem selven te doene :

- Ane hem selven, dat was wair,
 4800. Soe groot, soe fel, soe swaer
 Was al dore doen die strijt,
 Die dore ende dore al den tijt
 Was duerende, ende al even suer;
 Elc was anderen swaer gebuer:
 Al selcken anxt was daer.
 Daer toe quam slaende sonder vaer
 Her Philips van Wavere sciene,
 Ende menich man onder sijn baniere,
 Die van selvere was, meer no min,
 4810. Drie baren van sable daerin.
 Sijn tornekeel was rijckelije,
 Ende sijn baniere al gelije;
 Maer van bloede waest bestoven,
 Ende van onderen ende van boven
 Met sinen wapenen was bereet
 Sine ors ende wel overdeect.
 Sijn sweert haddi getogen daer,
 Ende sloech in den stride, dat's waer,
 Enen stouten vromen man,
 4820. Ende hiet van Hombeke Jan;
 Oic bestont hi der maegscape na.

Sulcken anxt hadden sy allen. Doen quam dreyghende met gheschalle Heer Philips van Wavre door den strijt Met menighen man, des seker sijt, Die hem volgde onder syne banniere, Die al was van silvere diere Met dry baeren van sable daer in. Sijn tournekeel was no meer no min Der bannieren al ghelijck; Maer het was sekerlijck Van bloede alle gaedre bestoven. Hy bereet een ors, dat men mochte loven, Met syne wapenen al verdeect, Ende hadde sijn sweert baer ghetreckt, Ende sloech eenen vromen man, Die hiet van Hombeke Jan, Ende was van maeschap nae,

Dien geraicte hi, als ic versta,
 In den hals metten sweerde,
 Dat hem sijn hoet viel op d'eerde;
 Den buc horte hi neder met gewout.
 Daer toe sach mijn heer Arnout
 Van Hombeke, dat men versloech
 Sinen maech, hi 't sweert (l. swaer) verdroech;
 Want hine lief hadde ende trouwen,

4830. Ende swoer bi Onser Vrouwen,
 Hi souden wreken of bliven doot.
 Hi sat op een ors bloet root
 Met sinen wapenen overtogen;
 Neven hem hilden, ongelogen,
 Sine neven vier gewapent wel,
 Daer af die twee, dat wet wel,
 Ridderen waren, d'ander twee knapen.
 Sijn banier was gescapen
 Wit, met ere vaeschen van kelen,

4840. Gefreteleert, sonder helen,
 Van goude al te rickelicke;
 Sijn tornekeel was gelike.

Dien hy gheraecte, als ick verstaet. — 4824. Dat sijn hoot viel ter eerden,
 Den buyck hortte hy neder met. Daer heer Aernoult dat sach, dat wet, Van
 Hombeke, die 't swert (l. swaer) verdroeg, Die synen neve versloech; Want
 hy hadden lief in trouwen. — 4831. Hy soude't vreden ofte bliven doot. —
 4833. Met syne wapenen verdeckt wel. Oock hilden (*hen*) neven hem in dit
 spel Viere syne sonen ghewapent waele, Daer die twee af sonder haele
 Ruddren waeren ende d'andre knaepen. Syne banniere in waere saeken
 Was wit met eenre fasche van keele, Van goude ghesferteleert son-
 der helen; Sijn tournekeel was diesghelijcke. Syne viere kinderen se-
 kerlijke :

- D'outste droech , als 't wel scheen ,
 Van sinen sonen , een palesteen
 Van lasoere , d'ander een rant ;
 Dese waren twee ridderen genant.
 D'ander twee wapen laet ic varen ,
 Die doen noch twee knapen waren.
 Elc hadde in sijn hand een spere
 4850. Ende lieten lopen met grote ghere
 D'orsse ten here van Waveren waert ,
 Die se comen sach ongespairt ,
 Ende es tegen hen gerant
 Met een spere in sijn hant ,
 Wat sijn ors gelopen mochte ,
 Weldichlike , met tornen gedochte ,
 Ende mijn her Arnout van Hombeke
 Gaf her Philips enen steke
 Op sinen scilt , dat hy spleet ,
 4860. Ende hine hem van den halse reet.
 Die here van Wavere stacken op sijn borst ,
 Ende heefsten met sijn spere getorst ,

D'ouste droech een palesteen, Die van goeden lasure scheen; D'ander droeg
 eenen rant van lasure; Dese twee waeren ruddren tot dyer uren. D'ander
 twee wapenen willick niet scriven: Sy waeren knaepen, ick laet se blyven.
 Elck hilt in sijn hant eenen spriet Ende lieten loopen, wats gheschiet,
 D'orssen ten heere(n) van Wavre weert, Die se commen sach ter vaert, Ende
 reet hen jeghens, segghe ick u, Wat sijn ors mochte loopen nu, Ende nam
 eene sperre in sijn hant. Op d'ander syde quam gherant Mijn heere Aer-
 noult van Hombeke, Ende gaf eene groote steke Heer Philipse op synen
 schilt; Dien hy hem met ghewilt Alle te maele van synen halse reet.
 Oock gheraecten weder ghereet Die heere van Wavre op die borst, Ende
 heeft hem soo metter sperren ghetorst,

Dat hine van den orsse reet neder ;
 Maer over sijn voeten spranc hy weder,
 Ende hi trac sijn sweert na 't gone ;
 Ende her Arnouts jonxste sone ,
 Her Heinric , sloech toe , wat hy mach ,
 Doen hi sinen vader vallen sach ,
 Ende sloech den here van Wavere boven

4870. Op den helm dat hine gecloven
 Heeft ; maer anders en heeft hi geen dere ;
 Ende Philips van Wavere de here
 Hief op sijn sweert willichlike ,
 Ende sloech van Hombeke heer Heinrike
 Dat hem twint en bleef gheheel ,
 Helm , hooft , noch beckeneel ;
 't Sweert toten oghen nederscoot ,
 Ende hy viel neder doot ,
 Daer 't her Arnout toesach , sijn vader ,

4880. Ende sijn broeder allegader ,
 Die 's droeve waren ende hadden toren ,
 Ende sloegen d'orsse metten sporen.
 Mijn her Jan , de oudste broeder ,
 Woude verwreken , sijt des vroeder ,

Dat hyne reet van orsse nedre ; Maer hy spranck op sijn voeten wedre ,
 Ende hevet sijn sweert uyte ghetoghen. Ende heer Hendrick , dat's onghe-
 loghen, Mijn heere Aernoults jonxste sone, Quam slaende met spooren
 coene, Doen hy synen vaedre vallen sach , Ende gaf eenen grooten slach
 Den heere van Wavre op het hoot boven , Dat hy hem den helm heeft ghe-
 cloven ; Maer anders en dede hy hem gheene deere , Ende heer Phelips van
 Wavre die heere Hief op sijn sweert willelijke. — 4877. 't Sweert schoot
 totten ooghen toe , Ende hy viel neder doot doe , Dat heer Aernoult sach
 sijn vaedre, Ende syne broeders alle gaedre, Die daeromme waeren droeve,
 Ende sloeghen met spooren , als ick proeve. Mijn heere Jan , die oudste
 broeder, Om te wreken , sv's vroets (l. vroeder),

- Sinen broeder die lach doot,
 Ende gaf enen steke groot
 Her Philipse, so onsochte,
 Eer hijs hem gehoeden mochte
 Dat hy viel ter erden saen,
 4890. Ende daer hi op soude staen,
 Quam her Arnout van Hombeke,
 Ende gaf hem enen slach vreseleke
 In den hals metten swerde,
 Dat hi strukelde jegen d'erde.
 Anderwerf heeft 't sweert verheven,
 Ende hem enen slach ghegheven
 Recht op den helm vore,
 Dat dair 't sweert scoet dore
 Recht totten tanden inne,
 4900. So dat wederscoot ter kinne.
 Daer viel hi ter erden doot,
 Dat schade was ende jammer groot;
 Want hi was vroom ende goet,
 Ende her Arnout, die here vroet,
 Es ghegaen te sinen orsse,
 Ende sat op; in die porsse

Synen broedre, die doot was, Ende stack heer Phelipse nae dats Eer hy hem ghehoeden mochte, Dat hy op d'eerde viel onsochte. — 4891. Quam heer Aernoult te hem ghegaen Van Hombeke, als ick lye, Ghetoochen het sweert, by Sinte Marie, Ende gaf hem eenen slach op synen hals, Dat hy knielde als ende als. Anderwerf heeft hy het sweert verheven. — 4898. Dat 't sweert schoot al dore, Ende doer het beckeneel mede, Ende het sweert voer, dat's waerhede. — 4900. Doen viel hy nedre, als ick versinne, Ende bleef op die eerde doot. — 4903. Vrome. — 4904. Ende heere Aernoult, die heere vroet, es ghegaen tot synen orsse.

Es hy geslegen ende met strijt;
 Sijn kinderen volgden hem tiere tijt,
 Die hem noode afgaen soudén.

4910. Her Philips viel doot in de moude,
 Van Waveren die here rike;
 Men ginc daer striden vreselike.

Daer quam gewapent van allen leden,
 Sere ridderlijke gereden,
 Van Bueren mijn heer Coenraet,
 Ende neven hem, dat verstaet,
 Her Bernaert van Isselsteyne;
 Met twee banieren quamen si beide,
 Ende quamen te hulpe houde

4920. Van Grimbergen her Arnoude
 Jeghen den heere van Brabant,
 Met menigen stouten wigant,
 Die des dages willichlike
 Hadden gestreden ende vromelike
 Onder de twee banieren voirwaer,
 Die de heren brachten daer.
 Die here van Bueren voerde hiere
 Scilt, wapenroc, ende baniere

4907. Ende es in den strijt gheslegghen. Sijn vader volgde hem in wegghen.
 — 4910. Ende lieten heer Phelips doot ter mouden, Die heere van Wavre,
 segghe ick u, Ende ginghen seerstryden nu Metten vaedre wyllelijcken. Doen
 quam ghereden rudderlijke Die heere van Bueren heere Coenraert. — 4917.
 Mijn heere Bernaert, heere van Ysselsteyne. — 4919. Die sy te hulpe
 brochten heere Aernoulde Teghen die van Brabant met ghewoude, Daer
 menich vrom man inne was, Die des daechs, sijt seker das, Rudderlijcken
 hadden ghestreden Onder die twee bannieren by waerheden. — 4927. Die
 heere van Bueren droeg, dat's waer,

- Van kelen, verstaet wel dit,
 4930. Met ere vaeschen van selvere wit,
 D'een in d'ander gecasseleert.
 Her Bernaert, als men my leert,
 Die here van Isselsteyne,
 Voerde den scilt van goude reine,
 Met ere vaesche van lasoere,
 Gescaectafelt met vier sautoere
 Wit ende roet, ende rikelike diere;
 Al sulcke was sine baniere.
 Dese heren saten beide op twee orsse,
 4940. Diese 'sdaeghs uit menich porsse
 Gedragen hadden te dien stride;
 Sy hadden beide te dien tide
 Geselschap te gadere gesworen,
 Ende om leet noch om toren
 Malcanderen af te gane;
 Maer met trouwen by te stane.
 Dus hilt elc by anderen daer,
 Ende hadden des daghes voirwaer

Den schilt van keelen verstaet dit, Met eene fasche van silvere wit, D'eene in d'andre ghecastelleert. Sijn banniere, als men my leert, Was van den selven in die vaert, Ende van Ysselsteyne heere Bernaert Droeck den schilt al van goude Met eenre fassche van lasure, als hy soude, Met eenen saultoire wit ende root Gheschaecttafelt ter dier noot. Van den selven was syne banniere Ende syne andre wapenen goet ende diere. Oock saeten sy beyde op twee orssen, Die se droeghen uyt menighen porssen, Ende hadden ghedreghen tot dien stryde. Sy hadden beyde in dien tyde Elcanderen gheselschap gheswooren, No om leet, no om tooren D'een den anderen af te gaene, Maer in trouwen by te staene, Ende hilden byeen aldaer. Sy hadden des daechs voorwaer

- Menich hart strijt begonnen,
 4950. Dat sy met eren groot verwonnen,
 Dair menich in verloes sijn lijf.
 Sy saghen comen gewapent stijf
 Jegen haer weder her Goswine,
 Onder sijn baniere fyne,
 In bellonc gaende, goet ter cuere,
 Beide van goude ende van lasuere,
 Met enen rande daeromme van kelen.
 Sijn tornekeel was, sonder helen,
 Van den selven, ende sijn ors goet
 4960. Was verdeckt, des sijt vroet,
 Met enen groenen singlatoene;
 Een spere hilt die ridder coene
 In sijn hant, ende heeft versien
 Comende die twee heren met dien,
 Door den strijt dringende sere.
 Doen liet lopen sijn ors die here
 Rechte te hem beide waert;
 Het sachen comen her Bernaert,
 Ende sloech jegen hem met sporen;
 4970. Men mochte die erde doven horen,
 Daer sy quamen die twee heren.
 Dore die scilden staken si hoer speren

Hutin begonnen Dat sy met eere hadden ghewonnen. — 4952. Doen saghen sy comen, sonder blijf, Van Wedergrate mijn heere Gosswin, Onder syne banniere goet ende fijn Van goude ende van laseure In bellonck gaende goet ter ceure, Met eenen rande daer omme van keelen. Sijn tournekeel, sonder helen, Was van den selven. — 4964. Die twee heeren comen met dien. — 4967. Rechte te hemlieden waert. Doen sach men comen heere Bernaert. — 4970. Daer mochten seer deunen hooren. — 4972. Ende staeken door de schilden haere sperren,

- Soe dat si braken op de platen ,
 Ende die orsse , dair si op saten ,
 Stonden ghebogen over haer hamen.
 Haer swerden togen si te samen ,
 Ende gingen elc anderen slaen.
 Daer toe quamen gereden saen
 Haer lieden , die hem volgden na ,
 4980. Van beiden siden , als ic versta ,
 Bestreet elc anderen te dier uren ,
 Ende mijn her Coenraet van Bueren
 Voer in den strijt , sijt seker das ,
 Ende stac enen ridder , die neve was
 Heer Gosewijns van Wedergrate ,
 Dor den scilt ende dor den plate ,
 Daer 't yser van den spere voer dore ,
 Ende in den lichame selcken score
 Maecte , ende een wonde so groot ,
 4990. Dat hi viel ter erden doot ,
 Ende metten steke dat spere brac.
 Mijn heer Coenraert sijn sweert trac ,
 Ende voer her Goswijn toe ,
 Die jeghen heer Bernaerde doe

Maer sy bracken op die plaeten , Ende die orssen daer sy oppe saeten. —
 4976. Doen toghen sy haere sweerden te saemen. — 4978. Doen quamen
 daertoe ghegaen Hen lieden die hem volgheden nae. — 4981. Ende hebben
 elcanderen bestaen daer , Ende mijn heere Coenraet , dat es waer , Van
 Beuren , hy voer voorts sonder vlien , Ende stack eenen ruddre nae dien ,
 Die daer quam met Gooswine Van Wedergrate , ook was hy syne Neve ,
 doen ick u verstaen , Mijn heere Coenraet gheraecten saen Metten schachte
 sonder blasme , Dat hy hem voer in den lichaeme. Doen viel hy doot
 ende het sperre brack ; Heere Coenraet sijn sperre uyte track , Ende voer
 mijn heere Gooswine toe , Die jeghen mijn heere Bernaerde street

- Van Yselsteyne street, dien here,
 Die hem ondersloegen sere.
 Her Coenraet voer hem bat naer,
 Ende sloechen op den helm daer,
 Die rikelijc ende groot was ter noot,
 5000. Dat daer 't vier gereet uyt scoot,
 Ende her Gosewijn sloech hem weder,
 Den scilt doorhieu hy hem daer ter neder;
 Een groot stuc viel daer op 't velt
 Oic hadde hine bina gevelt
 Met enen slage, dien hi hem gaf;
 Doch onthilt hi hem dair af,
 Soe dat hi bleef in 't gereide
 Ende voer hem ane sonder beide.
 So dede met her Bernaert.
 5010. Si sloegen op hem ter vaert
 In allen siden crachtelike;
 Maer hi weerde hem vreeselike
 Dat hem wel quaet was genaken;
 Maer si verloedene, in ware spraken,
 Soe sere, datti hadde moeten wiken:
 Dies liet hi d'ors henen striken.

Van Ysselsteyne, den heere stout Ende ondersloeghen hen menich fault,
 Ende heer Coenraet reet hem daer naer, Ende sloech hem op den helm
 daer, Daer het vier uyte spranck. Dat sweert schoot sonder wanck Omdat
 die helm was so goet, Ende heere Gooswyne, sijt's vroet, Slouch hem we-
 der met ghewelt Ende doorhieu hy hem synen schilt, Dat een goet stuck
 viel op 't velt, Ende hadden herde na ghevelt Metten slaeghe, die hy hem
 gaf, Alsoo helpe my het heylich graf! Maer hy onthielt hem in 't gheryde.
 — 5009. Soe dede oock heer Bernaert met Ende sloech op hem, dat wet,
 In allen syden crachtelijcke. — 5015. Soe dat hem quaet was te ghenaken;
 Maer sy bloedenen in waeren saeken So seere dat hy hadde moeten wijcken,
 Ende hy voer henen strijcken,

- En hadde gedaen een ridder wijs ,
 Mijn her Willem van Trasengijs ,
 Van Brabant een baenroetse groot ,
 5020. Dien sach houden in den noot ,
 Ende jegen twee baenroetsen striden ,
 Dien sere verladen te dien tiden
 Hadden , ende sijn volc oic mede ,
 Hi ware doot bleven tier stede ;
 Maer die here van Trasengijs
 Dede derwaert lopen , des sijt wijs ,
 Sijn maechschap ende sijn baniere ,
 Die rikelic was ende diere
 Van lasuere ende van goude
 5030. In bellonc dwers , also hi woude ,
 Wale gesneden te diere ure.
 Sele was sijns ors covertuere ,
 Daer 't mede was overdect.
 Hi hilt in sijn hant gestrect
 Sinen scerpen snidenden brant ;
 Metten orsse quam hi gerant ;
 Sijn wapenroc was rikelijc diere ,
 Ende gelijc sire baniere.

Ende en hadde ghedaen een ruddre wijs , Mijn heere Willem van Tresignijs
 Van Brabant een baroen groot. Hy sach houden in dien noot Den heere van
 Wedergrate stryden Jeghen die twee baenrotsen te dien tyde , Diene
 al te seere verloeden , Ende oock syne lieden , wille 't ghevroeden , Waeren
 van den anderen seere verlaeden. Doen dede hy keeren met grooter staden
 Sijn maeschap derwaert ende syne banniere. — 5030. Een en bellonck
 dweers , so hy 't woude , Al ghesneden , dat wet wel ; Oock was hy selve in
 dat spel , Met sulcken teekenen al verdeckt. Hy hilt in sijn hant , dat wet ,
 Synen scarpen snydenden brant ,

- Hi reet ten herewaert, wat hi mach ,
 5040. Ende gaf enen groten slach
 Den here van Iselsteine op 't hooft,
 Dat hi al te na was verdooft;
 Doch quam weder te hem die here vry ,
 Ende sloech weder, dat seggie dy ,
 Van Trasengijs dien vromen here
 Op den helm alsoe sere
 Dat hy een deel onteffent was.
 Elc sloech op anderen , sijt seker das ,
 Vreselike grote slaghe.
5050. Her Gosewijn was oic niet traghe
 Van Wedergrate ; hy heeft oic saen
 Den here van Bueren bestaen.
 Dese vier heren streden tien tiden
 Elc op anderen met nide ;
 Sy ondersloeghen hem ende staken
 Dat hare scilden mochten craken ,
 Ende maicten tier selver stat
 Elc anderen van bloede nat ;
 Ende hadse haer volc niet gesceden ,
5060. Dat daer tusschen quam gereden ,

Ende liet loopen d'ors ter hant Op die heeren daer hy se sach. —
 5041. Op sijn hooft Dat hy scheen te syne al verdooft; Doch quam
 tot hem selven die heere vry. — 5045. Van Tresignies die heere vrome Op
 den helm, als ick gomme, Dat hy een deel ontheffent was. Doen sloech elck
 nae den anderen na das Harde anxstelijcke groote slaeghen, Ende heer
 Goosswine, dat's gheene saeghe, Van Wedergrate heeft bestaen Den heere
 van Bueren, sonder waen, Ende ginghen alle viere vechten Onderlinghe
 ende hen berechten, Ende ginghen slaen ende steken; Ick waene ghy en
 hebbets noyent hooren spreken Van sulcken gheruchte als men daer
 maeckte, Ende sloeghen die schilden dat sy craeckten. Oock so maeck-
 ten sy nae dat Elc den anderen van bloede nat, Ende quetsten aermen
 ende dien, En hadde haer volck ghedaen met dien.

Sy hadden elc anderen tier stat

Doot ofte verminet gehadt ;

Maer si seedense daer gemeen ,

Ende drongense van een.

Daer worden in den stride saen

Pratsen scone ende groot gedaen ,

Ende daer gesciede in dat striden

Scade groot in beider siden ;

Nieman anders des vermeet ;

5070. Soe anxtelic als men street

En sach nieman noch sele gevecht.

Daer en was ridder noch knecht

Hine street vromelije met eren ,

Ende holpen wel haren heren.

Van Grimberghen die heren fijn

Vochten sere in dat hustijn ,

Dies si hadden wel te doene ;

Want van Brabant die baroene

Hadden meerder hoop in haer scaren

5080. Dan der Grimberchsen heren waren ;

Nochtan dorbraken sise gereet ,

5061. Sy hadden elcanderen, by waerheden, Ghedoot ofte verminckt te dier stont; Maer sy scheyden se, dat sy u cont, Ende hebben se van een ghedronghen. Alle die yet spraken met tonghen Mochten 's u niet vertellen al Die doode groot ende smal, Die daer gheschiede in beyde syden; Daerom laete ick overlyden, Ende segghe u van dien dat ick sach. Men street daer seere op dien dach; Want daer en was knaepe noch knecht Ofte hyne street seere in dit ghevecht, Ende holpen vromelick haeren heeren, Ende die van Grimberghen by mier eeren Vochten seere in dat huttin; Sy waeren stoute lieden ende fijn, Oock hadden's sy seere te doene. — 5079. Waeren meer dan die van Grimberghen waeren; Nochthans doorbraecken sy die schaeren,

Waest den Brabanters lief of leet.

Binnen dat men daer dus vacht ,
 So quam daer met groter cracht
 Van Dongelbergen mijn heer Jan
 Op een ors dat seere ran
 Met sinen wapenen overtoghen ;
 Den scilt voerde hy ongheloghen
 Van sable ende van silvere wit ,

5090. Wel gevaescht, verstaet my dit,
 Met enen leuwe rampant van goude,
 Gekroent van kelen, also hi woude ;
 Alsule was sijn tornekeel,
 Ende sijn banier al gheheel,
 Daer sijn maghen hielden onder.

Hi hilt in sijn hant besonder
 Enen spere sterc ende stijf,
 Ende liet lopen, sonder blijf,
 Op her Gerarde van Ophem,

5100. Der hine houden sach vor hem,
 Wel ghewapent totten voeten.
 Hy hadde des daechs met felre groeten
 Gegroet menigen Brabantsoen ;
 Sijn tornekeel was doen
 Al dorsteken ende dorhouwen,

Was't den Brabanters lief ofte leet. Binnen desen dat men dus street Hurte uyt van Donghelberghe heer Jan Op een groot ors. — 5088. Hy veurde den schilt ongheloghen. — 5090. Ghevaescht, nu verstaet dit, Met enen leeu rampant van goude, Ghecroont van keelen, so hy woude. — 5098. Ende liep al zonder blijf Op heere Geeraerde van Oppem, Die houdende was voor hem. — 5102. Hy hadde dies daechs met grooter moyten, Ghestreden op die van Brabant daer. Sijn tornekeel, wet voorwaer, Was al doorsteken ende doorhouwen,

- Dat mer niene aen mocht scouwen
 Enich teken , datter an hilt.
 Van silvere voerdi den scilt ,
 Vijf ruten van kelen in bellone;
 5110. Dus is gaende de ridder jone.
 Van Dongelbergen tier steden
 Sachi te hemwert comen gereden ;
 Hi greep enen stercken scacht ,
 Ende horte d'ors met groter cracht
 Op den here van Dongelberghe weder,
 Die te hemwert rende gereder
 Dan een swaluwe soude vliegen.
 Te gadere quamen si , sonder liegen ,
 Metten orssen in de wile
 5120. Rechte als twee vlieghende pile ,
 Ende geraikten met ghewilt
 Elc anderen dair op den scilt ,
 Dat sise alle beide dorstaken ,
 En die platen , in waren spraken ;
 Ende waest niet te broken , die speren
 Die waren hem in den buuc geveren.
 Daer na quamen si te samen
 Beiden met hoeden ende met lichamen

Dat men gheen teeken en conste gheschouwen; Maer van silvere veurde hy den schilt Met vijf ruyten, alsoo hy wilt, Van keelen gaende in bellonck. Van Donghelberghe sach hy, den heere jonck Ghereden commende tot hemwaert. Doen stack hy de hant op sijn sweert, Ende greep eenen. — 5116. Dat henen liep veel ghereedere Dan eene swaluwe soude vlieghe[n], Ende quaemen te gaedre, sonder lieghe[n], Metten orssen op dier wylen, Alse twee vlieghende pylen, Ende gheraecten elck den anderen Op den schilt, sonder wandelen, So dat syse beyde doorstaeken, Ende die platen in waeren saeken; Ende en hadden niet ghebroken die sperren, Sy waeren hun in den buyck ghevaeren. — 5128. Metten hoofde[n] ende metten lichaeme[n]

- Dat si 't vel af jockierden,
 5130. Ende hem beide ter erden stierden
 Met haer sadelen tusschen haer been;
 Want daer en was vergaert geen
 So vast, sine mosten breken;
 Maer si sprongen op haesteleken,
 Ende eer si getrokken haer sweerden
 Waren si weder op haer peerden
 Hermonteert rikelike.
 Daer wert gestreden vreselike
 Van den twee heren dier by hilden,
 5140. Dat vlogen die spaenderen van den scilden,
 Die in stucken worden gehouwen.
 Men mochter in den strijt scouwen
 Meneghen vallen metten sweerde,
 Eer die heren quamen te peerde.
 Sinen viant daer hi op quam
 Van Dongelberge, die hem nam
 Sijn sweert ende sloech op her Geraerde,
 Ende geraecte den ridder waerde
 Recht op 't beckeneel boven,
 5150. Dat hy 't heeft in tween gecloven,

Dat sy wel daeraf jochierden, Ende hemselven ter eerden stierden, Met haeren saddelen tusschen haere beenen; Want daer en was deghen so groote gheene, So vaste sy en moesten breken; Maer sy spronghen op, hoorde ick spreken, Ende eer sy haeren sweerden consten ghevaen Waren sy ghemonteert met dien Van den ghenen dier by hilden. Daer worden spaenre van den schilden Ghehouwen, daer sy worden gheorst. Doen track sijn sweert sonder vorst Van Donghelberghe die heere vry, Ende sloech een, gheloves my, Recht op het beckeneel boven Dat hy in tween heeft gecloven,

Ende 't sweert scoet toten oghen toe ;
 Enen anderen hersloech hi doe
 In den hals sonder merre ,
 Dat hem 't hooft afvlooch verre.
 Twee heeft hire doot in de vaert ,
 Daer 't toesach mijn heer Geraert ,
 Die 't sere qualike verdroeck.
 Sijn ors hi mit sporen sloech ;
 't Sweert verdroeck hi aldair ,

§160. Ende sloech her Janne sonder vaer
 Van Dongelberge tier selver stonde
 Op sijn scouweren een grote wonde ,
 Die hem sere bloeden began ;
 Ende van Dongelberghe mijn here Jan
 Heeft sijn sweert verheven ,
 Als hy die wonde heeft beseven ,
 Ende sloech van Ophem her Geraerde
 Op den helm met den swaerde
 Dat 't goede sweert daer dore scoot ;

§170. Eene wonde anxtelike groot
 Heefti ontfaen van dien slaghe ,
 Dies droeve worden sine maghe ,

Ende het sweert scoot totten ooghen toe. Eenen anderen sloech hy doe. —
 §154. Seer verre. Die twee vielen neder doot, Dat heer Geeraert toesach
 bloot; Dat hy seere qualijc verdroeck. Sijn ors hy metten spooren sloech,
 Ende hilt sijn sweert in sijn hant, Ende sloech heer Janne, sy u becant, Van
 Donghelberghe ter selver stonde Op die schoudere eene groote wonde , Die
 seere te bloedene began. — §165. Doen hy die wonde hadde beseven, Heeft
 hy sijn sweert opgheheven , Ende sloech heere Geeraerde van Hoppem Op
 den helm , dies ick seker bem. — §172. Dies droeve waeren syne maeghen.

Ende syne vrienden, die by hem waren.

Met torne sijn si ingevaren.

Daer wort die strijt groot ende sterk;

Men sach daer menighen in dat pere

Van sinen orsse vallen neder,

Die nemmermeer op rechte weder

Dore bedranc van den orsse;

5180. Men sach daer vallen in de porsse

Menighen heerliken man,

Die ic genoemen niet en can;

Ic wane men noyt t' eniger tiden

Also anxtelic sach striden;

Want si hare grote scande

Wreken wouden op die vianden :

Hoofden, benen, voeten, handen

Sach men liggen daer in 't bloet.

Sy hadden menighen riddre goet

5190. Daer in hare hulpe bracht,

Ende die genendeliken vacht

Op des hertogen partie,

Sy hadden onderlinge hatie.

Scoenderen strijt dan si daer dreven

Wert in boecken noyt bescreven;

5174. Ende met grooten torne sijn sy inne ghevaeren. Daer weert die strijt groot ende starck. — 5177. Van synen peerden vallen nedre, Die nummermeer op en rechten wedre Door 't bedranck. — 5182. Die ic al niet ghenommen en can. Ick waene dat men tot gheenen tyden So anxstelijck en sach stryden Als die heeren van Grimberghen daden; Want sy haere groote schaeden. — 5187. Ende handen sach men daer ligghen in 't bloet. — 5190. Aldaer. — 5191. Ende die ghenendelike vacht. — 5193. Schoendere strijt ende meer hadhye

Oie waen ic wel, als ic bediede,
 Dat noyt scoender daet gesciede
 Onder kersten volc te samen,
 Dor den anxt van enighe blamen

5200. Daer t' ontfane in den stride;
 So en wilde elc anderen van nide
 Die plaetse een voet rumen.

Ach armen! dat se hem versumen
 So mosten, dat was sonde groot,
 Dat si elc anderen sloeghen doot,
 Die edelste van kerstenhede,
 Dat was sonde ende jammerhede.
 Hadden si horen overmoet
 Willen werpen onder voet,

5210. Ende gewroken Gods ande
 Op Saracenen, op Gods viande,
 Ende daer broederlike gevochten,
 So waert recht dat wi se mochten
 Prisen, dat si hadden mede
 Bloeme geweest van kerstenhede;
 Maer hier toe en mocht niet comen;
 Elc hadde anderen geerne genomen

Dan sy deden die edele lieden; Want wel dat noyent gheschiede. — 5199.
 Van eenighen blasmen. — 5200. In dyen stryde So en wilde elc anderen tot
 dyen tyde, Die plaetse eenen voet niet ruymen. Lacen! dat sy hen versuy-
 men Moesten, dat was schaede groot. — 5208. Hadden sy haeren overmoet
 Willen worpen onder voet, Ende ghewroken Christus ande Op de Sara-
 sine, Gods vyande, Ende daer ghevochten broederlijke, Men hadde moghen
 segghen sekerlijke Dat sy waeren, sonder berommen, Van alle de werelt
 die bloemen; Maer hiertoe en mocht niet commen, Elck hadde anderen
 ghenomen,

Goet, ere ende oic lijf.

Aldus duerde desen kijf

5220. Tot dat die Gods crachte

Den dach verkeerde in den nachte,

Ende si nemmer en consten gesien ;

Doen moest elc van anderen tien ,

Ende varen in sire hoeden.

Men sach daer menighe moeden

Riddere van den velde sceiden ;

Maer die velden ende die weiden

Bleven verschs van bloede root ,

Daer die strijt stare ende groot

5230. Op hadde gheweest den langen dach.

In beiden siden was groot beclach

Om gewonden ende om doden ,

Die daer waren in groter node.

Die heren van Grimberghen daden

Haer ghewonde wel begaden :

Sy hadden goede meesters dare ,

Diere toe namen goede ware ;

Sy aten, sy droncken, sy maeckten herte ;

Sy hadden d'alre meeste smerte,

5240. Die metten jongen hertoghe waren ;

Sine waren also niet ontvaren,

Hadde hy gheconnen, goet ende lijf; Aldus duurde altoos stijf Die strijt tot dat Gods cracht Den dach dede keeren in den nacht, Ende sy niet meer en consten ghesien; Daer moeste elck van den anderen schien, Ende waeren in sijnder hoeden. — 5226. Binnen dien van den velde scheyden. — 5228. Veerschs. — 5230 Al die(n) langhen dach In beyde syden het was groot beclach Omme haere ghewonde, om haere dooden, Die daer waeren in dien noode. — 5237. Dyer wel toe naemen waere. — 5239. De aldermeeste. — 5241. Sy en waeren so niet ontvaeren;

Maer datse sciet die donkere nacht.
 Die van Grimbergen hadden bedacht
 Te settene al jegen al,
 Ende te proevene haer geval;
 Dies wert men wel des dages geware
 In des joncs hertoghen scare,
 Die menighen man wel gheboren
 In dien strijt hadden verloren,

5250. Beide t' ors ende te voet.
 Sy merckten wel ende waren vroet
 Dat si hare ere niet en consten gehouden,
 Noch des strijts langher ghewouden,
 Sine bejaegden hulpe mere.
 Doen sprac her Heinric, die stoute here,
 Die momboir was des hertoghen,
 Ende die hem in dit orloghen
 Proefde wel ghetrouwelike;
 Ruwaert was hi van den rike,

5260. Ende leitsman der Brabantsoene :
 « Ghy heren, wy hebben wel te doene,
 Dat ons iemant gave selcken raet,
 Dat wy gevelden d'overdaet,
 Die van Grimbergen die heren
 Met overmoede t' onswert keren,

Maer het schietse die donker nacht. Die van Grimberghen hadden ghedacht
 Te settene al jeghen al, Ende te aventuren haer gheval; Dies wierden des
 daechs wel ghewaere. — 5250. Beyde te orsse ende te voet, Dat sy haer
 eere niet en consten behouden. — 5254. Sy bejaegden hulpe meere. Doen
 sprack Hendrick, die stoute heere. — 5257. In deser oorloghen. — 5261.
 Ghy heeren, wy hadden wel te doene Dat ons yemant gave raet, Dat wy
 wederstonden die overdaet. — 5265. Tot onswaert keeren,

- Ende die hem niet willen gematen.
 Sy hebben so stercke ommesaten,
 Ende selcke helpe vercregen,
 Ons en diet geen were daer jeghen,
 5270. Wy bliven altoos in den toren.
 Wanneer si den lesten horen
 Ten tinnen op hoer borch doen tuten,
 So sijn wy seker strijts hier buten,
 Ende fellike van hem bestreden,
 Als wy best wanen te sijn in vreden,
 End met gemake leven soudē. »
 Doen sprac daer een, hiet her Bouden,
 Van den Torre was sijn toename :
 « Ghy heren, waert u bequame,
 5280. Ic soude ons geven goeden raet :
 Nadat ons ghescapen staet,
 Sone mogen wy hulpe niet ontbaeren.
 My dunct goet dat men doe varen
 Enigen man, die ontdecke
 Den grave van Vlaenderen ende vertrecke,
 Hoe dat met onsen jongen here steet.
 Ic hope het sal hem wesen leet

Ende die hen niet en willen maeten. Sy hebben so stercken ondersaeten,
 Ende sulcke een hulpe vercreghen, Ons en helpt gheen weren jeghen.
 — 5271. Wanneer sy den luden hooren, Den tynne op haer borch doen
 tuyten, So sijn wy sekere strijts hier buyten, Ende sijn dickwels van hem
 bestreden, Als wy best waenen met vreden Leven, ende met ghemake sijn. »
 Doen sprack mijn heere Boudwin. — 5282. Sone moghen wy gheene
 hulpe ontbaeren; My dinct goet dat men doet vaeren Eenighen man, die
 vertrecke Den grave van Vlaenderen ende ontdecke, Hoe dat met onsen
 joncheere steet.

- Dat van Grimberghen die heren
 Sijn volc verslaen, sijn lant strueren,
 5290. Om hulpe sal men hem bidden dan.
 Die grave es so ghetrouwe man,
 Licht hi wert also beraden,
 Dat hy ons sal staen in staden,
 Ende die van Grimberghen helpen dwinghen.
 Connen wy 't hiertoe ghebringhen,
 Soe wert gevelt hoer overmoet,
 Ende onse joncheer blijft in sijn goet,
 Ende wy met in groter ere.
 Anders en moghen wy nemmermere
 5300. Voleynden dat hier es begonnen. » —
 « Her Bouden, here, wine souden connen
 Vinden ghenen beteren raet,
 Sprac her Heinric, dat verstaet,
 Want eer gesciede dat wonder
 Dat elc anderen brachten t' onder
 Met striden, in enigen kere,
 Ons hulpe soude meerderen sere.
 Ende want hier niemant es so goet,
 So hoesch van talen, no so vroet;
 5310. Dese bootscap voere u
 Te doen, hierom bid ic u nu

5292. Lichte hy weert so beraden. — 5293. Connen't wy hiertoe ghebringhen, So weert hier ghevelt haer overmoet. — 5301. « Heer Bouden, heere, men soude connen Vinden gheenen beteren raet, Sprack heer Heindrick, naer dat staet; Want eer gheschiede dat wondere Dat wy elcanderen mochten t' ondere Met stryden bringhen in eenigher keere; Onse hulpe soude minderen al te seere. Want hier nietmant en es so goet, So hoeschs van taelen, noch so vroet Dese bodscap te doene voor u. Hieromme so bidde ick u nu.

- Vriendelic als minen vrient;
 Want ghi onsen joncheer ghedient
 Hebt met trouwe goet ende gave,
 Dat ghy onsen bode toten grave
 Sijn wilt, ende hem verclaren
 Hoe dat hier es gevaren,
 Ende bidden hem dore genade
 Dat hy ons succors berade,
 5320. Also dat onse jonchere
 Blive in zijn goet, in zijn ere. »
 Doe sprac van den Torre her Boudewijn :
 « Dit moet in Gods name zijn :
 Wildijt, ghy heren, dat ic 't doe,
 So wil ic my gereiden toe. »
 Hy hiet gereiden na 't gone
 Her Woutere sinen sone
 Met hem te varen te hant
 Toten grave van Vlaenderlant,
 5330. Ende twee sire neven ende knapen viere,
 Die hem dairtoe gereiden sciene.
 Dese geselschap goet ende fijn
 Voer ten grave Boudewijn,

5314. Hebt met trouwen in dese orloghe, Dat ghy aen des graven hooghe
 Onsen bode sijt ende hem wilt verclaeren Hoe hier met ons es ghevaeren,
 Ende bidden hem door ghenade Dat hy ons secours berade, So dat onsen
 joncheere Behouden mach syne eere. » Ende mijn heere Bouden ant-
 woorde doe : « So willick my nu bereyden toe. » Ende hiet ghereyden nae
 't gone Mijn heere Woutere synen sone, Alse met hem te vaerene te hant
 Tot den grave in Vlaenderlant, Ende twee sijnder neven ende knaepen
 viere, Die hen allen ghereyden schiere, Ende voeren metten ruddre fyne
 Totten grave Bouduwine.

- Den edelsten prince dien men vant,
 Ende die vele metter hant
 Wrachte op die Gods viande;
 Want hi versloech metten brande
 Maloperze ende Rodewine,
 Twee ontsachelike Sarasine,
 5340. Resen starc ende groot,
 Die kerstenheyt in groter noot
 Dicke brachten ende verloeden.
 Mijn her Bouden met ootmoeden
 Van den Torre groete den here
 Van Vlaenderen utermaten sere
 Van des joncs hertogen wegen,
 Dien menigen man was afgeslegen,
 Ende noch lach in groten noot :
 « Want menigen swaren stoet,
 5350. Her grave, doen hem de Grimbergsche heren;
 Sijn volc verslaen sy, ende strueren
 Sijn lant met groter crachte,
 Beide by daghe ende by nachte.
 Sy sijn van maghen also groot,
 Ende hebben vergadert selc conroet,

5335. Ende die groot wondere metter hant Wrachte op des Gods viande.
 — 5339. Maloperde ende Roduwine, Twee onsalighe Sarasinen, Reusen
 starck ende groot, Die kerstenheyt wesende in grooten noot Dickels brach-
 ten ende verloeden. Mijn heere Bouden met oetmoeden Van den Thorre
 groete dien heere Van Vlaenderen uytermaeten seere Van des jonghes her-
 toghen weggen, Dien menighe man es afghesleggen, Ende noch leghet in
 grooten noot; Want hem menighen swaeren stoot Van Grimberghen doen
 die heeren, Sijn volck verslaen, sijn lant strueeren Met overmoede ende
 met crachte, By daeghe ende oock by nachte.

Dat si van Brabant den jonchere
 Niet en willen kennen voer overhere,
 Noch oic en willen wiken.

Nu bid ic u door Gode den rike ,

5360. Onse jonchere ende sijn baroene ,
 Want ghijs wel macht hebt te doene ,
 Dat ghi hem wilt succors beraden ,
 Dat hy van den overdaden ,
 Die in Brabant sijn geseten ,
 Wraec hebbe over die heren vermeten
 Van Grimbergen, mits uwer gewout
 Ende uwer hulperen menichfout. »
 Doen sprac van Vlaenderen die grave :
 « Hier wil ic my bespreken ave

5370. Metten baroene van minen lande.

Dicke bejaegt een here scande ,

Die sonder sire genoten raet

Orloge of hoge dinc bestaet. »

Hierna ontboet die grave sijn

Voer hem die baroene sijn

T' enen hemeliken rade,

Wat hy best hier met dade.

5357. Niet en kinnen ofte houden als overheere, Noch een twint hem en willen wijcken. Nu bid hy u om Gode den rijcken, Dat ghy hem wilt succors beraden, So dat hy van den overdaden Mids uwer hulpe, hem moghe wreken. » — « Ick wille my, sprack die grave, bespreken Metten baroenen van mynen lande; Want dickels bejaegt een heere schande, Die sonder syne ghenooten raet Oorloghe ofte groote dinck bestaet. Dus ontbood die grave sijn Voor hem die baroenen sijn, T' eenen heymelijcken raede, Wat hy best hier mede dade.

- Doen berieden si hem te hande
 Ende seiden : « Here , het was scande ,
 5380. Soudi 't orlogh ane die ghene bestaen ,
 Die u niet en hebben mesdaen.
 Hout u gebuere over u vrient ,
 Sine hadden arch an u verdient.
 By goeden gebueren , sonder sorgen ,
 Heeft men dicke goeden morgen ;
 Maer ghy sout versoeken ere
 Of van Brabant die jonchere ,
 Heer grave , u man wil worden ,
 So mocti met eren torden
 5390. In dit orlogen , ende hem beraden
 Succors , ende staen in staden ;
 Want ghi 't dan sculdich waert te doene. »
 Bi den raet van sine baroene
 Ginc die grave voert aldair ,
 Ende ontdeckte her Bouden claer
 Van der Torre , die tot hem seide :
 « Her grave , ic en can u geen sekerheide
 Van manscape gheloven nu ;

5379. Ende seyden : « Heere grave , het waere schande Soud hy dese orloghe bestaen Teghen dieghene die u niet en hebben misdaen , Hout u ghebeure over uwen vrient , Syne hadden 's erghens jeghens u verdient. Die goede ghebeuren heeft en dorfs niet sorghen , Dickels heeft hy goeden morghen ; Maer , heer grave , verstaet oock meere , Woude van Brabant die jonckheere U man werden , verseucket nu , So mocht ghy met eeren terden , segghe ick u , In dit oorloghe ende hem beraeden Soecours ende staen in staeden ; Want ghy dan schuldich weert te doene Metten raede van uwe baroene. » Ende voorts ginc die grave daer , Ende vertelde heer Boudine claer. — 5397. Heere grave , ick en can u gheene waerheyde.

- Maer ghine selt niet belgen u
5400. Dat ic, sonder eenich belof
Hier af te doene, rume u hof;
Gine selt in 't erge niet verstaen.
Myne bootscap heb ic gedaen,
Niet verder wil ic overterden
Dat onse joncheer u man soude werden
Van Brabant; wet dat, grave coene,
Dat u daer af belof te doene
Een twint niet en was geladen my.
Marie die coninginne vry
5410. Moet van Brabant den jonchere
Sparen, ende houden in zijn ere;
Want hem nu sere es ontsient.
Ter noot proeft men wel den vrient,
Her grave, God houde u in eren;
Te minen jonchere wil ic keren,
Ende 't sinen rade, ende hem beconden
Wat ic ane u heb bevonden. »
Dus es her Bouden weder comen
Van Torre, ende heeft genomen
5420. Mijn her Heinric met geninde,
Die momboire was van den kinde;

5399. Maer ghy en sult niet belgen u. — 5402. Wike u hof; Ende ghy en sult in argher niet verstaen; Myne bodschap hebbe ick ghedaen, Niet voordre en wille ick overterden. — 5406. Van Brabant heere grave coene; U daer af belof te doene So en was twint gheladen my. — 5412. Want nu hem seere es ontsient. — 5415. Tot mynen joncheere wil ick keeren, Ende 't synen (rade ende) hem orconden Wat ick aen u hebbe ghevonden. » 5419. Van den Thorre, ende heeft ghenomen Mijn heere Henrijeke met gheninde.

Voer een side leide hine te waren ;
 Met hem nam hi die riddaren ,
 Die leitsman waren in den raet ,
 Ende seide : « Neghenen toeverlaet
 En can ic aen den grave vinden ,
 Dat hy hem wille onderwinden
 Deser oirloghen , sonder onse jonchere
 En wille sijn man worden voirt mere. »

5430. Her Heinric sprac doe :
 « Ghy heren , ic rade wel hier toe ,
 Wy moeten volgen desen rade ,
 Ochte vallen in meerder scade ;
 Wy hebben al te felle gebuere.
 God mach beteren ons aventuere !
 Al geloven wy dat , nochtan
 En mach onse jonchere niemants man
 Werden , eer hy sy voljaert ;
 Sijn borge wordic onvervaert.

5440. Als hy comt te sinen daghen ,
 Ende hy mach wapen dragen ,
 Wilt hy , hy mach 't gestade houden ,
 Of keren in een anderen vouden. »

5422. Over eene syde leydinge te waere. Met hem nam hy die rudder
 daere , Die leytsmannen waeren ende raet , Ende seyde : « Negheen toever-
 laet. — 5428. Dese oorloghe voor onsen joncheere , Hy en werde sijn man
 ende bleve (vort) meere. » Mijn heere Hendrick sprack doe : « Ghy heeren , ick
 raede u wel hiertoe Dat wy volghen desen raede , Ofte wy vallen in noch
 meerdere schade. — 5435. Oock mach God beteren onse aventure , Al belo-
 ven wy dit , nochtan. — 5438. Werden eer hy heeft sijn volle jaer ; syne
 borghe werde ick voorwaer. Als onse joncheere tot synen daeghen Comt
 ende hy waepen draeghen Mach , so houde hy dit ghestade , Ofte doet hy
 sulx hy weert te raede. »

- Dus droeghen die heren overeen
 Daer te varene onder hem tween ,
 Mijn her Heinric ende her Bouden ,
 Die borghe hier af wesen soudē ,
 Ende die met desen selven rade
 Brabant holpen uter scade ,
 5450. So dat si 't lant ende haer jonchere
 Hier met hilden doen in sijn ere.
 Die heren sijn so verre comen
 Dat si den grave hebben vernomen ,
 Die van Vlaenderen was here ,
 Die se ontfinc met groter ere :
 Hy wiste wel wat si sochten.
 Die bootscap , die si brochten ,
 Ontdecken si hem te hant.
 Mijn heer Heinric sprac : « Brabant
 5460. Ende ons jonchere , her grave coene ,
 Heeft uwer hulpe te doene ,
 Ghelijk als u seide here Bouden ;
 Sal onse jonchere syne ere behouden ,
 Ende 't land van Brabant sijn ontladen ,
 So moetti ons staen in staden ;
 Want wy hebben sware omsaten ,
 Die hem niet willen gematen ,

5446. Mijn heere Heindrick ende mijn heere Bouden. — 5449. Uyt groote schade , So dat sy 't lant ende haeren joncheere Hiermede hilden in sijnder eeren. Aldus sijn die heeren commen So verre dat sy hebben vernomen Den grave van Vlaenderenlant , Die se wel ontfinc al te hant. Mijn heere Heindrick van Brabant Sprack aldus : « Heere grave coene , Uwer hulpen hebben wy van doene. — 5464. Ende 't lant van Brabant sijn ontladen , So moet ghy ons staen in staeden ; Want wy hebben swaere ondersaeten , Die hen niet en willen ghemaeten ,

Noch over here, min noch mere,
Van Brabant kennen onsen jonchere.

5470. Sy hebben met hem in hare side
Die bloeme van ridderen in elken stride.
Dus soeken wy hulpe hier aen u,
Ende willen hem verborghen nu,
Onsen jonchere, op ons lijf
U man te werden sonder blijf,
T' eerst dat hy verjaert sal wesen;
Sekerheit doen wy u van desen
By ridderscape ende by trouwen;
Vindijs niet waer, doet afhouden

5480. Mijn hooft, ic ben de momber sijn. »
Doen sprac die grave Boudewijn
Van Vlaenderen die prince goet :
« Ic segghe dat ghy als goet man doet,
Ende als ghetrouwe; op dit beheet
Sal u mijn hulpe wesen gereet.
Uwen jonchere wil ic nu te staden
Staen, ende Brabant ontladen
Van verdriete ende van verliese,
Oft ic 't late, dat ic riese. »

5490. Nu wil ic u voirt gewaghen
Van die op de borch laghen

Noch over heere kennen onsen joncheere Van Brabant no min no meere. Sy hebben met hen van wyde van syde Die blommen van ruddren t' elcken stryde, Dus soecken wy hulpe, grave, aen u, Ende willen hier verborghen nu Onsen joncheere op sijn lijf. — 5480. Die monboir sijn. — 5485. Sijn bereet; Ick wille uwen joncheere staen in staeden. » Nu hoort wat op d'ander syde daden Die op die borch boven laeghen. Deerst dat sy den dach versaeghen,

- Van Grimberghen, wat si daden,
 Ende wies sy waren beraden.
 Tierst dat wort versien de dach,
 Deden si sonder verdrach
 Blasen enen groten horen;
 Sy waren gewapent wel te voren,
 Ende daden hare poerten ontsluten,
 Ende reden in 't here daer buten,
 5500. Scilt om hals, spere in hant,
 Met menighen ridder achemant
 Gemonteert met stouten moede.
 D'ander waren op hoer hoede,
 Die dair laghen op den velde;
 Daer mocht men sien met ghewelde,
 Die orssen nopen metten sporen:
 Elc heeft sinen man vercoren
 Ende lieten haer glavien sincken.
 Men sach daer steken ende vermincken;
 5510. Ende selcke horte so ontsoete
 Uten sadele, dat hy de voete
 Opwaert keerde, ende in dat gras
 Also lanc viel als hy was.
 Oic sach men selliken geraken
 Soe felliken, hem dochte craken

So blies men eenen grooten hoorne; Sy waeren ghewaepent al te vooren,
 Ende deden haere poorten ontsluyten. In den herre reden sy daer buyten,
 Schilt om hals, 't sperre in de hant. — 5501. Anchemant. — 5502. Wel
 ghemonteert met stouten moede; Maer die andre waeren op haere hoede.
 — 5511. Uyten saedele, dat hy die voete Opwaert keerde [en] in dat gras
 Viel alsoo lanck als hy was. Oock sach men sulcken gheraeken So fellijck,
 hem dochte craeken

- Die ribben in den lichame sijn;
 Menighen glavie bruin stalijn
 Sach men beverwen met bloede,
 Dus hem die heren, met overmoede,
 5520. So vreselike onderhorten:
 Men sach daer dan menighen storten
 Van den orsse bi ongewelt.
 Die glavien vlogen over 't velt
 In cleinen stucken ende trinsoene.
 Met overmoet als lioene
 Sach men die Grimberchse heren
 Aldus op haer vianden keren;
 Als die speren gebroken waren,
 Trocken si, al sonder sparen,
 5530. Hare sweerde uten scoe,
 En elckerlije reet anderen toe.
 Daer wert gestreden anxtelike,
 Ende van slagen vreselike
 Gedient op die wijchstat;
 Dus maecte elc anderen van bloede nat,
 End elkerlije woude met geweld
 Den prijs voeren van den velde,

Die ribben in die lichaeme sijn. Eene glavie bruyn staelijn Sach men beverwen metten bloede, Dat hem die heeren, met overmoede, So vreeselicken onderhortten. Men sach daer menighen ruddere storten Van den orsse in 't onghewelt. Die glavien vloghen op dat velt In cleyne stucken ende trinsoene. Met overmoede als lioene Sach men van Grimberghen die heeren Op haere vianden met haesten keeren. Als ghebroken waeren haere schachten, Haere sweerden met coenen ghedachte Trocken sy daer uyte de schoe. Oock reden hen die andere toe, Die in hoeden te deser dinck Van Brabant den jonghelinck Hadden, ende wederstonden se vromelicke. Daer was ghestreden anxtelijcke, Ende ghedient van groote slaeghen. Elck woude van den velde draeghen

Ocht op de stat bliven doot.

Daer was menich in groter noot :

5540. Elc riep sijn teken en sinen cri.

Van Grimberghen die heren vri

Vochten daer met selken nide,

Dat die van in 's hertogen side

Erselen moesten eer die strijt

Gestreden waer ; ter selver tijt

Menich gereden man bleef er doot ,

Ende der voetgangeren een conroot ,

Daer men niet vele op en gist.

In dat orloghe , in desen twist

5550. Waren die Brabanters geheel

Al te seer in 't achterdeel ;

Want si die meeste scade namen.

Te haren tenten dat si quamen

In haer slote , in haer behout ,

Ende van Grimbergen die heren stout

Keerden weder ter borch waert

Stoutelic end onvervaert ,

Ende waren luttel in sorgen dies

Dat hem was so groot verlies

Den prijs ofte bliven doot. Daer wasser menighe in grooten noot; Elck riep sijn teekene ende synen cry. — 5543. Dat die van des hertoghen syde Eersselen moesten eer de strijt Ghescheyden weert te dyer tijt. Daer bleef menich edel man doot, Ende der voetlieden een conroyt. — 5549. In dit oorloghe ende desen twist Waeren die Brabanders gheheel. — 5553. Tot haeren tenten sy weder quaemen, In haere slote, in haeren behout. — 5557. Blydelijck ende onvervaert, Ende sorghende luttel dies Dat hem was so groot verlies

5560. Nakende ende so sware scaden.
 Leest menich man in overdaden,
 In hoverden, in onmaten;
 Maer wilt hi hem niet gematen,
 Hine es so hoge, no so rike,
 Hine wort genedert sekerlike
 Van sire grote overdade,
 Weder het vroeck si of spade:
 Grote overdaet noyt lange stont.

Nu wil ic u voirt maken cont

5570. Van her Heinric die er in porre
 Hy ende her Boudewijn van den Torre
 Gekeert te haren lieden waert.
 Die grave heeft hem ane de vaert
 Gelooft te senden vijf hondert platen,
 De beste die in Vlaenderen saten,
 So dat si 's anderdages by tide
 Haer viant souden bestaen met stride,
 Ende van achter op hem comen,
 So dat si den strijt met vromen

5580. Liden souden ende vechten seghe.
 Dus voeren dese twee heren weghe,

Maeken eene so swaere schade. En leef niemant in overdaden, In hoverden noch in overmaeten, En wilt hy niet hem selven saeten Hyne es so moghende no so rijke Hyne weerdt ghenedert sekerlijke; Want overdaet noyet langhe en stont. Nu willick u voort maken cont Van heere Henrijcke van Brabant, Die aen den grave van Vlaenderlant, Hy ende heer Bouden van den Thorre, Oorlof nemen ende sijn in porre Te keerne tot haeren lieden waert. Die grave hadde hem aen die vaert. — 5576. Ende dat sy 's anderdaechs by tyde Haere viande souden bestaen met stryde; Sy lieden souden van achtere commen.

- Die lettel wisten , seker sijt ,
 Dat haer lieden selken strijt
 En selken scade hadden leden.
 So langhe hebben si ghereden ,
 Dat si in hair here sijn comen ,
 Daer grote scade was genomen ;
 Want si vonden daer tiere stont ,
 Menighen man doot ende gewont ,
 5590. Daer si an dreven rouwe groot ;
 Doch versaemden si haer conroot,
 Ende troosten wel na haer behoefte,
 Die om haer vrienden waren droeve.
 Sy ontboden , dat verstaet ,
 Haren heymelicken raet ,
 Ende vertelden hem dat belof ,
 Daer si wel seker waren of ,
 Dat hem die grave hadde ghedaen
 Van Vlaenderen. Hier na wel saen
 5600. Dede men 't hem alle verclaren ,
 Die in hare hulpe waren ,
 Ende beval met groten ghere
 Hem alle die waren in 't here ,
 Dat si hem wapenen soudon :
 Want si des morgens striden wouden ,

5582. Die luttel wisten ter selver tijt Dat haer lieden sulck eenen strijt ,
 Ende aenstoot hadden gheleden. — 5586. Dat sy in haer herre sijn commen,
 Daer groote schaede inne was ghenomen; Want sy vonden daer dyer stont
 Menighen doot ende ghewont; Maer doch versaemden sy haer conroyt. —
 5592. Naer haer behoefte. — 5596. Hen dat verlof. — 5599. Hier af wel saen
 Dede men hem allen al verclaeren. — 5604. Dat sy hen wapenen soude[n];
 Want sy 's morghens stryden wouden.

Ende maken des orloghs een einde.

Mijnheer Heinric die seinde

Om enen riddere, hiet her Pollaer,

Ende cosene t'enen sovereine daer.

5610. Oec maecten si leitsmanne,

't Vole te beleidene voirtanne,

Vijf of ses in hare partie.

Daer sach men menighen ridder vrie

Gewapent ende geartseneert,

Ter orsse hoge gemonteert,

Die haren jonchere bystaen wouden,

Ende Brabant in eren houden,

Ofte haer lijf daer vore waghen.

Die heren van Grimbergen plaghen

5620. Haers ghemachs, als si best mochten ;

Want si hadden moede ghevochten,

Ende rusten hem te dier wile

Tote voer den daghe een wile.

Doen blies die wachte een horen,

Die hy geblasen hadde dicke te voren,

Ende die heren sprongen rasch

Van haren bedde in dat harnasch ;

5607. Mijn heere. ... hy seynde Om eenen ruddere, die hiet heere Pollaere, Ende kosen t' eenen souverainen daer. Leytsmanne maeckten sy, gheloves my, Vijfve ofte sesse in haere partye. Daer sach men menighen ruddere vry Ghewapent, wel gheasemeert, Op hooghe orssen ghemonteert. — 5620. Haers ghemack[s], so sy best mochten. — 5622. Ende rusten hen te[n] haeren ghelaeghe. Ontrent eene wyle voor den daeghe Blies die wachtere synen hooren. Doen spronghen die heeren wel gheboren, Van haeren bedden in 't haernasch, Haere knaepen waeren wel rasch

- Die knapen sadelden hare paerden.
 Hierenbinnen so verbaerde
5630. Die dach, ende die heren spronghen
 Op haer orsse die sy met sporen dwonghen.
 Elc nam een spere in sijn hant;
 Menich ridder, menich serjant
 Rumede dair met bliden sinne
 Die borch, die daer weder inne
 Voirt ane nemmermeer en keerde.
 Mijn heer Aert, die wel geleerde
 Van Grimbergen, die ridder vermaert,
 Ende sijn sone, her Geraert,
5640. Waren in d'ierste scare algader,
 Dat was sone ende vader,
 Die op tshertogen conroot
 Toonden manlichede groot.
 Her Paridaen van Massenhoven
 Mochte men ooc te rechte loven,
 Ende van Oyenbrugge her Heinric,
 Die hem proefde ridderlic;
 So dede her Wouter Berthout,
 Her Willem van Morsele, een ridder stout,

Ende sadelden die paerde. Hier in so verbaerde. — 5631. Op die orssen die sy met spooren dwonghen. Elck nam sijn glavie in die hant; Menighe ruddere ende menighe serjant Sach men daer met blyden sinne Die borch ruymen, die daer inne Nummer weder en keerde. Mijn heere Aernoult, die wel gheleerde, Van Grimberghen, ende heere Geeraert Waeren metten eersten staendaert. Dit was vaedre ende sone mede, Die in den strijt groote mannelichede Thoenden op des hertoghen partye. Daer reet met hem, als ick lye, Heer Paridaen van Massenhove, Die men ten rechte mochte loven. Daer reet vooren mijn heere Hendrijck Van Oyenbrugghe sekerlijck Ende mijn heere Woultre Berthout, Heere Willem van Morselle, een ruddere stout,

5650. Ende her Geraert van der Spleet,
 Die ridder waert, daer men street,
 Want ridderlijk waren sine daden.
 Oic help wreken met groter seade
 Her Heinric d'onverveerde,
 Die geheten was van Weerde,
 Ende her Wouter van der Heiden.
 Ooc reet mede, sonder beiden,
 Van Scoudenbroec her Heinric,
 Die hem proefde riddelick,
5660. Ende her Willem van den Hove;
 Dese waren ridders van groten love.
 Ooc hadden van Grimberghen die heren
 Den menigen die hem met eren
 Om vrientscap dienden ende om scout;
 Van Berbelgen die here stout
 Was in haer hulpe comen dare.
 Men maekte in haer scare
 Baenroetsen vier tien tide,
 Eer dat men quam ten stride.
5670. Van desen baenroetsen was een,
 Also ons telt in 't gemeen
 D'histoire van wilen ere,
 Van Baron, die stoute here,

Heere Geeraert van der Spreet, die werde, Heer Hendrick, die over-
 weerde, Heere Woultre van der Heyden. — 5658. Van Schoudenbrouck
 heer Henrijk, Die hem proefde seer rudderlijk. — 5665. Daer menighe
 die hem met eeren Om vrientscap dienden en om soult; Van Berbleghen die
 heere stout. — 5667. Men maeckten baenrotsen in haere schaeren Viere, eer
 ten stryde quam, Dier was een, als ick vernam,

Dien men heet van Aspremont;
 Die heer met van Cleermont,
 Van Baufermont oic, dat 's ware sake,
 Ende die borchgrave van Montenake :
 Dese viere bonden baniere
 Met dien van Grimberghen hiere.

5680. Voirt sijn gereden die heren
 Behendeliken ende met eren
 Tot dat si haer vianden saghen,
 Die van prisse wel gescaert laghen.
 Doen ginghen van Grimberghen die heren
 Ridderen maken met groter eren.
 Daer wert ridder in die vaert
 Van Beyghem heer Alaert,
 Ende Obbin, sijn neve waert,
 Ende van Lembosch her Godevaert,
5690. Ende her Aert van Oyenbrugge,
 Die jonge, die ooc over rugge
 Menighen stac, ende so sloech
 Dat hijs in ·vij· daghen en loech.
 Dus waert ridder, also men vint,
 Mijn her Heinric van Lint,
 Ende her Wouter Ysenbaert,
 Die stout was ende onversaert,

Van Baren die heere van Aspremont, Ende die heere van Clairmont, Van Beaufremont, dat 's ware saeke. — 5680. Voort so reden die heeren, Ghetoghelijcken met grooter eeren. — 5683. Die wel gheschaert van pryse laeghen. — 5687. Van Beyghem mijn heere Aert, Ende heere Obbin, sijn neve weert. — 5696. Ende mijn heere Woultre Ysenbaert.

- Ende oic ene met hem ,
 Her Adam , die men hiet Heusken ;
 5700. So dede her Wouter van der Thommen.
 Al heb ic u dese t' ere sommen
 Genoemt , ic hebber lichte
 Vergeten in mijn ghedichte ,
 Die ridders namen dair ontvinghen.
 Deus ! hoe mocht men dair sien springhen
 Orssen met wapenen overtoghen ,
 Daer die heren wel vermoghen
 Op saten , in haer diere parementen.
 Daer mocht men wonderlike achementen
 5710. Sien van silver ende van goude ,
 Ende van lasuere , also ele woude
 Hem selven daer bekenlic maken.
 Daer sach men eerlijc blaken
 Ende wapenroe ende baniere ,
 Daer tekenen aen stonden menichtiere.
 Aldus behagelike quamen
 Die van Grimberghen te samen,
 Beide t'ors ende te voet,
 Den Brabanters in 't ghemoet ,

5698. Ende oock een andere daer met, Heer Hendrick Hoesken, dat wet;
 So dede heer Woultre van der Thommen. Al hebbe ick u dese t' eendre
 somme Ghenompt, ick hebber lichte. — 5704. Die daer rudders naeme
 ontvinghen. O here! hoe mochten daer syen springhen. — 5711. Ende
 van laseure naer dat elck woude Hem selven daer bekennelick maecken;
 Daer sach men eerlicke blaken Beyde wapenrock ende bannieren, Daer
 teekenen aen stonden menighertieren. Dus behaeghelijck so quaemen. —
 5718. Te orsse.

5720. Daer drie baenroetsen tien stonden
 In worden die baniere bonden :
 Van Kuyc, van Tornebosch, van Merekem.
 Dus worden vele ridders onder hem,
 Diere namen ic u niet en berghe :
 Her Wouter was een van Hildenberghe,
 Ende her Wouter van Pollair.

Dese ridderen worden dair :
 Her Reinere van Baleer, wet wale,
 Ende Gerart van Dormale,

5730. Her Wouter met van Risinghem,
 Ende mijn her Aert van Wingen,
 Her Wouter van Torre, her Gosewijn
 Van Wange. Dese wouden ridders zijn :
 Her Adolf van Harpen, ende her Willem
 Van Nielle; her Wouter met hem,
 Die men hiet van Werfugijs.

Daer wert oic ridder, des sijt wijs,
 Van Berlemont her Geraert,
 Ende her Wouter, die teser vaert

5740. Hem wel proefden van den standaert,
 Ende her Walraven, geseit voirwaer

5720. Daer dry baenrotsen tyer stonden In worden ende banniere bonden : Van Cuuck, van Tonenborch, van Mertsen. Daer waren veele ridders onder hen, Welcke naemen ick u niet en berghe : Heer Woultre van Huldeberghe, Heere Willem van Wespelaere. Dese werden ridders daere : Heer Hendrick van Baleer, wet waele, Ende heer Geeraert van Dormaele, Ende heer Woultre van Risinghem, Ende heer Aernoult van Wyngthem; Heer Woultre van den Thorre, heer Gooswine Van Wanghe. Dese wouden ridders zijn : Heer Adolf van Herpen, ende heer Willem Van Niele, heer Woultre met hem, Die men hiet van Weerfugijs. — 5738. Van Semont heere Geeraert, Ende heer Woultre, die te deser vaert, Hem wel proefden van den coenreyt, ende heer Walraven, voor waer gheseyt

- Van der Screyen, wert ridder vorwaeren.
 Soe dede her Peter ooc van Haren,
 Ende twee sire broederen teser vaert,
 Mijn her Jan ende mijn her Aert.
 Daer wert oic ridder menich man,
 Dien ic genoemen niet en can,
 In der Brabanters partie.
 Scoender volc en sach men nie,
 5750. Even vele dan daer was
 Vergadert op dat groene gras.
 Alse die ridders ghemaict waren,
 Ordonneerden sy haer scaren
 In beide siden met stouten moede.
 Mijn heer Heinric, die vroede,
 Van Brabant, ende heer Pollaer
 Troosten wel haer lieden daer
 Ende heer Bouden van den Torre.
 Die van Grimberghen waren in porre,
 5760. Ende sloegen haer orsse mettic sporen.
 Daer hoerde men blasen menighen hoeren,
 Ende trompen oic in elken side,
 Daer die heren met groten nide
 Metten glavien vergaderen soudent.
 Men sach dus cort op de mouden

Van den Streyn, weert ruddere te waeren. — 5744. Ende twee syne broeders
 te deser vaert, Heer Jan ende Heer Aert. Daer weert oock ruddere menich
 man, Die ick alle niet ghenomen en can, Aen de brabantse partye. Schoo-
 ner volck en sach men nye Even veele dan daer was. — 5759. Sijn nu in
 porre. — 5760. Ende sloeghen haren orssen metten spooren. — 5762. Ende
 trompen mede in elcken syde, Aldaer die heeren met grooten nyde Met
 glavien vergaederen soudent. Men sach daer cort op der mouden

D'orsse lopen d'een tegen d'ander.

Ic wane dat noyt Alexander

Soe herden strijt en began.

Elc vercoes daer sinen man

5770. Mettien stercken glavien stijf;

Elc speelde daer om anders lijf

Te nemen op dat hy mochte.

Daer was al te groot gerochte :

Men hoerde daer die scachte craken,

Daer hem de heren met onderstaken

Op de scilde ende op de platen,

Dus moeste menich sijn leven laten;

Selc wert vertreden in den porsse,

Ende selc overreden met den orsse;

5780. Selc was gesteken in der joesten,

Dat hi hem moeste des vals getroesten;

Maer eer hy op conste comen

So wert hem sijn leven ghenomen

Van den voetvolcke, sonder sparen,

Die ten stride comen waren,

Selc met bilen, selc met staven,

Daer si slagen groot met gaven

Die orssen loopen d'een jehens d'andre. — 5768. So herten. — 5769. Want elck vercoes daer synen man, Metten scherpen glavien stijf. Elck speelde daer om des anderen lijf Te nemene oft hy mochte. Daer was gheschal ende groot gherochte : Men hoorde die schachten daer craken, Daer hem die heeren onderstaeken, Op die schilden ende op die platen; Daer moeste menich sijn leven laeten; Elck wert doorreden in der porssen, Ende vertorden onder die orssen; Elck was ghesteken in der joesten Dat hy hem des vals moeste ghetrooten; Maer [eer] hy weder conste opcommen. — 5785. Sijn lijf. — 5787. Daer sy groote slaeghen mede gaven.

- Op de Brabanters partie ,
 Die lettel voetganghers jegen die
 5790. Van Grimberghen hadden daer.
 T'ierst dat die glavien claer
 Gebroken waren , vone men ten sweerde.
 Menigen ridder van grooter weerde
 Hadden die Grimberchsen bracht ,
 Die also vromelijke vacht
 Dat mer lange af mach tellen.
 Die sweerden cloncken daer als bellen ,
 Beide op helmen ende op ventajen.
 Daer moesten erselen twee battaeljen ;
 5800. In d'ene was leitsman , si u becant ,
 Mijn heer Heinric van Brabant ;
 D'ander van den Torre her Bouden ,
 Die haer volc behoeden wouden
 Tote hem hulpe quame mere.
 Nu hoirt van Pollair den here ,
 Die drie baenrotsen bracht met hem :
 Van Kuyc , van Coudenborch , van Merckhem ,
 Met menigen ridder es waer
 Uyt Brabant : her Willem van Wespelaer ,

5791. Ende eerst als die glavien claer Ghebroken waeren , ginck elck ten sweerde. Menighen ruddere van grooter weerden Hadden die Grimbersche heeren daer bracht , Die alsoo vromelijck vacht , Dat men er langhe af mach tellen. — 5798. Ende op vertaillen. Daer moesten eerselen twee bataillon ; In d'eene was leytsman , sy u becant , Mijn heere Hendrijck van Brabant ; In d'andere van den Thorre heer Bouden , Die haer volck behouden wouden Tot dat hem hulpe quam meere. Nu hoort van heer Pollaere , den heere , Die drye baenrutsen brinck met hem : Van Guuck , van Toenenborch ende van Mertsen , Met menighen rudder , dat 's waer.

5810. Van Hildenberghe heer Walteer,
 Ende her Reinere van Baleer ;
 Die here van Diest, van Trasengijs,
 Van Hoerne, van Reve, des sijt wijs,
 Rotselaer, Heusdene, Wesemale,
 Bierbeke, Marbais, Leefeldale,
 Van Wavre, van Campenhout ;
 So langhe reden dese heren stout,
 Ende oic die here van Dongelbergen,
 Dat si den here van Grimbergen
5820. Hebben doe die sonne ondergaen.
 Doen riep mijn heer Pollaer saen :
 « Slaet toe, ghy heren, het's gewonnen
 Wy hebben die rayen van der sonnen. »
 Daer voeren si steken ende slaen ;
 Maer si werden so ontfaen
 In der Grimberchser scaren
 Dat si wel worden ghewaren
 Dat heur wasdom cleine soude wesen.
 En es clerc die soude gelesen
5830. Die mortorie die sy wrochten.
 Daer wert anxtelijke gevochten ;

5810. Van Huldeberhge heer Waulthier, Ende heer Reynier van Balleer;
 Die heere van Diest ende van Tressignies; Van Heurne, van Reve, sijt wijs,
 Rotselaere, Hoesdene, Weesmaele. — 5818. Ende die heere oock van Don-
 ghelberghen. Dat sy den heeren van Grimberghen Die sonne hebben onder-
 gaen. — 5822. 't Es al ghewonnen. — 5824. Doen ginghen sy steken ende
 slaen; Maer sy worden so ontfaen Van de Grimbersche scharen. — 5828.
 Dat haeren wasdom clene soude wesen, Ende en es clerck die soude ghelesen
 Die martelie die sy vrochten Daer was so anxtelijck ghevochten;

- Daer woude ele sinen toorn wreken;
 Menigen scilt sach men dorsteken,
 Ende verslaen menichs helms rant.
 Mijn her Heinric van Brabant
 Ende mijn her Bouden van den Torre
 Sijn ele ten stride waert in porre.
 Doen si her Pollair vechten sagen
 Voeren si dienen van groten slaghen;
 5840. Want si hadden in hare scare
 Menighen eerliken riddare
 Die hem die grave van Vlaenderlant
 Ten anderen stride hadde ghesant.
 Derre was wel twee honderd bleven,
 Die avonturen wouden 't leven;
 Onder hem .viij. baenrotsen waerde :
 Van Gistelen, van Scoers, van Oudenaerde,
 Van Gavere, van Niele, van Masmine,
 Van Axele, van Rode die heren fine,
 5850. Ende die daer ridders name ontfinghen :
 Mijn her Wouter van Risinghen,
 Her Gosen van Wanghe, ende van Dormale
 Her Geraert; dese vochten wale

Elck wilde synen toren vrecken; Menighen schilt wiert daer doorsteken,
 Ende doorslaeghen menighen helm rant. Mijn heere Hendrick van Brabant,
 Ende heer Bouden van den Thorre Sijn ele ten stryde weert in porre,
 Doen sy heer Pollaert vechten saeghen, Ende ghinghen dienen van grooten
 slaeghen; Want sy hadden in haere schaere Menighen heerlicken ruddere
 voorwaere, Die hem die grave van Vlaenderlant. — 5844. Diere en esser
 maer .ii^e. bleven, Die aventuren wilden 't leven. — 5847. — Van Guistelle,
 van Schoorisse, van Audenaerde. — 5850 Ende die ridders name ontfin-
 ghen, Mijn heere Woultre van Risinghen, Heer Goossen.

- Met her Heinric van Brabant,
 Ende die stoute her Willem Tant,
 Her Aert van Winge, her Adolf van Harpen;
 Hem sach men uten sadele werpen
 Menighen man met sulcken nide
 Dat hem die ribben in de side
 5860. Moesten bughen ende craken;
 Men sach daer moort met sweerden maken
 Mijn here Wouter van den Torre;
 Daer was menighe trage gorre
 Ghemaect, die men daer hoorde neyen;
 Daer was her Walraven van den Screyen
 Ridderlike, des sijt wijs,
 Ende mijn her Wouter van Warfugijs.
 Her Peter van Haren, ridder waert,
 Ende twee sire broeder, her Jan ende Aert,
 5870. Proefden hem wale, voor waer gheseit;
 Ende mijn her Jan van der Condeit
 Vachte vromelijke ter selver stont,
 Ende mijn her Jan van Berlemont.
 Daer was ghestreden ridderlike;
 Men sach daer dakeren heerlike
 Menighe baniere op den velde.
 Die heren streden met gewelde

5855. Ende die stoute heer Willem Tant, Heer Aert van Winghamene, heer Adolf van Herpen; Hen sach men uiter saedele werpen. — 5859. In haeren syden. — 5865. Daer vacht heer Walraven van den Screyhem Rudderlijke, dies sijt wijs, Ende heer Woultre van Waerfugies. Heer Peeter van Haren, een rudder waert. — 5871. Ende heer Woultre van den Condeyt Vacht vromelick tot dier stont, Ende heer Geeraert van Berlaimont. — 5877. Daer die heeren met ghewelde

- Van Grimbergen, dat si u cont;
 Sy hebben menigen gewont
 5880. Ende doot geslagen metten sweerden,
 So wat hem die Brabanters weerden
 Ende haer hulperen, si moesten wiken.
 Niet wel en begant geliken
 Mijn her Heinrike van Brabant,
 Dat 's graven hulpe van Vlaenderlant
 Dus merde ende hem stont t'ontsiene;
 Doch scaemden si hem te vliene,
 Ende wederstonden die Grimberchschen.
 Daer sach men menighen keeren
 5890. Uten sadele so gewont,
 Dat hy sterf in corter stont.
 Daer was die strijt sterc ende groot
 Ende menich man in grooten noot,
 Beide te ors ende te voet;
 Dus storte neder in dat bloet
 Selc die sinen inde nam;
 Eer hi weder op gheclam
 Bleef hi vertorden ende versmacht.
 Daer was groote moort ghewracht.
 5900. Binnen dien dat men daer
 Dus vocht metten sweerden baer,

Van Grimberghen streden, sy u cont. Sy hebben menighen man ghewont, Ende verslaeghen metten sweerden, So dat hen die Brabanders weerden; Ende haer hulperen, sy moesten wyken. Niet wel en begant ghelijcken Heer Hendrick van Brabant Dat des graven hulpe van Vlaenderlant Dus merde ende hen stont t'ontsiene; Doch so schaemdese hem te vliene, Ende wederstonden die Grimbergsche heeren. — 5890. Uuten saedle so seere ghewont Dat hy starf. — 5897. Daer storte neder in dat bloet Sulck die zijn eynde nam. — 5899. Moort getracht. — 5901. Metten sweerde vacht voor waer.

- Die ridders beverwden met bloede,
 So sijn comen met stouten moede
 Herde wale gewaerneert,
 Op orsse hoge gemonteert,
 Gereden uyt eren euselkine,
 Die van den grave Boudewine
 Te hulpe daer waren ghesant
 Den jongen kinde van Brabant ;
5910. Dese hebben met behendicheden
 Die van Grimbergen ommereden
 Dapperlike met haer conrote,
 Ende ondergaen borch en slote.
 Dus sach men dakeren baniere viere,
 Die rikelije waren ende diere :
 Van Steenhuysen , van Maldeghem,
 Van Ekeloo, van Somerghem,
 Ende daer onder die heren houden,
 Als die d'andre beleiden wouden ;
5920. Wantse die grave dair toe gecoren
 Hadde ; dus mocht men hooren
 Trompen blasen ende hoorne met.
 Doen sloeghen die Vlaminghen onghelet

— 5905. So sijn commen wel ghewerneert, Ende op groote orssen wel
 ghemonteert, Ghereden uit eenen eusselkine, Die van den grave Baulduine.
 — 5909. Mijn heere Hendrick van Brabant; Ende hebben met behen-
 dicheden Die van Grimberghen ommereden Dapperlijke met haeren conrote,
 Ende ondergaen borch ende slote. Daer sach men bannieren viere, Die
 rijkelijck waeren ende diere. — 5919. Alsoe als die d'andere beleyden
 wouden; Wantse die grave daertoe vercoren Hadde; so mocht men hooren
 Trompen blaesen ende horn met.

D'orssen met sporen sonder wincken,
 Ende lieten hare glavien sincken,
 Die ghebruneert waren claer,
 Op die Grimberchse, die daer
 Ontstoeden menige sware steke.
 Noyt sach men so vreseleke

5930. Ontmoet, als si daer begonnen.
 Die Vlaminghen die doorronnen
 Metten glavien menigen man,
 Die metter joesten die doot wan;
 Want het waren al edele liede.
 Ic wane noyt en gesciede
 Selc jammer als daer gevel
 In beide siden in dat nijtspel.
 Daer viel menich onder voet,
 Die nemmer meer levent op stoet.

5940. Als dese joesten reden waren
 Wert daer getrocken, sonder sparen,
 Van den Vleminghen menich sweert.
 Vromelike ende onverveert
 Ginghen hen ter were keren
 Van Grimberghen die heren;
 Nochtans waren si alomme bestaen.
 Elc ginc steken ende slaen

5927. Op die Grimberchsche heeren, die daer Ontstonden menighen swaeren steke. Noyent man en sach so vreeselijke Een ghemoet, als daer begonnen. De Vlaminghen die doore ronnen Met haeren glavien menighen man. — 5935. Ghewan. — 5935. Ick wane dat noyent en gheschiede Sulck jammere, dat wet wel, Als daer in beyden syden gheviel. Menich edelman viel daer onder den voet, Die nummermeer levende op en stoet. Als dese joustten leden waeren Van den Vlaminghen, sonder spaeren, So weert daer ghetoghen menich sweert Stoutelijke ende onverveert. — 5945. Die vrome heeren.

- Elc op anderen met groter cracht.
 Ic wane noyt men so sere en vacht,
 5950. Alse van Grimberghen mijn heer Aert,
 Ende sijn sone mijn heer Geraert;
 So dede her Wouter Berthout.
 Her Willem Tant, die ridder stout,
 Street dus, ende mijn heer Heinric
 Van Oyenbrugge sekerlijc,
 Ende sijn broeder, mijn heer Aert;
 Dus vacht oic als een libaert
 Her Paridaen van Massenhoven;
 Men mochte wel te rechte loven
 5960. Den here van Kepple uyt Gelrelant,
 Die vacht vromelike metter hant.
 Die edel grave van Vierson,
 Coedsi, Harcourt, Tsasteljon,
 Van Bronchorst, van Ercele mede,
 Ende menich andere die 't wel dede.
 Hoe soudic se u genoemen al?
 Daer was geruchte groot sonder getal,
 Ende van sweerden groot geclanc,
 Daer d'een teghen den anderen dranc;
 5970. Vlaminghen ende Brabantsoenen
 Vochten daer alse lienen

5948. Op den anderen met groote cracht. — 5955. Die seer stout Street
 daer, ende mijn heere Hendrick Van Oyenbrugghe rudderlijck. — 5957. Daer
 vacht oock als een lybaert. — 5959. Oock mochtmen wel ten rechte loven.
 — 5961. Daer vacht oock vromelijck metter hant Die edele grave van
 Vierson, Couchi, Harecourt, Chastillon, Van Bronchorst, van Ercele mede.
 — 5966. Hou soude ick u nommen al? Daer was gheruchte ende groot ghe-
 schal. — 5970. Die Vlaminghen ende die Brabantsoene.

Ende reden den Grimberchsen ane,
 Die so moede worden van slane,
 Ende so verladen in dien stride,
 Dat si moesten ten selven tide
 Eerselen in de persse groot;
 Want men sloech voere hem doot
 Menich man van haren gesellen.
 'k En mochte nieman vertellen

5980. Die mortorie die men daer wrachte.
 Daer verloor dat edel gheslachte
 Mijn heer Aert van Oyenbrugghe.
 Hy wert doot geslagen over rugghe
 Ende ghewont so vreeselijke;
 Want hi hadde sinen sone Henrije
 Gherne geholpen uter noot,
 Die voer hem was geslagen doot;
 Want hine woude hem niet opgeven.
 Dus waer oic mijn her Aert bleven

5990. By sinen sone op 't velt;
 Maer het quam, met groter geweld,
 Een convers, horic lien,
 Ende was sijn sone van bastaerdien,

5972. Ende reden den Grimbergschen ane, Die so moede waeren van slaene. — 5976. Eersselen in die porsse groot; Want men sloech voor hem doot So veele van haeren ghesellen, Dat nietmant u en soude connen vertellen, Die moortelie, die men daer vrachte. — 5982. Mijn heere Aernoult van Oyenbrugghe. Hy weert gheslaeghen over rugghe. — 5985. Want hy synen sone Henriek Gherne hadde gheholpen uyter noot, Die voor hem was gheslaghen doot; Want hy en woude hem niet opgeven. Daer weert oock mijn heer Aert bleven Doot by synen sone op 't velt; Maer daer quam met grooter ghewelt Een conviers, so hoorick lyen.

- Broeder Henric was hi ghenant;
 Met hem was comen Gielij's Brulant,
 Ende Aert van der Wesenhaghen,
 Die holpen hem sinen vader draghen
 In den cloester uten stride;
 Dies her Arnout was onblide,
 6000. T'ierst dat hy becomen was;
 Want hi oic op den selven tijt in 't gras
 Liever vele waer bleven doot.
 Hi sprac : « Ghi heren , bloetheit groot
 Mach elkerlijc van my nu seggen ;
 Dor Gode doet my nu leggen
 Weder, daer ghy my yerst naemt :
 Minen geslachte niet en betaemt
 Te vliene aldus lachterlijc. »
 Doen sprac broeder Henrijc :
 6010. « Vader, wat wildy aengaen ?
 Ghine sout gesitten noch gestaen ,
 So vele wonden sijn u ghegheven ;
 Onlanghe seldy mogen leven,
 Des clagic Gode , Onsen Here ,
 Dat aldus met groten sere

5995. Gillis Brulant. — 5997. Dese holpen hem sijn vaedre draeghen In den cloostere uyten stryde, Dies mijn heere Aernoult was onblide Deerst dat hy becommen was; Want hy op den strijt in 't gras Veele liever was bleven doot. Hy sprack : « Ghy heeren, blootheyt groot. — 6003. Ick bidde om Gode, wilt my leggen Doen wedere, daer ghy my naempt; Want mijn gheslachte niet betaemt. — 6011. Ghy en cont ghesitten noch ghestaen. — 6013. Ghy, sult onlanghe moghen leven, Dies claege ick Gode, Onsen Heere.

Die strijt einden sal noch heden. »

Nu keere ic weder daer si streden
Van Grimberghen die heren groot,
Die menighen slach ende stoot

6020. Van den Vlaminghen daer ontgingen.
Eer si daer in hant ginghen,
Moesten daer menighe die doot ontfanen.
Als her Arnout heeft verstaen
Van Oyenbrugghe, die jonghe man,
Dat hy ghesien niet en can
In den strijt sinen goeden vader,
Ende sijn vrienden verslegen algader,
Ende her Heinric was bleven doot,
Sijn broeder, doen dreef hi groot

6030. Mesbaer ende serichede;
Met rouwen groot sprac hi ter stede :
« O wy! wats jammer zal hier gescien!
Nu eerst mogen wy ontsien
Dat ons vader dicke seide;
Dat vinden wy ter waerheide.
Nu mogen wy verstaen overwaer :
Dat d'oude hout vast is ende waer;

6021. Eer sy in haer hant daer ginghen. — 6023. Als mijn heer Aert heeft verstaen. — 6027. Ende met syne vrienden verslegghen allegaendre, Ende mijn heer Hendrick was bleven doot, Sijn broedere, bedreef daer droefheyd groot, Ende groote swarichede; Met rouwen sprack hy tyer stede : « O wie! wat jammer sal hier gheschien! Nu moghen wy vluchten ende ontsien Dat ons mijn vaedre dickels seyde, Dat vinden wy nu hier ter waerheyden; Wy moghen verstaen openbaer : Dat de oude hont bast es gheerne waer;

- Noyt wouden wire ons houden ane.
 Mijn broeder Heinric ende her Screyhane
 6040. Riepen op ons altoos ende seyden
 Dat die van Brabant niet verbeiden
 Strijts en souden te ghere tijt;
 Dat schijnt qualic in desen tijt.
 Waren si hier bleven dood allene,
 Dat was cleine scade oft ghene;
 Wat duvele hebben si ons gheweten ! »
 Met tornen moede es hi gesmeten
 Aldair in sire vianden scare.
 Aldus men sach die swerde bare
 6050. Geverwen met roden bloede.
 Ach lasen ! dat die ridderen goede
 Ghenen peys en lieten maken ,
 Ende elc anderen dair doerstaken ,
 Ende versloegen metten swerden ,
 Met overmoet ende met hoverden ;
 Dat was scade ende jammer groet.
 Die groene beemden werden root
 Ende die velden met haren bloede.
 Daer op streden die ridderen goede
 6060. Met crachte ende met gewelt ;
 Want elc woude behouden 't velt ,

Noyent en wouden wy ons houden ane : Mijn broedre Hendrick ende heer Screyhane Riepen altoos op ons ende seyden. — 6042. Strijts[sy] en souden in gheender tijt; Dat scinet qualijke in desen strijt. Waeren sy doot hier bleven alleene Dat waere cleene schaede ofte gheene. — 6047. Met torne moede es hy ghesmeten In synre vianden schaere, Daer men die sweerden hier ende daere Beverwen sach met rooden bloede. Eylacen. — 6055. Met overmoede ende met ontweerde. — 6059. Daer op streden die rudderren goede.

En d'anderen enen voet niet rumen;
 Dus sach men onder voeten tumen
 In beiden siden menighen man,
 Die aldaer die doot ghewan.
 Elc maecte anderen strijts sat,
 Eer si wouden die wijchstat
 Rumen, of laten haer striden.
 Daer bleven die besten in beiden siden

6070. Onder doot ende gevaen.
 En had die hulpe niet gedaen,
 Die den jonchere van Brabant
 Was gesant uut Vlaenderlant,
 Die Grimberchsen hadden tien tiden
 Sege gevochten in den stride,
 Die nu sere bleven beswaert;
 Want van Grimberghen mijn her Aert
 Was in den stride so sere ghewont,
 Dat hi meer en wert gesont.

6080. Hy gaf hem op, daerne toe dreef
 De noot, want voere hem bleef
 Mijn heer Gerart, sijn sone, verslegen.
 Godt moet sire sielen plegen,

6062. Ende van den anderen niet ruymen; Men sach onder voet tumelen.
 — 6066. Elc maecte den anderen strydens sat. — 6068. Ruymen ende
 laeten haer stryden. So bleven die beste van beyde syden Somme doot ende
 somme ghevaen, Ende en hadde die hulpe niet ghedaen, Die mijn heere
 Hendrick van Brabant Wiert gbesonden uyt Vlaenderenlant, Die van
 Grimberghen hadden in dien tyden Seere ghevochten in dien stryde. —
 6078. So seere ghewont Dat hy nummermeer en weert ghesont. Hy gaf hem
 op daernae tot desen Deur noot, want voor hem bleef Mijn heere Geert,
 synen sone, verslegghen. God moet sijnder sielen plegen,

- Die daer bleven in den strijt;
 Daer bleef doot ter selver tijt
 Die here van Keppeler uyt Gelderland,
 Ende van Yselsteine die wigant;
 Soe dede die grave van Virson,
 Heer Cort van Montbason,
 6090. Bronchorst, Erckle, Cochi,
 Van Satillon, dese heren vri,
 Van Scoudenbroeck, van Barbelghem;
 Dese bleven alle doot met hem.
 Her Wouter Berthout bleef ghevaen,
 Ende van Massenhove her Paridaen,
 Ende her Willem van den Hove,
 Ende menich ridder van love
 Ende knapen, bleven daer ghevaen
 Ende verslegghen, na mijn verstaen.
 6100. Ic conste u niet genoemen al;
 Daer was geruchte, groot gescal,
 Ende in den strijt groot ingerande,
 Daer die Grimberghsen in den hande
 Gaen moesten dor den noot;
 Want sere gemint was haer conroet.
 Men vincse daer by vier, by viven.
 Ic mocht u qualic bescriven

Ende allen die bleven in den strijt. — 6087. Ende van Yselsteyne die heere vaillant, Ende die grave van Virson. — 6090. Van Bronchorst, van Erckle, van Couchi, Van Chastillon, dese heeren vry, Van Schoudenbrouck, van Berweghen. — 6100. En conste u niet ghenommen al; Daer was gheruchte ende groot gheschal, Ende in den strijt groote uytgande, Daer die van Grimberghen in handen Moesten gaen door den noot; Want seer ghemindert es haer conroyt; Men vinc se daer by vieren by vyven. Ik mochte u qualick al bescriven,

- Al die daer doot bleven of gevaen.
 Al mochten si t' ondergaen
6110. Ende van den stride den segen verliesen ,
 Men sach daer bander side kiezen
 Menigen eerliken man die doot
 In der Vlamingen conroot ,
 Ende in der Brabanters scare.
 Van Vlaenderen bleef aldaere
 Van Gavere doot , die edel here ,
 Ende menich ridder die met sere
 Beclaget ende beweent waren.
 Daer bleef in der Vlamingen scaren
6120. Menich ridder doot ende serjant ,
 Daer die grave van Vlaenderlant
 Namaels rouwe groot om dreef.
 Uut Brabant dat dair menigen bleef ,
 Dat wist men wel aen hare scaren ,
 Die al te sere gemindert waren.
 Dair bleven doot die heren fier ,
 Die ic u sal noemen hier :
 Van Diest , Rotselaer , Wesemale ,
 Bierbeke , Marbais , Leefdale ,

Die daer doot bleven ende ghevaen. Al moesten sy dus ten onder gaen Ende den zeghen daer verliesen, Men sach op d'ander syde kiezen In der Vlaminghen conroyt Menighen heerliken man die doot, Ende in de Brabanders partye. Daer bleef van Vlaenderen, gheloves my. — 6117. Die niet seere Beweent ende beclaegt waeren. Menich ruddre in sijnder schaeren Bleef daer doot, ende menich serjant. — 6122. Namaels grooten rouwe om bedreef. Uyt Brabant oock daer menich bleef. — 6125. Die alle seere ghemindert waeren, Daer bleef doot die heere fier, Die ick u sal nommen hier : Van Diest. — 6129. Ende Leevendale.

6130. Van Hoesdene, van Trasengijs,
 Van Hoorne, van Reves, die prijs
 Hadden dicke verwonnen groot.
 Oic bleven dair die heren doot
 Van Dongelberghe, van Campenhout,
 Ende van Wavere die here stout;
 Van Hildeberghe heer Waltier,
 En her Reniere van den Balier;
 Her Willem, hiet van Wespellaer,
 Ende menich ander bleef daer,
6140. Die ic u hier niet en noeme;
 Van ridderscape die bloeme
 Bleef dair in beiden siden doot geslegen;
 Haer alder sielen moet God plegen,
 Die daer ten stride comen waren.
 Ach lasen! nu siet men luttel baren,
 Die wapen dragen der Grimberchse heren,
 Die met so rikelijker eren
 Den hertoghe pijnden te wederstane.
 Elc mach hier teken nemen ane
6150. Dat overdaet noyt lange en stont,
 Dat si dus gheseilt sijn in den gront,

6150. Tressignies. — 6152. Dick hadden verworven groot. Daer bleven dese heeren doot. — 6156. Van Huldenberghe heere Waultier, Ende heer Renier van Ballier, Heere Willem van Wyspelare. — 6140. Die ick niet al en can ghenommen. Daer bleven van ridderscape die bloemen In beyde syden doot gheslegghen; Haeren aller sielen moet God pleghen. — 6145. Eylacen! nu siet men luttel baeren, Die wapenen draeghen der Grimbergschen heeren, Die met so rudderlicker eeren. — 6149. Hier mach elck teeken nemen ane.

Die wilen also machtich waren.
 Men siet haer teken luttel baren,
 Of haer wapene imant dragen.
 Ic wane dat men in desen dagen
 Niet en vint boven drie of viere,
 Die wapenroc of baniere
 Van den edelen geslachte vueren.
 Mogen wy dies onlanghe dueren

6160. In onsen staet en eerlijcheden,
 So moghen wy die broosheyden,
 Onser menschede wel ontsien.
 Dese heren consten niet ontvlien
 Haers sterfdachs, no ontlopen,
 Sine moesten't in't inde becopen,
 Ende der naturen scout vergelden.
 O ghy here, die in ghewelden
 Regneert ende in mogentheden,
 Ende in dese werelt rijcheden

6170. Hebt ontsaen, hier om peins;
 Want ghy betalen sult den theins,
 Ende rekeninghe selt moeten doen
 Van alle dat gy hebt gheploen.

6155. Want men siet nu luttel baren Haere teekene ende haere wapenen draeghen. Ick waene dat men te desen dage, Niet en vint boven de drye ofte viere, Die wapenrock ofte banniere Van den edelen gheslachte veuren. Moghen wy dus onlanghe dueren In onsen staet ende heerlicheyden. — 6162. Onser menscheden wel ontsien. Dese heeren en consten niet ontvlien Haer sterfdach no ontlopen, Sy moesten in 't eynde becoopen. — 6169. Deser werelt met rijcheden Hebt ontsaen, hier omme peyns; Want ghy betaelen sult den cheyns, Ende rekeninghe moeten doen.

- God neme ons alle in 't beste.
 Van Grimberghen borch ende veste
 Was den hertoge opghegheven
 Van Brabant, die een droeve leven
 Leide, ende rouwe hadde so groot,
 Dies daer so menich was bleven doot,
 6180. Dat hy swoer in dieren eede,
 Verginc't te lieve of te lede,
 Hy soude den borch in corter stont
 Slechten doen tot in den gront,
 So dat daer stoc noch steen
 Aen bliven en soude, als't wel scheen
 Namaels, doen si waert te broken;
 Ende eer nemmermeer besproken
 Soendine hier af soude wesen,
 So soude men tote alle desen
 6190. Beloven, ende oic vaste houden,
 Dat sise nemmermeer en souden
 Hierna betemmeren te ghenen daghen.
 Die heren, die ghevanghen laghen,
 Sende men daer si seker waren,
 Soe dat si niet en mochten ontvaren,

6174. God moete ons nemen in 't beste. — 6177. Die so droeve leven Leyde
 ende rouwe hadde so groot, Ende so menich was bleven doot Dat hy swoer
 in eenen dieren eede, Verginc't te lieve ofte te leede, Hy soude die
 borch in corten stont Doen slechten tot in den gront, Soe dat daer ane
 stock no steen Bliven en soude, alsoo wel scheen Naermaels, doen hy
 weert ghebroken. — 6188. Soendinck hier af soude wesen, So soude men
 hem tot allen desen. — 6192. Betymmen in gheender daeghen. — 6194.
 Sendemen daer die seker waeren, So dat sy nietmant en mochten ont-
 baeren,

Sonder orlof des hertogen ,

Ende der gheender die vermoghen

Raet tier tijt in Brabant waren.

Men geboot al , sonder sparen ,

6200. Dat elc sijn vriende soeken soude ,

Ende doen graven in de moude ,

Na dien dat hi hadde verdient ;

Ende die dus waren sonder vrient

Op den velde bleven doot ,

Die hiet men ende gheboot

Van tshertogen wege te doen ter erden ,

Ende oic elken na sinen weerden ,

Also wel vianden als vriende.

Den Vlemingen dat men diende

6210. Met trouwe al te samen ,

Die hem dair te hulpe quamen ;

Maer 't meeste deel bleef verslegen.

Die andre ginc men wel plegen ,

Ende festeerde met groter feeste.

Beide minste ende meeste

Dede die hertoghe gichten met eren ,

Ende deedse blidelijke van daer keren.

Sonder oorlof des hertoghen, Ende der ghenen die vermoghen Raet tyen tyde in Brabant waeren. — 6201. Onder die moude. — 6203. Ende die daer waeren sonder vrient. — 6206. Van des hertoghen wegghen doen ter eerden, Ende oock elcken naer sijnre weerden, So wel die vianden als die vriende. Ick segghe u dat men met trouwe diende De Vlaminghen alle te saemen, Die hen daer te hulpe quaemen, Daer 't meeste deel af bleef verslegghen. Den anderen ginck men seere wel plegghen, Ende feesteerde se met groote feeste; Beyde die minste ende die meeste Dede die hertoghe verghisen met eeren, Ende dede se blydelijk van daer keeren.

- Men gaf hem wapen, cleder, peerde,
 Ende elken na sine weerde,
 6220. Dus bleven si t'shertogen hove,
 Daer men hem wel te love
 Acht dagen diende duere,
 Tote dat si wel ter cuere
 Van moetheiden wel gerust waren.
 Doen namen si orlof, want si varen
 In Vlaenderen wouden te haren here,
 Dien men hem hiet groeten sere
 Van tshertogen weghe van Brabant;
 Ende dat sy hem daden becant,
 6230. Wanneer hi sire hulpe gheert,
 Dat hi des si onverveert:
 Hy sal hem helpen ende beraden
 Succoers ende staen in staden,
 Gelijc hy hem dede overwaer.
 Dus reden die Vlaminghen van daer
 Soe verre voort, toten stonden
 Dat si den grave hebben vonden,
 Den grave haren here,
 Diese blidelijc ende met ere

Men gaf hen wapenen, cleederen, peerden, Ende elcken naer sijnder weerden. Dus bleven sy tes hertoghen hove. — 6222. Diende wel acht daeghen deure, Tot dat sy herde wel ter keure Van moyetheden gherust waeren. Doen naemen sy oorlof ende wouden vaeren In Vlaenderen tot haeren heere, Die men hen hiet groeten seere, Van 's hertoghen weghe van Brabant, Ende dat sy seyden ter hant, Wanneer hy syne hulpe begeert, Dat hy dies sy wel onverveert. — 6233. Met soucours ende staen in staden, Gheelijc hy hem dede, sonder vaer. — 6236. So verre tot dyen selven stonde, Dat sy den grave vonden Van Vlaenderen, haeren gherechtighen heere, Die se blydelijc ende met grooter eere.

6240. Ontfaen heeft, verstaet mijn tale;
 Blide was hi, wet dat wale,
 Dat si dair alle niet en bleven,
 Ende drove om diere verloren 't leven.
 Hy sprac: « Lieve vrienden mijn,
 Hoe mach't hier toe comen zijn,
 Dat ic dese scade hebbe ontfaen? »
 Doen daden si den grave verstaen
 Die moort, die de heren wrochten
 Van Grimberghen: « Noyt en vochten
6250. Lieden so ongelijc in stride,
 Noch met also grooten nide,
 Also si daden; want haer conroet
 Was daer byna al bleven doot;
 Een deel wasser ooc gevanghen;
 Jammerlijc es die strijt verganghen.
 Van Brabant die jonchere
 Ende sijn raet dancken u sere
 Dat gy hem sendet u baroene;
 Sy selen u, hebdijs te doene,
6260. Ridderen, knapen senden mede
 In uwer hulpe t'elcker stede,
 Ende also vriendelike bystaen,
 Als ghy hem, here, hebt gedaen,

6241. Dat wet wale, Om dat sy daer niet al en bleven, Ende was bedroeft om die daer lieten het leven. — 6249. « Noch noyent en vochten So anxtelijke lieden in stryde. — 6252. Alsy daden; want haer conroyt Es daer al bynae bleven doot; Oock esser een deel ghevanghen; Met jammer es die strijt verganghen. Van Brabant groet u die jonchere, Ende synen raet danckt u seere Dat ghy hen sendet die baroenen, Ende sullen 't u, hebby 's van doene, Ruddereren senden ende knaepen mede, Waer ghy wilt tot eenigher stede, Ende so vriendelijck bystaen, Alsoo ghy hem hebt ghedaen.

Ende bid u dat ghy hem niet en spaert. »

Al was die grave beswaert

Om sijn lieden, hy moest vergeten.

Nu hoirt wat ic u doe weten

Van her Arnoude van Oyenbrugge,

Die door side ende door rugghe

6270. Soe vele steken ontfinc ende slaghen,

Dat hy en leefde maer .xij. daghen

Na dien dat die strijt was leden.

Men deden ter erden met weerdicheden

In 't clooster van religione,

Daerne sijn bastaert sone,

Die convers, in hadde gebracht,

Die des dages met een stave vacht

In den strijt met williger hant,

Tot dat hy synen vader vant,

6280. Dies hy groten rouwe dreef.

Ende in der vancensse also bleef

Her Aert van Grimberghen doot

Van wonden, ende van rouwe groot,

Dat sijn gheslachte van groter macht,

Ende hy dus t'onder waren bracht.

Drie weken, na dat ic 't veynde,

Leefde hy nadat de strijt nam eynde;

6265. Al was die grave een deel beswaert Omme de syne, hy moeste 't vergheten. Nu hoort wat ick voort doen weten Van heere Aerde van Oyenbrugghe. — 6270. Steken so vele ontfinc ende slaghen, Dat hy en leefde twaelf daghen, Naer dat die strijt was gheleden. — 6276. Die convers, inne hadde bracht, Die met eenen stave vacht. — 6281. Ende in 't ghevangensse so bleef Heer Aernoult. — 6285. Ende hy dus ten ondere waeren bracht. Dry weken leefde hy, so ick vinde, Nae die strijt nam een eynde;

Doen golt hy der naturen schout.

Ach ! dat her Wouter Berthout

6290. Vallen moeste in die scade,

Ende in des hertoghen ghenade

Bliven moeste met gevaen ,

Ende van Massenhove her Paridaen ,

Ende mijn her Willem van den Hove ,

Ende menich ridder groot van love ;

Ende knapen van coenen daden

Quamen den hertoghe te ghenaden ,

Die in den clooster waren ontsprongen.

Men mochte her Arnout den jongen ,

6300. Van Oyenbrugge den ridder stout

Driven sien groot ongewout ,

Ende zijn handen sien slaen te gader ,

Beide om broeder ende om vader ,

Ende om zijn maghe die hy daer verloes ;

Maer die daer grote smerte coes ,

Ende wonder wrachte metter hant

Dat was mijn her Willem Tant ,

Die in den strijt vocht als een deghe ;

Hem worden zijn benen afgesleghe ,

6310. Nochtans vohti over zijn knien

Ende leefde langhe tijt nadien ,

Doen golt hy der naturen schout. Ach ! dat heer Woultre Berthout
 Vallen moeste in dier schade. — 6290. Aldus moeste bliven ghevaen. —
 6295. Menich ruddre van grooten love. — 6299. Men mochte heere Aert ,
 den jongen , Van Oyenbrugghe die ruddre stout Sien driven onghedout ,
 Ende syne handen slaen te gadere. — 6304. Ende omme syne maeghen die
 hy verloos. — 6306. Ende groot wondre. — 6308. Ende daer vacht als
 eenen deghe ; Hem werden syne beenen afghesleghe ; Nochtans vacht
 hy over syne knien.

Dat daer die strijt einde nam,
 Daer menich by groot seade nam,
 Also ghi wel hebt verstaen.

- Mijn her Wouter lach ghevaen,
 Berthout, so dat hem verwies;
 Doen bad hi vriendelike dies
 Den rade van Brabant gemeene
 Dat si hem holpen groot ende cleine
 6520. Ane den hertoghen, den jongen man,
 Om te comene van dan:
 Hi woude hem van deser dine
 Sinen broeder, den jongeline,
 Over hem te gisele laten,
 In dien dat men sire straten
 Woude laten varen ende oirloven,
 Ende her Paridaen van Massenhove.
 Men bat hier omme so lange, so sere
 Van Brabant den jongen here,
 6530. Dat men's oirlof dair gewan,
 Ende sende om den jonghen man,
 Sinen broeder, met ghewout,
 Die .xij. jaer wel was out,
 Ende over hem te ghisele quam.
 Daerna dede, als ic vernam,

6515. Daer menich by in schaede quam. — 6515. Mijn heere Woultre lach ghevaen So langhe dat hem verwies; Daerna bad hy vriendelijck dies Den raede van Brabant groot ende cleene, Dat sy hem holpen alle ghemeene. — 6521. Als om te commene van dan. — 6525. In dien dat hyne sijnder straeten Woude [laten] vaeren ende des orloven. — 6528. So langhe bad men ende so seere Hieromme van Brabant die joncheere, Dat hijs oorlof daer ghewan. — 6535. Die ontrent twalf jaeren was out, Ende over hem te gysele quam.

- Her Wouter Berthout gereiden :
 Hi versette lant , bosch ende weiden ,
 Dies hi doe gebroeken mochte ,
 Ende ontleende ende vercochte ,
 6340. Als om te varen over zee ;
 Want het dede sijnre herte wee ,
 Als hy peinsde om sijn geslachte ,
 Die genedert waren van machte ;
 Dies en woude hy , wats gesciet ,
 Langer in 't lant bliven niet ,
 Ende voer met her Paridane
 Van Massenhove om prijs te ontfane
 Met anderen heren van groter weerden ,
 Die oec sere een zeevaert gheerden ,
 6350. Daer si streden op Gods vianden ;
 Ende waren dair een stuc uten lande ,
 Eer si in Brabant weder quamen ;
 Daer si haesteliken vernamen
 Dat her Wouter Berthouts broeder
 Beide van vader ende van moeder
 In de gevanensse was bliven doot ;
 Dies her Wouter hadde rouwe groot ,

6336. Mijn heere Woulter Berthout bereyden , Ende versette lant , bosch ende heyde , Dies hy doen ghebruycken mochte. — 6341. Want het dede sijnder herten so wee , Als hy weert peynsende om sijn gheslachte , Die seere ghenedert waeren van machte , Dus en woude hy in 't lant niet Langher bliven , wat sijns gheschiet. — 6349. Die oock seere die zeevaert begheerden. Daer streden sy op Gods vianden , Ende waeren eenen tijt in dien landen , Eer sy weder in Brabant quamen , Daer sy haestelick vernamen Dat heer Woulter Berthous broedere. — 6356. In 't vangenis was bleven doot ; Dies heer Woultre hadde den rouwe so groot

Ende voir over zee doe weder,
 Ende en keerde van danen noyt seder,
 6360. Want hy sijn leven moeste laten
 Voor die stat van Damiaten,
 Daer menich kersten bleef te pande;
 Maer het quam weder binnen lande
 Her Paridaen van Massenhove,
 Die men te rechte mochte loven;
 Want hy was getrouwe ende goet.

Hier binnen, des sijt vroet,
 Was die hertoge t'sinen dagen
 Comen; ende hoorde ghewaghen
 6370. Dat die grave begeerde voortan,
 Van Vlaenderen, dat hy sijn man
 Worde, alsoo ic voren seide.
 Hy sprac: « By mire kerstenheide,
 Hieraf sal onghhouden sijn
 Van den Torre her Boudewijn,
 Ende her Heinric van Brabant!
 Totten grave van Vlaenderlant
 Wil ic nu riden. Sit op, ghy heren,
 Die my geholpen hebt in eren,
 6380. Die willic van scade, van mesweynde
 Behoeden tot minen eynde;

Dat hy over zee voer weder, Ende van daer hy noyent en keerde seder.
 — 6366. Want hy ghetrouwe was ende goet. Hierenbinnen, des sijt
 vroet, Was de hertoghe tot synen dagen. — 6371. Van Vlaenderen, dat hy
 weert sijn man, Ghelijck als ick te vooren seyde. Hy sprack: « By myne
 kerstenheyde. — 6375. Van den Thorre heer Baudewin, Ende heer Hen-
 drick van Brabant. — 6378. Willick nu ryden. Syt op, ghy heeren, Die my
 gheholpen hebben in eeren, Die willick van scaden ende van miswende
 Behoeden tot in mynen eynde;

Haer trouwe , haer sekerhede ,
 Die sy vore my setten mede ,
 Die wil ic quiten ende comens ave. »
 Dus voir de hertoghe toten grave ,
 Die sire comst was wel blide ,
 Ende maecte groot etentide ;
 Den jongen hertoge festeerdi wale ,
 Ende sijn geselschap al te male.

6390. Na den etene sprac met eren
 Die hertoge voir den heren :
 « En wetti niet , her grave nu ,
 Waeromme dat ic ben comen tot u. » —
 « Neen ic , her hertoghe , sonder waen ;
 Maer segge't my ende doet verstaen. » —
 « Soe seg ic u , her grave fijn ,
 Mits uwer hulpen so es mijn
 Orloge comen t' enen ende.
 Het's waer , mijn boden , die ic u sende ,
6400. Aen u si lieten haer sekerhede ,
 Ende haer trouwe te pande mede ,
 Dat ic u man worden soude ,
 Alse ic quame in mire oude ,

Haer trouwe ende haere sekerhede , Die sy voor my setten mede , Die wil-
 lick quiten ende commens ave. Daer voer die hertoghe totten grave , Die
 van sijnder compste was seer blyde , Ende maecte groot etentyde. Die
 jonghen hertoghe feestierde wale , Ende sijn gheselschap al te male. Naer
 den etene sprack met eeren Die jonghe hertoghe voor die heeren : « Heer
 grave , en weet ghy niet nu , Waeromme ick commen ben tot u ? » — « Neen
 ick , heer hertoghe , sonder waen ; Nu segghet mi nu , en doeghet my ver-
 staen. » — « Ick wil't dan doen , heere grave fijn ; Mids uwer hulpen so es
 mijn Oorloghe commen tot eenen eynde. Het waers mijn boden , die ick u
 sende , Aen u , sy lieten u sekerheyde. — 6402. Dat ick u man worden
 soude , Als ick quame tot mynen oude ,

Ende ic wapen mochte dragen.
 Nu ben ic comen te minen daghen,
 Ende wilse quiten, sy sijn 't wel waert :
 Nemt hire mijn scerpe swaert,
 Slaet af mijn hooft, nemt mijn leven;
 Al evelen moet es u vergeven.

6410. Daer toe sal 't comen nochtan,
 Eer dat ic worden sal u man. »
 Doen sprac die grave wel gheboren :
 « Dat en late God niet willecoren. »
 Doen sprac van Brabant die baroen :
 « En wildy des niet doen,
 So keer ic my in uwer genade;
 Ende gaet met uwen genoten te rade
 Ende wat sy u wisen ende raden mede,
 Dat wil ic, grave, houden gestede. »

6420. Also dede die grave goet :
 Met sinen genoten, die waren vroet,
 Beraet hi hem in heimelicheiden;
 Die tot hem spraken ende seiden :
 « Her grave, wine connen niet gesien,
 Dat men noyt sach gescien,

Ende ick wapenen mochte draghen. Nu ben ick comen tot mynen daghen,
 Ende wil se quiten sonder hoene. Neemt dit sweert scerp ende schoene,
 Snijdt af mijn hooft, weert my mijn leven; Al evelmoet es u vergheven;
 Daer toe sal 't moeten comen nochtan, Eer ick sal worden uw(en) man. »
 — Doen sprack die grave wel gheboren : « Dat en laete God niet willeco-
 ren. » — « Heer grave, willet's dan niet doen, Sprack van Brabant die
 jonghe baroen, Soe keere ick my van als tot uwen ghenade; Gaet met uwen
 ghenooten te raede. — 6419. Dat willick houden altijd ghestede. » Die grave
 dede't, want hy was vroet; Met syne ghenooten van prise goet Beriet hy
 hem in 't heymelijcke, Ende die heeren spraeken ende seyden hem diesghe-
 lijcke: « Heer grave, wy en connen niet ghesien Dat men sulx sach gheschien

Hertogen worden graven man ;
 Maer om d'belof, dat u nochtan
 Gedaen was, so dunct ons goet
 Dat elc anderen seker doet

6430. Met live, met goede bi te stane,
 Ende om genen noot af te gane ;
 Ende scelt quite al d'ander belof. »
 Hier met keerden die heren of
 Van den rade, ende sijn comen
 Daer si den hertoghe hebben vernomen.
 Die grave vertrac al clair
 Den raet van sinen genoten dair,
 Dat den hertoghe wel bequam.
 Sekerheit dat men daer nam

6440. Dat dit niet achter soude bliven ;
 Elc dede d'anderen charteren scriven,
 Die de heren seghelden beide
 Om haer trouwe, haer sekerheide
 Vaste te houden ende haer belof ;
 Maer lasen ! seder heeft mer of
 Lettel gehouden ochte niet ;
 Ende oic niet lanc, dat si verdriet
 Mallic anderen by valschen rade

Hertoghen weerden des graven man; Maer om het belof, dat u nochtan Hier af ghedaen was, so dunckt ons goet Dat elcanderen sekerheyt doet, Met lyve, met goede elcanderen by te stane, Ende omme engheen noot af te gane; Ende schelt quyt als van den belof. » Hier mede keerden die heeren of.
 — 6436. Die grave vertrack hem aldaer Den raet van syne ghenooten voorwaer. — 6440. Dat dit achter niet en soude bliven; Elck dede den anderen scharteren scriven. — 6443. Om haer trouwe ende om haer sekerheyde. — 6445. Maer lacen ! sedert heeft mynre of Luttel ghehouden ofte niet; Noch seer onlanx dat sy verdriet Elcanderen by viantschen rade

Gedaen hebben ende groete scade.

6450. Nochtans haer privilegien spreken,
 Dat nemmermeer en soudē steken
 Haer nacomelingen d'een jegen d'ander;
 Maer giericheit maect des een wander
 Hedendages, ende breet al of
 Vorwaerde, segelinghe ende ghelof;
 Dies moet ontfermen Onsen Here
 Dat girecheit aldus sere
 Regneert. Ic keere daer ic 't liet;
 Die hertoghe nam orlof ende sciet
6460. Van den grave van Vlaenderlant,
 Ende keerde weder in Brabant,
 Al tot Loven in die stede,
 Daer hy ghereetscap maken dede
 Jegen de comste van Vrederike,
 Den keyser van Almaenschen rike,
 Die om andere sake negheene
 In 't lant quam, dan allene
 Peis te maken ende soene
 Jegen den jongen hertoge coene,
6470. Ende den oire dat was bleven
 Na her Wouter Berthouts leven.
 Daer was die keyser met grote waerde

Hebben ghedaen ende groote schade. 6452. [Haer] Nacommelingen d'een jehens d'andre; Maer giericheyt maect dies een wandre Hedensdaegs, ende breket al of Voorweerde. — 6457. Dat giericheyt regneert dus seere. Nu keere ick wedre daer ick het liet. — 6462. Lovene. — 6464. Teghen die compste van Frederijke, Die keysere van Allemainghen rijcke. — 6467. In 't lant en quam dan om alleene Pays te makene ende soene Tusschen den jonghen hertoghe coene, Ende den hoire dat was bleven, Naer heer Wouters Berthouts leven. Daer was die keysere Frederijck

- Van den jongen hertoge Godevaerde
 Wel ontfæen , sijt seker das.
 Ic segge u dat dit die achterste was
 Hertoghe die Godevaert hiet ,
 Die d'orloghe ende 't verdriet
 Van Grimbergen bracht ten eynde.
 Ic segge u wel dat men seynde ,
6480. By 's keyzers rade ende sine baroene ,
 Die hier af een vaste soene
 Maecten eer si schieden van ginder.
 Om her Wouter Berthouts kinder
 Sende men doe , des sijt vroet ,
 Twee jongelinghen , die sint worden vroet.
 Op hem beiden , heb ic vernomen ,
 Was 't heerscap van Grimbergen comen ,
 Ende by hem , dat 's loghen gheen ,
 Was eerst 't heerscap gedeelt in tweek.
6490. Die keyser ende sijn baroene
 Vernamen aen den hertoghe coene
 Hoe hy den peys woude laten maken.
 Doen begeerde hy , voor allen saken ,
 Dat men die borch slechten dade
 Van Grimberghen , daer grote scade
 Hem van was comen ende den sinen ;

Van den jonghen hertoghe rijck. — 6477. Die d'oorloghe ende dat verdriet
 Van Grimberghen bracht ten eynde. Ick segge wel dat men sende By keyzers
 rade ende syne baroenen. — 6485. Om heer Woulters Berthous kinder(en),
 Twee jonghelingen , des sijt vroet , Die sint weerden vroom ende goet. Op
 hen beyden , hebbe ick vernomen , Was het heerscip van Grimberghen
 commen. Die Keyser ende syne baroenen. — 6492. Hoe hy den pays
 wilde laten maken. — 6496. Hem af was commen ende den synen ;

- Want sire dicke om waren comen in pinen.
 Al noch es die berch daer bleven
 Daer die borch op stont verheven,
 6500. Die om 't soendinc wert te broken.
 Oic heeft die hertoge ondersproken,
 Dat mense voert in ghenen kere
 Betimmeren en soude nemmermere.
 Dat geloofden die broederen beide,
 Ende gaven's dair af sekerheide
 Den hertoge Godevaerde van Brabant.
 Voert moesten sy al te hant
 Manscap doen ende worden sijn-man;
 Beloven moesten sy voirtan
 6510. Gestaden te houden die woort,
 Die de hertoghe soude segghen voort,
 Ende wie daer jegen iet gaen woude,
 Dat hā sijn viant worden soude.
 Die hertoghe sprac: « Keyser, here,
 Ic begeere voirt mere
 Dat die jonxste behoude van tween
 Die heerstede, ende sijn leen
 Sal d'outste van hem ontfæen.
 Ic wise den jonxste 't heerscap aen,

Want sijnder dickels om commen in pinen. Noch es die berch daer al bleven.—
 6500. Die om dat soendinc weert ghebroken. Voort heeft die hertoghe bespro-
 ken Dat men se in negheene keere En soude betimmeren nummermeere; Dat
 gheloofden die ghebroeders beyde, Ende gaven daer af sekerheyde Den herto-
 ghe Godevaert van Brabant. Voorts moesten sy alle ter hant. — 6508. Wer-
 den sijn man; Daertoe moesten sy nochtan Beloven te houden ghestade dit
 woort. — 6514. Doen sprack die hertoghe: « Keysere heere, Nu begeere ick
 voort meere Dat die jonxste van dese twee Die heerstede behoude, ende sijn
 leen Sal die oudste van hem ontfæen. Ick wyse den jonxste het heerscap aen,

6520. Ende man te worden den heren,
 Ende voirt sonder wederkeren
 In 't lant van Grimberghen dese steden
 Bliven. » Aldus eest noch heden;
 Dese ere ende dit voordeel
 Hevet de joneste broeder geheel.
 Om dies her Wouter Berthout sciet
 Uten prisoene, daer hy in liet
 Te ghisele sinen jongen broeder,
 Sijns vaders kint ende sire moeder,

6530. Die in gevangenisse sterf.
 Dus quam't dat her Gerart verwerf
 Van Grimbergen 't heerscap hoghe
 Omdat hem wijsde die hertoghe;
 Ende zijn broeder, verstaet dit liet,
 Die oic her Wouter Berthout hiet,
 Ontfinc zijn goet van hem te lene.
 Noch seecht men sele stont in 't gemene,
 Als een zijn sake niet mach verwerven:
 Mach ic's niet hebben, so moet ic's derven.

6540. Also her Wouter Berthout mede

Ende nam te weerden den heeren, Ende voort meer sonder weder-
 keeren In 't lant van Grimberghen dese steden Bliven. Ende dus is 't noch
 hedent; Dese eere ende dit voordeel Geve ick den jonxsten broedere
 gheheel, Om dat heer Woulter Berthout schiet Uyt den prisonne, daer
 hy hem liet Te ghysele synen jonghen broedere, Sijns vaders kint ende
 zijn moedere, Die in 't gevanghenisse starf. » Dus quam dat Geeraert
 verwarf Van Grimberghen het heerscip hooghe, Om dat hem wijsde die
 hertoghe; Ende zijn broedere, en lieghe u niet, Die oock heere Woul-
 ter Berthout hiet, Ontfinck van hem zijn goet, zijn leen. Noch seit men
 sulc stont in 't ghemeen, Als een sine saeken niet mach verwerven: Machs
 (het) ick niet hebben, so moet het ick derven. Alsoo heere Woulter Bert-
 hout mede

- Der herscappien van Grimbergen dede.
 Doen hiet hem die hertoghe bieden,
 Weder si hare maiseniede-lieden
 Liever volgden in 't heerscap haer,
 Soe elder dair hi geseten waer.
 Sy seiden doe den hertoge, dat si
 Vele liever hadden, dat hi
 Volgde sinen maiseniemannen
 In haer heerscap, ende si danne
 6550. Den haren weder in Brabant.
 Ic segge u dat hem elc verbant
 Vorwerden te houden ende ghelof;
 Ende eer die keyser rumede't hof,
 Dede hy elc anderen charteren maken,
 Ende beseghelen van allen saken,
 Die ic u hebbe vertelt al claer.
 Hierna sciet die keyser van daer,
 Ende elc voer ten sinen weder.
 Daer was gevelt d'orloghe te neder,
 6560. Dat begonnen was voirwaer,
 Als men sreef Ons Heren jaer
 Elf hondert .xl. ende twee,
 By Godevaerts tide min no mee,
 Die de derde was, also ic 't vinde.

Des heerscaps van Grimberghen dede. — 6543. Meysseneden. — 6545. Ofte elders daer hy gheseten waere. Beyde seyden sy den hertoghe dat sy Vele liever hadden dat hy Volghende syne meyssenede man In haer heerscap ende sy dan. — 6555. Ende eer de keysere ryde het hof, Deden elc anderen carteren maken. — 6557. Hiernae schiet die keysere van daer, Ende elck heere voer ten synen wedere. Daer was ghevelt d'oorloghe nedere Dat begonnen was, dat 's waer. — 6564. Die de derde was, als ick vinde.

Die oorloge duerde, eer't ten inde
 Comen conste, stuer ende swaer
 Wel omtrent .xvij. jaer,
 Dat elc op anderen roofde ende pande,
 Lieden versloech ende huysen verbrande.
 Elc brac op anderen sonder hone

6570. Ene borch rikelijc ende scone:
 D'een hiet Nettelaer, by Vilvoorden,
 Die d'heren van Grimbergen stoerden,
 Daer noch goet litteeken af es bleven;
 Want daer leecht noch een berch verheven,
 Daer die eerlijc borch op stont.
 D'ander borch is u wel cont,
 Hoese die hertoge dede
 Breken, eer si versoenden mede;

6580. Want hy d'orloghe ten eynde brachte.
 Nu bid God, die ons gewrachte,
 Ende Marien, siner moeder,
 Die alder bedroefder es stierroeder,
 Ende troostersse die sijn in elenden,
 Dat sy sijn siele van meswenden
 Hude, ende brenge ter glorien,

Dese oorloghe duerde eer ten eynde Commen conste, stuer ende swaer
 Ontrent wel .xvij. jaren. — 6569. Lieden versloech, huusen verbrande.
 Elck brack op anderen, sonder hoene, Een borch rijkelijc ende
 schoone; D'een hiet Nettelare, by Vilvoorden, Dat de Grimbergsche
 heeren stoorden, Daer goet lijtteeken af es bleven; Want daer die berch
 noch es verheven, Daer die eerlicke borch op stont, Ende d'ander borch
 es u wel becont Hoe dat se die hertoghe dede breken, Eer sy haerlieden
 versoen deden; Want hy dit oorloghe ten eynde brachte. Nu bidde ick
 God, die ons ghevrachte, Ende Marien, syne liever moedere, Die alder
 bedroeven stierroeder Ende troost is in dese alende. — 6586. Hoede
 ende bringhe ter ewigher glorie.

- Die gemaect heeft dese historien,
 Ende te dichten begonste;
 Want eer hise voleynden conste,
 6590. Brachten God van live ter doot,
 Dat sinen vrienden was seade groot;
 Want hi was in allen manieren
 Hovesch, minder ende goedertieren.
 Veertien hondert verse omtrent
 Ontbleven hem; diese volent
 Ende volbracht heeft ende bescreven,
 God gestercken in enen goeden leven,
 So dat hi ten lesten stonden
 Vonden worde buten sonden;
 6600. Ende den ghenen verleene mede,
 Die dese geste maken dede
 (Beschreven ende oic dichten
 Dat hem God verleene in gichten)
 Gelue, ere, sonder meswende,
 Soe dat hi na sijns levens ende
 Besitten moete 't ryke hierboven,
 Daer die ingelen Gode loven;
 Ende hem allen die 't hebben ghehoirt,
 Ende noch selen lesen voirt,
 6610. Die late God sele leven leiden

6593. Hoeff, mindere ende goedertieren. — 6595. Diese heeft voleynt,
 Ende voldicht ende beschreven God ghesterkene in een goet leven. —
 6599. Vonden weerde sonder sonden; Ende den ghenen verleene hi
 mede, Die dese eerste dichten dede, Gheluck ende eere, sonder miswende,
 So dat hy nae sijn levens eynde. — 6609. Ende noch sullen hooren lesen
 voort, God late hem sulck leven leyden.

Dat si van hem niet moeten sceiden
Ten lesten, als hy sal toonen
Sijn vonnisse ende elken loonen
Na zijn verdienste al geheel;
Daer nieman hebben sal voordeel,
Clein noch groot, arm noch rike.
God late ons in dit aertrike
So leven, sonder meswende,
Dat wy dat leven sonder ende
6620. Besitten moeten nae dit lijf;
Segt, amen, man, kint ende wijf.

6614. Naer syne verdienste al gheheel; Daer en sal niemant hebben
voordeel, Cleen, groot, arme noch rijke. God laete ons hier in eerden-
rijcke So leven, sonder miswende. — 6621. Nu segt amen, man, kint
ende wijf.

INHOUD.

TWEEDE DEEL.

Toen de momboren of voogden des jongen hertogen de inneming en verwoesting der burcht Vilvoorde vernamen, besloten zy krachtigen weêrstand tegen de macht der heeren van Grimbergen te stellen, en ontboden al de leenhouders van Lothrike en Brabant wel gewapend te Brussel binnen de stede; op den voorstel van den heer Hendrik van Diest, beriepen zy ook aldaer al de mannen des hertogen, en vermaenden zyne vrienden en magen, die in Vlaenderen en Henegouwe woonden, om zonder letten, de burcht te Grimbergen te helpen innemen en zich van de stad Mechelen meester te maken. De grave van Vlaenderen zond aen den hertog, zynen jongen neve, eene hulpbende van 700 man, ridders en knapen; acht oversten leidden dit heir: de heer van Gavere, die van Oudenaerde, heer Diederik van Nevele, de heeren van Ghistele, Rode, Masseme, Axel en Schorisse. Te Brussel vergaderde alsdan een talrijk leger; ridders, banrotsen en knapen, die verre en na gezeten waren, kwamen daer te samen. Daer verschenen beide de graven van Loon en Namen met een groot gevolg; de heeren van Aerschot, van Horne, beide de heeren van Gaesbeke, de heeren van Edingen, Roos, Parwijs, Leefdale, Crainhem, Marbeis, Rotselaer, Wavre; heer Godefrijn van Niele of Nivele; de heeren van Dongelberge, van Campenhout, van Reves, van Trasignies, van Wedergrate, van Ledenberge en van Zuilen. Al deze heeren en ridders en nog menig ander, die ik niet genoemen kan, verzamelden te Brussel.

V. 1.

Te Grimbergen werden de dagen in vreugde en blijdschap over den behaelden zege doorgebracht, toen een bode by heer Arnout verscheen, die voor zyne burcht onder eenen boom, met zyne zoonen en andere ridders gezeten was; deze bode bracht hem de oorlogsverklaring der Brabantsche heeren, die te Brussel thans in groot getal vereenigd waren. Zoodra de heer van Grimbergen dit vernam, zond hy brieven uit om zyne mannen, vrienden en neven te vereenigen; ondertusschen deed hy zyne burcht versterken, met diepe grachten omsingelen en met levensmiddelen voor langen tijd voorzien. Welhaest trokken de verzamelde benden uit Brussel naer Grimbergen in twee verdeelingen; de voorste hoede voerde de heer van Wesemale aen, de achterhoede de heer van Crainhem; op hunnen tocht staken zy al de hoeven en woonsten in brand. Als Arnout dit vernam, riep hy al degenen die te Grimbergen waren, te wapen, en trok den vyand te gemoet buiten de versterkingen. Welhaest randde Wouter Berthout den heer van Wesemale aen, die met zijn gevolg vooraen kwam gereden. Daer werd dapper gevochten, menige speer gebroken, helmen gekrookt, schilden van een gehouwen. De heer Arnout met zyne beide zoonen, na wonderen van dapperheid uitgevoerd te hebben, waren nochtans gedwongen achteruit te deinzen en in de burcht te wyken. De Brabanders bezetten het dorp, dat zy uitmoordden, plunderden en verbrandden; zy spaerden het klooster niet dat daer oprees, maer na het verwoest te hebben, gaven zy het ook den vlammen tot roof. De heer van Wesemale wilde de burcht Grimbergen insluiten en belegeren; maer de graef van Namen stelde voor de stad Mechelen onverhoeds aen te randen; zy trokken daer heen en roofden onder wege al wat zy mochten, schapen, paerden, koeijen, en verbrandden huizen en kerken.

V. 310.

Gedurende dat de Brabanders nog voor Mechelen lagen, verzamelden zich te Grimbergen de beschrevene leenhouders; daer kwamen mannen, vrienden en magen aen, uit alle omliggende gewesten. Daer verschenen de graef van Vianden, de heer van Breda, van Keppele uit Gelderland, van Arkel uit Holland, de heer van Moroel, van Yterne, van Ysselstein, van Buren; deze heeren kwamen van deze zyde des Rhijns. Uit Vrankrijk kwam de heer van Moy, de heer van Chatillon, van Santpol, Couchi, Monbason, van Hamme uit Vermandois. Uit Henegouwe daegde daer de heer van Bossu op; daer verscheen ook Jacob, de heer van Roye; deze waren vrienden, magen of leenmannen des heeren Aernout. Uit zijn eigen land togen de volgende heeren met hun maegschap hem ter hulpe: de heer van Assche, van Beighem, van Eppinghem, van Hombeke, vier machtige banrotsen; de andere vasallen waren: de heeren van Oijenbrugge, van der Male, Godevaert Screihane met zyne broeders, Willem Tant, de heer van Ophem, van den Eechove, van Schoudebroeck, van den Bogaerde, van Sijtvoort, Willem van der Tommen, de burchtgrave; de heeren van Massenhove, van Liere, van Cobbenbosch, van Imple, van Herlaer, van Helrode, van Beringen, van Calmont, Hendrik Hoesken, van den Damme. Nog zag men daer menich leenman des heeren van Grimbergen vergaderen die omtrent Postel gezeten was en menich vreemd soudenier. Dan vereenigde de heer van Grimbergen de voornaemste dezer toegesnelde heeren boven in de schoone zale, om ze te raedplegen of ze den vyand aldaer moesten afwachten of tot ontzet der

stad Mechelen aenrukken. Men besloot naer Mechelen heen te varen , opdat de stad niet ingenomen wierde ; maer vooraleer zy voortgetogen waren , verscheen het Brabantsche leger voor Grimbergen terug ; het was van voor Mechelen opgebroken op raed van den heer van Diest , die dacht dat het beter was de groote strijd op het veld te Grimbergen te leveren , dan onder de muren van Mechelen , waer zy zich ook tegen de inwooners dezer stad zouden moeten verdedigen. Wanneer de Brabanders daer verzameld waren , werd er raed gehouden onder de aanzienlijkste genooten van Brabant , waer Godevaert van Gaesbeke voorstelde den hertog , hunnen jongen heer , te brengen , opdat hy dit zicht de min wakkere aangemoedigd wierde en de stoutmoedige dapperder strede. De heer Arnout van Crainhem werd gelast den jongen hertog , die te Brussel verbleef , te halen. Een ander bode werd naer den heer van Grimbergen afgestuert , om hem tot de onderwerping aen te manen , en zich aen het vonnis zyner genooten , de leenheeren van Lothrijk , te gedragen. Maer de heer van Grimbergen antwoordde dat hy te dezen tyde niet beraden was in genade te komen , noch manschap te doen , volgens het vonnis der banrotsen , dat zy hem morgen op het veld zouden aantreffen met zijn volk , om uitkomst met de wapenen te zoeken. Des avonds laet was de heer van Crainhem met den jongen hertog aengekomen , en deed het kind met de wiege van de orsbare afheffen opdat het aldaer in de ryke tente rusten zoude. De blijdschap was groot in het heir toen het aenwezen des hertogen bekend was , en allen bereidden zich tot krachtigen tegenweer. V. 777.

Des anderendaegs vroeg was alles in rep en roer : de heer van Wesemale , die maerschalk was van het Brabandsch leger , bracht het heir in slagorde en verdeelde hetzelfde in negen scharen : de eerste schare stond onder 't bevel van den heer van Wesemale zelve en der heeren van Diest , van Assche , van Bierbeke en van Wemmele ; de tweede onder den heer van Aerschot ; de derde onder den heer van Hoorn ; de vierde onder den heer van Edingen ; de vijfde onder beide de heeren van Gaesbeke ; de zesde onder Geeraert van Roos ; de zevende schare geleidde de graef van Namen , de achtste de graef van Loon , en de negende voerde de volgende banrotsen aen , die de graef van Vlaenderen ter hulpe gezonden had met 700 geharnaste mannen , te weten : de heer van Oudenaerde , van Gavere , van Ghistele , van Nevele , van Rode , van Masseme , van Axel en van Schorisse. Elke schaer hadde wel 2,500 ruiters , sterk gewapend met helmen , met schilden. De voetknechten waren wel 10,000 in getal en werden door den heere Jan van Haspegouw aengeleid ; de standaerd van Brabant werd den heere van Crainhem , die zyne magen rond hem hadde , toevertrouwd. Dan , wanneer het volk geschaerd stond , deed de heer van Wesemale den jongen hertoge halen en met de wieg aen eenen grooten wilgenboom hangen , opdat hy over gansch het veld gezien wierde , zelfs door het vyandlijk heir , dat onder 't bevel van Wouter Berthout in acht scharen gedeeld was ; de eerste was den heere van Assche bevolen ; de tweede den heere van Keppele ; de derde den heere van Bossu ; de vierde den heere van Couchi ; de vijfde schare leidde de heer van Moy , uit Artois ; de zesde de heer van Breda ; de zevende de grave van Vianden , en de achtste had tot oversten de heeren Arnout en Geeraert van Grimbergen. De standaerd

werd bevolen aen Paridaen van Massenhove, en zynen oom Geeraert van Liere, als ook aen twee knapen, geheeten, Jan van den Dale en Geeraert van der Biest. Dan schaerde Wouter Berthout het voetvolk in twee scharen; in elke waren wel 5,000 man. Der eerste schare gaf hy tot overste Alaert van Beighem, der tweede Paridaen van Eppenghem. Wanneer gansch het heir dus slachvaerdig en elk onder zyne banniere geschaerd was, beval heer Wouter zynen vader aen twee vrome ridders: heer Segerman van den Male en Jan van Caelmont, en tot zijn eigen lijfwacht noemde hy Hendrik van Oijenbrugge, Simoen van den Male, en tot die zijns broeders Wouter van Damme en Willem Tant. Dan werd Godevaert Screihane gezonden om het leger der Brabanders te overslaen om het getal en de slagorde er van te kennen; toen hy terug voor den heer van Grimbergen verscheen, gaf hy hem onbewimpeld verslag van 't geen hy gezien had, en verklaerde hem dat de Brabanders talrijk en wel gewapend waren, dat de jonge hertog in de wiege aen eenen wilgenboom hing, en waegde het hem aen te raden vrede-onderhandelingen aen te knopen en eer naer een verdrag te trachten dan eenen zoo wreeden oorlog voort te zetten; « Want, voegde hy er by, daer zal langs weerkanten jammer groot geschieden ende schade. » Maer heer Arnout antwoordde dat het te spade was, en beide heirbenden bereidden zich tot den aenval. V. 1576.

Het was op Onzer Vrouwendag te Half Oogst dat beide legers tegenover elkander stonden, op een veld ter Langer Hagen buiten Grimbergen: trompen, bazuinen, hoornen blies men daer, dat berg en dal er van weergalmden. Geeraert van Houmolen begon den strijd; op een koolzwart paerd gezeten schoot hy vooruit, onder 't geroep: Grimbergen! en stiet met zyne spies eenen Brabandschen ridder neder. Dan sloeg hy verder door, tot dat Hendrik van Diest ten stryde verscheen; de heer van Assche trok dezen te gemoet. De speren sprongen by 't verzamelen door de schilden op de platen in splinters; dan trokken zy hunne zwaerden, en sloegen malkander zoo zeer dat het vuer uit de helmen spronk; maer eerlang werden zy van elkander gedrongen. Na hem rende de heer van Bierbeke vooruit, en stak eenen op de borst dat hy ter aerde nederviel. Dan kwam Arnout van Wemmele met zyne naeste magen in het veld en tegen hem reed een ridder, Geeraert van Assche genaemd; de speren braken, zy vingen ten zwaerde, en Arnout trof zoo zeer den heer van Assche in den hals, dat hy diep gewond ter neder stortte. — Nu voer de heer van Wesemale met zijn maegschap uit de gelederen; tegen hem kwam een sondenier, Garnier van Sint-Thomas geheeten. De heere van Wesemale steekt hem zyne speer door schild en plate zoo diep in het hart dat hy plotselijk dood ter aerde viel, toen hy ze weder naer hem trok. Hy doodde nog eenen ridder, en zyne speer brak; dan greep hy ten zwaerde en riep: Wesemale! Lothrike! De heer van Assche die dien wapenkreet hoorde reed hem te gemoet; zy stieten zoo zeer tegen elkander by 't verzamelen dat zy beiden nederstortten. Dan kwam de heer van Keppel uit Gelderland, en tegen hem reed de heer van Aerschot. De speren braken, dan streden zy moedig met de zwaerden. Welhaest kon de heer van Keppel den heer van Assche, die daer te voet streed, weder te paerde helpen; ook hadden de Brabanders den heer van Wesemale weder op zijn paerd gekregen. — De heer van Bossu uit Hene-

gouwe verseheen dan te velde en stak eenen ridder dwars door het schild en de plate dat hy stervend van zijn paerd viel. De heer van Hoorn, met zyne schaer, trok tegen hem, en welhaest vlogen de speren in stukken; schilden en platen werden doorsteken. Zy trokken de zwaarden en kwetsten elkander; maer dan kwam de schaer tusschen beiden gevaren en scheidden ze. Nu naderde de vierde schaer met den heer van Couchy aen het hoofd; de heer van Edingen trok hem te gemoet, en bracht eenen zoo harden stoot op zijn schild dat de speer brak; en gene gaf eene zoo zware steke aen het paerd van den heer van Edingen, dat het onder den zadel hem ontzonk, en hy nederstortte. Beide scharen naderden dan en streden woedend. Den lieden van den heer van Edingen gelukte het eindelijk hunnen heer van onder het paerd te krygen en hem weder op zyne voeten te helpen. Hy streed vromelijk voort met het zwaard, en, hoewel te voet, stak hy eenen ridder door schild en plate in het hart dat hy dood ter aerde viel. De heer van Edingen sprong op het verwonnen paerd en reed verder strydewaert. — Godevaert van Gaesbeek en zijn broeder Hendrik, die de vijfde schare der Brabanders aenvoerden, bestonden dan den strijd, en woedden verschrikkelijk in het Grimbergsche leger. De heer van Moy, uit Artois, trok tegen hem op, en beiden kwamen als twee vliegende pylen tegen elkander gevlogen. De schachten drongen door de schilden; maer braken op de platen; zy togen dra de zwaarden en streden als twee ontbondene leeuwen. Eindelijk hief de heer van Moy zijn zwaard en sloech Godevaert zoo zeer op den helm, dat de kling er doorschoot en hem eene wonde aen het voorhoofd toebreacht. V. 1724.

De heer van Roos, die de zesde schare der Brabanders voerde, waegde dan den kamp met den heere van Breda. Door den stoot des schachts viel de heer van Roos met zijn paerd neder. Zijn volk snelde hem ter hulp, en hevig werd daer gestreden. Eindelijk werd des heeren zoon van Breda uit den zadel geworpen, en de heer van Roos besteeg zijn paerd. — De graef van Namen, met de zevende schare, streed tegen den heer van Vianden en zijn gevolg. By het verzamelen drong de speer den grave van Namen in de borst, dat hy in onmacht viel. Zijn volk kwam toegevlogen en het werd daer een staende strijd. — Zeger van Breda streed dien dag moedig en ridderlijk, en versloech menigen vyand in den strijd; tegen hem kwam een vroom ridder van Namen, Geeraert van der Straten geheeten, die door Zeger van zijn paerd geworpen werd; maer steeg er weder op en sloech heer Zeger zoo zeer op den helm dat 't zwaard tot de tanden er door schoot. De grave van Vianden zweert den dood zijns neefs te wreken, en vervolgt woedend den heer Geeraert, welken hy door eenen slach in den hals dood ter neder werpt. — De graef van Loon, die de achtste schare voerde, streed tegen Arnout van Grimbergen en zyne twee zonen. Zy kwamen met zoo groote kracht te gader, dat de paerden daer zy op zaten onder de heeren dood ter strate nedervielen. Dan reed Wouter Berthout uit en stak Zegerman van Loon zyne speer door het hert dat hy bezweek. Wouter greep het paerd vast en bracht het zynen vader die nog als in bezwyming op de aerde lach. — Dan kwamen de voetlieden door Paridaen van Eppeghem en den heer van Beighem geleid; maer het Brabantsch voetvolk door Jan van Haspengouw aengevoerd, trok ook vooruit en hevig werd hier gestreden.

De heer van Beighem verslaet eenen ridder van Namen. De heer Hendrik van Oyenbrugge doet ook wonderen van dapperheid; maer zijn zwaerd werd door eenen scheut uit de vuist geslagen en wel eene roede verre geworpen. Hy nam eenen schacht op en rande Jan van Aa aen, wien hy eenen zoo harden slach toebracht dat hy in onmacht bleef liggen op zynen zadel. Hy nam hem zijn zwaerd af en voer verder met Wouter Berthout in den strijd. V. 2540.

Dan streed Jan van Breda tegen den ridder Jan van Hanut; maer door eenen geweldigen zwaei des zwaerds sloeg de eerstgemelde het hoofd des laetsten af; welhaest kwamen de makkers van beide zyden toegevlogen, en de strijd werd daer woedend. De heer van Breda met zyne twee zoonen oogsteden veel roems in; daer onderscheidten zich ook de graef van Loon, de heeren van Edingen en van Hoorn. De burchtgrave Willem van der Tommen streed tegen den heer van Yssche, wien hy te neder stiet en zijn paerd bemachtigde. De heer Zeger van der Molen vocht tegen heer Jan van Breda; en dreef hem zyne speer door schild en plate, dat hy dood uit den zadel viel. De vader die dit toezag, zuchtte en klaegde diepgevoerd, en zwoer de dood zijns zoons te zullen wreken, waerop hy op Zeger van der Molen aanreed, en hem met het zwaerd aanrandde; hevig was de strijd; maer de heer van Breda bracht Zegere eenen slach op den schouder toe, dat het zwaerd tot de borst nederschoot. De heer van der Molen viel levenloos ter neêr. — De heer van Hamme uit Vermandois, die den heer van Grimbergen ter hulp was gekomen, streed tegen den heer Diederik van Ledenberge; zy voeren op elkander aen als twee vliegende pylen, en vielen beiden ter aerde neder; maer werden dan door hun volk gescheiden die er tusschen kwam gedrongen. — De heer van Iterne streed tegen den heer Geeraert van Zuilen; deze laetste ontving eene lichte wonde, maer bracht den heer van Iterne eenen zoo geweldigen stoot met zyne spere toe, dat hy ter aerde stortte. Hy vatte den heer van Zuilen zoo vreezelyk om zijn middel, dat het paerd waggelde; eindelijk ontwong zich de heer van Zuilen, trok het zwaerd, en woedend vochten zy te zamen. De heer van Iterne sloeg den helm van den heer van Zuilen in stukken, en gaf hem ten zelfden stonde eenen slag op den schouder dat hy nederviel, en zeker hadde hy hem dood geslagen, ware de heer Willem van Wanghe niet toegesneld, die den heere van Iterne den arm afsloeg; doch deze hief het zwaerd en gaf Willem eenen slach in den hals dat het hoofd hem afvloog. Dan stak de heer van Zuilen hem het zwaerd door longer en lever en de heer van Iterne viel ook dood. Dit was een groot verlies voor den heer van Grimbergen. Maer de heer Arnout van Oyenbrugge kwam daer toegesneld, en na Simoen van Lede uit den zadel geworpen te hebben, randde hy den heer Geeraert van Zuilen aen en stiet hem levenloos ter aerde. Toen zyne lieden zagen dat hy dood was, stegen zy al te paerde en voeren tegen heer Arnout van Oyenbrugge stryden; maer op 't geroep: Grimbergen! kwamen vele ridders hem ter hulp en verschrikkelijck werd daer de strijd. — De grave van Loon waegde den kamp tegen den heer van Grimbergen en Godefried Screihane vocht tegen den heer van Edingen. De heer van Breda in woede nog ontstoken over de dood zijns zoons randde Hendrik van Haren aen, wien hy doorstak en nedervelde.

De heer van Chatillon werd handgemeen met Zeger van Perwijs, de heer Arnout van Crainhem, wien de standaerd van Brabant bevolen was, met den heer van Monbazon, de heer Geeraert van Breda met eenen ridder van Namen, wien hy schild en plate doorstak, dat het yzer ten rugge uitkwam; hy liet zyne speer nedervallen en voer verder stryden met het zwaerd. Godeswijn van Niele reed tegen Wouter Berthout, wien deze zoo zeer geraekte dat hy uit den zadel vloog; maer hy sprong snel op en ving ten zwaerde; het gedrang werd hier groot; het gelukte echter den heer van Niele weder te paerde te stygen. Geeraert van Grimbergen kwam dan toegesneld, met de twee ridders Willem Tant en Wouter van Damme, welken hy in hoede was bevolen en streed tegen heer Geeraert Van den Bossche, en stak hem dat hy dood viel in 't gras. Willem Tant verwon Gosen van Ardennen en Wouter van Damme Geeraert van Cockelberge. V. 5091.

Dan zag men Geeraert en Jan Screihane in den strijd ryden, en na hunne speren gebroken waren streden zy moedig met hunne zwaerden. Heer Geeraert van Herlaer voer tegen Willem van Pamele, maer toen zy ten zwaerden vingen ontliepen de paerden en droegen ze henen door den strijd. Heer Jan van Marbeis reed tegen heer Jacob van Roye; zy staken elkander zoo zeer met den grooten sterken schacht, dat zy beiden met hunne orsen nedervielen. Te beider zyden vloog men hen ter hulp; Arnout van Grimberghen was welhaest ter plaets en stak eenen, Zegerman geheeten, dat hy dood uit den zadel viel. — Thomas van Wyneghem ontmoette Willem van Massenhove, en stak dezen laetsten door het hert dat hy ter aerde stortte, dan streed hy met het zwaerd tegen Jan van Caelmont; maer Zegerman van den Male kwam welhaest toegereden, en sloech hem dat hy nederstortte, waerop Jan van Caelmont hem de doodsteek gaf. — Heer Geeraert van Liere en zijn oom Paridaen van Massenhove, wien beiden de standaerd van Grimbergen was toevertrouwd, deden wonderen van dapperheid; die van Grimbergen schaerden zich rond den standaerd en voeren tegen den heer van Crainhem die den standaerd van Brabant hield, en rond wien de Brabanders zamenliepen. Daer werd een hardnekkige strijd geleverd, vele wonden gegeven, schachten gebroken, schilden doorsteken, en ridders neêrgeveld. Dan kwam Willem van Sint Pol den heer Godevaert van Reves te gemoet, en deze bracht Willem van Sint Pol een zoo geweldigen slach dat hy in onmacht viel. Maer Willem van den Bogaerde reed op Godevaert van Reves en wierp hem uit den zadel; doch hy schoot weder op en steeg te paerde. — Paridaen van Eppeghem, die de voetlieden van Grimbergen daer geleidde, reed vooruit en trof doodelyk eenen neve van den heer van Rotselaer. De heer Hendrik van Rotselaer die dit toezach voer tegen Paridaen om zynen neef te wreken. Zy streden vreezelyk, werden beiden uit den zadel geworpen, doch eindelyk door hun volk gescheiden. In dit gedrang stak Simoen van den Male eenen ridder dood, die Gontram heette. v. 4141.

De heer Jan van Moroel streed tegen den heer van Leefdale; beider speren drongen door schild en plate, en beiden lagen in onmacht in hun gereide. Hunne lieden snelden hen ter hulp. Jan van Campenhout reed den heer van Erkel te gemoet; de heer van Erkel werd van zijn paerd geworpen, maer sprong gezwind in den zadel weder en vervolde moedig

den strijd. Dan kwam de grave van Loon; Zegerman van den Male met Simoen, zijn zoon, voeren tegen hem en streden met zijn volk; Simoen randt den grave zelve aen; maer deze brengt hem op den helm zulk eenen slach dat hy den zadel moest ruimen; doch sprong schielijk recht en streed moedig voort. De heer Philips van Wavre kampte met Jan van Hombeke, en deze werd daer verslagen; Arnout van Hombeke die dit zach zweert den dood zijns neven te wreken, en valt den heer van Wavre met moed aen; in dezen strijd werd Arnout van zijn paerd geworpen en Hendrik, zijn jongste zoon, verslagen; maer Jan, de oudste broeder, gaf hierop den heer van Wavre eene zoo geweldige steke dat hy ter aerde nederviel, en eer hy op kon staen, bracht Arnout van Hombeke hem zulken slach op den helm dat hy 't bestierf. — Dan schoten de heeren Koenraed van Buren en Bernaerd van Ysselstein vooruit, die den heer van Grimbergen ter hulpe gekomen waren; zy waren wapenbroeders en verlieten zich nooit in den strijd. Heer Gozewijn van Wedergrate, die ze vernam, waegde tegen hen den kamp; eerst tegen Bernaert van Ysselstein, dan tegen Koenraed van Buren, en geraekte in het grootste gevaer, toen een Brabantsch banderheer, de heer van Trasnies, hem ter hulp snelde en van eene gewisse dood bevrijdde. De vier strydende ridders werden eindelijk door hun volk gescheiden, die tusschen de partyen kwam gereden. — De heer Jan van Dongelberge reed tegen Geeraert van Ophem aen, en sloech heer Geeraert op den helm dat het zwaerd er door schoot en hem eene groote wonde bracht; waerop zyne vrienden en magen vromelijk met den vyand streden. V. 4620.

Nimmer zach men moediger vechten; maer helaes! het was onder kristene volkeren; hadden zy op deze wyze tegen de Saracenen en andere vyanden Gods den krijg gevoerd, wy zouden ze niet genoeg kunnen pryzen. Woevenduerde de strijd tot dat de nacht haer sluijer over de aerde wierp, en vreezelyk was het zicht des slachvelds met gesneuvelden en gekwetsten overdekt. Nu zagen de Brabanders dat zy zonder hulp den strijd niet konden voortzetten; in eene vergadering der aenzienlyksten deed de heer Hendrik van Diest, 's hertogen momboir en ruwaert van Brabant, hun opmerken dat het noodig was het heir te versterken, daer de heeren van Grimbergen geholpen werden door ver- en nagezetenen vrienden en magen. Hierop stelde Boudewijn van den Torre voor, een gezant by den grave van Vlaenderen te zenden om hem den staet van het Brabandsch heir voor oogen te leggen en hem bystand te verzoeken. Deze raed werd door allen goedgekeurd, en men verzocht den heer Van den Torre dit gezantschap te willen aenvaerden en daer heen te trekken. Graef Boudewijn van Vlaenderen na zyne genoten geraedpleegd te hebben, beloofde onderstand te zenden onder beding dat de hertog van Brabant zich als zijn leenman erkende. De nood waerin het Brabantsch leger verkeerde was zoo groot, dat deze voorwaerde werd aengenomen, en dat de ruwaert heer Hendrik van Diest en Boudewijn van den Torre gemachtigd werden voor den jongen hertog manschap te doen. V. 5203.

Des anderendaegs ochtend trokken de Grimbergsche heeren weder moedig te velde, en hernamen den strijd. Zy streden zoo moedig dat de Brabanders gedwongen waren achteruit te deinzen, en achter hunne grachten te wyken, waerop het Grimbergsch heir terug naer de burcht keerde, denkende weinig

dat hunnen ondergang nakende was. De grave van Vlaenderen had beloofd vijf honderd wel gewapende ridders ter hulp te zenden, welke des anderendaegs den vyand langs achter zouden aanranden. Toen Hendrik van Diest in het leger terug was gekeerd, gaf dit nieuwen moed aan het verzwakte heir. Het leger des heeren van Grimbergen trok vooruit, en vooraleer de strijd aentevangen werden daer vier banrotsen gemaakt: de heer van Baren, dien men heet van Aspremont, de heeren van Clairmont, Beaufremont en Montenake; deze vier bonden banniere. Dan sloeg de heer van Grimbergen daer verscheidene ridders. In het Brabantsche leger maakte men drie banrotsen, te weten: den heer van Kuik, dien van Tornebosch en van Merckem; en verhief men ook verscheidene krygers tot ridders. Daerna werden de hoornen geblazen en de strijd begon welhaest. Nimmer zach men harder gevecht; zelfs niet ten tyde van Alexander; de Brabanders die min voetvolk hadden moesten wyken. De heer Hendrik van Brabant en Boudewijn van den Torre, die de hulpbenden uit Vlaenderen wachtende waren hielden hunne scharen achteruit; maer ziende dat de heer van Pollaer den Grimbergenaers de zonne ondergaen had, en dat daer angstelijk werd gestreden, leidden zy hunne scharen daer henen met de Vlaemsche ridders, die de grave van Vlaenderen reeds vroeger hun toegezonden had, onder welke waren acht banrotsen, te weten: die van Gistele, van Schorisse, Audenaerde, Gavere, Nevele, Massemen, Axel en Rode. Allen droegen zich moedig; maer hielden den strijd met moeite vol, en Hendrik van Brabant was niet zonder onrust over de beloofde hulpbenden des graven van Vlaenderen; ook konden zy niet lang meer het veld houden, toen deze eindelijk in eene weide verschenen. Men zach daer de bannieren wapperen der heeren van Steenhuize, Maldeghem, Eecloo en Somerghem, en dra werden zy handgemeen. Na den kampstrijd met de lans, trokken zy de zwaerden, en nooit zach men zoo vreezelijk ontmoet. De heeren van Grimbergen streden dapper; de heer Arnout van Oijenbrugge vocht wanhoopig, daer hy zynen zoon geern hadde uit den nood geholpen; maer hy geraakte zelf in 's levens gevaer, en beiden waren er gebleven, indien Arnouts bastaerdzoon, een leekbroeder in het klooster te Grimbergen, niet ware toegesneld, en zynen vader in het gevecht gered hadde; waerop de strijd eene slechte wending voor de Grimbergenaers nam, die in weerwil van den moed en het voorbeeld van Arnout van Grimbergen, gedwongen werden te wyken en eindelijk de vlucht te nemen. De burcht Grimbergen gaf welhaest zich over in de handen des hertogen van Brabant, die ze ten gronde deed afbreken en het herbouwen derzelve eeuwig verbood. De heer Arnout van Oijenbrugge die immer de onderhandelingen en het vredetreffen aenraedde, en een zoo moedig ridder als voorzichtig raedsheer was, overleed aan zyne wonden twaelf dagen na den strijd. Eerlang stierf ook de diep gekwetste Arnout, de heer van Grimbergen in het gevang, met vele andere vermogende heeren. Heer Wouter Berthout verkreeg eindelijk oorlof van den raad van Brabant om uit het gevang te trekken, mids zyne jonge broeder nauwelijks twaelf jaren oud over hem te gyzele kwam. Dan verzette hy al zijn goed, waerover hy beschikken kon, en trok over zee; toen hy eenigen tijd naderhand terugkeerde vernam hy dat zijn jongste broeder in 't gevang gestorven was, en had daer over grooten

rouwe. Hy wilde te lande niet vertoeven; maer keerde terug stryden tegen de Saracenen, en sneuvelde voor de stad Damiate. v. 5490.

Toen de hertog van Brabant tot zyne dagen gekomen was, en vernam dat de grave van Vlaenderen begeerde dat hy hem manschap dede, zoo als de ruwaert van Brabant tydens zyne minderjarigheid hem beloofd had, begaf hy zich ten hove des graven van Vlaenderen. Na het noenmael stond de hertog recht en sprak tot den grave: « Ik ben hier gekomen, heer graef, om de beloften te lossen myner gezanten, die u mids de hulp, welke gy gezonden hebt, beloofden dat ik u by myne meerderjarigheid als mijn overheer zou erkennen. Nimmer, heer graef, zal ik hiertoe besluiten; maer stel my in uwe macht, en eer zult gy my het leven benemen dan dat ik aen deze vernedering zou toegeven! » De grave zegde: « De hulde als leenman scheld ik u kwijt; maer wy zullen een verbond sluiten, waerby Vlaenderen en Brabant ten eeuwigen dage verbonden blyven en zoowel in aenvallende als verdedigende krygen elkander zullen moeten ter hulpe komen! » De hertog was hier over te vrede, en het verbond werd gesloten; maer helaes, sedert werd meer dan eens dit verbond geschonden! — Keizer Frederik was dan te Leuven by den hertog gekomen om hem met de erfgenamen van Grimbergen, de twee zoonen van Wouter Berthout te verzoenen en eene overeenkomst te sluiten. Er werd onder andere in dit verdrag besproken, dat de jongste der broeders de heerstede zoude bezitten en de oudste zijn leen van hem ontvangen, om rede dat de jongste broeder van heer Wouter Berthout die voor hem te gyzel in 't gevang zat, aldaer gestorven was; zoo kwam het heerschap Grimbergen aen heer Geraert, en de oudste broeder die ook Wouter Berthout hiet, ontving zijn goed van hem te leene. v. 6565.

AENTEEKENINGEN.

EERSTE DEEL.

- V. 1. In de *Trophées du Brabant* (Anvers, chez Ch. Segher, 1638), deelt de schryver dezes werks, C. Butkens, eenige uittreksels mede van het ridderdicht over den krijg tegen de heeren van Grimbergen; daer deze uit een ander handschrift dan 't geen dat wy bezitten overgenomen zijn, zullen wy ze, ter plaetse waer ze behooren, aengeven :

God die here es alre heren,
Die ons menschen wilde eren, enz.

- V. 12. *Ter Daemstede*; ongetwijfeld slecht afgeschreven; de lezing van het Brusselsch HS. *t'elker stede* is alleen goed. (J. H. B.)
- V. 15. *Suffen*, meest als werkwoord gebruikt, hier als zelfstandig naemwoord, in den zin van *fabelen, verdictsels*. De oude schryvers gebruikten meestal het woord *truffen*, van het middeleeuwsch latijn *truffa*, dat *bedrog* beteekent: *fraus, nequitia, jocus*.

V. 21. Het fragment van Butkens heeft :

Vraye jeste, die waerheyt was,
 Van den hertoge, sijt seker das,
 Die Godevaert metten Barde hiet :
 Dierste hertoge, ken liege u niet,
 Die in Brabant oit regneerde.
 Na dat my die cronike leerde,
 Soe hieten sine vorders graven
 Van Lovene; maer verhaven
 Wert dese hertoghe in Brabant
 Van den keyser, sy u becant,
 Dien selve maickte hertoge
 Bi den rade der Heren hoge,
 Die bi den keyser waren dagelijc;
 Ende dien lief hadde sekerlijc,
 Overmits ziere doeght wille,
 Die in hem was lude en stille.
 Selve die keyser minde mede,
 Dat toende hy hem tot menigh stede,
 Gelijc ghy hoeren selt hier nae
 In 'toirloge, als ic verstae,
 Dat tusschen den hertoge Godevaerde
 Was, ende oick den heeren weerde
 Van Grimberghen, die sekerlike
 Mechtigh waeren ende rike
 Van groten lande in dien tyde,
 Dat omtrent hem wide ende zide
 Met schonen beempden was gelegen.
 Sy hadden menegen koenen degen,
 Die Grimbergen hoirden toe,
 Dair sy den hertoge doe
 Met oirloghden, hoe ick u sal
 Seggen, om dat hy woude van al
 Grimbergen overheer wesen,
 Gelijc ghy hier hebt hoeren lesen, enz.

V. 27. *Vorders*, voorders, voorouders; *Lat.* majores, parentes.
Ags. furthron.

V. 28. *Verhaven*, verheven. Door Jan Boendale in de *Brabantsche Yeesten* meest altijd gebruikt in stede van *verheven*. Zie *Christina*, bl. 244.

V. 51. *Die selven maecte hertoge*, enz. De variant heeft de goede lezing, even als het fragment hier boven aengehaeld; het moet zijn : *Diene selve maecte hertoge*, enz.

- V. 79-80. *Dier was... Een deel graven in Brabant.* Deze lezing vereischt v. 78 *hertoghen*, in plur. Vglk. overigens v. 27 en 66. (J. H. B.)
- V. 99. *Romeynen*, lees hier en v. 114 *Trojanen*, met de variant. (J. H. B.)
- V. 117. Uit het volgende blijkt dat hier maer van eenen heer en hertog gesproken wordt; de zin dus, zoo wel als het rijm, wil hebben :
- Van Hectors geslachte eenen here. (J. H. B.)
- V. 125. Bedorven plaets, die naer de varianten zou kunnen verbeterd worden : *Int lant dat Antwerpen es gheheten.* (J. H. B.)
- V. 158. *Maer dese bewaudedet alsoe*, in het Br. HS. staet *verwandelet*, goed, dat is *veranderde het*. *Bewoudede het* zoude zijn *beheerschte*, *bestuerde het alsoe*; zonder zin hier. (J. H. B.) — In het Hd. *bewalten*, Ags. *wield*. G. *valda*.
- V. 160. *Diet*, held; *coene diet*, stoute held. Verder lezen wy v. 5551 : *Ende Hüge Capet, dat bose diet*. d. i. *die booze vorst*. Zie IIe D. v. 5766.
- V. 166. *Man*, oude pluraelvorm, *leenmannen*. (J. H. B.)
- V. 198. *Gereit*, *gereet*, gereedelijk, zonder tegensprake, hindernis.
- V. 241. *Maiseniede*, huisdienaers, personen tot de hofhouding behoorende. Van het Midd. Lat. *mansionada*.
- V. 245. *Salatknechten*, waarschijnlijk *stalknechten* te lezen; *Salt* echter zoude in stede van *solde* kunnen geplaatst zijn, en dan mogt *salatknechten* soudeniërs beteekenen. (J. H. B.)
- V. 246. *Ende voer weg met stouten geselscape*; beter zonder *weg* : *Ende voer met stouten geselscape*. (J. H. B.)
- V. 248. *Louwen*; de stad *Laon*, in 't lat. *Laudunum*.
- V. 257. *Laegde*, legde lagen; *lachde*, in de var. is slechts verschil van spelling. (J. H. B.)

V. 290. *In sijn behout*, l. *in haer behout*; en in de var. *Der vrouwen bleef, alsiet vynde.* (J. H. B.)

V. 321. *Rike* heeft geen' zin; l. met de var. *sekerlike.* (J.H.B).

V. 376. *Vigant, wigant*, stryder, van *wijch*, *strijd*. Hier in den zin van *vorst, held*.

V. 396. *Ende sijn ere sere beruude*; lees naer de var. *vernuude.* (J. B. H.)

V. 418. Het fragment van Butkens heeft :

Doen hy, alsoe ic u bediede,
Hertoge in Lothrike worden was,
Screef men tien tyden, alsoe ic las,
Elf hondert ende dertigh mede.
Nu hoirt voirt dan de waerhede, enz.

V. 444. *Tien*, tygen, *tiden*, trekken. Hd. *Ziehen*. Zie v. 5303.
II D. v. 5225.

V. 455. *Wes*, by Kiliaen, *quid, quod*. Zie v. 1089, 2082, 3125.

V. 464. De variant is beter : *Doen sy die bootscap hadden verstaen.* (J. H. B.)

V. 505. Het fragment van Butkens heeft :

Te Grimbergen was daer een stout
Here, hiet mijn heer Arnout.
Mechtigh was hy ende rike
Van goede, van lande sekerlike, enz.

V. 518. Dit vers zoude men op de volgende wijze kunnen aanvullen :

Ende hem volgde met menighen Francois. (J. H. B.)

V. 532. *Baelgie*, rechtsgebied.

V. 542. Het fragment van Butkens heeft :

Twée sonen hadde dese ridder vry,
Die vrome waren ende stout;
Deen hiet heer Wouter Berthout,
Dander Geeraert Drakenbaert,
Na sinen onder vader waert, enz.

- V. 545. *Geeraert Drakenvaert*, overal elders heet hy *Drakenbaert*, dat wel de echte naem zal wezen.
- V. 630. *Houde*, hulde, trouw.
- V. 634. *En conste u niet wel berichten; En of In conste*, d. i. *Ic en conste*. Voor dit vers moet een dubbel punctum staen. (J. H. B.)
- V. 644. *Spoerveder* in 't Br. HS. *spooreleder*. *Dat ic niet gave een spooreleder Omme hem*; in den zin van *weinig achten, niet ontzien*. *Geen veder* is gemeen, en *spoer, spoor* kan voor *sperwer* staen, in tegenstelling van den edelen valk; maer *spoorleder* is niet minder ridderlijk. (J. H. B.)
- V. 668. *Boude*, onversaegd, stout, lat. *audax*.
- V. 749. *Mijn here Willem, die borchgrave*, goed; de variant is bedorven. (J. H. B.)
- V. 780. Het Br. HS. heeft : *Nu weder doe : Myne hulde van u en cant niet*. Zonder twijfel te lezen : *Mi weder doe : Hine hilde van uwen cant niet*. (J. H. B.)
- V. 801. *Ende sijn eere verwaerde daer*; beter *Hoe hi of Dat hi sijn eere*, enz. (J. H. B.)
- V. 809. Lees : *Dien men* of ten minste *Diemen* in een woord. (J. H. B.)
- V. 816. *Sonder stop*, zonder uitstel, seffens. *Stoppen* beduidt den loop of vloed van eenig ding stremmen en afbreken : *Stop het touw en laet het niet meer uitloopen*. Zie Weiland. Mogelijk is hier *sonder scop*, zonder spot, te lezen als v. 5214.
- V. 877. Lees : *Van hem, diere waren commen toe*. (J. H. B.)
- V. 885. *Porren*, vertrekken.
- V. 887. *Danen*, van daer; *wanen*, van waer.
- V. 901. Lees : *Waren in een scone sale*. (J. H. B.)
- V. 909. Lees : *Die keiser was sire comst blide*. Het Br. HS. heeft : *Die keysere stont op met gheminde*; lees *gheninde*, d. i. *genende*, en in 't voorgaende vers *ghesinde*. (J. H. B.)
- V. 948. *Sonder sy*, zonder twijfel. Zie Huydecoper op Melis Stoke, D. II, bl. 342. In 't fransch *sans si*. (J. H. B.)

- V. 968. *Sonder hale*, geheimhouding; ook *hele* van 't werkw. *helen* onvolm. verl. tijd *hal*. Soms in den zin van *verduiken*, als in *Der Vrouwen heimelijkheid* v. 948 : *Dat ic altoes dus nauwe hal*, dat ik altoos zoo nauw verdook, of verdoken hield.
- V. 1050. *Ter stout*, welligt misschreven : *Here stout?* (J. H. B.)
- V. 1167. *Garsoene*, knapen, schildknapen. Van het keltische *gur*, *gwr* of het ouddietsche *wer*, een man.
- V. 1182. *Doer*, *door*, wordt in vele nederduitsche schriften gebruikt in de beteekenis van *om*, *voor*.
- V. 1219. *Wes si*, zoo veel als *wat het zy*.
- V. 1223. *Die hem*, lees *Dien hi*; echter blijft er een anacoluthon. In de variant zal men verbeteren : *Het hadde ontboden die hertoghe*, enz. waer de gissing : (l. *dien*) verkeerd ingeschoven is. (J. H. B.)
- V. 1227. *Oit ende ie* beteekent *immer*, *altijd*; by het ontken- nend partikel *ne* gevoegd, hebben wy de meer gebruikte woorden : *nooit*, *nie*.
- V. 1257. Schijnt ontsteld te zijn; was het eens : *na ende voere?* dat is *van voren tot achter*, *alles*. (J. H. B.)
- V. 1268. *Becronen*, klagen; by Kiliaen *bekronen*, *bekreunen*, *conqueri*. Zie v. 5457.
- V. 1290. *Eyntelike*, in het Br. HS. *Enteliken*, in den zin van *met geweld*, *geweldelike*. Dit woord staet waarschijnlijk in verband met het Angs. *Ent* pl. *Entas*, dat *reus* betee- kent. Alfred vertaeld *Hercules gigas* door *Ercol se ent*; de dichters gebruiken dit woord geern, wanneer zy van oude gebouwen en werken spreken : *Enta geveorc*, *eald enta geveorc*, *Entisch helm* komen in den Beowulf voor. In het nederduitsch werd het ook gebruikt, als blijkt door de glossen van Lipsius waer *entisc* vertaeld wordt *avitus*, wat uit de tyden der reuzen afstamt, en door de gedichten der middeleeuwen, waer het meermaels in voorkomt, als in den *Minneloep*, den *Leekenspiegel* en elders. In den *Leekenspiegel* staet *eyselijc*, *eynselike*, dat de hoogduitsche

vorm schijnt te zijn, als *enzerisch*, in stede van *enterisch*, enz. Ziemann in het Middelhoogduitsch Woordenboek geeft de volgende woorden aen, die hiermede schynen in betrekking te staen : *Enzenberc*, reuzenberg; *Antwerc*, belegeringstuig, blyde. Zie *Grimm, Mythologie*. 501.

- V. 1293. *Slachten*, lees *slechten*. (J. H. B.)
 V. 1295. *Werren*, lees naer de var. *berren*, verbranden. (J. H. B.)
 V. 1322. *Wie*, l. wi, wy. — Lees met de var. *der scaden*. (J. H. B.)
 V. 1450. *Sem mijn ere!* by mijn ere! uitroeping.
 V. 1456 — 1460. Bedorven plaets, gemakkelijk te herstellen :

Mer mi dinet, ghi vrienden mijn,
 Dat ghi moghet merken iet, (*of* wilt immer niet)
 Dat ic en wille, wats gesciet, (*of* ic wille houden iet)
 Van den hertoghe houden mijn goet, (*of* hertoghe mijn goet,) *of*
 Dar (*of* Dat) ic 't verweeren mach, sijt 's vroet. (J. H. B.)

- V. 1596. *Sende*, onvolm. verl. tijd van *senden*; dit werkwoord behoorde oudtijds tot de zwakke vervoeging. Zie ook v. 565. 2751.
 V. 1696. *Vrome*, bate, nut, voordeel.
 V. 1792. *Ghematen*, bedwingen, matigen. By KIL. *moderare*, *temperare*, *cohibere*. Zie IIe D. v. 5266. 5467. 5563.
 V. 1816. *Voer* is te veel. *Ende van coninc Karels tide*. (J. H. B.)
 V. 1819. *Werdit bedocht*, werd dit bedocht. *Bedenken*, overleggen. (J. H. B.)
 V. 1842. *Een criger*; beter welligt de variant : *Crigel genouch daer hi hem toe set*. *Crigel*, *Krygel*, bij Kiliaen *Pertinax*, *obstinatus*, *prae fractus*, *durae cervicis*. (J. H. B.)
 V. 1856. *Scoude*, scholde, van 't werkwoord *schelden*.
 V. 1874. *Begaden*; hier in den zin van *bespotten*. By Kiliaen is *begaden*, *decorare*, *ornare*, *colere*, enz., als in IIe D. v. 5255, en *leelick begaeden*, *dedecorare*, *deturpare*.
 V. 2020. *Tellende peert*, telganger. Zie Kiliaen ad. v. *Telle*, *telde*, *tellener*, *hackeneye*. Hd. *zelter*. L. *tolutarius*.
 V. 2045 der Br. HS. *Intetelyke*, te lezen *Intelyke*, *entelyke*; naer

de letter : *eindelijk*; fr. *enfin*, *à la fin*. (J. H. B.) — Zie
hooger v. 1290.

V. 2091. *Neni moeten's hebben danck*. Ontkenning met nadruk.
Zie v. 2210 der varianten, waer het de beteekenis van
niemand schijnt te hebben; vergel. ook v. 2212 des tekts
en 2227 der varianten, en IIe D. v. 5106.

V. 2093. *Poert*, stad. Zie ook v. 2271. 2669.

V. 2127. *U sal*. Hier is waerschijnlijk het woord *recht* of *eisch*
uitgevallen : *U recht sal*. (J. H. B.)

V. 2199. *Want oir vorders*, d. i. *want haer voorouders*. (J. H. B.)

V. 2279. *Slupelinghe*, op eene behendige en ongemerkte wyze.
Zie by Kil. het werkw. *sluypen*.

V. 2281. *Vermet*, stoute aenslag. By Kil. *vermete*, arrogantia.
Verder v. 5200 staet *vermede*.

V. 2302. *Bevesten*, *bewesten*, versterken, bewaren. Zie v. 1957.
2514. 2979.

V. 2404. *Hatie*, haet. Zie IIe D. v. 5195.

V. 2407. *Ocsuine*; in de varianten : *menighen nauwen raet*.
By Kiliaen : *Ocksuyne*, occasio, ansa, causa.

V. 2436. *Slee*, wilde pruim; hier in den zin van eene *kleinig-
heid*; Hd. *Schlehe*, prunum silvestre.

V. 2446. *Ende dat hi hem waert dat bedochte*; duistere en
gewrongene uitdrukking; mogelijk moet het zijn :

Ende dat hi hem, waert dat hem dochte ,
't Quaetste dade dat hi mochte. (J. H. B.)

V. 2454. *Baetselere*, in 't fr. *bachelier*, schildknaep. Zie Kil.
ad v. *Baeckelaris* en Ducange ad v. *Baccalarii*.

V. 2473. Dit ontbrekende vers zoude kunnen aangevuld wor-
den door het volgende :

Die coenelike quamen ghevaren. (J. H. B.)

V. 2517. *Lede*, voorbytrokke, heenginge; van 't werkw. *lyden*,
leed, *geleden*, gaen.

V. 2517. *Mate*, mate lieden, *geringe*, *gemeene lieden*. (J. H. B.)

- V. 2528. Het is onzeker of het Br. HS. *belaken* of *betaken* (voor *betakelen*?) heeft. Was 't vroeger *beraken*? (J. H. B.)
- V. 2552. *Pongijs*, strijd, gevecht; van 't lat. *pugna*. Zie v. 2733.
- V. 2562. *Mere*, mare, maer, tyding. Zie v. 2632.
- V. 2576. *Van hem lude van Grimbergen*, ontsteld vers; mogelijk (mits het enkelvoud als formul te verschoonen) :
- « Vaettene (vangt hem)! » die lude (liede) van Grimberghen. (J. H. B.)
- V. 2589. *Nijtspel*, ook *spel*, gevecht, strijd. Zie v. 3277. 3577. 4925.
- V. 2595. *Van der side*, welligt voor *Banderside*, zamentrekking van *bi* of *be ander side*, van de andere zijde. Zoo nog v. 2770, enz. (J. H. B.)
- V. 2620. *Gescoffiert*, verslagen, verwonnen, van 't lat. *conficere*, dooden. Zie v. 3870.
- V. 2809. *Hobosch*, Hoogebosch, wijk behoorende onder de gemeente Merchten. Zie v. 3090, 3233.
- V. 2860. *Op hoor*, voor *op hoer*, op eigen kosten, alleen? Zie *Leven van Jhesus*, cap. 16. — V. 2862 moet achter *hem* een comma staen. (J. H. B.)
- V. 2874. Het fragment van Butkens heeft :

Binnen desen selven orloge
 Quam een siekte ane den hertoge,
 Daer hy af sterf, en wert met haven
 Te Haflingen eerlich begraven,
 Met rouwen en met mesbaer;
 Noch hedendaeghs vint men daer
 Sijn graf. Hy achter liet
 Eenen sone die Godevaert hiet, enz.

- V. 2876. *Have*, eigenlijk *goed*, *bezitting*, schijnt hier in den zin van *pracht*, *kost*, gebruikt te zijn.
- V. 2994. Het fragment van Butkens heeft :

Alsoe dit in onpeyse gestaen
 Lange hadde, soo wert bestaen
 Met sieckheden ende beswaert
 Die andere hertoge Godevaert.

Onlange lach hy, hine sterf;
 Sine sile geve God haer beerf.
 In Brabant en was hy maer
 Hertoge ontrent vier jaer.
 Te Lovene in Sinte Pitskerke
 Groef men met dieren gewerke.
 Dese Godevaert liet een kint,
 Jonck van dagen, ken lieghe u twint,
 Dat in de wiege lach onverjaert,
 Ende hiet die derde Godevaert, enz.

- V. 3021 der varianten : *Waren stout ; waren* is te veel. (J. H. B.)
- V. 3027. *Momborie*, voogdy ; van het middeleeuwsch lat. *Mundeburdium*, dat van het ouddietsche *mund* gevormd was. *Mund* beteekent *hand*, overdrachtelijk *macht*, en komt nog in de beteekenis van *voogdy* voor in de brugsche wetten der XIVe eeuw, door den heer Van de Putte in 1859 uitgegeven.
- V. 3105. *Ghereet te Nettelaer weert* ; waerschijnlijk misschreven voor : *Henen, te Nettelaer weert*. (J. H. B.)
- V. 3108. *Rosside*, ros, ors, paerd. Middeleeuwsch latijn *roncinus*, oudfr. *roucin*, *rouce*, *roncin*.
- V. 3115. *Ende lieten die orssen henen trompen*, bedorven. misschien *klompen* te schrijven : *klomp*, fr. *sabot*. (J. H. B.)
- V. 3120. *Daer si in souden rusten daghen* ; duister. Wil hij : *daghen lang* ? of *rusten tien* (te dien) *daghen* ? (J. H. B.)
- V. 3129. *Verhameiden*, door hameiden versterken, met hameiden voorzien ; *hameide*, slagboom, sluitboom ; by Kiliaen : *Lignum transversum quod ostiis opponitur in postem utrinque immissum*.
- V. 3130. *Wiket, winket*, kleine deur in groote poorten ; fr. *guichet* (oudfr. *huis*, deur) ; Eng. *Wicket*. (J. H. B.)
- V. 3158. *Halsberge*, eene mailen rusting die hals en borst bedekte, in 't lat. *Lorica* ; fr. *hauberge*, *haubergeon*.
- V. 3165. *Tergien, targien*, groote schilden.
- V. 3180. *Sonder vieren*, zonder uitstel.
- V. 3188. *Stralen*, schichten, pylen.

- V. 3204. *Quareel*, by Kiliaen : *Pilum catapultarium, jaculum quod catapulta emittitur.*
- V. 3209. *Elc pijn*den om winnen, d. i. *pijn*de hem. (J. H. B.)
- V. 3211. *Degen*, held, kryger. Ysl. *thegn*. Angs. *thegen*, *thae-gen*, oudhd. *thegan*.
- V. 3220. *Glavien*, speer, spies, oorspronklijk echter uit *gladius*, zwaerd.
- V. 3273. *Brande*, zwaerden.
- V. 3294. *Asselgieren*, bestormen, fr. *assaillir*.
- V. 3299. *Storen*, vernielen, verwoesten; verder v. 3926 staet verkeerd *scoren* in den zelfden zin. (J. H. B.)
- V. 3303. *Ende 't lantscap met*; beter *Die 't lantscap met*. (J. H. B.)
- V. 3327 der varianten. *Haerenbinnen*, voor 't gewoonelijkere *hierenbinnen*. (J. H. B.)
- V. 3339. *Loeden*, imperf. van *laden*, thans *laedden*.
- V. 3363. *Verspijt*, waarschijnlijk *respijt*, uitstel, van het fr. *respit*, *répit*. (J. H. B.)
- V. 3383. *Neyen*, hinniken, grinniken, wrenzen, brieschen. Hd. *wiehern*.
- V. 3412. *Horte*, *hurte*, stootend vooruit ryden.
- V. 3418. *Vaesche*, een dwarsbalk in het schild. By Kiliaen *Veesche*, *veesse*, *vesche*, *fasciae*.
- V. 3422. *Pinceel*, *pingoen*, *pinnonceel*, *ponjoen*, in 't fr. *pennon*. — De ponjoenen waren boven aen de lansen of gla-
viën vast. De Pennon behoorde tot de Edelen, die *Bacheliers* genoemd werden; de Banniere tot de ridders die daervan den naem droegen van *Bannerets*, banrotsen. Zie *Huydecoper* op Melis Stoke 3^e D. bl. 322. Zie ook v. 4677. IIe D. v. 2115.
- V. 3447. *Keper*, twee platte banden in de form van eenen winkelhaek of half openen passer, in 't fr. *chevron*. Zie ook v. 3426.
- V. 3466. *Ghereide*, zadel. Zie v. 4350.
- V. 3483. *Hoede*, *hode*, *hoot*, hoofd. Zie v. 3555, 3595 en 4514.

- V. 3487. *Tornekeel*, tornikel, tunikel, van het latijnsche *tunica*, *tunica*, d. i. *sagum militare*, *cotte d'armes*, een wapenrok of kolder. In 't oudfr. ook *tournicle*, *tunicle*.
- V. 3490. *Cri*, *kry*, wapenkreet, veldgeschrei. Fr. *cri*. Zie ook v. 3585.
- V. 5503. *Sterte*, *stertte*, *stortte*. Zie IIe D. v. 2169.
- V. 3521. *Abelic*, geschikt; lat. *habilis*, eng. *able*.
- V. 3537. *Doot werp hine den selven uit*, lees : *Beide door vleesch ende huyt ; Doot werp hine den sadele uit*. (J. H. B.)
- V. 3546. *Tas*, in den tas, in den hoop, in het wilde.
- V. 3551. *Van aver t' avere geboren was*; Hugo de Groot gebruikt *van aver tot aver* in den zin van *ouderen tot ouderen*. Zie *Weilands Woordenboek*, voce *aver*.
- V. 3554. *Sinopre*, *sinople*, *sinopel*, in de wapenkunde *groen*; van de stad *Sinope* genaemd.
- V. 3556. *Gecasseleert*, gecasteleert, als de tinne of trans van een gebouw met kanteelen voorzien; in 't fr. *bretessé*, eng. *embattled*. Zie IIe D. v. 4705, 4760, 4931.
- V. 3558. *Samite*, fluweel, sammet, sameet, samijt; hd. *samit*.
- V. 3569. *Gemonteerd weder*, weder te paerd gestegen. Zie v. 3700.
- V. 3633. *Tale*, samengetrokken van *te dale*, neder. (J. H. B.)
- V. 3651. *Crune*, belet het woord *nemmermeer* daervoor *cume* te lezen? ik meen het niet. (J. H. B.)
- V. 3658. Van ere wapenen, van *eener*, *eender*, *eenerlei* wapenen.
- V. 3662, der varianten : *Oock allen met de confanoenen*; lees : *Oock metallén den confanoene*. (J. H. B.) — Hier in den zin van *ponjoen*; eigenlijk *krijgsvane*, van het Od. *Gond*, krijg en *fane*, vaen, vane. Zie IIe D. v. 1800, 4176.
- V. 3687. *Lac*, lui, loom.
- V. 3716. *Ruten*, van *rute*, thans *ruit*, scheefhoekig vierkant, in 't fr. *losange*. (J. H. B.)
- V. 3717. *Palestene*, lambel. Zie *Bilderdijs Geslachtlijst* v. *Barensteel*. *Lambel*. IIe D. v. 3888, 4486, 4844.
- V. 3734. *Scoe*, scheede, scheê.

- V. 3745. *Tiere stont*, zamengetrokken van *te diere stont*.
- V. 3751 der varianten. *Liepen loop*, lees: *lieten loopen*. (J. H. B.)
- V. 3768. *Verladen*, overladen, gedrukt, gedrongen. Zie II° D. v. 5022.
- V. 3785. *Erselden*, aerselden, deinsden, weken achter uit. By Kiliaen: *Aerselen*, *aerselinghen*, *erselen*, *retrogressi*, *retrocedi*, *tergiversari*.
- V. 3801. *Vercoeverden*, herstelden zich, van *coever*, dat *kracht* beteekent. By Ziemann, *erkoveren*, *erkoberen*, *capere*, *recuperare*. Zie V. 3818.
- V. 3807. *Die van Grimbergen*, enz. De tekst is hier door eenen (brabantschen ?) afschryver bedorven; want vs. 3818 en volg. blijkt dat de Grimbergers de overhand hadden en het slagveld behielden. De variant komt met de rest van het verhael beter overeen. (J. H. B.)
- V. 3808. *Scoffelture*, strijd, nederlage, fr. *deconfiture*. Zie hooger V. 2620.
- V. 3850. *Tellen*, vertellen, verhalen.
- V. 3872 der varianten: *Ghesteckers hals*; lees *Ghestrectes hals*. (J. H. B.)
- V. 3914. *Te broken*, gebroken, afgebroken.
- V. 4031 der varianten: *Ende neven hem quam op een baere*, lees *open-* of *oppenbare*. Ware het eene koe, zou men *blare* mogen gissen. (J. H. B.)
- V. 4127 plaets een comma na *vader*. (J. H. B.)
- V. 4168. *Haer waertsman*; het Br. Hs. heeft, als bij een' eigen naem, *heer Waertsman*. Dit woord is zamengesteld uit *man* en *waerde*, fr. *warde*, *garde*, van *waren*, *waerden*, lat. *observare*, enz. Vglk. *ruwaert*. — Ibid. variant: *Die de heere*, lees *Die't heer*, of *de heeren*. (J. H. B.)
- V. 4214. *Basine*, *bosine*, *busine*, *bazuine*.
- V. 4260. *Scoetmael*, *schutmael*. By Kil. *Jactus teli*, *jactus sagittæ*, *jaculi emissi spatium*. II° D. v. 1715. Zie ook *Roepmael*, II° D. v. 4665.
- V. 4266. *Bokele*, *bocle*, knop te midden des schilds.

- V. 4277. *Oert*, oort, de spits zyner spere.
- V. 4279. *Gelachte*, hd. *Lachter*, *Klafter*, eene vadem, vaem. Zie *Klofter* in Bilderdijs Geslachtlijst, en het Glossarium des eersten deels myner *Oudvlaemsche Gedichten*, waer het verkeerdelijk van *Laffe* is afgeleid.
- V. 4291. *Gedalsch*, gerucht.
- V. 4317. *Corie*, *curie*, stamt van 't lat. *corium*, in 't fr. *cuir*, *cuirasse*; by Kiliaen : *Kuris*, *kurisse*, en beteekent een *lederen kolder* of *kleed*. Zie v. 4491.
- V. 4319. 't *Spere hi trac hem ter stede*; volg de variant : 't *Sperre hertrack hy tier stede*. (J. H. B.)
- V. 4336. *Gout*, gold, van 't werkw. *gelden*.
- V. 4343. *Varende*, groot ende snel; lees met de variant *Welvarende*, groot enz. J. H. B.)
- V. 4348. *Sautoren*, van 't fr. *sautoir*, schuinsch kruis in een wapenschild.
- V. 4438. *Verduselt*, verduizeld, duizelig.
- V. 4471. *Die brachte geleit ende conroot*, lees 't *derde conroot*. *Conroot*, bende. (J. H. B.)
- V. 4479. *Doven*, waarschijnlijk *donen*, by Kil. tonare, sonare, resonare. Zie IIe D. v. 4970.
- V. 4499. *Verstoven*, l. *verscoven*, hier in den zin van *duizelig*, *bedwelmd*, als uit de variant is op te merken. Z. *Christina*, bl. 527-528. (J. H. B.)
- V. 4503. *Lier*, wang.
- V. 4553. *Joeste*, strijd, kamp. Fr. *joute*.
- V. 4573. *Tumen*, tuimelen, vallen.
- V. 4599. *Wijch*, strijd.
- V. 4636. *Nochtans bant hi selve banniere*; *bant* is *bond*; men zegde van ouds *banniere binden*. Zie *Huydecoper op M. Stoke*, IIIe, 523. Zie ook I^e D, v. 4731; IIe D, v. 5678, 5721.
- V. 4680. *Aen zijn spere de kerende neder*, welligt te lezen *dakerende neder*; *dakeren*, dat men verder meermaels aentrest, beteekent *wapperen*, *flikkeren*. (J. H. B.)
- V. 4689. *Pederieren*, by Kiliaen : *Pederiere*, magneel, *blyde*,

vetera instrumenta bellica. Ook *petraria* in 't latijn geheeten, by Du Cange : *Tormentum, quod vulgo dicitur Petraria vel magonum*. Galiis *Perrière*.

V. 4697 der varianten : *Ten tyen tyde*; dit moet zijn *te dien tyde* of *tyen tyde*. (J. H. B.)

V. 4746. *Spaneren, spanen, spaenders*.

V. 4795. *Hustine, hutsine, hustijn, huttin*, gevecht, handgevecht, gedrang, zamenrotting. Zie IIe D, v. 5076.

V. 4850. *Beckeneel*, helm, yzeren wapenhoed, gevormd van *becken*, vat, komme. *Beckeneel* beteekent hedendaegs *hoofdschedel, hersenpan*, in 't lat. *carbellaria*. Zie IIe D, v. 2502.

V. 4849. *Moude*, aerde; eng. *mould*.

V. 4880. *Ontlixent*, misvormd, ontsteld; hier in den zin van *bedekt*. By Kiliaen : *Ontlijcksemen*, dissimilem facere, deformare.

V. 4881. *Emme hadde niemant connen*; lees : *Hem ne hadde niemant*. (J. H. B.)

V. 4929 der varianten : *Ende langesom meer*; schrijf verdeeld : *Ende lange so meer verseurde*. (J. H. B.)

V. 4940. *Ghisarme, gijsarme*, tweesnydende strijdbijl; in 't oud fr. *gisarme, guisarme*. Zie Du Cange, v. *gessum, gesum, gisarma*.

V. 5049. *Inden strijt*, lees : *Harden of Fellen strijt*. (J. H. B.)

V. 5057. *Serich*, droevig.

V. 5106. *Jagerande*, bij Kiliaen : *Velitatio*, dat is *schermutseling*; het zelfde denkbeeld ligt in *jager*, soort van soldaet. (J. H. B.)

V. 5154. *Veteren*, ketenen, boeijen; eng. *fetters*.

V. 5159. *Ersateren*, helen; *ersater, arsater*, heelmeester, thans *arts*.

V. 5178. *Drogende*, dreigende; hd, *droghen*.

V. 5229 der varianten. *Als ghy se hooren nompt in stryde*; lees : *Als ghy se nomen hoort*. (J. H. B.)

V. 5257. *Van Dommelberghe*, lees : *Dongelberghe*.

- V. 5240. Jan van *Hensberghe*, lees : *Eversberghe*.
- V. 5269. Beter : *Den grave van Vianden, ende van Breda*
Den here met sinen sonen alle viere. Zie vs. 1490. (J. H. B.)
- V. 5311. *Dat wy letten*; te lezen : *Dat wy niet letten*, of *Dat*
wy opsitten, met gewijzigde punctuatie. (J. H. B.)
- V. 5338. *Soendinc*, verzoening, vrede.
- V. 5355. *Calengieren*, toeigenen, in bezit nemen; by Kiliaen :
Sibi asserere, sibi retinere, vendicare. Zie IIe D, v. 2644.
- V. 5365. *Ende elc hem binden laste*; lees : *binde ende laste*,
d. i. *verbinde en gelaste*. (J. H. B.)
- V. 5404. *Houwen*, afhouden, snijden, bereiden. (J. H. B.)
- V. 5427-5428 zijn bedorven. Ik gis :
- Daer en sal oec meer gevochten
Noch oec min werden, dan 't nu es. (J. H. B.)
- V. 5429. *Gwoestet u*; lees : *Getroestet u*. (J. H. B.)
- V. 5456. *Domplike*, ongetwijfeld moet het *dommelike* zijn. Het
rijm doet trouwens eerst aen *dorperlike* denken, maer
het schijnt hier ongepast. (J. H. B.)
- V. 5455. *Veyde, veede, veete, haet*,
- V. 5480. *Elc sciet hem met t' sire herberghen neder*; lees : *Elc*
ginc henen t' sire, of *scicte hem met*, d. i. mede, te gelijk.
(J. H. B.)
- V. 5551. *Beten, beetten*, stegen af.
- V. 5582. *Baken*, verkenvleesch.
- V. 5594 der varianten : *Die selve die woonachtich waren*; beter :
Die selve diere. (J. H. B.)
- V. 5605. *Veerde, veert, vaert*, weg.
- V. 5655. *Gyste*, fr. gîte; *ter gyste*, ter stede.

TWEEDE DEEL.

- V. 1. *Teser*, te deser.
- V. 5. *Tellen*, vertellen, verhalen.
- V. 7. *In erren sinne*, in grammen sinne. *Erre*, toornig, ver-
olgen, gram.
- V. 15. *Met geninde*, met haest.
- V. 17. *Momboire*, voogden. *Monboor*, *mondboor*, *mundibur-*
dus, voogd. Hd. *vormund*. Fr. *maimbour*. Middeleeuwsch
Latijn : *mamburgus*, *manburnus*. Zie D. I, v. 5037.
D. II, v. 201, 285.
- V. 25. *Lachter*, schande. Zie v. 50, 578.
- V. 26. *Gescoffiert*, verslagen. Zie *Aent*. I^e D, v. 2620.
- V. 56. *Dorren*, derren, dorven, derven, durven.
- V. 84. *Lette*, letsel, uitstel. De zin is : « Wy mogen 't langer
niet uitstellen. » Zie v. 96.
- V. 106. *Verberren*, verbranden.
- V. 109. *Scerren*, scherts, spot.
- V. 129. *Man*, meermaels gebruikt in den zin van *leenman*.
- V. 186. *Comestavele*, by Kiliaen : *Koningstable*, *konnestabel*,
konstabel, comes stabuli regii.
- V. 192. *Ter were*, ter verdediging.
- V. 215. *Platen*, eigenlijk *harnasch*, hier in den zin van *krygers*
met platen gewapend. Zie v. 1418.
- V. 226. *Te gereke*, in orde, wel uitgerust.
- V. 270. *Ende van Reme die here*, var. *Remie*. Lees *Reves*,
Revez, dorp by Genappe. De wapenen dezès dorps zijn
dezelfde als de hier aengegevene : *van selvere met eenen*
hoede root. Zie *Butkens* II, 229, IV, 77.
- V. 286. *Geleisten*, *geleesten*, by Kil. *facere*, *praestare*; hd.
leisten.

- V. 511. *Karine*; by Kil. *Karryne*, vetus fland. *Karre*, carrus, currus.
- V. 514. *Hoveren*, feesthouden.
- V. 517. *Pliene*, *plien*, plegen.
- V. 527. *Vede*, *veet*, haest, twist, krijg.
- V. 532. *Nempt goem*, neemt acht. *Goemen*, *gomen*, merken, bemerken, acht geven.
- V. 535. *Vermeide*, van *vermeyen*, zich vermaken.
- V. 555. *Lijt*, van *lyden*, voorbygaen; *eer die weke lijt*, voor het einde der week; *eer de week voorby is*.
- V. 585. *Soudeniere*, soldenieren, soldaten, huerlingen, *stipendiarii*. Zie v. 410.
- V. 419. *Gereiden*, bereiden; hier in den zin van *begaven*, *reisden*.
- V. 421. *Verheidigen*, var. *Verhordigen*, in den zin van *versterken*. Mogelijk van *heyen*, *hyen*, *fistucare*, *fistuca adigere*. (J. H. B.)
- V. 454. *Vrien*, *vryen*, *vryden*, bevryden, redden.
- V. 445. *Getorst*, gepakt; *torssen*, nu *trossen*, inpakken, op-pakken. *Fr.* trousser. *Eng.* truss. By Kiliaen: *torssen*, *ligare*, *colligare* et *colligere vestem*, *succingere*. v. 728.
- V. 447. en 576. *Ghescut*, werpwapenen.
- V. 477-478, te lezen: *gherochte*, *Eer hij 't* (of *sijn*) *volc vergaderen mochte*. (J. H. B.)
- V. 465. *Litse*, *lits*, schrank, verschansing; lat. *liciae*, fr. *lice*, oorspronkelijk eene door koorden en palen afgespannene plaets. De vroegere verklaring welke ik van dit woord gaf en door *gelid* vertaelde, vervalt vervolgens (Zie *Oudvl. Ged. I*, 56), even als die van J. A. Alberdingk-Thijm door *lus* (*Archief II*, 208), en die van G. D. Franquinet door *lits* of *lets*, linie, lijn (*Archief III*, 568). Zie J. H. Halbertsma, op *Maerlants Sp. Hist.*, bl. 150.
- V. 490. *Strueren*, verwoesten, verdelgen, vernielen; lat. *destruere*. v. 708, 742, 5289, IIe D, v. 5289, 5551.
- V. 515. *Hamen*, meervoud van *hame*, *haem*, het achterste deel

des lichaems, de billen. By Kiliaen : *Hame*, *fland.*
hamme, *poples*. Zie v. 1980, *hammen*.

V. 527. *Spanen*, *spaenders*. Zie v. 4584.

V. 554. *Baeldie*, by Kiliaen : *Balie*, *conseptum*, *vallum*, *septum*.

V. 559. *Quareel*, var. *careel*. By Kil. *Quareel*. Vetus : *Pilum*
catapultarium, *jaculum quod catapulta emittitur*.

V. 579 der varianten : *Grooten strijt*, d. i. *Groot een strijt*.
(J. H. B.)

V. 586. *Brande*, *brand*, *zwaerd*.

V. 601—602. *Vliemen* (niet *Vlienen*). *Vliem*, *vlijm*, *laetijzer*.
Aderscrode (niet *Aderstrode*) ; *scrode*, *schroede*, *sne**de*.
Schroeyen, *afsnijden*. Alles woordenspel. (J. H. B.)

V. 626 der varianten : *heuren*, voor *uren*. (J. H. B.)

V. 632. *Was te voeren*, l. *ende was*, of *wech te voeren*. (J. H. B.)

V. 636. *Staken si 't fier*, lees *staken sier 't fier*. (J. H. B.)

V. 652. Daer tiere tijt woonden Reguliere,
 Ende monnicken worden't, als ick vernam.

Het klooster, dat Walter Berthout op zyne eigene vrye erve gesticht had ten j. 1110, zooals de goedkeuringsakte van 't j. 1152 zegt : *In allodio suo*, werd eerst door reguliere kanoniken der Sint Augustijnsorde betrokken. Ten jare 1128 kwam het tot de monikken der Sint Norbertsorde, wier zetel was te Premonstré by Louwen (Laon), weinig tijds te voren aldaer door Sint Norbert gesticht, t. j. 1120. Zie *Van Gestel, archiepiscopus Mechliniensis*, II. 70.

V. 665. *Steech*, *steeg*, *stedig* of *stadig*, zooveel als *gestadig*,
bestendig, *vaste*.

V. 694. Hier zijn twee regels uitgevallen, die, wat den zin betreft, gemakkelijk naer de varianten te herstellen zijn, bij voorbeeld :

Weder wy willen muer ende veste
Belegghen houden, of 't lant verberren
Alomme, ende dan belegghen, sonder merren,
Die vaste borch; want varen wy, enz. (J. H. B.)

- V. 711. *Begeet, begaet*, misschreven voor *vergaet*? (J. H. B.)
 V. 717. *Vaen*, vangen.
 V. 729. *Porren*, vooruittrekken, optrekken.
 V. 744. *Verherijt, verheriet*, verwoest. Ysl. *Heria*, arma circumferre; Ags. *hergian*, vastare. *Verheren*, veroorlogen, ten onderbrengen, plonderen, rooven.
 V. 762. *Geprant*, geroofd. Verl. deelw. van het werkw. *pren-den, prinden*.
 V. 792. *Sonder meer*, Zonder meer anderen, zonder de andere die, enz.? of moet het *zonder merren* wezen? (J. H. B.)
 V. 799. Het fragment van Butkens heeft :

Ick wil u een deel namen
 Noemen, die daer te hulpe quamen
 Heer Arnoude, tien selven tide,
 Want ghy te bat in den stride
 Die heeren van beiden den conroete
 Bekinnen selt, kleyne ende grote.
 Daer quam die grave van Viane
 Met synen hulperen; daer quam ane
 Heer Geeraert, die here van Breda,
 Met allen die hy verre ende na
 Vermanen eede verbieden konste.
 Dair na quam oic met goeder onste
 Die heere van Keppel uyt Gelderlant
 Met ridderen ende met serjant,
 Wel gewapent ende gereden.
 Dair quam oic midts beden
 Die heer van Arcle uyt Hollant.
 Daer quam oic, sy u bekant,
 Die heere van Moroel ghevaeren,
 Met vele vrome liden te waeren.
 Daer quam met grooter eeren
 Van leterne die vrome heere,
 Met liden en vrome stout.
 Dair quam oic met gewout
 Heer Bernaert, heere van Iselsteine,
 Met ridderen goet ende reine.
 Daer quam oic ter selver uren
 Mijn heer Coenraet van Bueren, enz. »

- V. 861. *Dakende*, wapperende; zie D. I. v. 4680. By Kiliaen :
dackeren.

V. 855. Het fragment van Butkens heeft :

Heer Jacob Tsastelioen,
Met menigen vromen baroen,
Wel gewapent ende opgeseten.
Daer quam oic, doe ic weten,
's Graven broeder, heer Willem
Van Sempoel, ende met hem
Menich man stout en vri.
Heer Ingelram van Coetsi, enz.

V. 851. Het fragment van Butkens heeft :

Te hulpen heer Arnoude
Van Grimbergen met gewoude, enz.

V. 859. Het fragment van Butkens heeft :

Daer quam heer Geeraert van Assche
Met sinen magen wel t'harnassche,
Neven sijn baniere bakende seere.
Van Beygem heer Alaert, die heere, enz.

V. 954. *Yeeeste*, van het latijnsche *gesta*, *bedryven*, *dadē*,
heldēdadē, in den zin van *geschiedenis*, *beschryving*
dezer dadē.

V. 950. *Breke*, gebrek.

V. 1047. *Torsen ende laden*, inpakken en laden. Zie v. 445.

V. 1049. *Loeden*, laedden.

V. 1112. *Moederbaren*, mensch, homo, filius matris. *Baren*,
kind; verwant met het Friesche *bern*, Ysl. *barn*. In het
Nevelingenlied heet Siegfried *Sigemundes barn*, Sige-
monds zoon. Zie II D. v. 4010.

V. 1144. *Ghevoert ende verderft*; zou dit niet moeten zijn :
ghescoert of, naer de variant, *ghehoent*? (J. H. B.)

V. 1147. *Oerberlic*, oorbaerlijk, nuttig, voordeelig.

V. 1148. *Doen antwoerde op die waert*, d. i. *op die woorden*.
By Kiliaen : *Waerd*, vetus, woord, verbum, dictio; hinc
veurwaerde.

V. 1161. *Opminnen*, van minnen, voor mennē, *drijven*; op-

- mennen, voor zich drijven. Mogelijk moet men lezen *op-
rinnen*, te peerd met de speer aanranden. (J. H. B.)
- V. 1204. *Ongemeert*, lees *ongheviert*, niet ledig of zonder uitstel.
Lees in de var. *wiste dat ongheviert Die v.* (J. H. B.)
- V. 1247. *En souden houden*, lees *en souden 't*. (J. H. B.)
- V. 1268. *Bandoen*; by KIL. *Bandon*, *abandon*, *indulgentia*,
licentia, *venia*. Dit woord komt ook voor in den Dietschen
Lucidarius. v. 699 en 5682.
- V. 1285. Het fragment van Butkens heeft :
- Nu hoort van den heere van Craynem,
Die nu es komen gereden
Binnen Brusselen der steden.
Op 't hof vant hy met grooter waerde
Den jongen hertoge Godevaerde.
Eerlijck dede hy 't kint bereden,
Dat si al metter wiegen leden
Op een orsbare, dat sachte ginc,
Ende voerden 't voir hem varinc
Vaste te Grimbergen waert, enz.
- V. 1290. *Orsbare*, *rosbare*, *rytuig*, *wagen*. By Kiliaen: *vehī-
culum cameratum*, *arcera*, *lectica*, *gestatorium*.
- V. 1524. *Sonder sy*, voorzeker. Zie I D. v. 948.
- V. 1532. *Tilike*, *tidelijs*, *tydelijk*, *vroeg*.
- V. 1538. *Halsbergen of platen*; zie I D. v. 5158 en II D. v. 215.
- V. 1543. *Sindale*, *zyden stoffe*, *taf*. Zie Du Cange, v. *cendalum*.
- V. 1544. *Samiete*; zie I D. v. 5558.
- V. 1546. *Fluele*, *fluweel*.
- V. 1556. *Basine*, *bazuine*.
- V. 1582. *Beracken*, lees *berechten* of *bereeden*. (J. H. B.)
- V. 1582. *Bestieren*, mogelijk te lezen *bescieren*. Z. KIL. *Schie-
ren*, en *Bilderdijs Geslacht*., I. 64. Doch vglk. vs. 1584.
Wat meer is, vs. 1492 komt het woord nog eens *weêr*.
(J. H. B.)
- V. 1455. *Lantshere*, lees *leidshere*. (J. H. B.)
- V. 1456. *Des sijt goem*, beter *des nem goem*. (J. H. B.)
- V. 1465. *Tegen of togen*, *verleden tijd van tygen, tyen*; **hd.**
Ziehen.

V. 1477. *Vercoren*, uitvercoren. (J. H. B.)

V. 1488. *Stat*, stede, plaets ; eng. *stead*.

V. 1608. Het fragment van Butkens heeft :

Sy hebben nu tesen oirloge
Doen haelen den jongen hertoge ,
En hebbene , sonder liegen ,
Aen eenen boom al metter wiegen
Doen hangen , enz.

V. 1679. *Ik weet*, lees : *in* of *ine weet*, (J. H. B.)

V. 1722 der varianten : *Te barenteert*, verschrikt, ontsteld.

V. 1739. *Veronnen*, hier : benijden ; want *verjonnen*, *vergunnen*, enz. heeft twee met elkaer strijdige beteekenissen.
(J. H. B.)

V. 1756. *Gerart van der Hommolen* ; lees *Geeraert van den Houmolen*.

V. 1795. *In bellonc*, schuinsch , dweers. Zie den *Roman van Limborch*. IV. B. v. 1810. — Zie ook v. 4955, 5030, 5109.

V. 1818. *Scoe*, scheede, scheê.

V. 1856 der varianten : *Eyndelinghe*, is dit een nieuwe vorm voor *entelijke*, I^e D. vs. 2045, of kan ons *overeind* het helpen uitleggen ? vglk. den tekst. (J. H. B.)

V. 1878 der varianten ; welligt te lezen :

Ende sloeghen seere op elcanderen ,
D'een leerde daer waerden den anderen. (J. H. B.)

V. 1941. *Soe dat hem vergaderden d'oghen*, lees naer de variant : *Soe dat hem vergaen dochten d'oghen*. (J. H. B.)

V. 1966. *Ten crite*, ten strijdperke ; verwant met *kreits*, *kring*, afgeperkte plaets.

V. 1977. *Sonder getal*, zonder tale, zonder saghe ; of moet men *ghecal* lezen ? (J. H. B.)

V. 2012 *Stade*, gelegenheid.

V. 2037. *Metter duust*, lees *druust*. (J. H. B.) — De variante heeft : *Met groot ghedruys*. Zie nog v. 3031, 4155, 4316.

V. 2063. *Die speren ontstoeden*, lees *ontscoten*. (J. H. B.)

V. 2064. *Lijf die ysere*, lees *lijfysere*. Vglk. vs. 2040. var.
(J. H. B.)

V. 2093. *Berect*; hier in den zin van *gewapend*, *gekleed*.

V. 2115. *Pinceel*, var. *pinnonceel*. Zie I D., v. 5422.

V. 2142. *Spriet*, *spiet*; *speer*, *spies*.

V. 2144. *Al waest te ghere aderen*; vergelijk v. 602. (J. H. B.)

V. 2171. *Balch*, *balg*, *bolg*, *belgde*.

V. 2186. Het fragment van Butkens heeft :

Daer quam, des sijt vroeder,
Die heer van Gaesbeke, en sijn broeder,
Al eens gewapent met sable boude,
Met een gecroonden leeuw van goude;
Die jonxste broeder, Heinric,
Droech een molette rikelijc
Vore tsleeuws borste van lasuere, enz.

V. 2191. *Molette*, goed; niet *violette* als in de variant. (J. H. B.)

— Wy lezen in den *Nederlandschen Herauld* door Thomas De Rouck, bl. 59 : « *Molette* is het radt van de spoor, of de spoor selfs, aengesien de reste maer en dient om de spoor vast te maecken. » Zie v. 4762.

V. 2198. Het fragment van Butkens heeft :

D'outste broeder, hiet heer Godevaert,
Roeder dan een bloet was sin paert, enz.

V. 2215. *Het sweert*, lees *sijn spere*. Vglk. vs. 2222. enz.
(J. H. B.)

V. 2237. *Geferteleert*, var. *ghefretteleert*, getralied. Zie v. 4840.

V. 2258. *Serre*, var. *seerre*, *zeerder*, *snelder*. (J. H. B.)

V. 2258. *Musschet*. fr. *mouchet*, kleine sperwer, blauwvoet;
bij Kiliaen *Muscket*. (J. H. B.)

V. 2275. *Elc voer anderen toe*, lees : *voer den anderen toe*.
(J. H. B.)

V. 2280. *Gewilliglike*, var. *willelijcke*. Zie v. 2663.

V. 2285. *Helicht*, helpt. Zie v. 4604.

V. 2297. *Varinc*, straks, spoedig.

- V. 2517 der var. *Ende anderen dy*, rijmt met *Moi*j (*Mo-y*, sic),
of te lezen :

Met synen lieden die een quaet hoy
Niet en achten op den anderen niet (J. H. B.)

- V. 2530. Voor dezen regel zijn er ten minste twee uitgevallen.
(J. H. B.)

- V. 2537. De gaping hier kan zoo aangevuld worden :

Daer bleef menich onder den voet. (J. H. B.)

- V. 2550. *Van der syde*, hier en v. 2464, zie I^e D. vs. 2595.

- V. 2554. *In die Grimberger side*, beter *in dier* of *der*. (J. H. B.)

- V. 2557. *Sautoren*, meerv. van *Sautoer*, fr. *sautoir*, kruis in
een wapenschild.

- V. 2569. *Te broken*, gebroken.

- V. 2590. *Bisant*, gouden munt van Bisantie (Constantinopel);
in de wapenkunde metalen ronde figuren, als koeken.

- V. 2402 der var. *Doe ginck hi tot*; de tekst beter : *doe vinck hi*
te. (J. H. B.)

- V. 2417. *Beetten*, van *beeten*, afstygen.

- V. 2421. *Houde*, eensklaps, schielijk.

- V. 2455. *Onlede*, gewoel.

- V. 2454. Het fragment van Butkens heeft :

Die sevenste scaere daertoe quam
Die de grave van Namen brachte
Onder zijn baniere met krachte,
Die van goude, alsoe ic las,
Met een leeuwe van sable was,
Van kelen met een baston daer dore, enz.

- V. 2501. *Aertsoen*, fr. *arçon*, zadelboog.

- V. 2519. *Croken*, krooken, kreuken.

- V. 2529. *Vercomen*, bekomen, herkomen. (J. H. B.)

- V. 2568. *Reest*, lees *oreest*, van 't fr. *orage*, storm; hier in den
zin van *gewoel*, *geroep*. Zie vs. 3184.

V. 2578 der var. *Als ick vernoeme*, waerom niet *vermoene*?
(J. H. B.)

V. 2592. *Die heelt lofsam*; lees *die helt, held*.

V. 2599. *Verdoevelt*, lees *verdoeft*, als vs. 2505 en 5062, of *verdoeselt*, daer de var. *verduyselt* heeft. (J. H. B.)

V. 2624. *Van manne, van ridder joncheden*; bedorvene plaets;
lees *Van manne van uwer joncheden*. (J. H. B.)

V. 2644. *Calengieren*, aenslaen. Zie I D. v. 5555.

V. 2685. *Die daer ten stryde*; lees *Die daer uten stride*. (J. H. B.)

V. 2722. By Butkens staet :

Te behoedene van goude den standaert,
Met eenre faetsche wel verclaert
Daer in gaende van lasuere;
Dese heer Arnout was wel te cuere
Gewapent en rijckelijc :
Scilt, wapenroc al gelijc
Sinen standaert, dat wet,
Ende den ors coverturen met,
Daer van Grimbergen die heer op sat.
En sijn twee sonen, verstaet my dat,
Heer Wouter ende heer Geeraert,
Waren gewapent ende wel bewaert.
Heer Wouter d'outste, alsoe ic lie,
Droech boven die faetsche wie
Koecken van sable twee en een onder;
Heer Geeraert die jonxste broeder
Droech een sautoir van kelen
In 's vaeder wapen, sonder helen.

V. 2736. *Sonder*, d. i. *behalve*. (J. H. B.)

V. 2745. *Rote*, ry.

V. 2775. *Dorreet* voor *dorreet het*, namelijk het wapen. (J. H. B.)

V. 2784. *Van der syde beten*, zie vs. 2550.

V. 2931. *Dellen*, zoo te lezen; men zeide : *die delle* vr. of *het dal*, onz. (J. H. B.)

V. 2955. *Bokelere*, lees *bokele*, het middelste van een schild.

V. 2965. *Dat hine*, lees *Dat hi*. Welligt is 't verplaetst.
Vglk. de variant. (J. H. B.)

V. 2972. *Menich man vermeert*; de var. heeft : *menich mazz weert*. Vermeert, vermaerd.

- V. 5051. *Druust*, geweld, aendrang; KIL. heeft alleen : *drustig* en *droestig*, violentus, impetuosus. Zie Huydecoper op M. Stoke, III. 110.
- V. 5045. *Sautoer*, fr. *sautoir*, kruis in een wapenschild.
- V. 5056. *Dat si jockeerden*. Dat sy tegen elkander stieten. Zie v. 5129.
- V. 5057. *Rifeleerde*; by KIL. *Ryfelen*, fl. *wryven*, fricare, radere, scalpere, terere.
- V. 5076. *Doen voer hi houde*, lees : *houden*. (J. H. B.)
- V. 5128. *Na sijn getes*, de variant heeft : *Sijt seker des*.
- V. 5184. *Oreest* (niet *foreest* als in de variant) eigenlijk *storm*; hier in den zin van *woedend gevecht*. Zie v. 5789.
- V. 5226. *Missaect*, van *missaken*, loochenen, ontkennen.
- V. 5229. *Een scerp sweert vaer*; lees *baer*, bloot. Zie v. 4118. (J. H. B.)
- V. 5256. *Glinsteren*, in de variant *geysters*, vonken. Zie *Bilderdijs Geslachtlijst* v. *geister*.
- V. 5280. *Wijchghiere*, strijdbegerend.
- V. 5509. *Mallic anderen*, malkander.
- V. 5552. *Die hi brachte*; lees : *Die hi brocht.... gewrocht*, of *bracht.... ghewracht* of *brochte.... silveren ghewrochte*, substantivisch. (J. H. B.)
- V. 5552. der var. *Metten schilde nide*; naer den tekst te verbeteren : *met selken nide*. (J. H. B.)
- V. 5559. der var. *Van Julie de heere*; lees *Van Zule*.
- V. 5579. *Canselgheerde*, *canceleerde*, fr. *chanceler*, wankelen. Menage leidt *chanceler* af van *cadere*; maer Huydecoper op Melis Stoke. III D. bl. 287 denkt hier eerder aen ons *wankelen*.
- V. 5597. *Woet*, onv. verl. tijd. v. *waden*, thans *waedde*.
- V. 5514. *Gherre*, *ghere*, begeerte, yver, geweld. Zie v. 5721, 5860, 4464, 4655, 4764.
- V. 5520. *Ghereede*, *ghereit*, aenstonds, plotselings.
- V. 5657. *Een hiet*; in 't Hs. stond verkeerd : *Eenen heer*. (J. H. B.)

- V. 3649. *Sekelen*, sikkelen.
V. 3659. *Herde bynae*, zou er niet eens gestaen hebben *Op d'erde of Ter erden byna?* (J. H. B.)
V. 3747. By Butkens staet :

Hier na gereden quam
Mijn heer Jacob van Tsastelioen
Met sine baniere die menegen coen
Riddere brachte gevaren.

- V. 3755. By Butkens staet :

Sijn scilt ende baniere was een
Van kelen met dry staken wit,
En blau gevarieert scone,
Met een hofde al sonder hone
Van goude, eene merle daer in
Van sable meer noch min.

- V. 3820 en 21. der varianten beter omgekeerd te lezen :

Hi bant banniere te dien tide,
Ende bracht goede liede te dien stride. (J. H. B.)

- V. 3825. *Gewaerneert*, l. *gevarieert*, als v. 4445. De Rouck, in den *Nederlandschen Heraut* zegt : *Vairé quasi varié*.
V. 3871. *Volghde hem over*, schrijf met de var. *onder*. (J. H. B.)
V. 4060. *Baren*, *baer*, zoon. Zie I^e D. V. 1112, *moederbaren*. Zie ook v. 6145 en 6155, waer het in den zin van *vryheer* genomen is en mogelijk af te leiden is van *weer*, *beer*, *baer*, *baro*. Zie *Aloude Gesch. der Belgen*, bl. 165.
V. 4106. *Waerde*, plein, vlakte. Zie *Woordenlijst*, by den *Leekenspiegel*.
V. 4107. *Uytvercoren*, ik vermoed dat er eens *Ende ter coren* stond, hoewel het gewoonelijk *ter core*, zonder *n*, heet. Zie *Christina*, bl. 549. (J. H. B.)
V. 4118. *Baer*, bloot. Zie ook v. 5229, 4277, 4305.
V. 4254. *Walop*, galop, van *geloop*. Zie *Bilderdijs Geslachtlyst* en *Hœuft's Verzameling van fransche woorden*.
V. 4255. *Stuk*, wyle tijds.

V. 4285. *Die heer Willem hiet*, verbeter *Op heer Willem*, *hiet van Massenhove*. (J. H. B.)

V. 4288. *Hy stacken in tusschen twe bene*, *Besiden de borst*, *tot in 't herte*. Voor den zin kan *in* (var. *stacken hem*!) wegblijven, maer men kan 't ook laten. Wat de *twe bene* betreft, waer hij hem *tusschen in* steekt, dat zullen wel *twee ribben* zijn. (J. H. B.)

V. 4377—79. Deze drie ontbrekende verzen zijn hier uit het Brusselsch Hs. overgenomen.

V. 4436. By Butkens staet :

Daer quam al onverveert
Van Sampole mijn heer Willem
En menich man met hem,
Op een ors dat wale ginc;
Sijn baniere, dat's waerlick dinc,
Voerde voer hem een vrome serjant;
Sy was van kele, sy u becant,
Met dry staken scone ter coere,
Van silver en van lasoere
Gevarieert, oock was sy boude
Met enen hofde van goude;
Eene lelie van sable in 't goud.

V. 4437. *Sampoole*, *Sempol*, Sint-Pol. Zie v. 4501.

V. 4444. *Die was hi boude*; welligt *oic was si b*. (J. H. B.)

V. 4453. *Faitijs*, fr. *fetis*, schoon, hupsch.

V. 4462. *Noopte*; een *paerd nopen*, aenzetten, aenjagen. By Kiliaen : *Pungere*, *stimulare*, *tangere*.

V. 4463 der var. : *Wat dien orsse*, lees *Wat zijn ors*. (J. H. B.)

V. 4471. *Fortseerden*, fr. *forcer*, breken; by Kiliaen : *Forseren*, *verfortsen*, vim *inferre*, vi *agere*.

V. 4606 der var. : *Tallen*, vertellen? of te l. *callen*? (J. H. B.)

V. 4658. *Pongeerden*, streden; *pongijs*, strijd.

V. 4672. *Cochte*, voor *cuchte*, of lees *crochte*. (J. H. B.)

V. 4734. *Gedronghen*, l. met de var. *ontdronghen*. (J. H. B.)

V. 4796. *Lettelgoed*, weinig. Zie *Bormans Christina*, v. 1021, bl. 227.

V. 4840. *Gefreteleert*, fr. *fretté*, getralied. De *tralie* in de wapenkunde bestaet in platte gekruiste lijsten, welke ruiten vormen, wier spitsen naer boven gekeerd zijn.

V. 4856. *Weldichlike*, geweldig.

V. 4873. *Willichlike*, *willich*, in de var. op v. 4923, staet *rudderlike*. De heer Halbertsma, in de *Aenteekeningen op Maerlant's Spiegel Historiael*, maekt op dit woord de volgende bemerking, bl. 363: « *Willich* is hier zoo veel als *mogendlike*, *mit geweld*. Gelijk G. reiks in de Germ. talen eerst magt en toen geld aenduidde, zoo was het As. *welo*, *opes*, *divitiæ*, eerst geld en later magt. » By Kiliaen wordt vertaeld: *Voluntariè*, *sponte*, *lubenter*, enz. Zie IIe D., v. 6278.

V. 4884. *Verwreken*, lees *der of daer wreken*. (J. H. B.)

V. 4961. *Singlatoen*, zyden stoffe.

V. 4978 der var.: *Hen lieden*, l. *Haer liede*. (J. H. B.)

V. 5014 der var. *Bloedenen*, l. *Verloedene*; verlaedden hem.

V. 5066. *Pratsen*, mogelijk *pratten*; zie Kiliaen. — In Limburg hoort men dagelijks: *Wat zijn dat voor pratten?*

V. 5091. *Leeu rampant*, klimmende leeuw.

V. 5106. *Niene*, niet ne, niet en, niet. Zie *Het leven van Jesus*, door G. J. Meyer uitgegeven, v. *Nin*; en *Ziemann's Wörterbuch*, v. *Niene*, gaz nicht.

V. 5185. Hier is een vers uitgevallen; naer de variante mag men het op de volgende wijze aenvullen:

Ic wane men noyt t'eeniger tiden
Also anxtelic sach striden,
Als die heren van Grimberghen daden;
Want si hare grote scaden
Wreken wouden op die vianden. (J. H. B.)

V. 5210. *Ande*, leed, hoon.

V. 5271. *Den lesten horen*, l. *den luden horen*, met de var., die, voor de rest, zelve naer den tekst te schikken is. (J. H. B.)

V. 5307. *Meerderen*, l. *minderen* (var.) of *merren*? (J. H. B.)

V. 5412. *Ontsient*, geschonden. Zie v. 5886.

V. 5501. *Achemant*, versierd, getooid. Zie v. 5709.

V. 5534. *Wijchstat*, slagveld. Zie v. 6067.

V. 5570-5572, te verbeteren op de volgende wijze :

Van her Heinric, die es in porre,
Hy ende her Boudewijn van den Torre,
Te keerene t'haren lieden waert. (J. H. B.)

V. 5614. *Geartseneert*; de variante heeft: *gheasemeert*, getooid)
oudfr. *achemer*, uitdosschen, tooijen.

V. 5713. *Menichtiere*, l. *banieren* : *menighertieren*. (J. H. B.)

V. 5723. *Dus*, insgelijks; of te lezen *Daer*? (J. H. B.)

V. 5727. Lees omgekeerd : *Deze worden riddere d.* (J. H. B.)

V. 5733. *Dese wouden ridders sijn*, l. *Dese worden ridders
fijn*; en nog beter, indien men de gansche punctuatie
veranderen en eene conjunctie ergens inschuiven kon : *her
Gosewijn Van Wanghe : dese worden ridders fijn; Ende
her Adolf*, enz. (J. H. B.)

V. 5738. *Berlemont*; de variante heeft *Semont*.

V. 5739. *Teser*, te deser.

V. 5740. *Van den standaert*, l. *van diensten daer*. (J. H. B.)

V. 5788. *Op de*, l. *op der*. (J. H. B.)

V. 5798. *Ventaljen*, *ventalien*, fr. *ventail*, visier, opening van
den mond eens helms.

V. 5830. *Mortorie*, slachting. Zie v. 5980.

V. 5848. *Niele*, Nevele.

V. 5859 der var. Lees : *In hare syde*. (J. H. B.)

V. 5863. *Trage gorre*; *gorre*, guil; by Kil. *Gorre*, equa, cabal-
lus, *dicitur plerumque equus annosus et strigosus*.

V. 5906. *Euselkine*, hooiselken, hooisel, meersch, weide.

V. 5917. *Eecloo*, l. *Eeke*.

V. 5979. Lees : *U en mochte*. Vglk. echter vs. 6100. (J. H. B.)

V. 5989 der var. lees : *Daer ware oock*. (J. H. B.)

V. 6001 der var. lees : *Want hy in den strijt op 't gras*. (J. H. B.)

- V. 6021 der var. l. *Eer sy haer in hant daer ginghen.* (J. H. B.)
 V. 6033 der var. lees : *Nu mogen wy vruchten.* (J. H. B.)
 V. 6037. *Dat d'oude hout vast is ende waer;* lees met de verbeterde var. : *Dat de oude hont bast, is tende waer.* (J. H. B.)
 V. 6062 der var. lees : *Ende voor den anderen.* (J. H. B.)
 V. 6073 der var. lees met den tekst : *Seghe ghevochten.* (J. H. B.)
 V. 6077. By Butkens staet :

Want van Grimbergen mijn heer Aert
 Was in den stride soo seer gewont
 Dat hy meer en wert gesont.
 Hy gaf hem op daerne toe dreef
 Den noit; want vor hem bleef
 Mijn heer Geeraert, sijn sone, verslegen.
 Godt moet sine sielen plegen,
 Die daer bleven in den strijt.
 Daer bleef doot ter selver tijt
 Die heere van Keppele uyt Gelderlant,
 Ende van Iselsteine die wigant,
 Bronchorst, Ercle, Cochi,
 Van Satilion; dese heeren vri
 Van Scoudenbroec, van Barbelgem;
 Dese bleven al doot met hem :
 Heer Wouter Berthout bleef gevaen.

- V. 6080 der var. lees met den tekst : *Daerne toe dreef De noot.*
 V. 6083. Lees : *God moet haerre sielen plegghen;* of schrijf met de var. in den vlgdn. regel : *Ende aller (niet allen) die daer bleven,* enz. (J. H. B.)
 V. 6100. Lees : *In constse.* (J. H. B.)
 V. 6102 der var. *Uytgande;* lees (ook in den tekst) : *jagerande.* (J. H. B.) — *Jagerande*, als I^e D. v. 5106 : gevecht, *velitatio*.
 V. 6103. *Gemint*, geminderd.
 V. 6169. Teksten var. l. : *Ende deser werelt rijcheden.* (J. H. B.)
 V. 6171. *Theins, tijns, cijns.* By Kiliaen *Tijns Sax. thins, cijns, census.*
 V. 6194 der var. verbeter dezen in den vlgdn. regel naer den tekst. *Niemant ontbaeren zou niemant ontbeeren*, dat is missen of verliezen, zijn. (J. H. B.)
 V. 6207. Lees : *Na siner* (var. *sijnre*) *weerden.* (J. H. B.)

- V. 6214 en 6215. Naer de varr. te verbeteren. (J. H. B.)
 V. 6273. *Weerdichede*, pracht.
 V. 6316. *Verwies*, te zwaer werd, overwon; zoo dat hij den
 moed verloor. (J. H. B.)
 V. 6321. Achter *dan* moet een punctum staen. (J. H. B.)
 V. 6325. *Men*, voor *menne*, men hem. (J. H. B.)
 V. 6326. Tekst en var. vullen elkaer onderling aen.
 V. 6351. *Stuc*, wyle tijds.
 V. 6413 der var. *Willet's*, te lezen *wildy's*? (J. H. B.)
 V. 6432 der var. *Als*, voor *alles*. (J. H. B.)
 V. 6445 der var. *Mynre of*, lees *menre of*, men er van. (J. H. B.)
 V. 6475. *Die achterste* (nietachtenste), d. i. *de laetste*, Godefriedus
 de derde. (J. H. B.)
 V. 6520. Bedorven plaets; misschien stond er eens :

Ende naem te voeren des heeren, (*d. i.* Heer te heeten.)
 Ende dat voort meer, sonder wederkeeren,
 In 't lant van Grimberghen dese zeden
 Bliven. (J. H. B.)

- V. 6525-6529 der var. *Geve ick... hem... zijn moedere*, zijn, als
 meer anders, naer den tekst te verbeteren.
 V. 6571. *D'ander Vilvoorden*; verbeter naer het Br. Hs. : *by*
Vilvoorden. (J. H. B.) — Daer dit ongetwyfeld de goede
 lezing is, hebben wy ze in onzen tekst opgenomen.
 V. 6573. *Litteeken*, thans *lijkteeken*, kenteecken, teeken.
 V. 6583. *Stierroeder*; *roeder*, *roer*, eigenlijk een werktuig
 om te roeijen, een *riem*. *Stierroeder*, stuerroer, een
 riem waermede een schip bestuurd wordt. *Roer*, by Kil.
roeder, Hd. *runder*, Eng. *rudder*.
 V. 6593. *Minder*, wat wij oetmoedig heeten. (J. H. B.)
 V. 6598. *Verleene*; l. *verleeni*. (J. H. B.)
 V. 6599 der var. *Die dese eerste dichten dede*; l. *Die dese jeeste*.
 (J. H. B.)
 V. 6618. *Meswende*, ongeval.

BEKNOPTE VERTALING IN 'T FRANSCH

VAN DEN

GRIMBERGSCHEN OORLOG

NAER EEN HS. UIT DE XVIe EEUW.

DE LA FAMILLE DES BERTAULDS.

La famille de Bertaulds estant tant puissante en grandeur et richesse voloît égaler les princes, se soucia peu des admonitions que leur fit Godeffroid, duc de Braband, de relever leurs terres de luy et le recognoistre pour souverain seigneur; car ils s'estoient affranchis (comme dit est) du relieff depuis que Godeffroy, duc d'Ardenne s'estoit emparé de la plus parte de Brabant et avoit continué ceste liberté jusques à l'an 1095 qu'il fut semon (1) par ledit duc de Brabant venir recognoistre son prince et relever de luy.

Le duc de Brabant apella en sa ville de Louvain premièrement le conte de Horne qui vint et luy fit homaige de ses terres. Le mesme firent les seigneurs de Gaesbeeck et d'Enghien

(1) *Semon*, appelé; van *semondre*.

et plussieurs autres vassaux, qui depuis que Charles fut prisonnier de Hughe Capet, avoient relevé des ducs d'Ardenne et de Lotrich.

Arnoult Bertold, vaillant chevalier, estoit lors sire de Grimberghe; le duc luy envoya son herault pour l'appeller comme les aultres, que luy declara l'intention du duc en présence de ses deux fils, qu'estoient mesire Wathier Bertold et messire Arnoult Draghuebaert, aussy en présence de messire Arnold d'Oyenbrouck, messire Guilheame Tand, messire Godewaert Screihane, messire Sohier delle Malle et messire Guilheame viconte de Grimbergh, sire de la Tombe, en présence de tous ses chevaliers; le susdit Bertold fit refus aux demandes du hérault en soustenant qu'il ne tenoit rien du duc et qu'il ne cognoissoit autre souverain en ses terres que Dieu, excepté la rue que passe entre Louvain et Grimberghe, laquelle disoit reléver de l'empereur. Le duc indigné de ce refus mande le seigneur de Diest vers l'empereur à Aix, que luy fit récit du refus fait par les sires de Grimberghe, demandant conseil, confort et avis, affin que le duc fut maintenu en ses anciennes authoritez. L'empereur que voloit grand bien au duc se mit incontinent en devoir, s'acheminat vers Bruxelles et de là en l'abbaye d'Affleghem, auquel lieu il appella ledit seigneur de Grimberghe; mais comme ledit seigneur ne se portoit trop bien, il y envoya ses fils messire Wathier et mesire Gérard, accompagnez de messire Henry d'Oiembrough, messire Gérard Schreynhane et son frère messire Jan, et deux de ses fils, messire Ernout de Hombeck et messire Simon delle Male, chevaliers.

Mesire Watier Bertold portant la parolle dit à l'empereur tout ouvertement que son père ne tenoit rien du duc Godeffroid de Braband en fieff, comme aussy n'avoient fait ses prédécesseurs depuis cent ou deux cent ans; et pourautant n'estoit aucunement delibéré de luy faire homage, voire pour nul événement qu'en puisse advenir.

Les fils retournent vers le père que s'aprestoit à la guerre, mit son fait avant à tous ses amys, requerant leur assistance et

leurs advis en ceste guerre, qu'il s'attendoit bien luy seroit aspre et dure portee, sy est ce que le pis qui luy povoit advenir à son semblant estoit de tost assez tomber en servitude ou de garder sa franchise au hasarde de sa vie et de ses amis. Le seigneur de Breda le vint assister avecque quattres de ses fils; le vicomte de Grimberghe, sire de la Tombe, y vint aussy; le seigneur Arnould d'Oiembrughe, sage et bien advisé chevalier, fut d'un plus meur advies, disant qu'à son semblant ils évite-roient la guerre; qu'il sçavoit bien que depuis trois cent ans les seigneurs de Grimberghe tenoient leurs terres en fieff des ducs de Brabant et de Lotrich, jacoit-que (1) ceulx de Grimbergh l'avoient obmis, n'en ayant esté requis, et que partant vouldroit mieux envoyer vers l'empereur, et luy prier d'intercéder affin que le duc laissase le seigneur de Grimbergh en paix et envoyer quelque beau présens à l'empereur, aussy au dit duc, sans touttesfois luy faire homaige. Ce conseil ne fut suyvy, sy ne laissat pource le seigneur d'Oiembrughe suyvre party de ceulx de Grimbergh, ains leur vint en assistance avec messir Henry, son fils, comme aussy fit messir Godeffroy Schreyhane avecque ses deux fils, et messire Arnoult de Hombech avecques quatres fils, chevaliers; mesire Arnoult de Cobbenbosch, messire Pierre d'Impele, messire Alard de Beghem, messire Wathier van der Damme, messire Guilheame van der Bogarde, messire Jean de Caelmont, messire Henry Hoesken; messire Paridaen de Eppeghem, messire Paridaen de Massenhoven, messir Gérard d'Ophem, messir Gerard de Haerlaer, messire Gérard de Liere et plussieurs autres y vindrent qu'en ceste guerre assistèrent le seigneur de Grimbergh. Le seigneur de Grimbergh, qu'estoit fort avisé chevalier, trouva bon le conseil de son cousin d'Oienbrughe, estant d'avis de envoyer vers l'empereur moienant que son honneur fut gardé ne laisser aucun moien de paix en arrière. Le seigneur Arnoult d'Oiembrugh, homme éloquent, fut

(1) *Jacoit-que*, quoique.

envoyé vers l'empereur declarer l'intention de paix des sires de Grimbergh. Il trouva encores l'empereur sur le chasteau de Louvain avec son beau-frère le duc Godeffroy. Le sire d'Oiembrugh ayant sagement déclaré sa charge à l'empereur en présence du dit duc, le duc transporté de colère, dit au seigneur d'Oiembrugh qu'il en auroit bien tost la raison, luy deust il couster villes et vilages, et ce le plus tost que luy seroit possible. Le seigneur d'Oiembrughe luy pria moderer ses passions, disant qu'il ne seroit trouvé que le père dudit duc, le comte Lambert ny son ave, aient jamais prétendu vasselage du seigneur de Grimberghe; que ledit seigneur de Grimbergh estoit en possession francque et libre de ne recognoistre par vasselage le duc de Brabant et que partant le duc devoit premier monstrier le contraire et ce par voye de droit.

Le seigneur d'Oiembrughe retourné vers les seigneurs de Grimberghe avec les propos du duc plains de colère, le sire de Breda fut d'avis qu'un chacun se retirasse en sa maison pour faire amas de chevaulx, d'armes, victuailles et autres choses nécessaires à la guerre : lequel conseil fut suyvy. L'empereur se retira vers Aix amonestant le duc de soy bien informer de son fait; et si droit avoit il seroit par luy assisté. Le duc le convoya jusque à Mastreck.

Quelques mois après, le duc fit prendre quelques marchands subjects du seigneur de Grimberghe leur imposant qu'ils estoient robeurs de chemin, le seigneur de Grimbergh manda au duc de ravoier ses subjets, autrement qu'il feroit le mesme aux chevaliers, escuyers et clercs dudit duc. Le duc se soucia peu de ceste envoy, ains soy en mocquoit, ce que despleut au seigneur de Grimberghe qu'incontinent le fit entendre à ses amis, faisant haster leurs secours, et vindrent les premiers : messire Guilheame de la Tomme, chastelain de Grimberghe, messire Henry d'Oiembrughe, messire Gérard et messire Jan Schreynhane, messire Henry et messire Arnoult de Hombech, frères, messire Simon de Malle, messire Gérard de Haerlaer, messire Paridan de Manshoven, tous grands et vaillants chevaliers et jeunes

d'âge et habiles à manier les armes. Le seigneur de la Tomme conseilla incontinent monter à cheval et courir jusques à Bruxelles, ramenant prisonnier tout ce que l'on trouveroit par les chemins, hommes, femmes et bestes : ce conseil estant suyvy prindrent avecque eulx 40 arbalestriers et prindrent tout ce qu'ils trouvarent par les chemins, sans espargner clercs ni autre. Le duc fit le semblable es limites du pays de Grimbergh; et quant les gens du duc se trouvoient pressés, ils se sauvoient sur la forteresse de Netelare : et dura ceste façon de pilleries quelque espace de temps sans tuer personne, jusque un jour que les Brabançons avoient fait grand mal sur leurs ennemis, voir bruslé plussieurs maisons, messire Guilheame Bertold les poursuivait sy vivement qu'il en tua plusieurs, et depuis la guerre s'emflamba tout ouvertement. Le sire de Grimberghe manda ses amis de tous costez et en assembla tellement qu'il eut une belle armée avecque laquelle entra en Brabant gastant ce qu'il pavoit rencontrer et faisant toute sorte de domaige qu'il pavoit sur ses ennemis, et ne demeura maison enthier depuis Grimberghe jusque à Bruxelle, que la forteresse de Netelaer. Ceste façon de course dura assez longuement sans que le seigneur de Grimberghe s'osât mettre en campagne contre le duc, qu'estoit trop puissant de gens estant assisté de l'empereur. La guerre despleut à Mesire Arnoult de Wesmale, et mesire Jan Campenthout, aussy à messire Gérard de Pede et à messire Jan Van der Aa, au seigneur de Hoesbosch et à plusieurs autres du party du duc.

D'aultre costé plusieurs du costé des Grimberg se mescontentoient de la guerre : entre autres mesire Godeffroid Schreynhane, mesire Sohier delle Malle, messire Guilheame Tand, messire Arnoult d'Oienbrughe et à plusieurs autres vaillans et sages chevaliers, qui redoubtoient la fin de ceste meslée, considerant la puissance de l'empereur. Le seigneur de Grimbergh perdoit de jour à aultres terres et possessions, et son cas estoit en grand bransle, ne fut ung changement que survint pour la grieffe maladie du duc, suyvie bien tost après de sa mort, qu'advint l'an 1140, et fut ensevely en l'abaye de Affleghem, où avoit

donné des grands revenus. Il fut prince pieux et dévotieux , faisant plusieurs biens aux englieses : il laissa cinq enfans : l'aîné fut Godeffroy, l'autre fut Henri qui fut moine à Affleghem; Aleyde, sa fille, fut royne d'Angleterre; Ide fut comtesse de Clèves et Clare garda à Dieu sa virginité. Godeffroy fils au devandit continua la guerre contre ceux de Grimberghe, mais sans conseil ni avis, qui fut cause que plusieurs se desjoindarent de luy et tournarent du party des messieurs de Grimbergh, que reprindrent cœur et vigueur de façon qu'ils pressarent autant les Brabançons qu'eux auparavant avoient estez grevez. Le seigneur de Grimberghe fortifia tellement son chasteau qu'il le rendit imprénable. Ce temps pendant mourut pareillement le duc Godeffroyd 2^d et fut enterré à St. Pierre à Louvain au chœur : laissat ung fils eagé seulement d'un an qu'estoit nommé aussy Godeffroy, auquel le père institua tuteurs messire Henry de Diest, mesire Gérard de Wesmale, mareschal de Brabant, messire Jan de Bierbeeck et mesire Ernoult de Wemmele, et fut par leurs advis recommencée la guerre contre ceulx de Grimberghe.

Le seigneur de Grimberghe rappella incontinent ses amis et alliez entre lesquels vindrent le comte de Vianden, le seigneur de Haerlaer, le seigneur de Breda et le seigneur d'Oiembrughe, et furent d'avis incontinent bouter le feu dedans la forteresse de Netelaer et la ruyner, puis passer à Vilvorde et illecque pareillement abattre le chasteau, et fut ce conseil suyvy et de fait executé devant qu'onques ceux de Brabant les sceurent empescher. Le seigneur de Crainhem, chef et capitaine des Brabançons, ne vint en temps lever le siège; mais se vint camper bien près de là en une pasture voisine à ceulx de Grimberghe. Au camp des Grimbergiens estoient environ deux mille combattant dont en estoit chef messire Gauthier Bertold, lequel chargea ung escusson semblable à sa banniere qu'estoit d'or à une fache d'azur entre trois torteaux de sable, deux en chef et ung en pied; avec luy estoient mesire Sohier delle Malle, mesire Gérard et Jean Schreinane, frères.

Estant ainsy campé les uns contre les autres firent plussieurs escarmouche. Ung jour mesire Guilheame de la Tomme, vicomte de Grimbergh, chargea un escus moitié d'or moitié de geule à trois chevrons d'azur et d'argent, et tout de même ayant paré son coursier sortit luy seul et renversa trois de ses ennemis par terre avant retourner en son camp : tost après sortit ung gentilhomme du camp brabançon et marcha contre ledit mesire Guilheame; mais ce gentilhomme donna un chocque de lance tant bien à point au dit mesire Jan qu'il cuida culbuter par terre; mais messire Jan se reléva et donna de couroux tel coups au gentilhomme sur les espauls qu'il luy fist voler la teste par terre et tomba mort. Messire Gerard Schreinhaen portoit sur sa cotte d'arme son tornichel; il tua deux gentilhommes, ses ennemis, et au troisième coupa un bras.

Semblablement y vint mesire Ernoult de Craienhem, fort brave chevalier; son tournikel fut semblable à sa bannière, bien richement ouvré tout d'or auquel y avoit une croix de geul et une corneille de sable au premier cartier, et rencontra ung gentilhomme qu'il fit baiser la terre par un rude coup de lance.

Messire Sohier delle Malle portoit sa cotte d'arme richement parée de sinople au cheff chastelé d'argent : il tua son adversaire et blessa plusieurs autres.

Ceste longue escarmouche se tourna en fin en manière de bataille, mesme mesire Arnoult et messire Gauthier Bertold firent grand proesse et fais d'armes; mais messire Wathier fut abattu par terre par le seigneur de Craienhem et combatant à pied il fut secouru par ung gentilhomme des siens apellé messire Gauthier de Beer, portant son tornichel de geul à cincques lozenges d'argent en croix au lambel d'azur.

Ceulx de Grimberghe se portarent si bien que les Brabançons prindrent la fuite, et y demeurarent beaucoup de mort et de prisonniers. Du costé de Grimbergh y furent que mort que prisonniers environ LX et furent les mors enterrez selon leur degré et honneur. Les tuteurs du duc de Brabant dolens d'une tant vilaine affronte assemblèrent la noblesse de Brabant au lieu

de Cortemberghe et messire Henry y porta la parolle remonstrant qu'ils n'auroient honneur ni bien tant qu'il auroient la revenge de cette deffaite que tous bien délibérez jurarent venger ; et ceulx de Grimberghe d'autre costé s'aprestoient les soustenir. Le seigneur de Grimberghe mettant ordre en son camps, ordonna 4 bataille et en chacune il mit quatres mille hommes : la premier bataille conduisoit le conte de Vianden ayant en sa compaignie les sieurs de la Tomme, mesire Piere d'Impele, messire Arnoult d'Cobbenbosche, messire Guilheame Tand, eagé de 75 ans, mesire Alard de Berghe, messir Gérard de Haerlaer, chevaliers, et plusieurs escuyers et bacheliers. La 2e bataille estoit conduite par messire Gauthier Bertold et avoit avec lui messire Gauthier del Male avecque son fils Simon, messire Godeffroid Schreenhaen et ses frères, messir Gerard Segherman et mesir Jan Caelmont et plussieurs autres escuyers : la 3e bataille conduisoit le vaillant seigneur de Breda qu'avoit avecque soy quattres sien fils, tous chevaliers, à scavoir Gérard, Sohier, Henri et Jean ; item messir Gauthier Van der Dam, messire Guilheame du Jardin (*Van den Bogaerde*) et plussieurs autres : la 4e bataille conduisoit messire Arnoult, le courageus et grands seigneur de Grimbergh accompagné de messire Henri, son fils, Paridan d'Eppeghem, mesire Henri Hoesken, mesir Paridan de Manshoven et son oncle mesir Gérard de Lire, mesir Arnoult de Hombeeck avec ses 4 fils, et le seigneur d'Asche portoit sa banniere.

Le seigneur de Wesemale, mareschal de Brabant, fit pareillement quattres batailles, ordonnant en chascune cinqes milles combattans : la premiere menoit le vaillant seigneur de Diest, la 2e le seigneur de Bierbeeck, la 3^e le seigneur de Rotzelaer, la 4e le preux et vaillant seigneur de Wesemael avec le seigneur de Craenhem et porta l'estandar le seigneur de Wemele, chevalier de noble extraction. Et estans rangez en bataille donna le premier chocq mesir Henri d'Oiembrugh, jeune chevalier : il portoit fasce d'or et de sinople à la bordure engreslée de geul : à l'encontre de luy vint ung nommé Jan, qui portoit les armes de Wesemale à la bordure d'azur.

Messire Gérard, fils du noble seigneur de Breda, vint moult valeureusement en bataille; sa banière et son escus fut de geul à trois sautoirs d'argent au lambel d'azur. Il rencontra un noble seigneur nommé Hommaer⁽¹⁾ de Thines et le rua par terre; puis entra son père avecque ses trois frères : entre autres y fut fort vaillant le conte de Vianden : ses armes furent richement armoyées d'un escu d'azur à trois escussons d'argent. Il fut rencontré par le seigneur de Diest, que portoit d'or à deux fasces de sable, et romparent leur lance l'un sur l'autre, de sorte que tous deux furent mis en terre; et estans remontez par leurs escuyers combattirent longuement à l'espée.

Mesire Wathier Bertold tua ung gentilhomme de Bois-le-duc en ce mesme rencontre, ce voiant le seigneur de Rotselaer chevacha rudement contre ledit Messire Wathier et fut rencontré de façon qu'il eut son escu percé tout oultre; puis combattirent longuement à l'espée faisant merueilleux fais d'armes. Et comme messire Gauthier fut abatu de son cheval, il fut secouru par messire Henri d'Oiembrughe qui le remonta. Ledit seigneur de Rotselaer portoit l'escu d'argent à trois fleurs de lys de geul.

Le preux seigneur de Wesemale, mareschal du camp brabançon, vint bravement en bataille et fut rencontré par le seigneur de Grimbergh; le mareschal donna sa banière en garde au seigneur d'Asche; et se rencontrarent les deux seigneurs fort bravement et dura la meslée plus de deux heures. Le sire de Wesemale portoit de geul à trois fleurs d'argent : le seigneur d'Asche burelé d'or et de geul de diex pièces : le sire de Grimberghe portoit d'or à une fasce d'azur.

En la meslée qu'estoit fort et dure chacun crioit son cry : le seigneur de Breda crioit *Breda !* le comte de Viande *Vianden !* le seigneur de Grimbergh, messire Wathier Bertold crioit *Malines !* semblablement du costé des Barbançons fut crié : *Lothier ! Brabant ! Diest ! Wesmale ! Craienhem ! Rotselaer !*

(1) Warnæer, Werner.

Wemmele ! Bierbeeck ! Wavre ! Leefdale ! et furent en la bataille plussieurs tuez et navrez. Mesire Godeffroid rencontra le sire de Grimbergh et se ruarent l'un sur l'autre par terre, mais furent relevez. Ledit seigneur de Leefdael portoit d'or à deux roses de geul, quartier de geul à ung aigle d'or.

Mesire Arnoult d'Oiembrughe et son fils Henry se portarent vaillamment et fut le seigneur de Wavre abatu de son cheval par le dit seigneur d'Oiembrughe le jeune; mais son père mesire Arnoult se trouva en grand danger de sa vie par ce que le seigneur Van der Aa luy perça son escus tout oultre. Ledit seigneur Van der Aa portoit de geul au sautoir d'argent. Le seigneur d'Asche eut son cheval tué; mais fut secoru et mené son estendart. Les villagois d'entour de Grimbergh choisirent pour leur chef et capitaine Jean de Massenhoven de la lignée de Grimbergh venu de bas : hardi mais pauvre gentilhomme que porta luy mesme l'estandar de la ville de Grimbergh qu'estoit de sable à une eglise d'argent; et venant au secours de leurs seigneurs donnarent dedans les Brabançons; et eussent deffaits les pietons brabançons ne fusse que le seigneur de Wesemale leur vint au secours avecque une troupe de chevaux. Ce nonobstant les Brabançons se mirent en fuite et furent les nobles seigneurs de Wesemale, de Diest, de Bierbeeck, de Craienhem, de Rotselaer, de Wemmele, de Wavre, de Leefdale, de Hobosche et de Campenhout contraint soy retirer avecque eulx.

Le comte de Vianden, qui tenoit ses gens lassez, manda qu'on ne deust poursuyvre les fuyars, et le seigneur de Grimberghe fit charger les morts sur chariots et mener à Grimberghe et les fit enterrer selon leur degré au cimetier et en l'église, dont fut lowé mesme de ses ennemis.

Les seigneurs brabançons furent fort desplaisans de ce desastre. Lendemain fut assemblé le conseil du due où comparurent mesire Godeffroy de Leefdael, Arnoult de Craienhem, Henri de Rotselaer, Philippe de Wavre, Jan de Campenhout, Gautier de Beer et ses fils, Gerard Pede, Floren de Hobosche, Gooswin

de Polaer, Guilheame de Pamele, Jan de Hanut, Jean de Hasbaing, Sohier de Molin, Jean d'Eversberghe, Godeffroy de Elinghen, Henri de Haren et Henri de Hombeeck, N. de Huldemberghe, tous chevaliers, et plusieurs autres.

D'autre costé le seigneur de Grimbergh conclud avecque ses amis qu'il falait ruyner Vilvorte : à quoy le seigneur de Breda tenoit fort la main pour la haine qu'il portoit à ceulx de Brabant. Le seigneur d'Oienbrughe estoit d'oppinion contraire qu'on devoit demander treuves avec le jeune duc, alleguant que le duc de Brabant estoit vrayment leur souverain seigneur ; mais le seigneur de Grimbergh suyvoit l'opinion contraire, comme aussi le conte de Vianden : plussieurs estoient de l'oppinion du seigneur d'Oienbrughe, autres du seigneur de Grimberghe. Finalement fut conclud de ruyner Vilvorte : et furent ordonnée par ceulx de Grimbergh quatres batailles : la première fut conduite par le conte de Vianden que print aussy porter l'estandard de Grimbergh et le rescomanda porter à ung vaillant escuyer nommé Jan de la Dale ; la 2de menoit le seigneur de Breda ; la 3e le seigneur d'Asche, la 4e le seigneur de Grimberghe.

Ceulx de Villevorden entendant les aprestes de leurs ennemis savèrent leur meilleur, quittant la reste, se retirèrent tous à Bruxelles ; et ceulx de Grimberghe sans resistance pillèrent la ville et y mirent le feu ; puis rasèrent le chasteau de fons en comble.

Ceulx de Brabant sentant les forces et insolence de ceulx de Grimberghe demandarent secours au conte Badouin de Flandre et furent resolus avecque toute force aller assiéger Grimberghe.

Le conte de Flandre envoya un beau secours au jeune duc, sous la conduite des gentilhomes suyvens : le seigneur de Gavre, le seigneur d'Audenaerde, le seigneur de Nevele, de Ghistelles, de Rhodes, d'Axel, de Massemines et de Scorisse, qui conduisoient mille hommes bien armés et estoit leur souverain conducteur le seigneur d'Escornet, fort hardi et appert chevalier.

A l'aide du duc sont aussy venus les comte de Looz et Godeffroy de Namur ; et arrivés à Bruxelles y trouvèrent les

seigneurs d'Arschot, de Hornes et de Gaesbeck; ceux d'Enghien, du Reux, de Perwes; aussy messire Godeffroy de Leefdael, mesire Arnoult de Craienhem, messire Jan de Marbais, mesire Henri de Rotselaer, le seigneur de Wavre, mesire Godeffroi de Nivelles, le seigneur de Dongleberghe, mesire Jan de Cappenhout, le seigneur de Rèves, le noble seigneur de Tresignies, le seigneur de Wedergrate, messire Thiri de Liedenberghe, mesire Gérard de Sulen, et autres chevaliers qui s'aprestèrent pour achever l'entreprinse de Grimberghe; et fut ordonnée la premiere bataille sous la charge du seigneur de Wesemale; la 2e sous la charge du seigneur de Craienhem. Entrez qu'ils furent au pays de Grimberghe, mirent par tout le feu; ceulx de Grimberghe leur ont fait teste; et après plussieurs escarmouches, ceulx de Grimberghe se sentant trop foible, se sont retirez sur le chasteau, laissant aux Brabançons tous leurs chariots et attelage, lesquels aprochans la ville bruslarent plussieurs maisons des faubourgh, en fin s'estant fait maitre de la ville, la bruslarent et pillarent entièrement; aussy bouttarent le feu dedans le cloistre des religieux dedans laditte ville. Le seigneur de Wesemale estoit d'opinion assiéger le chasteau; mais le comte de Namur fut d'opinion contraire veuillant premier assiéger la ville de Malines. Allant vers Malines mirent le feu par tout, sans respecter ny cloistre ni englise.

Ce temps pendant se sont armés plussieurs parens et alliez des seigneurs de Grimbergh, scavoir : le comte de Vianden, le seigneur de Breda, le seigneur de Keppelle, au pais de Gueldre, le seigneur d'Erchel, du pays de Hollande, le seigneur de Morrel, le seigneur de Iterne, mesire Bernard, seigneur de Iselstein, messire Conrard, seigneur de Buren; item de France vindrent les seigneurs de Moy d'Arthois, le seigneur de Chastillon, de Monbouson, le frère du conte de St. Pol, mesire Hughelin de Couchy, le seigneur de Hain en Vernois; item le seigneur de Boussut en Haynaut et messire Jacques seigneur de Roye, avecque bon nombre de gens bien armés, et mieux deliberées; arivarent aussy ceulx du linage de Grimberghe,

messire Gérard, seigneur d'Asche, messir Alard de Beighem, le seigneur d'Eppeghem, messire Arnoult de Hombeeck qu'estoient quattres chevalier banneré, demeurans dans le pays de Grimbergh et autres vassaulx dudit pays, sy comme messire Arnoult de Oienbrughe, mesire Henri, son fils, mesire Sohier van Male avec mesire Simon, son fils, mesire Godeffroy Jan et Gérard Schreynhane, frères, messire Guilhame Tant, le seigneur d'Ophem, messire Jan de Eechove, messire Goeswin de Schoudebrouck, messire Guilheame de Boomgarde, mesire Bernard de Zytvort, mesire Guilheame, vicomte de Grimberghe, mesire Paridan de Massenhove, messire Gérard de Liere, mesire Arnoult de Cobbenbosche, mesire Piere d'Imple, mesire Gérard de Haerlaer, mesire Goeswin de Helrode, mesire Jacques de Beringhen, mesire Jan de Caelmont, messire Henri Hoeshen, messire Arnoult de Zulvoert, tous aprestez pour assister leurs parens et seigneurs de Grimberghe. Et fut aresté par l'advis du seigneur de Couchy faire lever le siège de devant Malines. Ceulx du Brabant avertis du secours venus à ceulx de Grimberghe, craignant qu'ils allassent assaillir Bruxelles et nuire à la personne de leur duc, par advis du seigneur de Diest levarent le siège de devant Maline, et sont venus camper à demi lieue près de Grimberghe. Le seigneur Godeffroid de Gaesbeeck fut d'avis de faire venir le jeune duc au camp pour tant plus encourager ses subjects; aussy pleust cest advis au seigneur de Hoernes et puis tous le trouvèrent bon. Mais premièrement furent d'avis de faire requerir le seigneur de Grimberghe de faire homage audit jeune duc et que l'on pardonneroit tout le passé, et en cas de refus qu'on le diffieroit au feu et à l'espée; et si la fortune tournoit contraire au seigneur de Grimberghe qu'il seroit traité selon ses démérites. Mesire Arnoult de Craienhem fut envoyé vers Bruxelles quérir le jeune duc et aussy fut envoyé vers le seigneur de Grimberghe aux fins que dessus. Le seigneur de Grimberghe dit aux trompettes : « Dites à voz maistres que demain ils me trouveront à la campagne bien assisté, et que je ne suis encore preste faire homaige selon le

jugement des barons de Brabant. » Le jeune duc estant au berceau fut apporté en une litière au camp devant Grimberghe et l'armée des Brabançons par le seigneur de Wesemale, mareschal du camp, fut divisée en neuff parties : la premier sous la conduite du seigneur de Diest, la 2e menoit le noble seigneur d'Arschot, la 3e le puissant seigneur d'Enghien, la 4e le seigneur de Hoerne, la 5e les deux seigneurs de Gaesbeeck, la 6e mesire Gerard de Roz, la 7e le noble comte de Namur, la 8e le vaillant comte de Looz, et l'arrièregarde estoit conduite par le seigneur d'Audenaerde avecque les seigneurs de Gavre, de Ghistelles, de Nevele, de messieurs d'Axelle et d'Escornay, qu'estoient huicts chevaliers banneré, envoyez par le comte de Flandre, chacun avec cent chevaulx ; chacune bataille contenoit plus de deux mil cinqes cens combattans et fut capitaine des piétons mesire Jan de Hasbaing, hardi chevalier, que portoit de sable à ung colomb d'argent couronné d'or.

Lors on attachâ le berceau où gisoit le jeune prince à une saux bien ouvertement à la veue d'un chacun, affin que chacun le voyant s'efforçassent faire leur devoir pour leur prince.

Pareillement ceulx de Grimberghe se mirent en bel ordre, partissant leur armée en 8 esquadrons : le première fut conduite par messire Gérard d'Asche, le 2e par le seigneur de Keppele, le 3e par le seigneur de Bossu, le 4e par le seigneur de Couchy, le 5e par le seigneur de Moy, le 6e par le seigneur de Breda, le 7e par le comte de Vianden ; l'ariergard menoit mesire Arnoult de Grimberghe, messire Gauthier Bertold et messire Gérard, son fils ; et portoit l'estandar dudit seigneur messire Paridan de Manshoven et Gerard de Liere, oncle dudit Paridan ; estoit le lieutenant de cors Jan Van den Dale et Gérard Van der Biest, escuyers. Messire Wathier Bertold partit l'infanterie en deux ; chacune troupe contenoit environ cinqes mille combatans : la premier il donna au seigneur de Beyghem, chevalier banneré, l'autre à mesire Paridan de Oppeghem aussy chevalier banneré ; mesire Wathier Bertold constitua messire Sohier de la Malle et mesire Jean de Caelmont, vaillant chevalier, pour la garde de

son père, le seigneur de Grimberghe ; et pour la garde de sa personne mesire Henri d'Oiembrughe et mesire Simon delle Male, fils dudit Sohier. Il envoya mesire Godeffroyd Schreinhane descouvrir l'ordre que tenoit l'ennemy ; ayant aperceu la présence du jeune duc de Brabant, il conseilla au seigneur de Grimberghe vers le duc pour rechercher paix plustost que d'entamer une si cruelle guerre.

Le seigneur de Grimberghe respondit qu'il estoit trop tard. Ceste assemblée fut faite le jour de Nostre Dame demi Aoust en ung beau champ appelé Longue-Haye, gisante près du chasteau de Grimberghe. Après le signe de la bataille donné, ung chevalier, appelé mesire Gérard Van den Holtmeulen, donna le premier sur les Brabançons, criant : *Grimberghe !* et du premier coup abatit ung chevalier de Brabant : lors sortit le seigneur de Diest, et vint à l'encontre de luy le seigneur d'Asche, et persarent tous deux l'un l'autre leurs escus jusques à la cuirasse ; puis se battirent longuement à l'espée et s'ils n'eussent estez secourus de leurs gens se fussent entretuez l'un l'autre. Mesire Gérard d'Asche fut blecé et rué par terre par le seigneur de Wemele ; le seigneur de Bierbeeck receu ung coup de lance par ung gentilhomme, nommé Garnier de St. Omer, qui luy perça l'escu et ne fut sans blessure, dont le seigneur pour soy venger luy donna la lance de costé audit de St. Omer au travers du corps, puis en fit autant encore à ung autre. Ceste journée le seigneur de Bierbeeck portoit d'argent à une fasce de geule et le seigneur de Wemmele portoit de geule à cincques lozenge d'argent, posées en croix ; mesire Gérard d'Asche portoit d'asur à un pal de geul, à neuff roze d'or ; le seigneur de Wesmale erioit son nom et puis *Lotrich !* Le seigneur de Keppel portoit de geul à quatre cocquile d'argent : il rompit un coup de lance contre le seigneur d'Arschot, lequel portoit d'argent à trois fleurs de sable.

Le seigneur de Boussy en Hainault rompit sa lance sur ung de ses ennemis et l'abattit par terre : il estoit chevalier banneré et portoit d'azur à une croix d'argent. Le seigneur de Hoerne

s'avanca contre luy et romparent leurs lances et fonçarent leurs escus; et venant à l'espée, furent separés de leurs gens. Le dit seigneur de Hoerne portoit d'or à trois huchets de geul, virolés de sinople; le sire de Couchy qui portoit de siex pièces de vair et de geul aprocha de grand courage le seigneur d'Enghien que portoit son escu et sa banière d'argent et de sable semé de croizettes d'or. Le cheval dudit seigneur d'Enghien fut tué et cheut desoubs son cheval en grand danger de sa vie.

Puis vindrent les deux frères de Gaesbeeck portans de sable à un lion d'argent couronné d'or, et le frère mesné brisoit d'un quintefeuille d'azur en l'espaule dudit lion : ils gardient la 5e bataille des Brabançons; l'aisné eut à nom Godeffroid et l'autre Henri. Le seigneur de Moy en Artois proche parent au seigneur de Grimberghe chargea d'or et de geul fretté; il rencontra le seigneur de Gaesbeeck et se porta bien encore qu'il fut pressé en la teste.

Le seigneur de Rooz que menoit la 6e bataille des Brabançons portoit d'or à trois lions de geul, et estoit moult richement monté, et vint encontre de luy le seigneur de Breda, que portoit de geul à trois sautoirs d'argent, et mesire Jean, son fils, portoit le bord engreslé d'or; messire Gérard, aîné fils, comme le père, au lambel d'azur. Ledit seigneur de Breda abatit le seigneur de Rooz par terre et fut tellement estonné de la cheute qu'il fut quelque temps entre ses gens avant qu'il revint à soy.

Le comte de Namur que conduisoit la 7e bataille des Brabançons entra au conflit; il portoit en sa banière et son escus d'or au lion de sable à la colice de geul; et vint à l'encontre de luy le comte de Vianden qu'avoit sa banière et escus de geul à un escusson d'argent.

Mesire Sohier de Breda fit ce jour merveille et grand esclandre de ses ennemis et moururent plussieurs de son espee; car il estoit puissant de corps et hardy : à l'encontre de luy vint un roid chevalier de Namur, nommé Messire Gérard delle Strade, et portoit d'argent à deux chevrons d'azur, lequel fut abattu de son cheval par ledit mesire Sohier; mais estant redressé, luy donna

tel coups qu'il luy fenda le cerveau et cheut ledit Mesire Sohier de Breda mort : ce fut un grand damage ; car c'estoit un vaillant chevalier et un des plus hardi de linage de Grimbergh, et se plainda fort le comte de Vianden, auquel il estait cousin et poursuyvit l'autre de tele sorte qu'il le tua d'un coup d'espée qu'il luy fêrit en la teste. Le comte de Looz, qui menoit l'huictiesme bataille des Brabançons vint à l'aide de ses gens : il portoit burelé d'or et de geul de diex pièces : contre luy vint le seigneur de Grimbergh, avec luy ses deux fils ; mesire Wathier Bertold portoit d'or à la face d'azur entre 5 tarteaux de sable ; messire Gérard, son frère maisné, portoit d'or à la fasce d'azur, sautoir de geul sur tout : ils chocquarent sy furieusement que leurs chevaulx tumbant par terre se crevarent et furent en grand danger de leurs personnes.

Le seigneur de Beyghem encouragoit fort ceulx de Grimberghe et donna vivement dedans ses ennemis : il portoit d'azur à une croix d'argent ; comme aussy le seigneur d'Oienbrughe que fut tiré d'un coup de trait d'arbalestre au visage : mais ne fut qu'estourdy. Mesire Guilheame, viconte de Grimberghe, se portoit aussy très vertueusement et remonta le seigneur d'Ische, que portoit d'or à trois fleurs de lys de sable ; et fut ledit seigneur d'Ische abatu par terre.

Mesire Jacques de Chastillon que portoit de geul à trois pasles de vairs, chef d'or à ung huchet de sable, vint sur le seigneur de Perwes et se combattirent longuement ; mesire Arnoult de Craienhem que ceste journée avoit fait mainte chevalereux fait, et avoit en garde l'estandar de Brabant, courut sur le seigneur de Monbason, hardi et noble chevalier, que portoit vairs d'or et de geul ; et se donnarent maints coups de lance et d'espee.

Mesire Godeffroy de Nivele entra en la bataille : sa bannière fut d'argent au lion de sable ; et chevacha contre luy mesire Gauthier Bertold, lequel d'un coup d'espée fenda la teste à mesire Gerard de Cocquelebergh. Mesire Gérard de Harlaer portoit d'or et de geul au chevron d'azur sur tout, et vint droit à l'encontre mesire Jan de Pamele, que portoit d'argent à trois

rutures ou lozenge de geul, et se donnarent des braves coups de lance.

Semblablement mesire Jean de Marbaise, que portoit d'argent à la face de geul, à trois merles de mesme en chef, rencontra mesire Jan de Roye, que portoit d'argent semé de fleurs d'or au lion sinope, et tous deux tombarent d'un coup à terre et combatirent longuement à pied à l'espee.

Mesire Thomas de Weyneghem rencontra mesire Guilheame de Manshoven et le tua tout roid mort; mais tantost après il fut tué par mesire Jan de Caelmont.

Mesire Gérard de Lire que portoit de sinople au chef de geule; et mesire Paridan de Manshoven, que portoit fache d'argent de sinople, et avoient en garde l'estandard de Grimberghe rencontrarent chacun son adversaire et les tuarent de coups de lance. Ceste bataille fut merveilleusement cruelle et se tuoient les parens, amis et alliez, comme sy jamais ne se fussent veu et cognu les uns les autres. En ceste meslée se trouva mesire Guilheame de Saint Pol : sa banière estoit de geul à trois pales de vairs au chef d'or : et contre luy vint messire Godeffroy de Rêvez que portoit d'argent au chef de geul, et se combatirent jusques à renverser sur la croupier de leurs chevaux.

Messire Guilheame Boomgarde portoit d'or et de sinople de diex pièces au lambel d'azur : se combatirent aussy fort vaillamment. Mesire Paridan d'Eppeghem, que portoit sa banière et son escu d'un eschecquier d'or et de sinople, estoit capitaine des piétons de Grimberghe, tua ung cousin du seigneur de Rotselaer.

Messire Sohier seigneur de Mollin rencontra lez son père Jean de Breda et le persa d'un coup de lance tout au traverse du corps. Le seigneur de Breda s'escria de deuil : « O grand orgueil des seigneurs de Grimberghe ! je puis bien pleindre ceste malheureuse guerre ou j'aie perdu deux miens fils et heritiers. » Puis se retourna vers le seigneur de Mollin et luy donna tel coup entre l'espaule et la teste que bien tost après il en mourut. Le dit seigneur de Mollin portoit de sable à trois fers de mollin d'argent; le seigneur de Han en Vermandois

que portoit sa banière et escus d'or à trois croissans de geul, ayant amené au secours de Grimberghe bonne quantité de chevaux, fut rencontré d'un chevalier, nommé messire Thiri de Lederberghe de Brabant, que portoit de geul à trois lozenge d'argent, et tous deux du choc tombèrent par terre.

Le seigneur d'Itheren, que portoit de sinople à lion d'or, crioit : *Itheren !* et puis *Grimberghe !* rencontra mesire Gérard de Zuilen, que portoit d'argent à trois pales de sable : ils firent grands fais d'armes l'un contre l'autre ; finalement ledit seigneur de Zuilen traversa sa lance tout oultre du corps du seigneur d'Iterne. Mesire Arnoult d'Oiembrughe rencontra mesire Gérard de Zuilent et luy perça le corps, de sorte que ses gens le pensant lever le trouvèrent mort.

Les gens du seigneur de Zuilen ruarent d'une grande impétuosité sur le seigneur d'Oienbrughe que fut en grand danger de sa vie, sy le seigneur de Grimberghe ne l'eut incontinent secouru : deslors comença la meslée pesle mesle et y furent plusieurs abatus et tués ; et messire N. d'Elinghen s'adressa contre messire Godefroid Screynhaen, portoit de sable à trois fauchilles d'argent et ledit Screinhaen portoit de geul au chef d'argent à trois merlettes de geul, et messire Gérard, son frère, portoit une bordure d'azur et Jan, leur frère, une bordure d'azur engreslée.

Le noble seigneur de Morueil portoit ses baniers et escus semé de fleurs de lis d'or au lion d'argent naissant au mitain : il assailla le seigneur de Leefdale, que portoit la banière et armes d'or à une rose de geul, et donnèrent maint coups de lance et d'espée.

Mesire Jan de Cappenhout portoit la banniere et escus de sinople au chef d'argent. Il rencontra le seigneur d'Archel, que portoit d'argent à deux faches fort richement chastelée de geul ; ils donnèrent maints coups de lance et tirèrent maint coup d'espée l'un contre l'autre.

Mesire Guilheame de Wavre ; ses baniers et ses armes furent d'argent facé de sable : il trencha la teste à mesire Jean de Hombeeck. Ce voyant mesire Arnoult de Hombeeck, cousin audit

mesire Jean : il portoit sa bannière d'argent à une face de geul, moult bien fretelée d'or ; là fut tué mesire Henri de Hombeeck, l'un des 4 fils dudit mesire Arnoult ; à la fin fut tué le seigneur de Wavre, et fut tué par mesire Arnout de Hombeeck. Là vint Conrard de Buren, le seigneur d'Iselsteine et plussieurs aultres : la banière de Buren fut d'argent à une fasce chastelée de geul ; le seigneur d'Iselsteine eut sa banière et escus d'or à une fasce d'azur au sautoir eschecqué d'argent et de geul surtout. Voyant venir mesire Goeswin de Wedergraete contre luy, avalla sa lance et la brisa contre cestuy de Wedergraete ; se combattirent à l'espée longuement sans que personne fut blessé. Ledit de Wedergraete portoit sa banière en bende d'or et d'azur bordée de geul.

Le noble seigneur de Trasegnies, nommé Guilheame, grand baneré de Brabant, portoit la banière et escus : bende d'or et d'azur à une fasce de lion surtout ; il vint au secours dudit seigneur de Wedergraet ; tantost apres vint mesire Jean de Dongleberghe, portant fasce d'azur et de sable au lion d'or couronné, armé, lampassé de geul, et courut sur messire Gerard d'Oppenheim, que portoit d'argent à 5 lozenge de geul. Or comme la nuict s'aprochoit, ils furent constraint d'un costé et d'autre s'en retirer sous leurs ensengnes ; entretans pensoyent leurs blessez et enteroyent leurs morts.

Lendemain par avis de seigneur de Diest fut envoyé vers le comte Badouuin de Flandre le prier de plus grand secours ; ce que le compte promis faire au plus tost qu'il le poroit assembler.

Lendemain au poinct du jour ceulx de Grimberghe recomencèrent la meslée et y fut grand nombre de tuez et blessez, en fin ceulx de Grimberghe eurent la victoire de ce jour là.

Le jour après ensuyvant mesire Arnoult, sire de Grimberghe menoit la bataille et bien chaudement frappa sur ceulx de Brabant : il eut avecque luy mesire Gérard, son fils, mesire Paridan de Massenhoven, Henri d'Oienbrughe, mesire Gauthier Bertold, mesire Guilheame de Norselle, messire Gérard delle Spreet, mesire Henri delle Werde, mesire Gauthier delle Heyde, messire Henri de Schoelbrouck, mesire Guilheame delle Hove ; le

seigneur de Barbelghem, tous nobles chevaliers et plussieurs escuyers; et devant le rencontre y furent fait 4 vaillants chevaliers à bannière : le premier fut le seigneur de Bares, que l'on disoit d'Aspremont; le 2e le seigneur de Clermont; le 3e le seigneur de Beaufremont; le 4e le vicomte de Montenack; item avec eulx plussieurs nouveaux chevaliers, sy comme mesire Alard de Bejeghem, Obert, son cousin; Godeffroyd de Lembosch; Arnoult d'Oiembrughe, frère à mesire Henri, enfans de mesire Arnoult, le jeune Henri de Lint; Gauthier Isembaert, Adam Hoesken; Gauthier de la Tombe.

Au camp des Brabançons trois chevaliers de bannière deployèrent leurs blazon, sçavoir : le seigneur de Cuick, le seigneur de Tonnenburg et le seigneur de Merphem; plusieurs chevaliers nouveaux y furent aussy faits, sy comme : messire Gauthier de Huldeberghe, mesire Guilheame Hondsbeeck, messire Omer de Baerlaer, messire Gérard Dormale, messire Gauthier de la Tour, messire Goeswin de Wange, messire Adolphe de Erpe, messire Guilheame de Nevelle, mesire Watier, dit de Warfuzée, mesire Gérard de Hozemont, mesire Gauthier de Condé, mesire Waleran Van der Schreu, mesire Pierre de Houc, mesire Arnoult et mesire Jean, frères de Haren.

Ce jour y eut grand fais d'armes d'un costé et d'autre, car tous deux combatoyent pour l'honneur et le dessus, et signament les nouveaux chevaliers s'y portarent vaillamment.

Le jour suyvant arriva en grande diligence le secours de Flandres conduit par quattres banerez ensuyvant : le seigneur de Steynhuse, le seigneur de Maldegheem, le seigneur d'Eede et le seigneur de Soumerghem : et fut ce jour cruellement combatu. Le comte de Vierson, le seigneur de Couchy, le seigneur de Harcourt, le seigneur de Herck, le seigneur de Bronckhorst firent proesse indicibles d'armes; et avec iceulx le brave seigneur de Grimbergh avecque ses deux fils, dont mesire Gérard fut tué en présence de son père, et le père blesé bien grièvement, parquoy il fut contraint soy rendre prisonnier. Là mesme fut tué le seigneur de Keppele, le seigneur de Iselstaine, le comte

de Vierson, le seigneur de Harcourt, le seigneur de Montbason et le seigneur de Bronckhorst, le seigneur d'Erchel et le seigneur de Couchy, le seigneur de Chastillon, le seigneur de Schoubrouck, le seigneur de Berbelghem, messire Arnoult d'Oienbrouck, le viel mesire Henri, son fils, et numerables d'autres; messire Gauthier Bertold, mesire Paridan de Massenhove, mesire Guilheame Van den Hove, et plusieurs autres furent prisonniers.

De la parte de ceulx de Brabant y furent tuez le seigneur de Gavre, le seigneur de Ghistelles, le seigneur de Diest, le seigneur de Rotselaer, le seigneur Wesemale, le seigneur de Marbais, le seigneur de Leefdael, le seigneur de Hoesdene, le seigneur de Hornes, le seigneur de Trasegnis, le seigneur de Rèves, le seigneur de Dongleberghe, le seigneur de Campenhout le seigneur de Wavre, le seigneur Huldenberghe, messire Renier de Baerlaer, mesire Guilheame de Mesplan et beaucoup d'autres gentilhomes.

Du mesme context le chasteau de Grimberghe fut rendu es mains des commis du duc de Brabant qu'eut grand joye de la victoire, combien que ce fut à leur grande perte. Les Brabançons renvoyèrent les Flamens avecque grands dons et richesse. Le 26e jour après la bataille mesire Arnoult de Grimbergh trespasa tant de la navrure que de desplaisance. Mesire Arnoult d'Oienbrughe trespasa le 12e jour après la dite bataille et fut enterré au cloistre de Grimbergh avec les autres.

Mesire Guilheame Tant eut les deux jambes coupées tout vif en la bataille et mourut en grand misère.

Messire Gauthier Bertold fit tant d'instance vers les tuteurs du jeune duc, qu'il fut relaxcé avecque mesire Paridan de Massenhoven, moienant qu'il livreroit son jeune frère en prison. Il vendit et engagea tout ce qu'il peu; et avec bonne compaignie s'achemina en la Terre Sainte. Long temps après retournant vers sa maison et ayant par chemin entendu que son jeune frère estoit mort en prison, il en print si grand deuil que jamais plus ne fut veu pardeçà; et retourna de là la mer. Mais messire Paridan de

Massenhoven retourna en sa maison en Brabant. Ledit mesire Gauthier laissa deux fils bien jeune, qui furent nouris en la court du duc de Brabant; et depuis furent vaillant chevaliers.

L'empereur Frédéric, présent le duc de Brabant, fit appointement pour la terre de Grimberghe, que le chasteau seroit abatu à jamais, sans estre redifié, et pour ce que l'aisné frère avoit abandonné son frère mesné en prison, estant son hostage; que de là en avant, le plus jeune frère tiendrait en fief à perpétuité pour soy et ses successeurs de luy, la terre et seigneurie de Grimberghe du duc de Brabant; et que son frère aisné tiendrait en fief de luy, à sçavoir en arrierfief.

Le maisné des susdis frères, fils de messire Gauthier, s'appelloit Gérard; et fut le premier de Grimberghe ensuyant le jugement de l'empereur et du duc de Brabant après la victoire dessusdite; son frère aisné s'appelloit Gauthier, et releva de Gérard, son frère maisné, la seigneurie, présent ledit empereur et le duc. Ainsy finist ceste cruelle guerre, laquelle eut comencement en l'an 1142 et dura bien 18 ans ou environ, laisant un exemple à tous seigneurs et princes de ne ce point témérairement s'eslever contre leur souverain; car Dieu enfin tout en temps chastie leur orgueil.

D'autant que ceste famille de Grimberghe et de Berthold est tant ancienne et qu'icy s'est offert occasion d'en parler, j'ay icy joint ce que j'ay trouvé de mémoire de ladite famille avecque leurs descente tant ancienne que ceulx le possèdent à présent.

DESCENTE DES FAMILLES DE GRIMBERGHE ET DE BERTOLD (1).

PHÉLIPPE, comte de Malines, est le premier duquel l'on trouve par les histoires se fait mention, et ce environ l'an 724; il laissa ung fils nommé Arnulphe.

ARNULPHE succéda à son père et laissa ung fils nommé Adon.

ADON fut seigneur de Malines après son père : il laissa ung fils unique, lequel estant mort fut résucité par Saint Rumbau.

LITBERT ayant esté resucité par St. Rumbau, fut seigneur de Malines : il laissa un fils nommé Bertold.

BERTOLD succéda à son père. Comme les Normans s'estoient fourés au pays de Brabant et s'estoient emparez de Malines, il fit tel devoir qu'en l'an 895 il déchassa lesdis Normans hors de Malines : il fut tant renommé pour ses prouesse et ses vertus que

(1) Geslachtlijsten en stamtafels der familie Berthout treft men aen in *Trophées du Brabant*, par C. BUTKENS, *La Haye* I. 599-610. — *Auberti Miraei Opera diplomatica. Lovanii. 1723. I. 729.* — *Geschiedenis van Mechelen*, door J. DAVID, kanonik hon. der metropolitane kerk van Mechelen. *Leuven*, 1854. Ter bl. 40 en 439. — Hendrik van Huldenberghe gaf een afzonderlijk werk uit over de afkomst der heeren voogden van Mechelen, met titel : *Gheboorte-linie oft gheslachts afcompste der heeren voochden van Mechelen, met de namen der bisschoppen van Luidick, als t' samen gheregeert hebbende van wedersyden, met uitdruckinghe van hemlieder stamhuys, aenkomen, sterfdach ende begrafenisse. Oock hoe deselve voochdy heerlijkheit, jurisdictie ende dlandt van Mechelen zijn gevallen in de handen van hertoch Karel van Burgondie, in wiens hoofde deselve beseten worden van Zyne Konincklijke Majesteit van Spaignien, enz. Aldus byeen vergadert, t' samen ghevoecht ende in dese ordre ghestelt door Jonckheer HENDRICK VAN HULDENBERGHE gheseit VAN DER BORCH van Moesieck, wethouder derselver stede met voornemen van alhier afdalende te brenghen allen die Heeren van Mechelen, beginnende van den jare 1100. Te Mechelen, by HENDRICK JAYE, 1658. Aldaer herdrukt by J. FR. VAN DER ELST, 1768. In-4°. bl. 56.*

In het katalogus van Nuwens staen de twee volgende Hss. over de familie Berthout aengeteekend : N^r 579. *Beschryvinghe der gheboorte-linie, ofte gheslachte van den heeren Berthouden, met de geschiedenissen binnen Mechelen gebeurt, sedert de geboorte J. C. tot het jaer 1666*, door HENRICUS VAN DEN COELPUT. In-fol. — N^r 580 *Stemma Bertholdorum analecta et excerpta anno 1742*, per SEB. VAN DEN CRUYCE. In-4°. Dit kwam naderhand aen Mr Van Hulthem, en draegt N^r 511 in het katalogus zyner bibliotheek.

ses successeurs depuis ont retenu pour nom de leur famille ce nom de Bertold. Il laissa ung fils nommé Gauthier.

GAUTHIER BERTHOLD fut sire de Malines, et d'aucuns le nomment seulement vouué (1) d'autant qu'un sien frère aîné, estant seigneur d'une partie de Malines, se rendit religieux à Lobbe et donna tout son patrimoine à ladite abbaye, que possédant ladite ville rendarent la vouuerie de ladite ville au seigneur Gauthier Bertold, frère audit religieux, lequel estoit seigneur de l'autre moitié de Malines contre son dit frère aîné, et par ainsy les dis de Bertold se sont escriis Vouué de Malines; puis ceste moitié de Malines laissée à l'abbaye de Lobbes fut vendue aux évêques du Liège. Gauthier Berthold laissa ung fils nommé Gérard, et mourut l'an 1120.

GÉRARD BERTOLD, hawoé de Malines, sire de Grimberghe, fut surnommé Barbe de Dragon, pour autant que sur son timbre il portoit ung dragon volant, comme seroit icy représenté sur les vieilles armes de ceulx de Grimberghe. Ledit Gérard morut l'an 1130. De son temps furent mis des religieux en l'abbaye de Grimberghe, sçavoir l'an 1128.

ARNOUL BERTOLD, fils au devant dit Gérard, fut homme riche et très-opulent, non seulement seigneur de Grimberghe, Malines etc.; mais possesseur de tout le pays presque entre Malines, Bruxelles et Anvers. Il estoit seigneur de Walem, Duffle, Gheel, Rumst, Berlaer, Haerlaer, Rhety etc. Cestuy estant sy puissant ne voulut faire hommage au duc Godeffroid de Brabant, dont ensuyvit la guerre icy devant escripte; mais ledit Arnoult ne vit la fin de ceste guerre, car il mourut l'an 1137 laissant deux fils, sçavoir: mesire Arnold Bertold et mesire Gérard Draghebart, lesquels continuarent l'orgueil de leur père, gueroyant fort et ferme le duc de Brabant qu'ils ne voloient recognoistre pour seigneur.

ARNOLD BERTOLD succeda à son père et ne voulut relever du duc de Brabant dont s'ensuyvit tele guerre qu'en fin mesire Ar-

(1) L. avoué.

nolt fut prins et mourut en prison. Son fils Florent y fut tué ; et Gauthier son fils aîné prisonnier ; mais mit son frère Gérard en ostage pour luy et mourut son dit frère, parquoy Gauthier dolent retourna en la Palestine. L'an 1159 le duc de Brabant print et destruit le chasteau de Grimberghe.

GAUTHIER BERTOLD, fils aîné d'Arnold, après avoir laissé en ostage son frère mesné, s'en alla oultre mer ; puis entendant son dit frère estre mort ne retourna oncques plus. Il laissa deux enffans : Gauthier et Gérard. Gérard estant mesné, selon le jugement de l'empereur Fredericque icy devant dit, fut seigneur de Grimberghe et son frère aîné eut Malines.

GAUTHIER BERTOLD, sire de Malines, espousa Machtilde, fille de Loys, conte de Looz. Il mourut l'an 1178 : il laissat ung fils nommé Gauthier.

GÉRARD BERTOLD, sire de Grimberghe, frère au susdit Gauthier, eut espouse N....., duquel nous laisserons parler jusques à ce qu'aurons deduit la descente du frère aîné, pour n'y entre-mesler confusion.

GAUTHIER BERTOLD, fils au devant dit Gauthier, fut sire de Malines : il eut espouse Marie, fille au comte d'Avergne, de la fille de Henri premier, duc de Brabant. Il s'en alla en la Palestine et Terre Sainte avecque Conrard, archevesque de Mayence, l'an 1191, laissant ung fils, nommé Gauthier.

GAUTHIER BERTOLD, fils au devant dit fut sire de Malines, fut fort vaillant chevalier de son corps et fit maints service en diverses guerres, signament au duc de Brabant en la guerre qu'il eut contre les Liégeois pour le comté Moha, l'an 1212 ; puis estant allé oultre mere contre les infidels, mourut l'an 1219 en la ville d'Accaron en Sirie, laissant ung fils (1).

(1) In Sinte Romboutskerk te Mechelen had het geslacht Berthout zynen grafkelder, waerin de volgende heeren begraven werden : 1. *Wouter Berthout*, III, bygenaemd de Vrome, die overleed den 20 october 1219, volgens den jaergetydenboek van Sinte Romboutskerk, en werd aldaer in den omgengang tegen over de kapelle van den H. Aubert, in eene verhevene tombe begraven. 2. *Wouter Berthout V*, de Groote, ten jare 1282 overleden.

GAUTHIER BERTOLD, dit le Noble, fut sire de Malines ; il espousa N.... de Brétagne, seur au seigneur de Diest, de laquelle eut deux enffans : Gautier et Henri, seigneur de Duffle ; il se trouva en diverses guerre contre les Frisons, l'an 1253. L'an 1258 s'esmeut grande controverse et différent entre le susdit Gauthier Bertold et mesire Gérard de Grimberghe, sire de Grimberghe ; et ce à raison que ledit de Grimberghe prétendoit le seigneur de Malines devoit relever ce qu'il tenoit à Malines de luy ; mais comme le duc de Brabant s'en voloit entremesler pour ceulx de Grimberghe, et l'évesque de Liège pour maintenir Malines selon que Hughe, évesque de Liège, s'estoit accordé avec le viel mesire Gautier Bertold, l'an 1213, pour éviter la guerre qu'en poroit survenir, ils s'accordarent paisiblement. Messire Gauthier Bertold, dit le noble, trépassa l'an 1243 (1).

GAUTHIER BERTOLD, dit le Grand, succeda à son père es terres et seigneuries de Malines, espouz Marie, fille au comte d'Avergne et de Marie, fille à Henri, premier du nom, duc de Brabant, de laquelle eut trois enffans masles et une fille : Gauthier Bertold, sire de Malines ; Florent, seigneur de Baerlaer ; Giele, seigneur de Humbeeck et Sophie que fut dame de Breda par son marit (2).

3. *Jan Berthout*, den 23 augustus 1504 overleden. Deze verhevene tombe is verdwenen ; maer een nieuw geplaatste marmeren steen in den muer wijst de plaets der grafstede aen, met dit opschrift : *Trium Bertholdorum, qui seculo decimo tertio Mechliniae dominarunt, hic ultima domus.*

(1) Wouter Berthout IV, de edele, overleed den 10 april 1243 ; hy stichtte met zyne gemalinne het klooster der Minderbroeders binnen Mechelen ten j. 1231, alwaer zy beiden begraven liggen in den koor naer de zuidzyde, volgens H. Van Huldenberghe.

(2) Hier wordt geen gewag gemaekt van een' vierden zoon dezes heeren van Mechelen, met name Willem, die echter een aanzienlijk man was en te Utrecht als bisschop werd aengesteld. Wy laten zyne levenschets volgen, meest getrokken uit de *Geschiedenis der bisschoppen van Utrecht* door Willem Heda : « Ten jare 1296, nadat bisschop Jan door den paus op den stoel van Toul geplaatst was, werd de proost van het kapitel te Leuven, Willem Berthout, zoon van Walter, heer van Mechelen, in zyne stede tot bisschop van Utrecht verheven. Moeijelyke omstandigheden deden zich op, en de nieuw benoemde bisschop trekt aen het hoofd van een aanzienlijk leger te velde en neemt het slot te Muiden in. De krijgminnende Friezen vallen hem

Ledit Gauthier Bertout se maria avecque laditte dame, l'an 1258 : elle morut l'an 1280, et luy fut tué en la bataille de Vouronck, quant le duc de Brabant conquist la terre de Limbourg au droit de l'espée.

dan by, en de fortén door graef Floris V gesticht : Wydenesse, 't huis te Nieuwenduren, Eenigenburch worden ingenomen en verwoest. Dan sloot hy de stad Medenblik in; om het slot aldaer van rondom te kunnen bestormen en door hongersnood tot overgave te dwingen, legde hy de stad Medenblik in asche; maer graef Jan van Henegouwe drong door het heir der belegeraers en voorzag de vesting met levensmiddelen. Ondertusschen werd graef Floris V door Gerrit van Velzen vermoord, zijn zoon Jan volgde hem op, en werd nog ten zelfden jare 1296 als graef gehuldigd, waerop hy naer Friesland trok om de rust aldaer te herstellen; hy versloeg den 27 maert 1297 het leger der toegesnelde Friezen dicht by Alkmaar, in de velden van Vronen. Bisschop Willem willende de nederlage der West- of kleine Friezen wreken, begaf zich naer Oost-Friesland en predikte aldaer eene kruisvaart tegen den graef van Holland, dien hy van kettery betichtte; maer nogmaels werd hy verwonnen en op de vlucht gedreven; hy ontsnapte echter met een klein gevolg en vluchtte naer Overijssel. Graef Jan bezette Ysselstein, om van daer het grondgebied van Utrecht aen te tasten; maer hy overleed kort naderhand den 29 october 1299, zonder afstammelingen na te laten. Graef Jan van Henegouwe, neef van koning Willem, nit dezès zuster Adelheide, werd als graef van Holland erkend, waer tegen Albrecht, koning der Romeinen, opkwam, en beweerde dat Holland een mannelijk leen was, en nu bygevolg aen het rijk was vervallen; maer hy kon zyne aanspraak door de wapenen niet geldend maken en de Zeelanders die hem hulp beloofd hadden, kwamen niet te velde. Middelerwijl lag bisschop Willem, met zyne eigene onderdanen overhoop, en werd door de ingezetenen van Utrecht, aen wier hoofd Sweder van Montfort, Hubrecht van Vianden, Jan van Linschoten en vooral Jacob van Lichtenberg stonden, een jaer lang gevangen gehouden. Door de boeren eindelijk verlost, vlood hy weder naer Overijssel, waer hy met eerbewijs ontvangen werd. Nochtans besloot hy afstand van de bisschoppelyke waardigheid te doen; maer de paus aenvaardde zijn ontslag niet, en moedigde hem tot verdere poogingen aen. Met de hulp des bisschops van Munster verzamelde hy een groot heir in Overijssel, waermede hy de stad Utrecht aenrandde; maer welhaest tegen het leger der verbondenen door Jacob van Lichtenberg aengeleid, optrok. Te Hoogerwoerd, niet verre van Montfort, aen de groote baen naer Utrecht, waer lang een steenen kruis te dezer gedachtenis gezien werd, kwam het tot een algemeen samentreffen den 4 july 1300; na een hardnekkig gevecht werd het leger des bisschops overwonnen, en hy zelf sneuvelde op het veld. Het lijk werd door de broeders van Sinte Jan van Jerusalem naer hunne kerk gedragen, en naderhand in de groote kerk overgebracht. Hy had gedurende vijf jaren het bestuer in handen.

Quant à Henri, seigneur de Duffle, frère au devant dit mesire Wathier Bertold; icy desoubs serat declaré ses successeurs.

GAUTHIER BERTOLD, fils aîné au devant dit mesire Gauthier, fut sire de Malines, après son père : il eut espouse Alys de Guisnes, de laquelle eut Gautier Bertold, mort jeune ; Jan Bertold, qui fut sire de Malines et espouse N. de la Marche, dont ne furent aucuns enfans ; et mourut le dit mesire Gauthier l'an 1504, et fut ensevely avecque sa femme au milieu de cheure des Cordeliers à Malines ; et fondarent audit Malines le monastère des Carmelites. Giele Bertold 3e fils mourut l'an 1510, le 23 d'Aoust, sans hoirs, parquoy la seigneurie de Malines retourna à mesire Florent Bertold, frère au devant dit Gauthier et fils au grand Gauthier Bertold.

FLORENT BERTOLD, sire de Baerlaer et de Malines, après la mort de ses nepveux, comme dessus est dit, eut espouse N... de Chastillon et St. Pol, de laquelle eut une fille tant seulement nommée Sophie. Ce Florent fut puissant seigneur et selon qu'en escript Froissart en son troizieme volume, chapitre 96, il faisoit un grand trafficque de marchandise par mer et par terre ; car jusques en Damas, au Caire et en Alexandrie, ses galères trafficquoient ; sy que son vaillant pour lors estoit estimé 5 à 6 millions de florins. Il avoit furni deniers au comte Regnault de Gueldre ; et tenoit la plus parte des terres dudit comte engagées pour seureté desdis deniers, que fut cause que ledit comte de Gueldre se trouva conseillé espouser sa fille et unique heritière ; et par ce moien se trouva dechargé de ses debtes (1).

(1) Zie hier hoe Froissart over dit huwelijk spreekt : « Le comte de Guerles, pour ce temps, des paroles de son oncle l'archevêque de Cologne fut tout ébahi ; car il sentoit bien et reconnoissoit qu'il lui montrait vérité. Si lui demanda, en cause d'amour et de lignage, conseil : « Conseil ! répondit l'archevêque. beau-nepveu, c'est trop tard ; vous voulez clorre l'étable, quand le cheval est perdu. Je ne vois en toutes vos besognes qu'un seul remède. » — « Quelz ? dit le comte. » Je le vous dirai, dit l'archevêque. Vous devez à Berthaut de Malines, qui est aujourd'hui renommé le plus riche homme d'or et d'argent qu'on sache en nul pays, par les grands faits et marchandises qu'il mène, par mer et par terre, car jusques en Damas,

SOPHIE, fille heritier de mesire Florent Bertold, espousa Renard que fut premier duc de Gueldre, et fut conditionné en traitant le mariage, que si le comte de Gueldre avoit hoirs d'elle, ils seroient heritiers de Gueldre; et en ce cas le conte venoit à morir devant elle sans hoirs, elle demeureroit heritière sa vie durant dudit conté; et furent toutes les debtes dudit comte payées; mais ne vesquirent en mariage que quatres ans; et morut la ditte dame laissant deux filles, dont l'aisnée fut mariée au comte de Clève et depuis au comte de Blois : et la 2e espousa Guilheame, comte de Julliers. Ledit duc Regnard de Gueldre se remaria à la fille d'Edouuard 3e du nom, roy d'Angleterre, de laquelle eut deux fils : Renault, qu'espousa Marie, fille au duc Jean de Brabant : lequel comte Renault vollut frustrer sa sœur du premier mariage, du duché de Gueldre, dont survindrent grandes guerres hors propos icy declarer. La duchesse de Clèves, fille aisnée à la dame heritière de Malines avecque son mary vendirent leur moitié de la ville de Malines au viel comte Loys de Flandre, comme plus amplement sera descript au traité particulier de Malines ⁽¹⁾; et par ainsy Malines sortit des mains de ceulx de Bertold qui l'ont possédé l'espace de siex à septs cens ans; et l'estocq des Bertolds estant icy tombé

au Caire et en Alexandrie, ses gallées et ses marchandises vont, cent mille florins; et tient en pleige une partie de votre héritage. Cil dont je vous parle, a une belle fille à marier; et si n'a pas d'enfants. Hauts barons d'Allemagne et des marches de par-deçà l'ont requise en mariage, pour eux et pour leurs enfants, que bien sais, et ils n'y peuvent venir, car les uns il ressongne et les autres il tient à trop petits. Si vous conseille que vous fassiez traiter divers le dit Berthaut, que volontiers vous prendrez sa fille à femme, à la fin qu'il vous ôte et nettoye de toutes dettes, et remette villes, chatels et seigneuries qui sont de votre héritage, en votre main. Je suppose assez, pourtant que vous êtes tant haut de lignage et sire de telle seigneurie, et garni de villes, chastels et cités entre la Meuse et le Rhin, qu'il s'inclinera à vous volontiers et entendra votre pétition et requête. » — « Par ma foi, répondit le comte de Guerles, vous me conseillez loyaument, bel oncle. Je le ferai volontiers. » —

(1) *Meyer. Annal. rerum Flandr.* A^o 1355.

en quenouille, retournerons à mesire Henri Bertold, sire de Duffele, frère au grand Wathier Bertold.

HENRY BERTOLD, sire de Duffele, fils au noble Wathier Bertold, eut espouse Béatrix de Wesemale de laquelle eut une fille tant seulement, nommée Catherinne, laquelle espousa mesire Thiri, sire de Perwes, dont issit Henri de Perwes, père à Thiri de Perwes, esleu du Liège, tuez père et fils à la journée d'Othée, contre le duc de Brabant l'an 1408. Par ainsy tomba de rechef ceste branche de Bertold en quenouille et ne resta que le costé de mesire Giele Bertold, sire de Humbeeck et Baerlaer, frère mesné à mesire Gauthier et Florent Bertold.

De messire Giele Bertold, sire de Baerlaer et Humbeeck vint Jean Bertold, dit de Baerlaer, sire de Keerberghen, lequel vivoit l'an 1312; Florent Bertold, dit de Baerlaer, lequel vivoit l'an 1316 : desquels ignorant encores la vraye succession, laisseray icy la famille de Bertold pour retourner à mesire Gérard Bertold, sire de Grimberghe.

GÉRARD BERTOLD, fils mesné de messire Gauthier Bertold, selon la sentence de l'empereur Frederic, fut sire de Grimberghe et releva Grimberghe du duc de Brabant; et mourut l'an 1181; laissa deux enfans : Gerard, mort sans hoirs, l'an 1193 et Alys : de façon que la maison de Bertold tumba icy pour ceste branche en quenouille.

ALYS, dame de Grimberghe espousa messire Godeffroy, sire de Perwes, que moururent tous deux : scavoir ledit sire de Perwes l'an 1257 et elle l'an 1250, laissant ung fils nommé Godeffroy.

GODEFFROID, sire de Perwes et de Grimberghe, eut deux filles : Marie et N..., mariée au seigneur Van der Aa, duquel sera après fait mention; et ledit Godeffroid trespasa l'an 1255.

MARIE, fille aînée au devant dit Godeffroy, fut dame de Grimberghe, Perwes et de Ninove : elle espousa Phelippe, comte de Vianen, duquel eut ung fils nommé Godeffroy; et ledit Phelippe trespasa l'an 1272, et sa femme l'an 1289.

GODEFFROID, comte de Vianen et sire de Grimbergh, eut ung fils nommé Philippe, et trespasa l'an 1309.

PHÉLIPPE, comte de Vianen et seigneur de Grimberghe, eut deux enfans : Henri et Gerard; et trespassa l'an 13... Henri fut comte de Vianen.

GÉRARD, fils mesné, fut sire de Grimberghe; trespassa l'an 1352, le jour St. Clément, enseveli à Grimberghe; et d'autant que ne trouve autre successeur à cestuy, reprendray la branche alliée au seigneur d'Aa, lesquels furent par ceste alliance sire de la moitié de Grimberghe, et depuis l'eurent entièrement.

LEON VAN DER AA espouse N... fille à mesire Gérard de Grimberghe; et fut sire par sa femme de la moitié de Grimberghe; trespassa l'an 1269, laissant ung fils nommé Gérard.

GÉRARD VAN DER AA; l'an 1297 fit apointement avecque Godefroy, comte de Vianen, pour la jurisdiction de Grimberghe: vivoit encor l'an 1312; laissa ung fils nommé Jan.

JEAN VAN DER AA, sire de Grimberghe, en partie, laissa une fille unique, mariée au seigneur Henri de Bautressen, sire de Berghe-sur-la-Zome; de laquelle alliance sont venus les sires marquises de Berghe-sur-la-Zome, et ceulx de Grimbergh; et laisserons les marquis de Berghe, poursuyvant seulement la branche, dont sont à présent les sires de Grimberghe. Faut icy noter que ceste famille de Aa estoit de celle de Gruthuse et de Bruges; et selon que se voient en l'église de Grimberghe deux magnifiques tumbes de ceux d'Aa, portoient en leur escus ung sautoir.

HENRY de Bautreschem, seigneur de Berghe-sur-la-Zome, espousa N. d'Aa, dame de Grimberghe, et en eut Henri de Bautreschem, mort sans hoirs et jeune.

JENNE, héritière de Berghe, de Bautreschem et de Grimberghe et de Walhem, espousa Jan de Glime, fils de Jean, bastard, fils au duc Jan 5e duc de Brabant, engendré en Elizabet, fille au seigneur de Gottignis, lequel bastard fut légitimé par l'empereur Loys, l'an 1344; et son père, sçavoir ledit duc le maria à une damoiselle de la maison d'Estreez, la mère de laquelle estoit de la maison d'Argenteau; et luy donna le duc en mariage la terre de Glimes, Opperbais et Torbizel; et ses successeurs ont

quitté le surnom de Brabant, prenant le surnom de Glimes. Cestuy Jan de Glimes eut de ladite Jenne 4 enffans : l'aisné fut Jean, sire de Berghe; Antoine de Glimes, seigneur de Walhein, mort sans hoirs, apres avoir esté marié à une fille de Zevem-berghe; Phelippe, sire de Grimberghe; N... mariée à mesire Adrien de Cruninghe.

PHILIPPE, baron de Grimberghe, 3e fils au devandit Jan de Glimes, espousa Jenne de Hamale, fille de monseur Arnold de Hamale, sire d'Elderen et de la fille de Tresegnies; eurent ensemble quatres enffans : Phelippe, fils aisné, mort à marier, devant Nancy; Jacques, sire de Grimberghe, héritier après son frère; Anne, femme Phelippe d'Espagne en Hollande; et Jodoce, femme Pierre de Lanoy, seigneur du Fresnoy, chevalier de la Toison d'or.

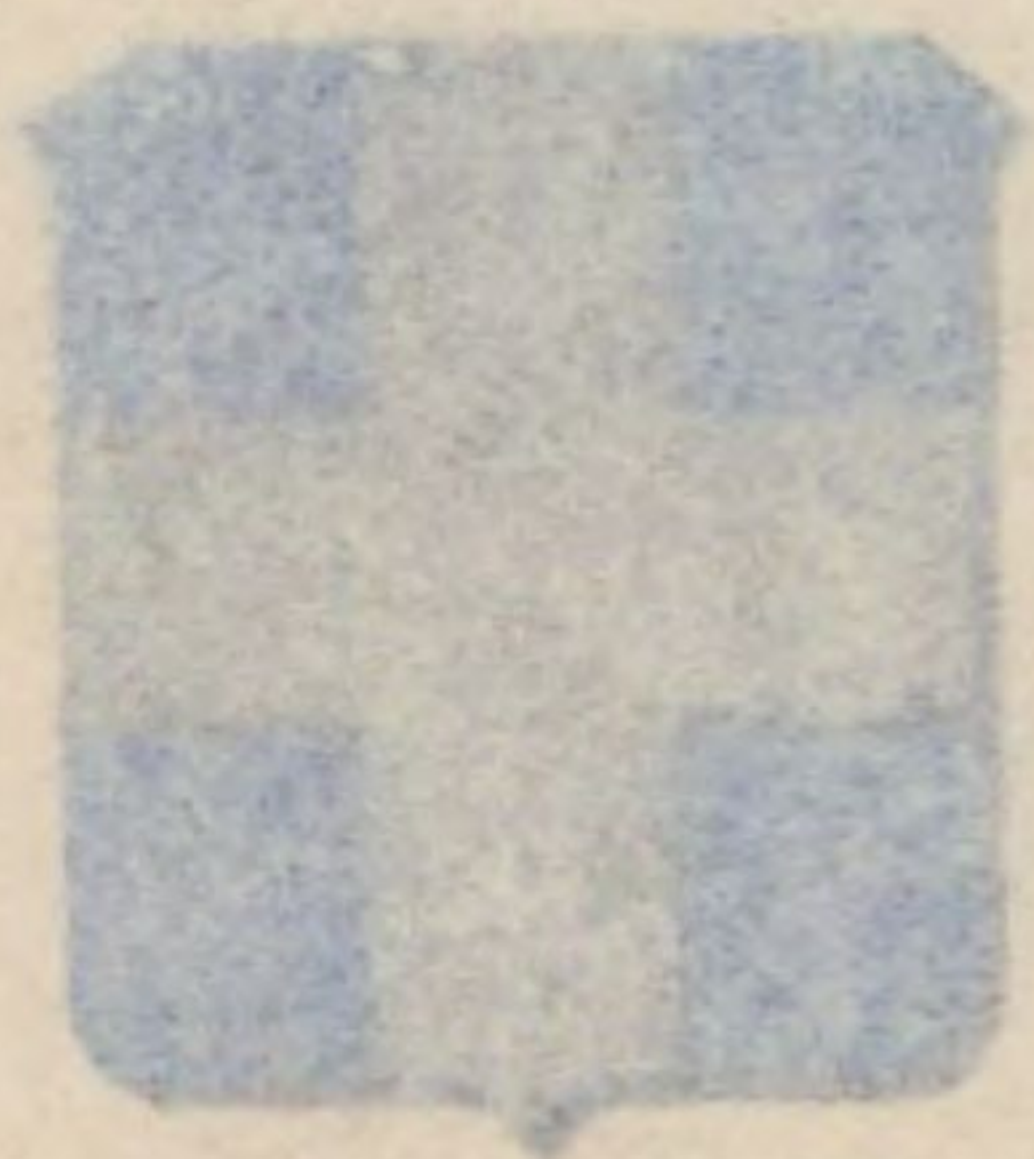
JACQUES de Grimberghe espousa Elisabeth de Ghines, alias de Bossuzen, de laquelle eut trois enffans : George, baron de Grimberghe, Roland de Grimberghe, lequel espousa Gommare Prant, fille au seigneur de Blaesvelt, mort sans hoirs; et Jenne de Grimberghe, femme Adrien de Rimerswael, seigneur de Lodye.

GEORGE, baron de Grimberghe, espousa Philipotte Tserclaes, fille de Guilheame Tserclaes et de Jenne de Bax, veuf à Jan de Witthem, seigneur d'Ische; et eurent les devantdis conjoins cinqes enffans, lesquels reprindrent le surnom de Berghe pource que Jan, marquis de Berghe, seul du nom, estoit mort sans hoirs. Pierre, fils aisné mourut sans hoirs, n'ayant esté marié, l'an 1582; Jean de Berghe, chanoine du Liège, trespassa l'an 1555; Jerosme de Berghe, abbé de Berghe-saint Winock en Flandre, mort l'an 1575; Ferry de Berghe, baron de Grimberghe; Margueritte de Berghe, mariée premièrement à Loys Stradio, sire de Malene, Aa et Orbais : et en deuxieme nopces espousa Jan Psalmir, baron de Bonignies et de Brenaigne.

FERRY de Berghe, baron de Grimberghe, espousa Anne Sters, fille unique et heritière à Gérard Sters, seigneur de Busquoy, Wyneghem, Hootvonder, Boutersem et Pulle; laquelle Anne fut engendrée en sa deuxieme femme Jodoce delle Dale, qu'aporta

en mariage les terres de Stabrouc, Casterlé et Lichtaert; et eurent les devantdis conjoins ensemble seize enfans : l'aisné fut George de Berghe, seigneur de Stabrouck, mort sans hoirs, l'an 1578; Gérard de Stabrouc, Hoetwonder, Pulle et Boutersem, espousa Anne de Hamale, fille de messire Philippe de Moncheau et de Marguerite de Culemburghe, desquels sont enfans encores fort jeunes; Guilheame de Berghe, prothonotaire du Saint Siege Apostolicque, doyen du Liége, prélat de grand vertus et expectation; Jacques de Berghe, seigneur de Saint Amand, non encor marié; Pierre, Jan et Philippe de Berghe, morts enfans; Ferry, baron de Grimberghe, encore jeune; Anne, femme de Monsr. Gérard de Poelgheest, seigneur en Honade et Coudeberck; Marie de Berghe, mort jeune; Marie, religieuse à la Camere; Margueritte, religieuse à Herquenroe; Loyse de Berghe, mort à marier; Maximiliene, religieuse à Vorst; Jenne de Berghe et Elizabeth de Berghe.

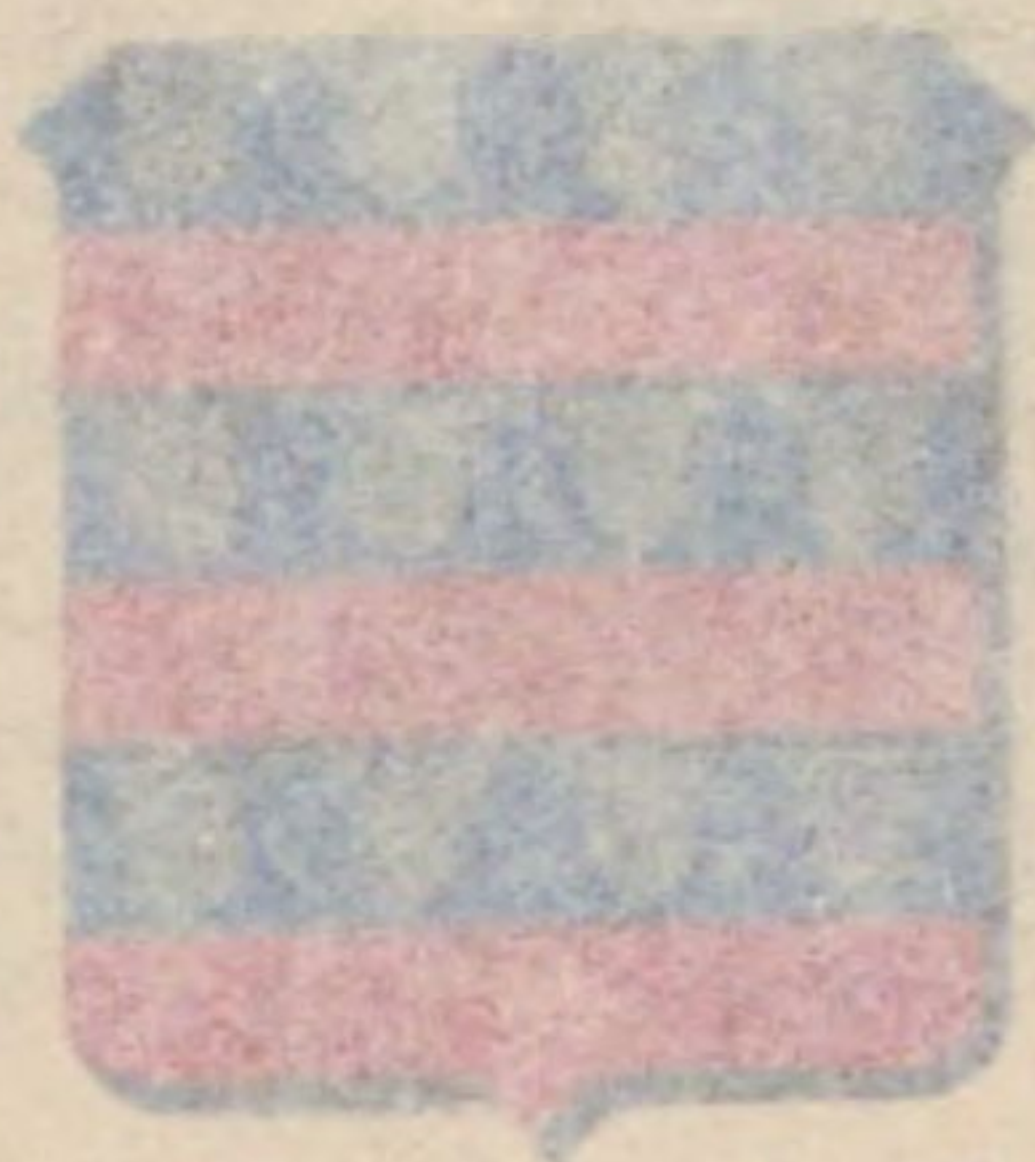
Voila la succession des Bertold de Malines, que j'ay pu retirer de diverse memoriaux jusques à l'an 1586, que j'ay icy mis pour les raisons devandites.

DE HEER VAN DOSSU
v. 1912

DE HEER VAN EOERNE
v. 1951

DE HEER VAN COUTHIE
v. 1924

DE HEER VAN EUMSTER
v. 1904

DE HEER VAN JAESBEKE
v. 1911

HENDRIK VAN GAESBEKE
v. 1900

de Berghe, seigneur de Sabroek, Casterlé et Lichtaert; et
 ensemble seize enfans : l'aîné fut
 Jacques de Berghe, seigneur de Sabroek, mort sans hoirs, l'an
 1510. Second de Berghe, Hastoender, Palle et Boutersem,
 seigneur d'un fief de Honade, fille de messire Philippe de Moncheau
 et de Marguerite de Calenberghe, desquels sont enfans eucars
 fort jeunes; Gualtero de Berghe, prothonotaire du Saint Siège
 Apostolique, doyen du Liège, prestat de grand vertus et expec-
 tation; Jacques de Berghe, seigneur de Saint Amând, non encor
 marié; Pierre, Jan et Philippe de Berghe, morts enfans; Ferry,
 seigneur de Grimberghe, encore jeune; Anne, femme de Monsr.
 de Polichon, seigneur en Honade et Coudeberck; Marie
 de Berghe, morte jeune; Marie, religieuse à la Camere; Margue-
 rite, religieuse à Herqueuroe; Loyse de Berghe, morte à marier;
 Marguerite, religieuse à Vorst; Jenne de Berghe et Elizabeth de
 Berghe.

Je n'ay rien de Bertolt de Malines, que j'ay pu retirer
 de son registre jusqu'à l'an 1586, que j'ay icy mis pour
 les années de ce siècle.

DE HERE VAN BOSSU
v. 2032.

DE HERE VAN HOORNE.
v. 2051.

DE HERE VAN COUCHI.
v. 2094.

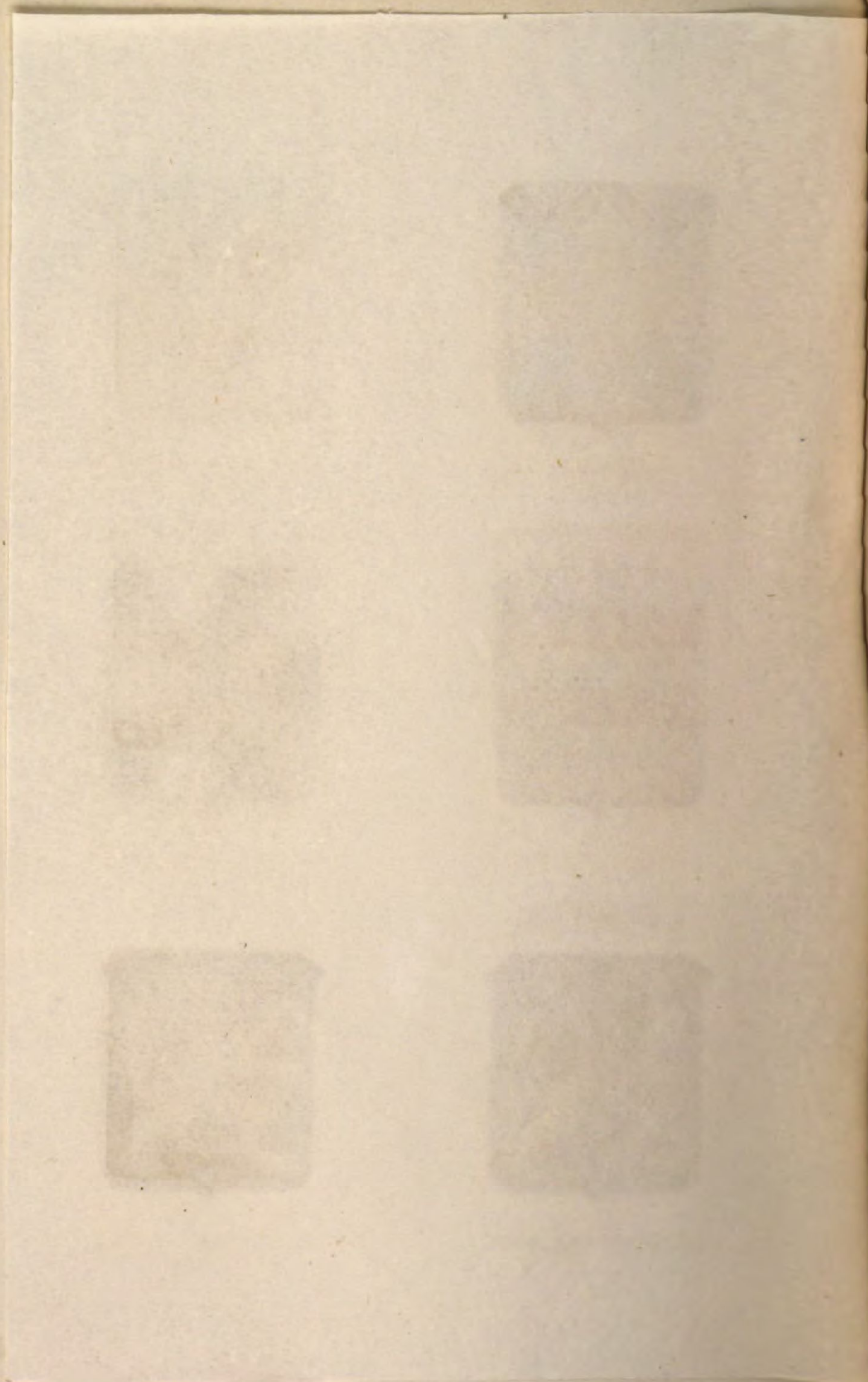
DE HERE VAN EDINGEN.
v. 2104.

DE HERE VAN GAESBEKE.
v. 2188.

HENDRIK VAN GAESBEKE.
v. 2190.

DE HERE VAN MOY
v. 2237.

DE HERE VAN ROOS.
v. 2343.

DE HERE VAN BRED A.
v. 2355.

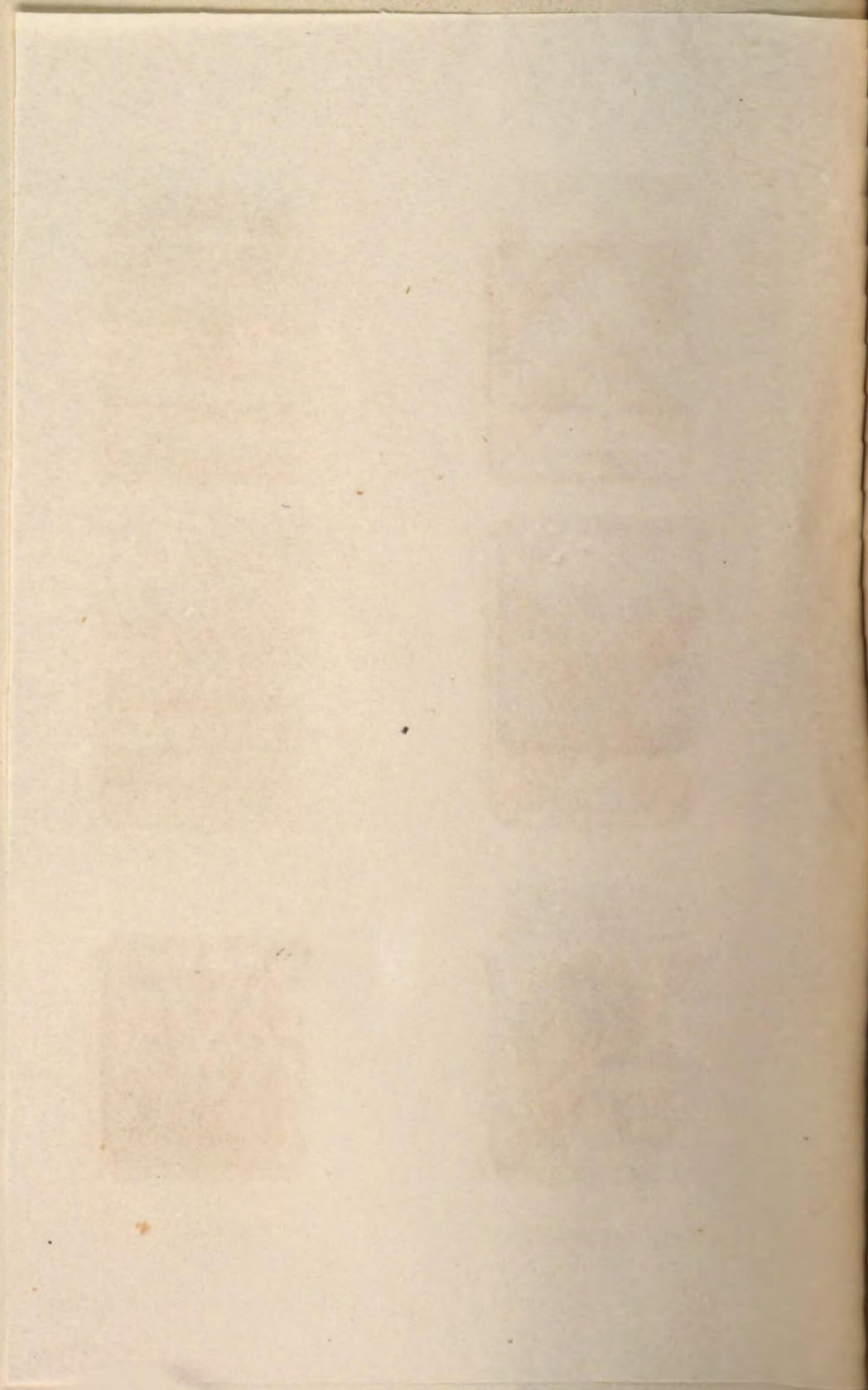
HENDRIK VAN BRED A.
v. 2388.

DE GRAVE VAN NAMEN.
v. 2456.

SEGER VAN BRED A.
v. 2556.

GERAERT VAN DER STRATEN.
v. 2583.

DE GRAVE VAN LOON.
v. 2688.

GEERAERT VAN GRIMBERGEN.
v. 2740.

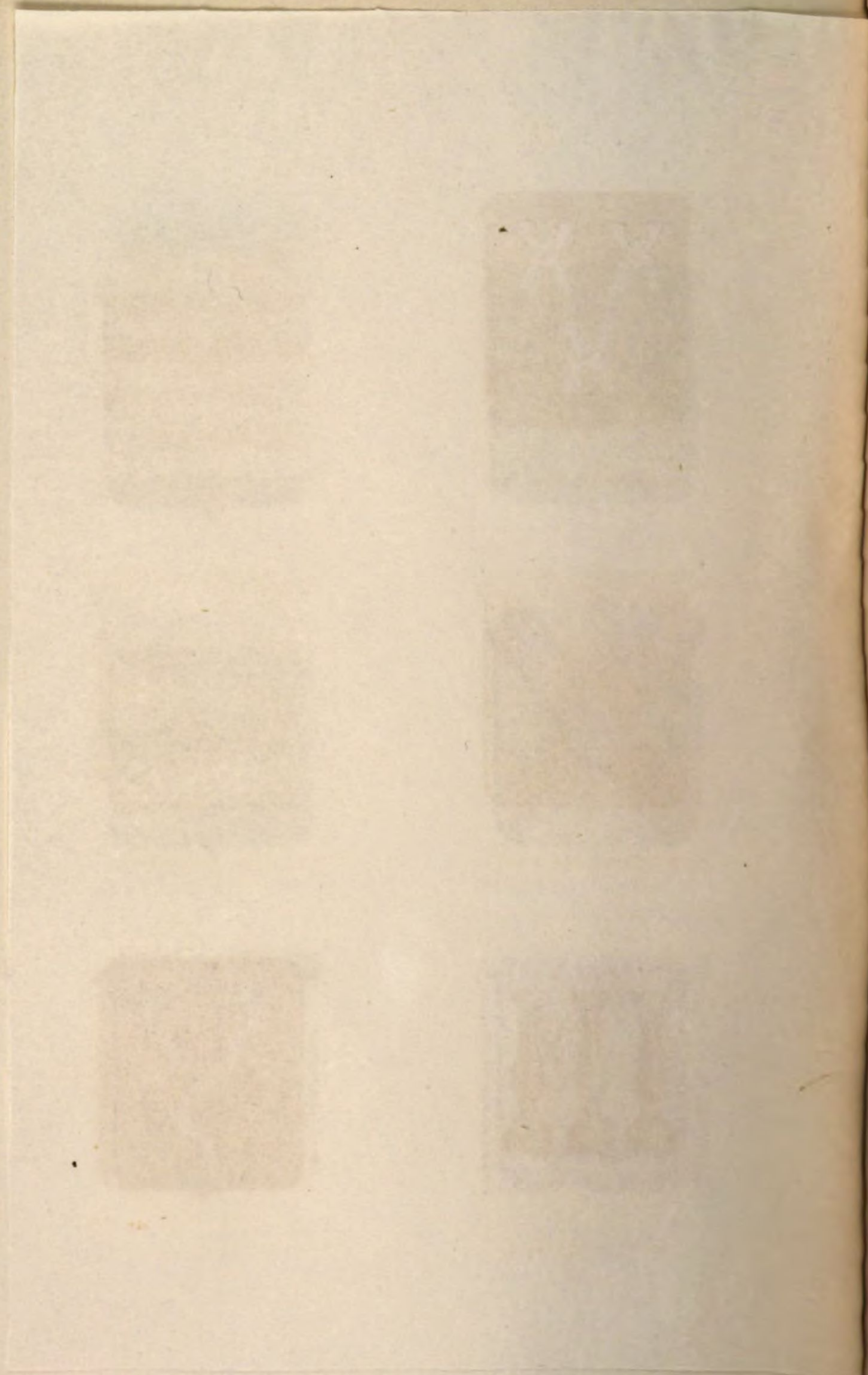
DE HERE VAN OYENBRUGGE.
v. 3005.

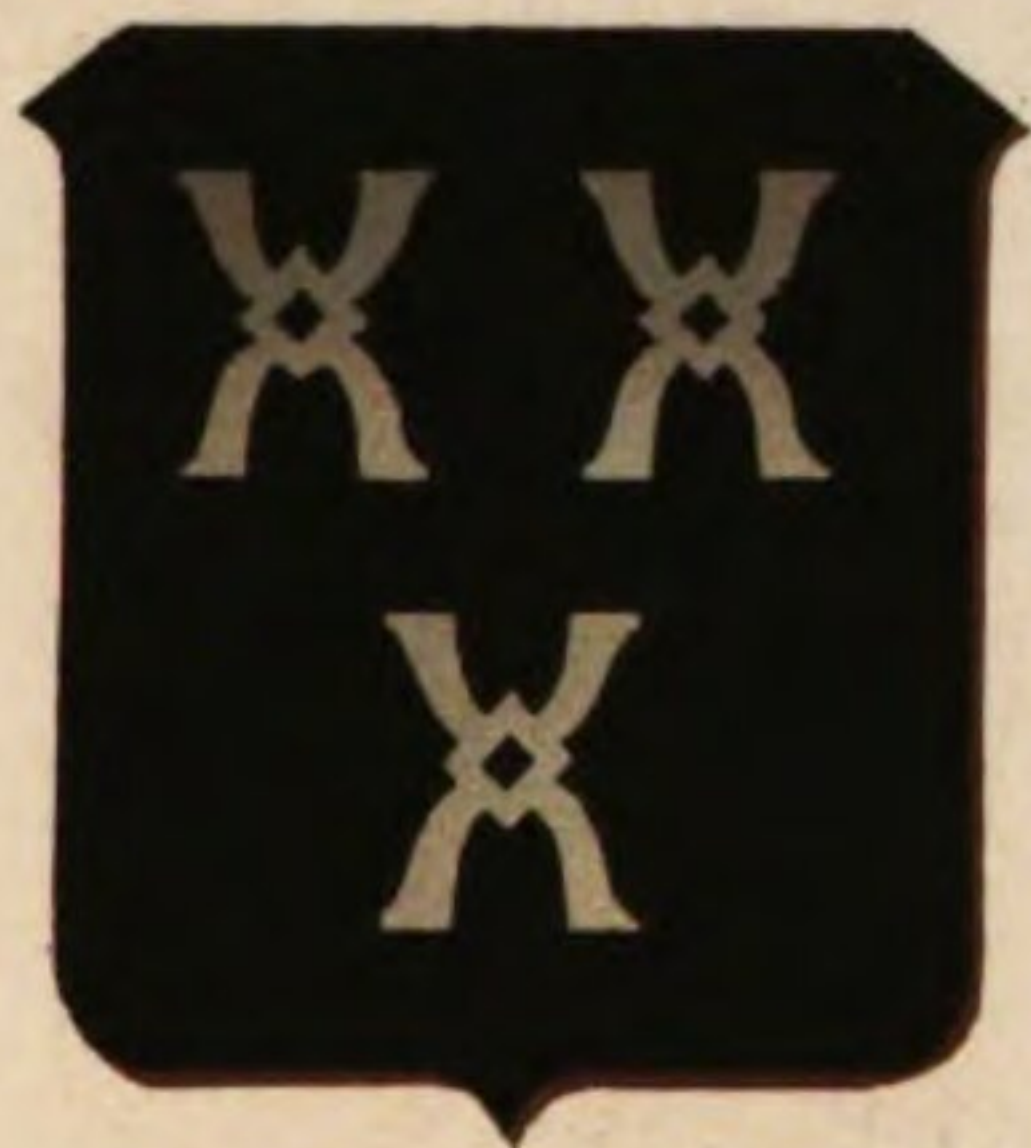

JAN VAN BREDA.
v. 3094.

DE HERE VAN ISSCHE.
v. 3160.

SEGER VANDER MOLEN.
v. 3187.

DE HERE VAN HAMME.
v. 3266.

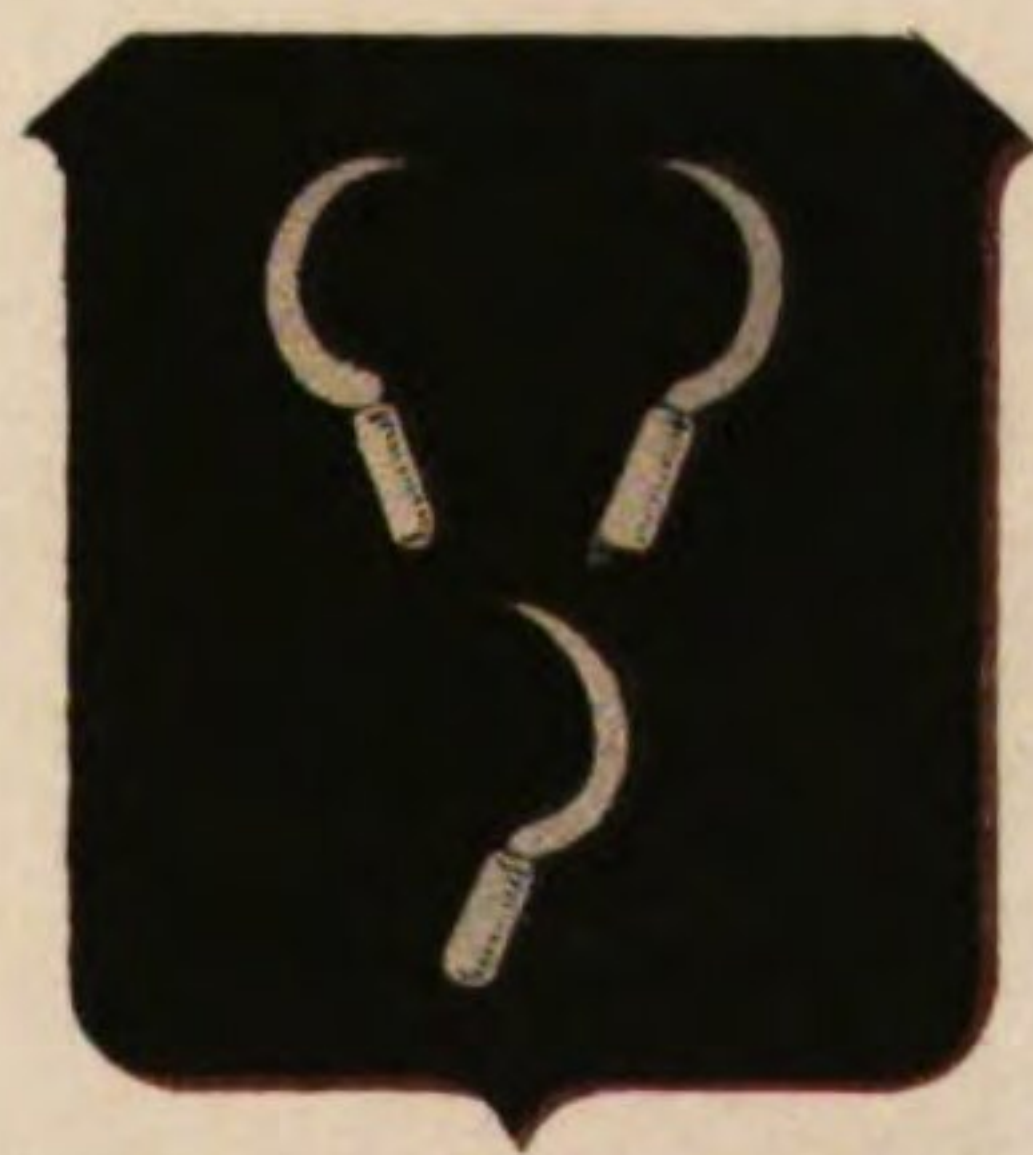
DIEDERIK VAN LEDENBERCHE.
v. 3286

DE HERE VAN ITERNE.
v. 3315.

GERAERT VAN ZULE.
v. 3331.

GODEVAERT VAN ELINGEN.
v. 3646

GODEFRIED SCREIHANE.
v. 3638.

JACOB VAN CHATILLON.
v. 3755.

SEGER VAN PERWYS.
v. 3770.

DE HERE VAN MONBASON.
v. 3825.

GODEFRIN VAN NIELE.
v. 4025.

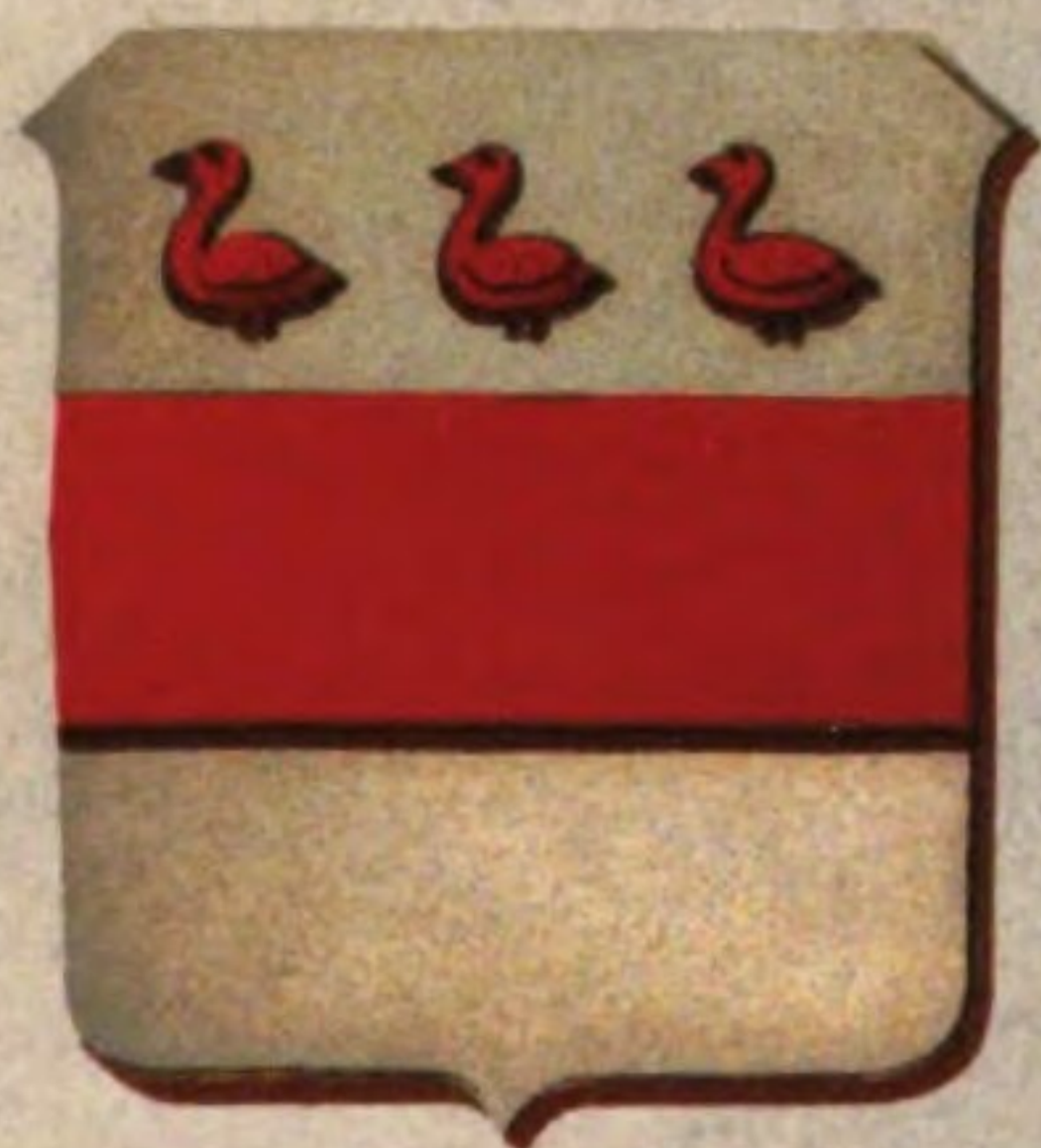
JAN SCREIHANE.
v. 4146.

GERAERT VAN HERLAER.
v. 4171.

WILLEM VAN PAMELE.
v. 4184.

JAN VAN MARBEIS.
v. 4225.

JACOB VAN ROYE.
v. 4236.

GERAERT VAN LIERE.
v. 4336.

PARIDAEN VAN MASSENHOVE.
v. 4342.

WILLEM VAN SINT POL.
v. 4440.

GODEVAERT VAN REVES.
v. 4456.

WILLEM VAN DEN BOGAERDE.
v. 4483.

PARIDAEN VAN EPPEGHEM.
v. 4519.

JAN VAN MOROEL.
v. 4624.

JAN VAN CAMPENHOUT.
v. 4690.

DE HERE VAN ERKEL.
v. 4702.

SIMON VAN DEN MALE.
v. 4758.

PHILIPS VAN WAVRE.
v. 4809.

ARNOUT VAN HOMBEKE.
v. 4838.

OUDSTE ZONE VAN ARNOUT VAN HOMBEKE.
v. 4843.

TWEEDE ZONE VAN ARNOUT VAN HOMBEKE.
v. 4845.

CONRAET VAN BUREN.
v. 4927.

BERNAERT VAN ISSELSTEIN.
v. 4934.

GOSEWYN VAN WEDERGRAET.
v. 4954.

WILLEM VAN TRASIGNIES.
v. 5028.

JAN VAN DONGELBERGE.
v. 5088.

GERAERT VAN OPHEM.
v. 5108.

HERE JAN VAN HASPEGOUWE.
Zie v 1440 en 2902.

HERE JAN VAN BIERBEKE
v 1828

ARNOUT VAN WEMMELE
v. 1847.

GERAERT of ALAERT VAN ASSCHE
v 1859

DE HERE VAN KEPPEL.
v. 1951

DE HERE VAN AERSCHOT.
v 1960.

TAFEL.

DORPEN. — STEDEN. — PERSOONEN.

TWEEDE DEEL.

A.

- Aa, wijk der gemeente Anderlecht.
Aa (Jan van). v. 3041. 3061. 3082.
Adam Hoesken of Heusken. *Zie* Hoesken.
Adingen. *Zie* Edingen, Enghien.
Aerschot, stad aen den Demer, 2 uren van Diest.
Aerschot (De heer van). v. 221. 1591. 1938.
Aert of Arnout van Haren. *Zie* Haren.
Aert van Wesenhagen. *Zie* Wesenhagen.
Alaert van Beyghem. *Zie* Beyghem.
Alexander. v. 5767.
Almaensche rijk (Het). v. 6463.
Ardennen (Gosen van). v. 4114.
Arkel, Arkle, Erkel, dorp en slot buiten Gorinchem, aen de oostzyde. *Zie* de afbeelding van dit slot by SMIDS, *Schatkamer der nederlandsche oudheden*, bl. 20.
Arkel (De heer van). v. 813. 4699. 4729. 5964. 6090.
Arnout van Cobbenbosch. *Zie* Cobbenbosch.

Arnout van Crainhem. *Zie* Crainhem.
 Arnout of Aert van Grimbergen. *Zie* Grimbergen.
 Arnout van Hombeke. *Zie* Hombeke.
 Arnout van Oijenbrugge. *Zie* Oijenbrugge.
 Arnout van Wemmele. *Zie* Wemmele.
 Arnout van Wingen. *Zie* Wingen.
 Aspermont. *Zie* Baren.
 Assche, dorp tusschen Aelst en Brussel gelegen.
 Assche (Geeraert van). v. 859. 1075. 1586. 1501. 1790. 1950. 1995. 1998.
 2008. 2009.
 Assche (Een ridder van). Geraert of Alaert. v. 1856.
 Artois v. 407. 851. 1508. 2250. 4406.
 Artoisien. v. 853.
 Audenaerde. *Zie* Oudenaerde.
 Axel, Axele (De heer van). v. 167. 1415. 5849.

B.

Baren (De heer van), geheeten van Aspremont. v. 5674.
 Balleer, Ballaer, dorp in Brabant.
 Baleer (Hendrik of Reinier). v. 5728. 5811. 6155.
 Berbelgen, Barbelgen of Berblegen (De heer van). v. 5665. 6092.
 Beringen, dorp 2 uren ten N. O. van Diest.
 Beringen (Jakob van). v. 905. 4075.
 Bernaert van Sijtvoert. *Zie* Sijtvoert.
 Bernaert van Ysselstein. *Zie* Ysselstein.
 Beaufremont, Bassermont (De heer van). v. 5676.
 Berlaimont, dorp van het graafschap Henegouwen, 2 uren ten Z. W. van
 Maubeuge.
 Berlaimont (Geeraert of Jan van). v. 5758. 5875.
 Berthout (Wouter). *Zie* Grimbergen.
 Beyghem, dorp 2 uren ten N. van Grimbergen.
 Beyghem (Alaert van). v. 862. 1528. 2918. 2951. 5687.
 Bierbeke, dorp 2 uren ten Z. van Leuven.
 Bierbeke (Jan van). v. 19. 75. 288. 991. 1106. 1272. 1586. 1826. 5815. 6129.
 Biest; het hof Ter Biest, onder Grimbergen.
 Biest (Geeraert van der). v. 1525. 2720.
 Bogaerde, dorp 1 1/2 uer ten W. van Halle.
 Bogaerde (Willem van). v. 887. 4480. 4500.
 Bossche (Geeraert van den). v. 4110.
 Bossy, Bosi, Boussu, in Henegouwen, 5 uren ten W. van Bergen.
 Bossy (De heer van). v. 848. 1505. 2023. 2055. 2084.
 Bouden of Boudewijn van den Torre. *Zie* Torre.
 Boudewijn (De grave van Vlaenderen). *Zie* Vlaenderen.
 Brabant (Het land). v. 86. 184. 206. 500. 592. 618. 721. 752. 1055. 1070.
 1108. 1209. 1310. 1380. 1461. 1699. 2898. 5256. 5282. 5724. 5800. 4009.

4111. 4393. 4921. 5019. 5078. 5364. 5449. 5459. 5464. 5487. 5617. 5809.
 6041. 6123. 6198. 6318. 6332. 6461. 6530.
 Brabant (De jonkheer of hertog van) Godevaert de III. v. 1404. 5336. 5387.
 5406. 5410. 5469. 6072. 6177. 6228. 6236. 6329. 6412.
 Brabant (Hendrik van). *Zie* Diest.
 Brabantsoenen. Brabanders. v. 589. 425. 429. 440. 553. 649. 963. 984. 1091.
 1103. 1370. 1378. 1600. 1718. 2017. 3082. 5260. 5330. 5719. 5748. 5788.
 5881. 5970. 6114.
 Brabant (Waelsch). v. 301.
 Breda (Geeraert van), de vader. v. 807. 1511. 2351. 2371. 2411. 3129. 5665.
 5716. 5728. 5743. 5883. 5900.
 Breda (Hendrik van). v. 2386. 2420. 2427. 2442. 2446. 4003.
 Breda (Jan van). v. 3092. 3106. 3193. 3228. 3232. 3238. 3249. 5669.
 Breda (Seger van). v. 2547. 2576. 2589. 2597. 2604. 2610. 2613.
 Bronchorst, dorp tusschen Zutphen en Doesburg in Gelderland, niet verre
 van den Yssel.
 Bronchorst (De heer van). v. 5964. 6090.
 Brulant (Gillis of Gielis). v. 5995.
 Brussel (De stad). v. 8. 90. 143. 187. 193. 210. 296. 303. 340. 443. 583. 683.
 1141. 1183. 1198. 1283. 2403.
 Buren, stad in Gelderen, ten Z. van Wijk by Duerstede.
 Buren (Koenraet van). v. 826. 4913. 4927. 4982. 4992. 4997. 5052.

C.

- Caelmont, Calmont of Paddenborcht, hof onder Grimbergen.
 Caelmont, Calmont (Jan van). v. 907. 1353. 4080. 4264. 4273. 4298. 4314.
 4320.
 Campenhout, dorp 2 uren ten W. van Vilvoorde.
 Campenhout (Jan van). v. 266. 4683. 4707. 4718. 4726. 5816. 6134.
 Chatillon, stad aen de Marne, in Champagne.
 Chatillon, Tsastilloen, Satilion (Jakob van). v. 833. 3748. 3773. 5963. 6091.
 Clairmont of Cleermont (De heer van). v. 5673.
 Cobbenbosch (Arnout van). v. 897. 4078.
 Coekelberg, wijk der gemeente Molenbeek, by Brussel.
 Coekelberge (Geeraert van). v. 4120.
 Condeit (Jan of Wouter van der). v. 5871.
 Couchi, Coucy, stad in Frankrijk niet verre van Louwen.
 Couchi, Cochi, Coedsi (Ingelram van). v. 842. 979. 1306. 2089. 2113. 2118.
 2123. 2133. 5963. 6090.
 Coudenborch. *Zie* Tornebosch.
 Cort van Montbason. *Zie* Monbason.
 Crainhem, dorp 1 1/2 ure ten W. van Brussel.
 Crainhem, Craynem (Arnout van). v. 247. 460. 738. 1053. 1184. 1189.
 1283. 1312. 1446. 3790. 3803. 3831. 3837. 3838. 4380.

D.

- Dale (Jan van den). v. 1522. 2719.
 Damiate. v. 6339.
 Damme (Gautier of Wouter van). v. 909. 1563. 4070. 4099. 4118. 4124.
 Diederik van Gistele. *Zie* Gistele.
 Diederik van Ledenberge. *Zie* Ledenberge.
 Diederik van Nevele. *Zie* Nevele.
 Diest (Hendrik van), ook Hendrik van Brabant genaemd. v. 18. 82. 98. 287.
 675. 990. 1021. 1106. 1114. 1181. 1386. 1780. 1804. 5256. 5308. 5420.
 5430. 5446. 5459. 5570. 5607. 5801. 5812. 5855. 5854. 5884. 6128.
 6576.
 Dongelberge, dorp één uer ten Z. van Geldenaken.
 Dongelberge (Jan van). v. 261. 5085. 5111. 5115. 5146. 5160. 5164. 5818.
 6134.
 Dormale, Dormael, dorp 1 uer bezuiden Zout-Leeu.
 Dormale (Geraert van). 5729. 5852.

E.

- Edingen, Adingen, Enghien (De heer van). v. 227. 1594. 2101. 2122. 2128.
 2154. 2146. 2160. 2170. 2177. 5136.
 Eechoute. *Zie* Eechove.
 Eechove of Eechoute (Jan van den). v. 884. 4066.
 Ekeloo, Eecloo, l. Eeke (De heer van). v. 5917.
 Elingen, dorp 1 uer ten Z. van Gaesbeek, 2 uren NW. van Halle.
 Elingen (Godevaert van). v. 5645.
 Eppinghem, Eppeghem, dorp 1 uer van Grimbergen.
 Eppinghem (Paridaen van). v. 864. 1540. 2909. 2925. 4513. 4545. 4550.
 4559. 4577. 4581.
 Erkel, Ercle. *Zie* Arkel.

F.

- Frederik (Keizer). v. 6464.

G.

- Gaesbeke, dorp 2 1/2 uren ten Z. W. van Brussel.
 Gaesbeke (Beide heeren van). v. 225. 1596.
 Gaesbeke (Godevaert van). v. 1149. 2187. 2198. 2254. 2282. 2287. 2299.
 Gaesbeke (Hendrik van). v. 2190. 2209. 2212.
 Garnier, Gernier van Sint-Thomas. *Zie* Sint-Thomas.
 Gautier of Wouter van den Damme. *Zie* Damme.
 Gavere (Jan van). v. 155. 1409. 5848. 6116.

- Gelderland, Gelderen, Gelre. v. 811. 1503. 1948. 4408. 5960. 6086.
 Geeraert (Een knape, genaemd). v. 4767.
 Geeraert van Assche. *Zie* Assche.
 Geeraert van Berlemont of Semont. *Zie* Berlemont.
 Geeraert van der Biest. *Zie* Biest.
 Geeraert van den Bossche. *Zie* Van den Bossche.
 Geeraert van Breda. *Zie* Breda.
 Geeraert van Coekelberge. *Zie* Coekelberge.
 Geeraert van Dormale. *Zie* Dormale.
 Geeraert van Grimbergen. *Zie* Grimbergen.
 Geeraert van Herlaer. *Zie* Herlaer.
 Geeraert van Hommelen of Houmolen. *Zie* Houmolen.
 Geeraert van Liere. *Zie* Liere.
 Geeraert van Ophem. *Zie* Ophem.
 Geeraert van Roos. *Zie* Roos.
 Geeraert Screyhane. *Zie* Screyhane.
 Geeraert van der Spleet. *Zie* Spleet.
 Geeraert van der Straten. *Zie* Straten.
 Geeraert van Sulen. *Zie* Sulen.
 Geeraert van Wesemale. *Zie* Wesemale.
 Gistele (Diederik van). v. 163. 1410. 5847.
 Godefrijn van Nivelle of Nielle. *Zie* Nivelle.
 Godevaert III (De hertog). v. 1287. 6473. 6476. 6506. 6563. *Zie* Hertog van Brabant.
 Godevaert van Elingen. *Zie* Elingen.
 Godevaert van Gaesbeke. *Zie* Gaesbeke.
 Godevaert van Lembosch. *Zie* Lembosch.
 Godevaert van Leefdale. *Zie* Leefdale.
 Godevaert van Reves. *Zie* Reves.
 Godevaert Screyhane. *Zie* Screyhane.
 Gontram v. 4611.
 Gosen van Ardennen. *Zie* Ardennen.
 Gosen van Helrode. *Zie* Helrode.
 Gosewijn van Wangen. *Zie* Wangen.
 Gosen van Pollaer. *Zie* Pollaer.
 Gosewijn van Schondebroek. *Zie* Schoudebroek.
 Gosewijn van Wedergrate. *Zie* Wedergrate.
 Grimbergen (Het dorp of burcht, by Vilvoorde). v. 47. 100. 238. 414. 431. 454. 461. 468. 490. 571. 591. 619. 637. 655. 796. 912. 923. 1000. 1023. 1031. 1040. 1051. 1062. 1069. 1096. 1292. 1300. 1472. 1542. 1579. 1744. 1767. 2714. 2883. 2968. 3436. 3563. 3573. 4348. 4570. 4523. 4731. 5492. 5717. 5759. 5790. 5819. 5826. 5927. 5972. 6074. 6103. 6173. 6478. 6487. 6493. 6522. 6532. 6541.
 Grimbergen (Het klooster te). v. 650.
 Grimbergen (De heeren van). v. 308. 313. 534. 913. 920. 1376. 1463. 1470. 1596. 2048. 2232. 2334. 3120. 3821. 4013. 4377. 4599. 4740. 5073. 5080. 5234. 5243. 5264. 5288. 5294. 5330. 5366. 5326. 5341. 5353. 5619. 5662. 5679. 5684. 5794. 5878. 5888. 5943. 6018. 6146. 6249. 6372.

Grimbergen (Arnout, Aerts of Aert van). v. 66. 530. 537. 557. 593. 413. 420. 463. 470. 484. 560. 603. 642. 681. 701. 709. 743. 781. 784. 792. 801. 851. 930. 932. 962. 1003. 1041. 1168. 1201. 1203. 1234. 1261. 1301. 1304. 1490. 1513. 1598. 1702. 1862. 1868. 1873. 2702. 2711. 2726. 2731. 2743. 2861. 3262. 3491. 3568. 3588. 3621. 4261. 4266. 4633. 4920. 5639. 5930. 6077. 6282.

Grimbergen (Wouter Berthout van). v. 506. 563. 1494. 1530. 1549. 2733. 2737. 2769. 2776. 2799. 2856. 2841. 2843. 3011. 3077. 3567. 3592. 4033. 4036. 4048. 4033. 4088. 4101. 4398. 4602. 4744. 5648. 5932. 6094. 6289. 6313. 6336. 6334. 6337. 6471. 6483. 6326. 6333. 6340.

Grimbergen (Geeraert Drakenbaert van). v. 379. 363. 1516. 1561. 2733. 2740. 2809. 2837. 2843. 3569. 3593. 4093. 4103. 5639. 5931. 6082. 6331.

H.

Hamme, in Vermandois.

Hamme (De heer van). v. 843. 3260. 3279. 3293.

Hanut, stedeken in de provincie Luik, vroeger onder Waelsch-Brabant, 3 uren ten Z. O. van Geldenaken.

Hanut, Hanuyt (Jan van). v. 3103.

Haren, dorp, 1 uer ten Z. Vilvoorde.

Haren (Hendrik van). v. 3723.

Haren (Aert of Arnout van). v. 3743. 3869.

Haren (Jan van). v. 3743. 3869.

Haren (Pieter van). v. 3743. 3868.

Harcourt, dorp in Normandië.

Harcourt (De heer van). v. 3963.

Harpen of Herpen, dorp dicht by Ravestein, 1 uer ten W. van de Grave.

Harpen of Herpen (Adolf van). v. 3754. 3856.

Haspengouwe, Hespengouwe, Hesbaie. v. 403.

Haspengouwe (Jan van). v. 1438. 2900. 2924. 2929.

Heiden (Wouter van der). v. 3636.

Helrode (Gosen van). v. 901.

Hendrik of Renier van Balaer. *Zie* Baleer.

Hendrik van Brabant. *Zie* Diest.

Hendrik van Breda. *Zie* Breda.

Hendrik (Broeder). v. 3992. 6007.

Hendrik van Diest. *Zie* Diest.

Hendrik van Haren. *Zie* Haren.

Hendrik Hoesken of Hoefken. *Zie* Hoesken.

Hendrik van Hombeke. *Zie* Hombeke.

Hendrik van Lint. *Zie* Lint.

Hendrik van Oijenbrugge. *Zie* Oijenbrugge.

Hendrik van Rotselaer. *Zie* Rotselaer.

Hendrik van Scoudenbroek. *Zie* Scoudenbroek.

Hendrik van Weerde. *Zie* Weerde.

Henegouwe (Het land). v. 93. 386. 406. 847. 2024. 2084. 4403.

Hepegghem. *Zie* Eppinghem.
 Herlaer, dorp 2 uren bezuiden 's Hertogenbossche.
 Herlaer (Geeraert van). v. 900. 4071. 4169.
 Herpen. *Zie* Harpen.
 Heusden, stad in Brabant, aen de Maes.
 Heusden, Hoedene (De heer van). v. 5814. 6150.
 Heusken. *Zie* Hoesken.
 Hildenberg. *Zie* Huldenberg.
 Hoefken. *Zie* Hoesken.
 Hoesken, Hoefken (Hendrik). v. 909. 4074.
 Hoesken, Heusken (Adam). v. 5699.
 Holland. v. 406. 815. 4407.
 Hombeke, dorp, 1 uer ten Z. O. van Mechelen.
 Hombeke (Arnout van). v. 865. 4826. 4857. 4866. 4879. 4891. 4904.
 Hombeke (Hendrik van). v. 4867. 4874.
 Hombeke (Jan van). v. 4820. 4885.
 Hombeke (Willem van). v. 4069.
 Hommolen. *Zie* Houmolen.
 Hoorne, graefschap onder Luik, nu in de provincie Limburg, 1 uer W. Roermonde.
 Horne, Hoerne, Heurne (De grave van). v. 221. 1164. 1595. 2046. 2080. 5157. 5813. 6151.
 Houmolen, Hommolen (Geeraert van). v. 1756.
 Hove (Willem van den). v. 5660. 6096. 6294.
 Huldenberg, dorp 1 uer ten Z. Tervuren.
 Huldenberg (Wouter van). v. 5725. 5810.

I.

Imple (Pieter van). v. 899. 4068.
 Ingelram van Couchi. *Zie* Couchi.
 Iselstein. *Zie* Ysselstein.
 Itterne. *Zie* Yterne.

J.

Jakob van Berringen. *Zie* Berringen.
 Jakob van Chatillon. *Zie* Chatillon.
 Jakob van Roye. *Zie* Roye.
 Jan van Aa. *Zie* Aa.
 Jan van Berlaimont. *Zie* Berlaimont.
 Jan van Bierbeke. *Zie* Bierbeke.
 Jan van Breda. *Zie* Breda.
 Jan van Caelmont. *Zie* Caelmont.
 Jan van Campenhout. *Zie* Campenhout.
 Jan van der Condeit. *Zie* Condeit.
 Jan van den Dale. *Zie* Dale.
 Jan van Dongelberge. *Zie* Dongelberge.

Jan van den Eechove of Eechoute. *Zie* Eechove.

Jan van Gavere. *Zie* Gavere.

Jan van Hanut. *Zie* Hanut.

Jan van Haspengouwe. *Zie* Haspengouwe.

Jan van Hombeke. *Zie* Hombeke.

Jan van Haren. *Zie* Haren.

Jan van Marbeys. *Zie* Marbeys.

Jan van Moroel. *Zie* Moroel.

Jan Screyhane. *Zie* Screyhane.

K.

Keppel, dorp aen de Oude Yssel, 1 uer van Doesburg.

Keppel, Keppelle (De heer van). v. 811. 1303. 1948. 1968. 1992. 2001. 2008. 5960. 6086.

Koenraet, Coenraet van Buren. *Zie* Buren.

Kuic, dorp aen de Maes, 2 uren beoosten Grave.

Kuic of Cuyc (De baenrots van). v. 5722. 5807.

L.

Lede (Simoen van). v. 5519.

Ledenberg. dorp 1 uer beoosten Ninove.

Ledenberg (Diederik van). v. 278. 5286.

Lembosch (Godevaert van). v. 5689.

Leefdale, dorp, 1 1/2 uer Z. W. van Leuven.

Leefdale (Godevaert van). v. 245. 4640. 4655. 5815. 6129.

Liere; 't hof te Liere, dicht by Oijenbrugge.

Liere (Geeraert van). v. 895. 1520. 2717. 4535. 4549.

Lint; 't hof te Lint, dicht by de vaert van Willebroek, ten N. van Grimbergen.

Lint (Hendrik van). v. 5695.

Loon, Loen, Borgloon, Looz, stad in de provincie Limburg.

Loon (Segherman van). v. 217. 1402. 2687. 2749. 2771. 2787. 2829. 2855. 5155. 5615. 4737. 4741. 4765. 4770.

Lothrike. v. 87. 500. 721. 1926. 4655.

Loven, Leuven. v. 6462.

M.

Male (Segher, Segerman van der). v. 875. 1552. 4065. 4263. 4267. 4507. 4755. 4766. 4784.

Male (Simoen van der). v. 875. 1558. 4064. 4598. 4609. 4754. 4769. 4774.

Maldeghem, dorp in Vlaenderen, by Brugge.

Maldeghem (De heer van). v. 5916.

Maloperze of Raloperde. v. 5558.

Marbais, Marbeis, dorp, 1 uer beoosten Thuin.

Marbais (Jan van). v. 249. 4223. 4243. 5815. 6129.
 Masseme, dorp in Vlaenderen, 1 uer ten Z. van Wetteren.
 Masseme, Massemijn (De heer van). v. 165. 1412. 5848.
 Massenhove (Paridaen van). v. 893. 1519. 2715. 4340. 4363. 5644. 5958.
 6093. 6293. 6327. 6346. 6364.
 Massenhove (Willem van). v. 4283.
 Mechelen. v. 105. 704. 730. 741. 771. 970. 982. 986.
 Merckem of Meertsen (De baenrots van). v. 5722. 5807.
 Meertsen. *Zie* Merckem.
 Molen (Sege van der). v. 3185. 3221. 3227. 3231.
 Monbason, stad, 3 uren van Tours.
 Monbason, Montbasoen (Thomas van). v. 844. 3818. 3844. 3852. 3861. 3870.
 Montbason (Cort van). v. 6089.
 Montenake, dorp 2 uren ten Z. van Sint Truijen.
 Montenake (De burchtgrave van). v. 5677.
 Moroel, Moreul, Morolium, dorp in het Kamerijksche.
 Moroel (Jan van). v. 817. 4621. 4649. 4656.
 Morsele, heerlijkheid in Braband.
 Morsele (Willem van). v. 5649.
 Moy (Jan van). v. 831. 1508. 2230. 2262. 2279. 2298. 2316. 2320. 2336.

N.

Namen (De grave van). v. 217. 698. 1400. 2433. 2479. 2529. 2580. 2963.
 3666. 3893.
 Nettelaer by Strombeke (De borch te). v. 24. 6571.
 Nevele, dorp by Deinze.
 Nevele (Diederik van). v. 161. 1411.
 Niel, dorp in Braband, aen de Rupel, benoorden Boom.
 Niele (Willem van). v. 5753. 5848.
 Niele Nile, Nivele, Nyvele (Godefrijn of Godeswijn van). v. 253. 255. 257.
 4023. 4041. 4085.
 Nyvele (Een knape van). v. 4279.
 Nivele (Godefrijn, gebortig van), heer van Niele. v. 253. 257.

O.

Obbin of Obert (De neve van den heer van Beyghem). v. 5688.
 Oijenbrugge, wijk ten N. van Grimbergen.
 Oijenbrugge (Arnout of Aert van). v. 869. 1614. 3001. 3303. 3322. 3344.
 3361. 3378. 3690. 3956. 3982. 3999. 6268.
 Oijenbrugge (Aert, de jonge, van). v. 6299.
 Oijenbrugge (Hendrik van). v. 871. 1357. 3000. 3064. 3370. 3399. 4063.
 4399. 4608. 5646. 5954. 5985. 5989. 6023. 6028. 6039.
 Ophem, dorp ten W. van Grimbergen.
 Ophem (Geeraert van). v. 883. 5099. 5147. 5156. 5167.
 Oudenaerde. v. 159.
 Oudenaerde (De heer van). v. 1406. 5847.

P.

- Pamele (Willem van). v. 4181. 4195. 4199. 4205. 4210.
 Paridaen van Eppeghem. *Zie* Eppinghem.
 Paridaen van Massenhove. *Zie* Massenhove.
 Parwijs. *Zie* Peruwes.
 Peruwes, Perwez, dorp, 2 uren ten N. O. van Gembloers.
 Peruwes (Seger van). v. 241. 5767.
 Pieter van Haren. *Zie* Haren.
 Pieter van Imple. *Zie* Imple.
 Pollaer, dorp aen de Dender, by Ninove.
 Pollaer (Gosen van). v. 1581. 5608.
 Pollaer (Heer). v. 5756. 5805. 5821. 5858.
 Pollaer (Wouter van). v. 5726.
 Postel, in de Kempen, ten O. van Arendonk. v. 917. 4742.

R.

- Raloperde of Maloperze. v. 5538.
 Reinier of Heindrik van Baleer. *Zie* Baleer.
 Reme. *Zie* Reves.
 Reves, Revez, dorp by Genappe.
 Reves (Godevaert van). v. 270. 4449. 4474. 4486. 4501. 5813. 6131.
 Rhijn. v. 409. 829.
 Rissinghem (Wouter van). v. 5750. 5851.
 Rode, Schelderode; deze baronny was een der vijf leden van het land van Aelst.
 Rode (De heer van). v. 164. 1412. 5849.
 Rodewine, Roduwine. v. 5538.
 Roos, Roes, Reux, Rœux, dorp in Henegouwen.
 Roos (Geeraert van). v. 252. 1598. 2540. 2409. 2454. 2440.
 Rotselaer, dorp 1 1/2 uer ten N. van Leuven, ten W. van Wesemale.
 Rotselaer (Hendrik van). v. 252. 4554. 4556. 4559. 4576. 4594. 5814. 6128.
 Roye, stad in Picardie.
 Roye (Jakob van). v. 849. 4255.

S.

- Sarasinen. v. 5559.
 Satilion. *Zie* Chatillon.
 Screyen. *Zie* Stryen.
 Schoorisse, dorp, 2 uren ten Z. O. van Oudenaerde, een der vijf leden van het land van Aelst.
 Schoorisse, Scoorse (De heer van). v. 169. 1414. 5847.
 Scoudenbroek, Schouwenbroek (Gosewijn van). v. 885. 4069. 6092.
 Scoudenbroek (Hendrik van). v. 5658.
 Screyhane (Geeraert van). v. 879. 4144. 4145. 4158. 4187. 4206. 4212. 4216.

Screyhane (Godevaert van). 877. 1568. 1597. 3637. 3653. 3657.
 Screyhane (Heer). v. 6039.
 Screyhane (Jan). v. 879. 4150. 4162.
 Seger van Breda. *Zie* Breda.
 Seger, Zeger, Segerman van der Male. *Zie* Male.
 Seger van der Molen. *Zie* Molen.
 Sempoel. *Zie* Sint-Pol.
 Simoen van Lede. *Zie* Lede.
 Simoen van der Male. *Zie* Male.
 Sint-Pol (Willem van). v. 840. 4433. 4464. 4473. 4499.
 Sint-Thomas (Garnier). v. 1893.
 Sijtvoort (Bernaert). v. 888. 4077.
 Somerghem, dorp, 3 uren N. W. van Gent.
 Somerghem (De heer van). v. 5917.
 Spleet of Spreet (Geeraert van der). v. 5650.
 Steenhuize, dorp in 't land van Aelst, 2 uren van Aelst.
 Steenhuize (De heer van). v. 5916.
 Stryen, Screyen. Screyhem (Walrave van). v. 5742. 5863.
 Sulen, heerlijkheid aan de Vecht, niet verre van Utrecht.
 Sulen, Sule, Zulen (Geeraert van). v. 280. 3328. 3344. 3351. 3359. 3368.
 3381. 3392. 3403. 3422. 3442. 3478. 3486. 3494. 3525. 3554.

T.

Tant (Willem). v. 881. 1564. 4079. 4097. 4113. 5953. 6307.
 Thomas van Monbason. *Zie* Monbason.
 Thomas van Wyneghem. *Zie* Wyneghem.
 Tommen; het hof ter Tommen of het Tommenhof, 1/2 uer van Grimbergen,
 dicht by Borcht.
 Tommen (Willem van der), de burchtgrave. v. 889. 3146. 3169. 3172. 4075.
 Tommen (Wouter van der). v. 5700.
 Tornebosch of Tonenborch (De baenrots van). v. 5722. 5807.
 Torre (Boudewijn of Bouden van den). v. 5278. 5301. 5322. 5343. 5393. 5418.
 5446. 5462. 5571. 5758. 5802. 5836. 6373.
 Torre (Wouter van den). De zoon van Boudewijn. v. 5327. 5752. 5862.
 Trasengijs, Trasigny, Trasegnies, 3 uren ten Z. van Nyvel; thans onder de
 provincie Henegouwe, vroeger onder Brabant; zoo als men ziet D. II.
 v. 5018 :
 Mijn her Willem van Trasengijs,
 Van Brabant een baenrotse groot.
 Trasengijs, Tresengijs, Tressignies, Trasigny (Willem van). v. 273. 5018.
 5023. 5043. 5812. 5833. 6150.
 Tsatilloen. *Zie* Chatillon.

V.

Vermandois. v. 408. 843. 4403.
 Vianden, stad aan de rivier de Our, in de provincie Luxemburg, 7 uren ten
 N. O. van Arlon. *Zie* de *Geschiedenis van Vianden*, door den heer W. J. C.
 Van Hasselt, in den *Gids*, 1840, bl. 14 der *Mengelingen*.

Vianden, Viane (De grave van). v. 803. 1513. 2463. 2489. 2503. 2534. 2541. 2573. 2617. 2662. 3132.
 Virson, Vierzon, stad in Berry.
 Vierson, Virson (De grave van). v. 5962. 6088.
 Vilvoorde. v. 4. 12. 32. 6371.
 Vilvoorde (Een inwooner van). v. 69.
 Vlaenderen. v. 93. 5373. 6073. 6115. 6226.
 Vlaenderen, Vlaenderland (Graef Boudewijn van). v. 133. 1416. 4407. 5285. 5329. 5333. 5345. 5368. 5454. 5481. 5599. 5842. 5883. 5909. 6121. 6371. 6377. 6460.
 Vlamingen. v. 211. 5923. 5951. 5942. 5970. 6020. 6113. 6119. 6209. 6233.
 Vrankrijk. v. 386. 407. 850. 4406.
 Vrederik (Keizer). *Zie* Frederik.

W.

Walrave van der Stryen of Screyen. *Zie* Stryen.
 Wange, dorp in Brabant, 1 uer beoosten Thienen.
 Wange (Gosewijn van). v. 5733. 5852.
 Wange (Willem van). v. 3417. 3446. 3458. 3466.
 Warfugijs, Weerfugijs; Warfusez, nu Warsee, wijk van het dorp Sint-Jooris, in de provincie Luik, 3 1/2 uren N. O. van Hoei.
 Warfugijs (Wouter van). v. 5736. 5867.
 Wavre (Philips van). v. 233. 4807. 4831. 4838. 4861. 4869. 4872. 4887. 4910. 5816. 6133.
 Wedergrate (Gosewijn van). v. 276. 4933. 4983. 4993. 5001. 5050.
 Weerde (Hendrik van). v. 5633.
 Wemmele, dorp 1 uer ten Z. W. van Grimbergen.
 Wemmele (Arnout van). v. 19. 290. 990. 1013. 1106. 1587. 1840.
 Wesemale, dorp, 2 uren N. O. van Leuven.
 Wesemale (Geeraert van). v. 18. 59. 289. 456. 497. 544. 569. 677. 733. 990. 1034. 1106. 1378. 1389. 1432. 1880. 1898. 1903. 1909. 1932. 2020. 5814. 6128.
 Wespelaer, dorp tusschen Leuven en Mechelen.
 Wespelaer (Willem van). v. 3726. 5809. 6138.
 Westphalen v. 403.
 Wesenhagen (Aert van der). v. 5996.
 Willem van den Bogaerde. *Zie* Bogaerde.
 Willem van Hombeke. *Zie* Hombeke.
 Willem van den Hove. *Zie* Hove.
 Willem van Massenhove. *Zie* Massenhove.
 Willem van Morsele. *Zie* Morsele.
 Willem van Niele. *Zie* Niele.
 Willem van Pamele. *Zie* Pamele.
 Willem van Sint-Pol. *Zie* Sint-Pol.
 Willem Tant. *Zie* Tant.
 Willem van der Tommen. *Zie* Tommen.
 Willem van Trasignies. *Zie* Trasengijs.
 Willem van Wange. *Zie* Wange.

Wingen, Winghem, dorp tusschen Diest en Leuven.
 Wingen (Arnout of Aert). v. 5751. 5856.
 Wyneghem, dorp, 2 uren ten O. van Antwerpen.
 Wyneghem (Thomas van). v. 4285. 4287. 4511.
 Wouter Berthout. *Zie* Grimbergen.
 Wouter van der Condeit. *Zie* Condeit.
 Wouter (Heer). v. 5757.
 Wouter van der Heiden. *Zie* Heiden.
 Wouter van Hildenberg. *Zie* Hildenberg of Huldenberg.
 Wouter van der Tommen. *Zie* Tommen.
 Wouter van der Torre. *Zie* Torre.
 Wouter van Pollaer. *Zie* Pollaer.
 Wouter van Warfugijs. *Zie* Warfugijs.
 Wouter Ysenbaert. *Zie* Ysenbaert.

Y.

Yterne, Itterne, Ittre; er zijn twee dorpen Ittre of Yterne genaemd; het eene ligt in de omstreken van Nyvel, in Brabant; het ander 4 uren van Kamerijk, niet verre van Messancouture en Esquencour. Het is te veronderstellen dat de dichter des Grimbergschen Oorlogs van dit laatste gesproken heeft, daer de heer van Ittre by de vreemden geplacetst wordt en niet by de Brabantsche heeren.
 Yterne (De heer van). v. 820. 5314. 5336. 5359. 5345. 5375. 5385. 5394. 5424. 5455. 5444. 5462. 5486.
 Ysenbaert (Wouter). v. 5696.
 Ysselstein, stadje aen den Yssel, 1 1/2 uer van Utrecht.
 Ysselstein (Bernaert van). v. 825. 4917. 4932. 4968. 4994. 5009. 5041. 6087.
 Yssche, dorp ten Z. van Tervuren.
 Yssche (De heer van). v. 5160. 5178.

Z.

Zeeland. v. 4408.
 Zeger, Zegeraert van Parwijs. *Zie* Parwijs, Peruwes.
 Zulen, Zule, Zuilen. *Zie* Sulen.

At 10:00 A.M. the ship left the harbor of
 San Francisco for the coast of California.
 The weather was fair and the sea was calm.
 The ship arrived at the coast of California
 at 10:00 P.M. and anchored in the harbor.
 The ship was met by the customs officer
 and the pilot. The ship was then
 taken to the wharf and the passengers
 were disembarked. The ship then
 sailed for the coast of California.
 The ship arrived at the coast of California
 at 10:00 P.M. and anchored in the harbor.
 The ship was met by the customs officer
 and the pilot. The ship was then
 taken to the wharf and the passengers
 were disembarked. The ship then
 sailed for the coast of California.

The ship was met by the customs officer
 and the pilot. The ship was then
 taken to the wharf and the passengers
 were disembarked. The ship then
 sailed for the coast of California.

The ship was met by the customs officer
 and the pilot. The ship was then
 taken to the wharf and the passengers
 were disembarked. The ship then
 sailed for the coast of California.

The ship was met by the customs officer
 and the pilot. The ship was then
 taken to the wharf and the passengers
 were disembarked. The ship then
 sailed for the coast of California.

VERSCHENEN WERKEN.

1^e SERIE.

Wetten. Bl. 14.

- N^r 1. Het Beclach van Jh.^r Jan Van Hembyze. Bl. 60.
- N^r 2. Dagverhael van den Oproer te Antwerpen, in 1659. Bl. 50.
- N^r 3. Kronijk van Vlaenderen van 580 tot 1467. Twee deelen, Bl. 262 en 296.
- N^r 4. Leven van Sinte Amand, patroon der Nederlanden, dichtwerk der XIVe eeuw. Twee deelen, Bl. 194 en 246.

2^e SERIE.

Gewyzigde Wetten. Bl. 16.

- N^r 1. Het Beleg van Gent, ten jare 965, naer een Hs. van Gilles De Voocht (XVIe eeuw). Bl. 40.
- N^r 2. Het Keurboek van Antwerpen. Bl. 60.
- N^r 3. Der Vrouwen Heimelijkheid, dichtwerk der XIVe eeuw. Bl. 80.
- N^r 4. Verhael der reformatie van de Abdy van Maegdendale, voorheen een vrouwenklooster binnen de stad Audenaerde. 1468. Naer een eventydig Handschrift. Bl. 44.
- N^r 5. Gewoonten, vryheden en privilegien der stad Sint-Truyen.
- N^r 6. Het Spel van de vijf Vroede ende van de vijf Dwaeze Maegden. Bl. 54.
- N^r 7. Politieke Balladen, Refereinen, Liederen en Spotgedichten der XVIe eeuw. Bl. 344.
- N^r 8. De Boec van Catone, een dietsch leerdicht, uit het latijn. Naer een handschrift van het einde der XIIIe eeuw. Bl. 94.
- N^r 9. Oudvlaemsche Liederen en andere Gedichten der XIVe en XVe eeuwen. Bl. 580.
- N^r 10. Journal ofte Dagregister van onze reyze naer de keyzerlyke stadt van Weenen, ten jare 1716. Bl. 102.
- N^r 11. Verslag van 't Magistraet van Gent, nopens de godsdienstige beroerten aldaer, loopende van den 30 Juny 1566 tot den 30 April 1567; gevolgd door talryke bewysstukken. Bl. 246.
- N^r 12. Het Leven van Philippus den Stauten, hertoch van Borgonien, ende van Margarita Van Male, gravinne van Vlaenderen. Bl. 270.
- N^r 13. Het Leven van Joannes den Onbevreesden, hertoch van Borgonien, graef van Vlaenderen. Bl. 80.
- N^r 14. De Grimbergsche Oorlog, ridderdicht uit de XIVe eeuw. — Eerste en tweede deel. Bl. 272 en 389.
- N^r 15. Memorieboek der stad Ghendt van 't jaer 1301 tot 1793. — Eerste, tweede en derde deel, Bl. 380, 406 en 379.

Werken voor de leden alleen bestemd.

- N^r 1. Dystorie van Saladine.
N^r 2. Die Historie vander goeder vrouwen Griseldis, die een spieghel is gheweest van patientien.
N^r 3. Declaratie van der Triumphe bewezen den hooghe gheboren prince van Spaengien, Philips, des keisers Chaerles van Oostenrijc zone, binnen der stad van Ghend, in Vlaender, den xij Julii, anno M. D. xlix.
N^r 4. Beschryvinghe van het ghene dat vertoocht wierdt ter incomste van d'excellentie des princen van Oraengien binnen der stede van Ghendt, den XXIX Decembris 1577.
N^r 5. Eene schoone historie van Mariken van Nimweghen, een seer wonderlijke ende waerachtige geschiedenis, hoe sy meer dan seven jaren met den duyvel woonde ende verkeerde.

Werken door de Maetschappy ter uitgave aengenomen :

Expositie van den Tabernacle door Jan Van Ruusbrouc XIVe eeuw. — Dagregister van 't gene gebeurd is gedurende de regering van Maximiliaen, naer een even-tydig HS. — Gebeurtenissen te Brugge en omstreken voorgevallen gedurende het einde der XVIe eeuw, door De Potter, een gelyktydig schryver.

Clair

Maatschappij der Vlaemsche Bibliophilen

Bd.: 2. Ser., 14,2. 1854

Gent 1854

Belg. 170 o,II-14,1/2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10274160-0